

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ
У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

*Матеріали Всеукраїнського круглого столу
(м. Дніпро, 28 березня 2023 року)*

Дніпро - 2023

УДК 351.74
Д-70

Ухвалено до друку Науковою радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 9 від 18 травня 2023 року)

Д-70 Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи: матер. Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 28 березня 2023 р.).
Дніпро : ДДУВС, 2023. 246 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Фоменко А. Е. (*голова*) - доктор юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України;

Наливайко Л. Р. (*заст. голови*) - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

Бахчев К. В. - кандидат юридичних наук;

Дрок І. С. - кандидат юридичних наук, доцент.

У збірнику однойменного круглого столу висвітлено теорію і практику діяльності державних та недержавних органів, підприємств, установ та організацій, а також громадськості у напрямку дотримання прав та свобод людини. Зокрема висвітлені питання щодо забезпечення прав людини під час провадження у справах про адміністративні правопорушення; дотримання прав людини під час застосування поліцейських заходів; реалізації права на свободу та особисту недоторканність людини в діяльності правоохоронних органів; дотримання органами та підрозділами Національної поліції права людини на захист; забезпечення поліцейськими права людини на охорону здоров'я та медичну допомогу; умови тримання затриманих осіб в кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції; врахування в діяльності правоохоронних органів України гендерних особливостей фізичної особи; дотримання прав дитини у правоохоронній діяльності; імплементації зарубіжного досвіду дотримання прав людини у діяльності правоохоронних органів.

Для науковців, викладачів, здобувачів, практичних працівників правоохоронних органів.

Матеріали публікуються в авторській редакції, їх зміст відображає персональну позицію учасника круглого столу.

© ДДУВС, 2023

© Автори, 2023

ЗМІСТ

Дмитро ПРИПУТЕНЬ <i>Забезпечення прав та свобод людини в законотворчій діяльності Верховної Ради України.....</i>	11
Руслан САБІРОВ <i>Забезпечення прав затриманих осіб на захист від катування, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження в місцях тримання Національної поліції-.....</i>	12
Олена ДМИТРАЩУК <i>Custody Records» в територіальних «відокремлених» підрозділах поліції-</i>	15
Олексій БОЧКОВИЙ <i>Відсутність системності в імплементації зарубіжного досвіду як негативний фактор дотримання прав людини у діяльності Національної поліції-</i>	17
Вікторія РУФАНОВА <i>Європейські стандарти забезпечення прав жінок в умовах збройного конфлікту.....</i>	19
Павло ГАРКАВЕНКО <i>Стан дотримання прав людини поліцейськими підрозділів протидії домашньому насильству-</i>	23
Вікторія ГАРКАЧ <i>Особливості дотримання прав дитини в роботі підрозділів ювенальної превенції</i>	24
Віталій ЗАВГОРОДНІЙ <i>Урахування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правоохоронної діяльності в Україні.....</i>	32
Костянтин БАХЧЕВ <i>Особливості соціального захисту поліцейських України під час воєнного стану</i>	36
Андрій СОБАКАРЬ <i>Використання інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України</i>	38

Роман МИРОНЮК <i>Окремі питання адміністративної відповідальності у сфері контролю за обігом лікарських засобів</i>	41
Валентина БОНЯК <i>Прояви домашнього насильства в умовах війни</i>	45
Борис ЛОГВИНЕНКО <i>Окремі аспекти участі громадськості в охороні здоров'я.....</i>	47
Наталія УВАРОВА <i>Забезпечення санітарного епідемічного благополуччя територій і населених пунктів в звичайний та особливий період.....</i>	49
Роман ОПАЦЬКИЙ <i>Гарантії права власності під час дії воєнного стану</i>	52
Віта МОРОЗ <i>Особливості діяльності антикорупційних органів в умовах воєнного стану.</i>	55
Сергій КОВАЛЬОВ, Наталія ДЕВЯТКІНА <i>Фармацевтичне забезпечення, як складова медичного забезпечення... </i>	58
Ольга ВОЛОКІТЕНКО <i>Дотримання прав дитини у правоохоронній діяльності</i>	61
Любов КНЯЗЬКОВА <i>Деякі питання захисту соціальних прав правоохоронців.</i>	65
Артем САХНО <i>Деякі питання нормативно-правового забезпечення системи «Custody Records» в діяльності Національної поліції.....</i>	68
Олександра НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ <i>Взаємодія поліції та громади як складова реалізації правоохоронної функції держави</i>	71
Анна ПОЛІТОВА <i>Окремі аспекти захисту прав людини в умовах збройного конфлікту. </i>	74
Ірина ДРОК <i>Напрямки удосконалення дотримання прав людини під час застосування адміністративного затримання поліцейськими.....</i>	77

Юлія ЗАВГОРОДНЯ <i>Забезпечення прав дитини як напрям правоохоронної діяльності.....</i>	80
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ, Дмитро БОДИРСВ <i>Дотримання прав людини під час проведення масових заходів.....</i>	83
Василь ПОЛИВАНЮК <i>Нормативно-правове забезпечення права цивільної особи на вогнепальну зброю.....</i>	85
Каріна ПІСОЦЬКА <i>Гендерний баланс в секторі безпеки та оборони: представництво жінок на керівних посадах.....</i>	87
Олена АРЦЕБАРСЬКА <i>Досвід поліцейських Великої Британії щодо протидії гендерно-обумовленому насильству</i>	90
Максим ШЕВЯКОВ <i>Деякі питання щодо профілактики правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку.....</i>	94
Євген ГІДЕНКО <i>Актуальні проблеми службово-бойової діяльності підрозділів превентивної діяльності в умовах воєнного стану.....</i>	96
Світлана РИЖКОВА <i>Особливості діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції України щодо протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану. ..</i>	98
Ірина СМІРНОВА <i>Впровадження гендерного підходу в процесі реалізації кадрової політики в Національній поліції України.....</i>	100
Максим КАЛІМАН <i>Дотримання прав людини під час застосування поліцейського піклування</i>	103
Євген ЗЕЛЕНСЬКИЙ <i>Напрямки удосконалення забезпечення прав людини під час протидії домашньому насильству.</i>	104
Олександр КАРПЕНКО <i>Запровадження інституту наставництва в лавах поліції як запорука</i>	

<i>дотримання прав і свобод людини</i>	106
Юрій ВЕЛИКИЙ <i>Дотримання прав людини під час застосування крайнього примусового заходу</i>	108
Ганна БІДНЯК, Олександра ШЕЛКОПЛЯСОВА <i>Окремі аспекти домедичної допомоги потерпілим у поліцейській діяльності в різних країнах світу</i>	112
Ганна БІДНЯК, Влада СМОЛЯР <i>Особливості надання домедичної допомоги у випадку масової кровотечі у немовляти</i>	114
Маргарита МАКСИМОВА, Дар'я МІЗЕВИЧ <i>Права людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення</i>	116
Дмитро ТІНІН, Крістіна ШАБЛЕВСЬКА <i>Необхідність формування у дорослих моделей поведінки для подальшої допомоги дітям в умовах воєнного стану</i>	118
Дмитро ТІНІН, Віталій ЗАДОРЖНИЙ <i>Гуманізм як один із принципів діяльності працівників поліції при надання першої допомоги</i>	121
Дмитро ТІНІН, Роман КРИНИШНИЙ <i>Деякі аспекти врахування принципів гендерної політики в діяльності правоохоронних органів України</i>	123
Артем ПЛАХОТНИЙ, Вікторія ЗЕЙКАН <i>Правові основи застосування спеціальних засобів</i>	126
Роман ОПАЦЬКИЙ, Ростислав ВІТКОВСЬКИЙ <i>Як кваліфікувати нецензурну лайку: визначення відповідно до законодавства</i>	129
Юрій ВОЛКОВ, Крістіна ШАБЛЕВСЬКА <i>Відповідальність за злочини проти національної безпеки під час воєнного стану</i>	131
В'ячеслав ГОНТАРЕНКО <i>До питання проведення огляду у кримінальних провадженнях, пов'язаних з домашнім насильством</i>	133

Інна МЕЛЬНИЧЕНКО <i>Забезпечення поліцейськими прав потерпілих від сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні</i>	136
Олександр ДЯЧЕНКО <i>До проблеми соціального захисту поліцейського.</i>	139
Сергій ЖЕЛІЗНЯК <i>До проблеми забезпечення права на таємницю про стан здоров'я ...</i>	141
Анастасія БОЙКО <i>Напрямки реалізації права на свободу та особисту недоторканність людини в діяльності Національної поліції.</i>	144
Євгенія ВІНОГРАДСЬКА <i>Додержання принципу недискримінації під час застосування адміністративного затримання поліцейськими.....</i>	145
Олександр ГАЙДАШ <i>Стан дотримання органами та підрозділами Національної поліції права людини на захист під час провадження у справах про адміністративні правопорушення.</i>	147
Антон ДУБОВИК <i>Додержання принципу недискримінації за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності поліцейськими під час адміністративного затримання.....</i>	149
Аліна ЖУШМАН <i>Додержання принципу недискримінації за ознаками національного та етнічного походження у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.</i>	151
Костянтин ЗІНОВ <i>Додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення.</i>	154
Інна ВЛАСОВА <i>Дотримання прав дитини у правоохоронній діяльності</i>	160
Вікторія ГОРОБЕЦЬ <i>Запобігання правопорушенням, пов'язаним із торгівлею людьми та домашнім насильством</i>	163

Андрій ЗЕЛЕНСЬКИЙ <i>Надання поліцейськими домедичної допомоги потерпілим під час охорони громадського порядку: нормативно-правове забезпечення підготовки правоохоронців.....</i>	167
Софія КІЛЬОВА <i>Забезпечення поліцейськими права людини на охорону здоров'я та медичну допомогу.</i>	170
Поліна РОМЕНСЬКА <i>Діяльність державних органів влади щодо реалізації прав людини в умовах воєнного стану.</i>	173
Владислав ТИШКОВ <i>Урахування гендерних особливостей особи під час діяльності органів Національної поліції України</i>	175
Алік КАРАПЕТЯН <i>Забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих та оставлених чергової частини територіальних органів національної поліції.....</i>	177
Владислав ЦЕПКОВ <i>Поліцейські заходи та права людини: пошук балансу.....</i>	179
Денис ШЕВЧЕНКО <i>Врахування гендерних особливостей як елемент діяльності правоохоронних органів.....</i>	182
Катерина ШАРАМОК <i>Дотримання прав людини під час застосування адміністративного затримання поліцейськими</i>	184
Олексій БАБЕНКО <i>Врахування в діяльності правоохоронних органів України гендерних особливостей фізичної особи</i>	187
Ярослав КУЗЬМІН <i>Дотримання прав людини під час застосування поліцейських заходів.....</i>	189
Влада СМОЛЯР <i>Дотримання прав затриманих осіб в кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції.....</i>	192

Влада СМОЛЯР <i>Гендерні особливості фізичних осіб у роботі поліцейських.....</i>	194
Марина ШЕВЧЕНКО <i>Процедура реабілітації українських захисників.....</i>	197
Дар'я БАЙБАРЗА <i>Обмеження прав людини в діяльності Національної поліції.....</i>	199
Ангеліна ШИШКІНА <i>Дотримання прав і свобод людини в діяльності Національної поліції.....</i>	201
Альберт ВОЛЬТОБРИСОВ <i>Роль Національного агентства з питань запобігання корупції у боротьбі з корупцією: аналіз діяльності та перспективи розвитку.....</i>	203
Владислава ТИЩЕНКО <i>Дотримання органами та підрозділами Національної поліції права людини на захист.....</i>	206
Анастасія ТАРАНЕНКО <i>Особливості застосування норм антикорупційного законодавства у діяльності адвоката.....</i>	208
Вікторія ЗЕЙКАН <i>Інформаційна безпека як елемент національної безпеки України.....</i>	210
Вікторія ДОВГИХ <i>Роль тактичної підготовки поліцейських в умовах воєнного часу.....</i>	212
Ольга ЧИНЧЕВИЧ <i>Окремі аспекти щодо обмеження прав людини під застосування поліцейських заходів.</i>	214
Богдан СУЛІМ <i>Світовий досвід правового регулювання спеціального застосування вогнепальної зброї.</i>	216
Зорина СІВЕРСЬКА <i>Дотримання прав дитини у правоохоронній діяльності в умовах воєнного стану</i>	218
Катерина БАБАК <i>Принципи гендерної політики в системі державного управління.</i>	220

Вікторія ГУТОВА <i>Актуальні проблеми комплексної підготовки у забезпеченні особистої безпеки поліцейського в сучасних умовах</i>	222
Ангеліна ШИШКІНА <i>Актуальні проблеми забезпечення дотримання прав і свобод в превентивній діяльності поліції.....</i>	225
Ганна ЦИГІКАЛО <i>Проблеми захисту прав та інтересів дітей в Україні.....</i>	227
Рената ТАРАСОВА <i>Реалізація права людини на захист в діяльності Національної поліції.....</i>	229
Вікторія КИРИЧЕНКО <i>Запобігання порушенням прав людини під час застосування поліцейських заходів.....</i>	231
Зорина СІВЕРСЬКА <i>Дотримання прав дитини у правоохоронній діяльності в умовах воєнного стану</i>	233
Марія ЛЕОНТЬЄВА <i>Проблеми медичної грамотності населення при наданні першої медичної допомоги.....</i>	235
Роман БОНТЛАБ, <i>Профілактика правопорушень, що посягають на громадський порядок ті громадську безпеку.</i>	237
Стрижеус Д.А. <i>Питання судочинства у контексті судової реформи в Україні.....</i>	240
<i>Резолюція круглого столу.</i>	243

Дмитро ПРИПУТЕНЬ,
Народний депутат України, доктор
юридичних наук, професор

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ЗАКОНОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Високий рівень забезпечення прав людини - це синонім цивілізованого світу. Сьогодні ми стали свідками того, що невизнання та порушення російською федерацією прав людини досягло безпрецедентного рівня. Війна, розв'язана державою-терористом на території України, позбавила тисячі українців права на життя, багато громадян втратили здоров'я, майно, не можуть мати гідне життя, роботу та освіту, багатьох незаконно депортували та утримували в нелюдських умовах, на окупованих територіях безслідно зникають люди.

Терористичні групи, авторитарні правителі та популісти ставлять під сумнів універсальність прав людини. Різною мірою всі вимагали пожертвування правами людини заради імперської влади, багатства чи особистих амбіцій. Результат очевидний - девальвація сформованого світового порядку.

Універсальність прав людини означає, що держава несе відповідальність перед своїм народом і міжнародним співтовариством за дотримання зобов'язань, що випливають з міжнародних угод у сфері прав людини.

Відповідно, філософія людиноцентризму сьогодні, як ніколи, є пріоритетом законодавчих ініціатив. Зокрема, хотів би наголосити на останніх результатах діяльності Верховної Ради України. Так 20 березня 2023 року було прийнято Постанову «Про Заяву Верховної Ради України про необхідність забезпечення відповідальності осіб, винних у вчиненні найтяжчих злочинів за міжнародним правом на території України», яка спонукає до утримання у міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, або будь-яким іншим способом, несумісним із цілями ООН, а також розв'язувати свої міжнародні суперечки мирними засобами таким чином, щоб не наражати на загрозу міжнародний мир та безпеку і справедливість.

Україна, як повноцінний учасник міжнародно-правових відносин, прагне виступати провідником у дотриманні прав людини на світовому рівні. З цією метою наша держава закликає рішуче засудити найтяжчі злочини за міжнародним правом, які були вчинені збройними силами російської федерації, іншими підконтрольними їй військовими формуваннями, окупаційними адміністраціями російської федерації на території України, політичним та військовим керівництвом російської федерації, та здійснити всі можливі заходи для розслідування цих злочинів, притягнення до відповідальності та справедливого покарання всіх винних у їх скоєнні в рамках національних та міжнародних юрисдикцій.

Окремо Україна зосереджує зусилля у напрямку створення міжнародного механізму реєстрації збитків, що став би інструментом збору доказів та інформації, заяв щодо шкоди або збитків, завданих фізичним і юридичним особам, державі Україна внаслідок міжнародно-протиправних дій російської федерації в Україні або проти України, що вчинилися починаючи з 19 лютого 2014 року, а також інструментом просування та координації процесу збору відповідних доказів.

Це лише один із напрямків діяльності державних органів у напрямку забезпечення прав людини в Україні. Широкий спектр питань для обговорення на міжнародному та вітчизняному рівнях в окресленій площині спонукає до дискусій серед громадськості, у тому числі на наукових заходах, таких як даний круглий стіл.

Руслан САБІРОВ,

заступник начальника Управління
моніторингу дотримання прав людини
Міністерства внутрішніх справ України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНИХ ОСІБ НА ЗАХИСТ ВІД КАТУВАННЯ, ІНШИХ ЖОРСТОКИХ, НЕЛЮДСЬКИХ АБО ТАКИХ, ЩО ПРИНИЖУЮТЬ ГІДНІСТЬ, ВИДІВ ПОВОДЖЕННЯ В МІСЦЯХ ТРИМАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Запобігання катуванням, іншим жорстоким, нелюдським або таким, що принижують гідність, видів поведження є одним із пріоритетних напрямів діяльності Міністерства внутрішніх справ України, але особливої актуальності воно набуває саме сьогодні, коли Україна бореться за власну незалежність, національну ідентичність та демократичні цінності.

Одним із основних завдань Управління моніторингу дотримання прав людини МВС (далі - Управління) є забезпечення в межах компетенції МВС формування та реалізації державної політики у сфері дотримання прав і свобод людини, а також забезпечення взаємодії структурних підрозділів апарату МВС, ГСЦ, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, з органами системи МВС та іншими органами державної влади, міжнародними та національними неурядовими організаціями в указаній сфері.

За дорученням Міністра Управління може збирати та перевіряти інформацію з метою вирішення проблем із дотриманням прав людини в місцях, у яких особа утримується та які не може залишити з власної волі, що перебувають у підпорядкуванні органів системи МВС [1].

Хоча у таких місцях, на відміну від, наприклад, установ виконання покарання або слідчих ізоляторів, особи проводять відносно невеликий

проміжок часу, мережа місць несвободи органів системи МВС є найбільш розгалуженою в Україні.

Станом на березень 2023 року в НПУ функціонує 124 ізоляторів тимчасового тримання територіальних органів поліції (далі - ІТТ) із загальним лімітом наповнення 2690 місць, діяльність 35 ІТТ тимчасово призупинено. Крім того, у складі територіальних (відокремлених) підрозділів поліції нараховується 616 кімнат для затриманих.

Судова практика Європейського суду з прав людини свідчить, що одним із найбільш поширених порушень прав і свобод людини в Україні залишається жорстоке поводження з особами, які перебувають під контролем держави (в місцях, у яких особа утримується та які не може залишити з власної волі); неналежні матеріально-побутові умови тримання осіб у місцях несвободи, а також ненадання вказаній категорії осіб медичної допомоги належної якості.

Крім того, упродовж 3 місяців 2023 року до МВС надійшло та опрацьовано чотири подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про виявлені порушення прав людини за результатами моніторингових візитів до чотирьох територіальних органів поліції.

Проведеним аналізом вказаних документів виявлено типові порушення прав людини в діяльності підрозділів поліції, які мають системний характер:

- невідповідність умов утримання затриманих установленим вимогам;
- не забезпечення харчуванням затриманих, які тривалий час перебувають в підрозділах поліції та не поміщені до спеціально відведених місць тримання;
- проведення слідчих дій із затриманими не в кімнатах для слідчих дій;
- неналежне забезпечення місць утримання медичними препаратами та незнання поліцейськими практики надання домедичної допомоги затриманим особам.

За кожним установленим фактом порушення прав людини, зокрема зазначених у поданнях Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, відповідними територіальними органами Національної поліції проведено службові розслідування, за результатами яких до винних осіб ужито заходів реагування, а також здійснюються заходи щодо усунення таких порушень у подальшому.

Зокрема, з метою усунення причин і умов, що сприяють порушенню прав людини МВС спільно з Національною поліцією України (далі - НПУ) розробляється проєкт наказу МВС «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової частини в Національній поліції України», у якому, зокрема, передбачена норма щодо забезпечення харчуванням та питною водою затриманих осіб, які тривалий час (більше трьох годин) перебувають у підрозділах поліції та не поміщені до спеціально відведених місць тримання.

З метою недопущення фактів катування, а також нелюдського та такого, що принижує гідність поводження, продовжуються заходи щодо удосконалення діяльності працівників правоохоронних органів.

Так, для вдосконалення форм взаємодії поліції з населенням та підвищення рівня громадського контролю запроваджується:

- створення на постійній основі в кожній області мобільних груп моніторингу дотримання конституційних прав і свобод громадян у діяльності поліції;

- обладнання чергових частин та інших приміщень засобами відео контролю для фіксації усіх осіб, що прибувають до підрозділу поліції.

- Відповідно до Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі - ІП «Custody Records»), затвердженої наказом МВС від 24 травня 2022 року № 311, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 10 червня 2022 року за № 629/37965, до основних завдань ІП «Custody Records» віднесено запобігання незаконному затриманню осіб, удосконалення системи їх захисту від катувань і належного поводження, а також підвищення стандартів захисту прав поліцейських від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях [2].

Упровадження ІП «Custody Records» передбачає створення та започаткування роботи:

- інституту службових осіб, відповідальних за затриманих - інспекторів з дотримання прав людини;

- єдиної електронної бази обліку всіх дій щодо затриманих осіб;

- системи зовнішнього контролю, в тому числі, у режимі онлайн.

- Станом на 28 березня 2023 року пілотний проєкт ІП «Custody Records» запроваджено в 39 підрозділах НПУ.

У той же час, у зв'язку із введенням воєнного стану та веденням бойових дій на окремих територіях України, а також у зв'язку з відсутністю можливості призначення інспекторів дотримання прав людини тимчасово припинено пілотування в 3 підрозділах поліції, а саме: ГУНП в Донецькій області - 1; ГУНП в Харківській області - 1; ГУНП в Київській області - 1.

При цьому, протягом першого кварталу 2023 року проєкт «Custody Records» було впроваджено в 6 підрозділах поліції: відділення поліції № 1 Гайсинського районного управління поліції ГУНП у Вінницькій області; відділення поліції № 1 Жмеринського районного відділу поліції ГУНП у Вінницькій області; Бердичівський районний відділ поліції ГУНП в Житомирській області; Черкаське районне управління поліції ГУНП в Черкаській області; Камінь-Каширський районний відділ поліції ГУНП у Волинській області; Полтавське районне управління поліції ГУНП в Полтавській області.

Однак, у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням російської федерації на сьогодні основним проблемним питанням із впровадження ІП «Custody Records» є брак коштів, необхідних для виконання ремонтних робіт, закупівлі технічного обладнання, а також переобладнання наявних приміщень, які за своїми інфраструктурними особливостями не відповідають вимогам для

відповідного зонування. Через вказані причини реалізація проєкту здійснюється за рахунок субвенційних коштів та надання технічної допомоги міжнародних і національних партнерів.

Ураховуючи викладене, в умовах воєнного стану охорона прав і свобод людини набуває особливої актуальності, а катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поведінки повинні унеможливитись, а в разі вчинення - бути належним чином задокументованими для подальшого притягнення винних осіб до відповідальності.

Саме тому вказані завдання залишаються одним із пріоритетних напрямів діяльності всіх органів та установ системи МВС, а особливо - підрозділів Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Управління моніторингу дотримання прав людини Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 березня 2023 р. № 220.

2. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 травня 2022 р. № 311.

Олена ДМИТРАЩУК,
начальник відділу моніторингу
автоматизованого обліку дій із
затриманими особами
Управління дотримання прав людини
Національної поліції України

«CUSTODY RECORDS» В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ «ВІДОКРЕМЛЕНИХ» ПІДРОЗДІЛАХ ПОЛІЦІЇ

Дотримання прав людини є пріоритетом в діяльності Національної поліції сьогодні, тому впровадження Custody Records є перспективним європейським досвідом, який забезпечує відкритість діяльності поліції, забезпечення прав та свобод людини тощо. Повсякчасне запровадження системи у територіальних органах поліції забезпечуватиме безпеку не тільки затриманих осіб, гарантування їм прав та свобод, а й також це гарантування безпеки поліцейським, які безпосередньо контактують з затриманими, завдяки системі цілодобового відеонагляду.

З 2016 року в Україні активно впроваджується Custody Records. Спираючись на досвід британської поліції та випробувавши її в окремих

ізоляторах тимчасового тримання, система стала обов'язковою у всіх ізоляторах тимчасового тримання і поліцейських дільницях і продовжила розвиватися, незважаючи на проблеми воєнного часу.

Починаючи з 2020 року розпочалося поетапне впровадження системи Custody Records на рівні територіальних органів поліції, навчання відповідних фахівців з питань прав затриманих осіб, технічне оснащення, а також розширення можливостей електронної системи фіксації всіх дій, пов'язаних із триманням затриманих осіб. Цей процес продовжено і сьогодні - наразі у 23 відділеннях поліції фіксуються заходи тримання під вартою, на жаль, 3 з них фізично знищено у зв'язку з необхідністю боротьби із загально-кримінальними злочинами у воєнний час та тимчасово виведено з ладу.

У 2021 році співробітники Управління дотримання прав людини Національної поліції України розробили нормативно-правові акти для подальшого регулювання системи Custody Records: Інструкцію про забезпечення режиму тримання та охорони осіб, які тримаються в ізоляторах тимчасового тримання територіальних органів Національної поліції; Порядок використання систем відеоспостереження в ізоляторах тимчасового тримання територіальних органів Національної поліції; Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання територіальних органів Національної поліції.

24 травня 2022 року МВС видало Інструкцію про створення та ведення підсистеми зберігання облікової інформації та розпочало нагляд за окремими частинами системи [1].

Також співробітники Управління дотримання прав людини Національної поліції України спільно із територіальними підрозділами Національної поліції розробили алгоритми роботи поліцейських із автоматизованою електронною системою обліку затриманих осіб Custody Records та дій поліцейських при затриманні осіб в адміністративному та кримінальному процесуальному порядкух.

Custody Records вже підтвердила свою ефективність на практиці, адже в облаштованих згідно міжнародних стандартів приміщеннях територіальних підрозділів поліції для затриманих осіб фіксується зменшення кількості скарг від громадян на дії поліцейських, у тому числі й безпідставних.

Система Custody Records запроваджується та набуває розвитку на рівні територіальних органів поліції. Однак, як пріоритетні напрямки розвитку системи, варто виділити: визначення адміністративно-правового статусу кастоді-офіцера; облаштування зонувannya відділень поліції з метою створення умов для затриманих осіб; нормативно-правове та технічне визначення системи відеоспостереження у відділенні поліції та принципи роботи з отриманими даними [2].

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: Наказ МВС України від 24.05.2022 № 311. URL : <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0629-22#Text>.
2. Custody Records: система фіксації всіх дій щодо затриманої особи - стан нормативного регулювання. URL : <https://rpr.org.ua/news/custody-records-systema-fiksatsii-vsikh-diy-shchodo-zatrymano-i-osoby-stan-normatyvnoho-rehuliuвання/>

Олексій БОЧКОВИЙ,
інспектор відділу службових розслідувань
управління головної інспекції ГУНП в
Рівненській області, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник

ВІДСУТНІСТЬ СИСТЕМНОСТІ В ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЯК НЕГАТИВНИЙ ФАКТОР ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Дотримання прав людини є багатоаспектною та складною проблемою. Особливо, коли ми говоримо про дотримання прав людини у діяльності правоохоронних органів. Адже якщо говорити про звичайних громадян, то з їх боку дотриманням прав людини, у більшості випадків, буде не вчинення протиправних дій відносно інших членів суспільства.

У випадку з підрозділами Національної поліції ситуація інакша, адже поліція здійснює активну діяльність щодо захисту прав громадян, а тому, щоб активно захистити права одних членів суспільства, потрібно обмежити права інших членів суспільства, які допустили порушення.

І це завжди «палка» з двох сторін, одна з яких захищає, інша обмежує. Таким чином, у діяльності правоохоронних органів, зокрема поліції, відбувається певне балансування: потрібно так захищати, щоб не допускати порушення.

При цьому грань між обмеженням та порушенням надзвичайно хитка. Адже маючи певний досвід роботи у підрозділах Головної інспекції Національної поліції, можу стверджувати, що не завжди вдається цей баланс витримувати. На це є декілька причин, від відвертої протизаконної діяльності, до різноманітних казусів, коли працівники поліції, відверто бажаючи допомогти, допомагають не тій стороні, яка дійсно потребує допомоги.

Але є й глибші проблеми, одна з яких відсутність системності в імplementації закордонного досвіду. Так, наша країна останніми роками активно переймає закордонний досвід у протидії правопорушенням,

законотворці активно вносять на розгляд Верховної ради різноманітні проекти нормативно-правових актів, щоб покращити життя суспільства, але через відсутність системності цих процесів, відбувається обмеження, а іноді й порушення прав людини. Зокрема, з початку створення Національної поліції на усіх рівнях лунає заклик, що поліція здійснює поліцейські послуги, тобто виконує запити суспільства на безпеку та повністю відійшла від так названої «палочної системи», яка є пережитком радянщини.

Численні аргументи, висловлені посадовими особами у публічному просторі про неефективність системи показників, яка використовувалась раніше для оцінки ефективності роботи правоохоронних структур розбиваються у реальність. Адже фактично, система показників нікуди не ділась. Через необхідність дотримання певних цифрових показників до сьогодні відбувається укривання правопорушень та чиниться тиск на заявників, щоб не допустити погіршення статистичних даних діяльності підрозділу. Такі факти виявляються та розслідуються постійно. І тут ми стикаємось з відсутністю системності, адже з однієї сторони є ціла низка підрозділів, які зобов'язані виявляти факти укривання правопорушень і, в той же час, на кожній з нарад відбувається аналіз показників та вказується на зниження показників діяльності у порівнянні з минулим періодом як негативний чинник в організації правоохоронної діяльності.

Більше того, КПК України, який в момент прийняття анонсувався як найбільш прогресивний кодекс, розроблений з урахуванням закордонного досвіду, в реальності став актом, яким спробували західний кримінальний процес «одягнути» на радянську систему. Вийшла така собі гужова підвода на дерев'яних колесах, на яку зверху поставили кузов від «мерседеса». Виглядає добре, та нікуди не їде.

Про ефективність розслідування кримінальних проваджень слідчими підрозділами Національної поліції говорити не приходиться. Адже, для прикладу, у Рівненському РУП середнє навантаження на 1 слідчого більше 600 кримінальних проваджень. Постає питання: чи може таку кількість проваджень слідчий ефективно розслідувати? Питання риторичне.

І це тільки деякі приклади, які вказують на те, що не усі західні практики та рішення потрібно неодмінно застосовувати та імплементувати, адже потрібно прораховувати реальну ситуацію у суспільстві, його менталітет, історичне минуле, реальну можливість прийняти пропоновані зміни тощо.

Така діяльність має відбуватись системно: зміна у одній зі сфер неодмінно повинна передбачати зміни у всіх інших, пов'язаних з нею. Зокрема, КПК України прийняли у 2012 році, а Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», який безпосередньо пов'язаний з КПК України, чинний з 1992 року та давно застарів. При цьому, кожен з практикуючих слідчих чи оперативних працівників підтвердить, що ефективне розслідування кримінальних проваджень неможливе без ефективного оперативного супроводу. А останній неможливий у ситуації, коли норми, які регулюють оперативно-розшукову діяльність не просто не узгоджені з кримінальним

процесуальним законодавством, а прямо суперечать йому.

Усе це у комплексі не сприяє захисту прав громадян, адже неефективна правоохоронна система не спроможна захищати права громадян, вона радше їх обмежує, допускаючи порушення.

Вікторія РУФАНОВА,
слідчий-криміналіст відділу
розслідування злочинів, скоєних проти
життя та здоров'я особи СУ
ГУНП в Дніпропетровській області,
кандидат юридичних наук, доцент

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

У преамбулі до Загальної декларації прав людини зазначається, що визнання гідності, яка властива кожній людині, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру [1]. Саме глобальний мир сьогодні опинився під загрозою руйнування. В наслідок збройної агресії РФ було порушено весь світовий порядок та міжнародна система безпеки. Це дуже негативна тенденція, адже саме безпека є домінуючою складовою світового співробітництва та розвитку відносин.

Глобальною проблемою сьогодення не лише для України, але й для всього світу є збройний конфлікт, який розгорнувся на території України в результаті збройної агресії РФ. Окрім того, що наявність збройного конфлікту призводить до незворотних наслідків у вигляді людських втрат, економічної кризи, порушуються громадянські права та гальмуються соціальні процеси та в цілому людський розвиток. Все це спричиняє трансформацію системи світового порядку.

Історично доведено, що хоча переважно чоловіки приймають участь у бойових діях, саме жінки є особливо уразливими під час збройних конфліктів. У ч. 2 ст. 27 Конвенції про захист цивільного населення під час війни (12 серпня 1949 р., Женева) зафіксовано, що жінки потребують особливого захисту від будь-якого зазіхання на їхню честь. Це стосується зокрема захисту від згвалтування, примушування до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на їхню моральність. Кожна зі сторін конфлікту зобов'язана застосовувати до осіб, які перебувають під захистом, необхідних заходів контролю чи безпеки [2].

В ситуації існуючого збройного конфлікту, військові РФ не лише не забезпечують захист та безпеку жінок, але навпаки використовують жінок в своїх злочинних цілях. Так, за офіційними даними Офісу генерального прокурора, станом на 1 березня 2023 р. зафіксовано 156 фактів сексуального

насильства, пов'язаного з конфліктом [3]. При чому, військові рф використовують сексуальне насильство як частину свого бойового арсеналу, з метою принизити, познущатися, проявити своє домінування, залякати, посіяти паніку серед цивільного населення, продемонструвати чоловікам, що вони не взможі захистити своїх жінок тощо.

Події, процеси та тенденції сучасного світу, потребують передбачення та нормативного закріплення прав, свобод та обов'язків громадян, державних інституцій, держав для забезпечення загального благополуччя та миру. З цією метою світом вироблена практика закріплення певних стандартів, які регулюють певну групу суспільних відносин. Під стандартом прийнято розуміти документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі і приймається в установленому порядку на основі консенсусу [4, с. 18]. Стандарти утворюють норми та принципів, що приймаються у порядку, встановленому чинним законодавством [5, с. 669; 6].

Стосовно європейських стандартів забезпечення прав жінок в умовах збройного конфлікту, то вони визначають перелік переліку прав та свобод жінок, що підлягають загальному дотриманню; закріплення юридичного змісту і обов'язку держав дотримуватись цих прав і свобод та забезпечувати їх реалізацію; встановлення краю можливого та припустимого обмеження цих прав і свобод; заборона певних дій з боку держави, юридичних та фізичних осіб, які можуть порушити охоронювані права та свободи жінок.

Європейські стандарти забезпечення прав жінок в умовах збройного конфлікту - це стандарти прав жінок, визначені документами Ради Європи, Європейського Союзу, Організації безпеки та співробітництва в Європі та інших регіональних європейських міжнародних організацій, обов'язковість яких визнана державами-членами цих організацій через ратифікацію, затвердження, укладання відповідних документів або через фактичне визнання відповідних стандартів та їх застосування, сформовані відповідно до міжнародних стандартів прав людини і які є основою для вироблення національних стандартів держав-учасниць відповідних організацій.

Питання дотримання прав людини як в мирний час, так і під час збройного конфлікту є головним у порядку денному Ради Європи, як організації, основним призначенням якої є захист прав людини, підтримання демократії та забезпечення принципу верховенства права з метою сприяння економічному та соціальному прогресу.

Європейські стандарти забезпечення прав жінок як в мирний час, так і в період збройного конфлікту закріплені в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966 р.), Заключний акт Наради з питань безпеки та співробітництва в Європі (Гельсінські угоди, 1975), Європейській соціальній хартії (1996 р.); Європейській конвенції про запобігання катуванням чи негуманному або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню

(1987 р.); Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми (2005 р.); Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (2007 р.); Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (2011 р.); Рекомендація Rec(2002)5 про захист жінок від насильства; Рекомендація CM/Rec(2010)10 про роль жінок і чоловіків у недопущенні й вирішенні конфліктів та зміцненні миру; Рекомендацію CM/Rec(2007)17 про стандарти та механізми гендерної рівності, Рекомендація CM/Rec(2019)1 щодо запобігання сексизму та боротьби з ним та інших документах регіонального та міжнародного масштабу, положення яких витікають з принципів верховенства права, домінування прав людини, поваги гідності кожної людини та поважання цінності людської особистості, рівноправності жінок та чоловіків тощо.

Так, зокрема, у Стамбульській конвенції (2011 р.) визначається, що саме під час збройних конфліктів та після них відбуваються тривалі порушення прав жінок у формі поширеного або систематичного зґвалтування та сексуального насильства, а також можливість збільшення насильства за гендерною ознакою як під час конфліктів, так і після них;

Саме насильство щодо жінок виступає головною перешкодою до встановлення рівноправності, розвитку та тривалого миру. Поширені такі форми насильства як: домашнє насильство, сексуальні домаганням, зґвалтування, примусові шлюби, злочини в ім'я так званої «честі», каліцтву геніталій тощо що становить тяжке порушення прав людини стосовно жінок і дівчат і є головною перешкодою для досягнення рівності між жінками та чоловіками [7].

Також, ще у 1950 р. в Європейській конвенції з прав людини у ст. 2, 3 було зафіксовано, що нікого не може бути позбавлений життя. Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність поводженню чи покаранню. Кожна особа має прав на свободу та особисту недоторканість (ст. 5), а будь-яка дискримінація заборонена [8].

У Римському статуті Міжнародного кримінального суду зґвалтування, сексуальне рабство, примушення до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація чи будь-яка інша подібна за тяжкістю форма сексуального насильства визнано як злочини проти людяності та воєнні злочини (ст. 7, п. g; ст. 8 п. ххі) [9].

Отже, резюмуючи вищевикладене, зазначимо, що європейські стандарти забезпечення прав жінок в умовах збройного конфлікту передбачені низкою документів. Ключовим принципом, який лежить в основі сформульованих настанов та правил є ідея недопустимості порушення прав жінок під час та після збройних конфліктів. Це стосується переважно не допустимості порушення права на життя, свободу, особисту недоторканість тощо. Поряд з цим, варто звернути фокус уваги на те, що критичне ігнорування нормативними приписами під час збройного конфлікту в Україні є наслідком поширеної структурної дискримінації, яка є невирішеним завданням

сьогодення та серйозною перешкодою на шляху встановлення миру та розвитку. Подолання дискримінації за ознакою статі, яка є передумовою гендерно зумовленого насильства, вимагає комплексного підходу та вирішення не лише в період збройних протистоянь, але й в мирний час.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. Організація Об'єднаних Націй. URL : https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/995_015#Text.
2. Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949. Женева. Організація Об'єднаних Націй. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
3. «Убивства, зґвалтування, тортури»: скільки воєнних злочинів російської армії вже підтвердили в Україні і які перспективи трибуналу?» URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/novynu-pryazovu-a-trybunal-haaha-putin/32292306.html>.
4. Юридична енциклопедія :вбт. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.:»Укр. енцикл.», 2003. Т. 5: П-С. 736 с.
5. Ляхвіненко С. М. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики. Держава і право. 2011. Випуск 51. С. 669.
6. Вінгловська О. І. Імплементация міжнародних стандартів прав дитини в національному законодавстві України : автореф. дис. ... на здобуття наук, ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право». К., 2000. 20 с.
7. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. Закон України від 20 червня 2022 р. № 2319-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2319-20#Text/>
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Рада Європи. URL : https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/995_004#Text.
9. Rome Statute of the International Criminal Court. A/CONF.183/9 of 17 July 1998. URL : <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>.

Павло ГАРКАВЕНКО,
начальник сектору
протидії домашньому насильству
відділу превенції Дніпровського
районного управління поліції
ГУНП в Дніпропетровській області

СТАН ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІДРОЗДІЛІВ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Проблема протидії домашньому насильству не зникла від початку збройного конфлікту в Україні. І хоча у першій половині 2022 року явище домашнього насильства стало латентним через ряд причин: відсутність статистики з тимчасово окупованих та прифронтових територій, виїзд за кордон значної кількості населення, переважання побутових проблем в українських сім'ях, а також нівелювання проблеми домашнього насильства через зовнішні обставини у державі, друга половина 2022 року та початок 2023 року відзначилися зростанням кількості задокументованих фактів домашнього насильства.

Звернімося до офіційних статистичних даних Дніпропетровщини. Впродовж 2021 року у місті Дніпро здійснено 3522 виїздів мобільних груп на повідомлення про факти домашнього насильства, 2026 з яких підтвердилися, у 2022 році - 3577 таких виїздів, 1760 з яких підтвердилися, а станом на 20 березня 2023 року 1001 виклик про такі факти, 768 з яких підтвердилися, як домашнє насильство.

Однією із форм реагування на факти домашнього насильства поліцейськими є винесення термінового заборонного припису. У 2021 році мобільними групами з реагування на факти вчинення домашнього насильства у місті Дніпро винесено 1353 термінових заборонних приписи. У 2022 році їх кількість становила 986 приписів. У 2023 році станом на 20 березня поліцейськими м. Дніпро винесено 352 таких приписи.

Також поліцейські уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 173-2 КУпАП, як засіб реагування на домашнє насильство. У 2021 році мобільними групами з реагування на факти вчинення домашнього насильства у місті Дніпро складено 1098 протоколи про такі адміністративні правопорушення, у 2022 році - 903 протоколи, а за 2023 рік станом на 20 березня поліцейськими м. Дніпро вже складено 332 таких протоколи. Статистика підтверджує вище нами сказане про зміну вектору пріоритетів громадян України з сімейних проблем на державні та пов'язані зі збройним конфліктом проблеми. Однак початок 2023 року підтверджує стабілізацію ситуації для громадян України та звернення їх до внутрішньо-сімейних проблем у тому числі, пов'язаних з домашнім насильством.

Розглядаючи потерпілих від домашнього насильства за статтю, маємо

відзначити, що потерпілими від домашнього насильства у м. Дніпро за 2021 році стали 1092 жінки (80,7 %), 172 чоловіки (12,7 %), а також 89 дітей (6,6 %). Зауважимо, що у м. Дніпро у 2022 році потерпілими від домашнього насильства стали 1528 жінки (86,8 %), 121 чоловіки (6,9 %), а також 111 дітей (6,3 %).

Аналізуючи статистичну інформацію, бачимо, що у переважній більшості від домашнього насильства потерпають жінки, що відповідає загальній тенденції та висновкам наукових досліджень. Зменшення кількості чоловіків - потерпілих від домашнього насильства з 12,7 % до 6,9 вбачаємо у державних подіях, пов'язаних із збройним конфліктом, адже велика кількість чоловіків мобілізовані та несуть службу в лавах збройних сил України, територіальній обороні та інших силових структурах. Сталою є статистика потерпілих - дітей, проте вважаємо її неточною, з огляду на латентність домашнього насильства відносно дітей, а також не врахування у статистиці принципу Стамбульської Конвенції, за якого дитина-свідок домашнього насильства офіційно має визнаватися потерпілим від таких протиправних дій.

Цілеспрямована, поетапна та комплексна робота поліцейських із залученням інших державних органів, підприємств, установ, організацій, а також громадських організацій, відповідність такої діяльності міжнародним стандартам може сприяти зменшенню кількості фактів домашнього насильства в Україні.

Вікторія ГАРКАЧ,
інспектор ВЮП ВП ГУНП в
Дніпропетровській області

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДИТИНИ В РОБОТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Щодня діти різного віку взаємодіють із системою правосуддя у різний спосіб. Одні стають жертвами, інші - свідками кримінальних правопорушень або навіть безпосередніми виконавцями. Участь у судових процесах та, зокрема, у кримінальних провадженнях, здебільшого є доволі травматичним досвідом для дітей. Конвенція ООН про права дитини передбачає, що до дітей слід ставитися з гідністю, турботою та повагою під час усіх судових проваджень. Під час прийняття будь-яких рішень, що стосуються дітей, важливим фактором має бути дотримання найкращих інтересів дитини. Коли дитина взаємодіє із системою правосуддя, надзвичайно важливою є відповідна підготовка суддів, адвокатів, прокурорів та інших учасників системи юстиції щодо стандартів правосуддя, дружнього до дитини. Адже саме вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні правосуддя, дружнього до дитини, тобто правосуддя яке є доступним, своєчасним, належним, орієнтованим на дитину

та відповідає її віку, коли забезпечується право дитини на справедливий судовий розгляд, право брати участь і розуміти провадження, право на приватне та сімейне життя, а також право на недоторканність і гідність

Міжнародні стандарти вимагають запровадження спеціальних процедур, адаптованих до потреб дитини. Комітет Міністрів Ради Європи в Керівних принципах щодо правосуддя, дружнього до дітей, рекомендував запроваджувати спеціальні процедури для дітей, які перебувають у конфлікті із законом (див. п. 54, 55, 61 розділу IV). Для прикладу: урахувати під час всіх розглядів рівень зрілості, розуміння, вік, особливі потреби дитини; перш ніж почати розгляд, діти повинні бути ознайомлені з приміщенням суду або іншими об'єктами, а також з ролями й особами посадових осіб, що беруть у ньому участь; □ адаптовувати судові засідання, в яких беруть участь діти, до темпу і тривалості концентрації уваги дитини: мають плануватись регулярні перерви і слухання не повинно тривати надто довго

Зокрема, КК України про кримінальні правопорушення неповнолітніх осіб містить правила про:

- спеціалізацію слідчих і суддів зі здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх;
- невідкладний і першочерговий розгляд справ щодо неповнолітньої особи;
- можливість закритого розгляду справи щодо неповнолітньої особи;
- право на представництво і можливість заміни законного представника у разі невідповідності його інтересів чи дій інтересам неповнолітньої особи;
- обов'язкову участь захисника;
- обов'язок слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду та всіх інших осіб, що беруть участь у провадженні, роз'яснювати зрозумілою мовою суть процесуальних дій, рішень та їх значення;
- обов'язок представників органів кримінальної юстиції вислуховувати аргументи неповнолітньої особи під час прийняття процесуальних рішень;
- обов'язок здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього;
- можливість видалення неповнолітнього обвинуваченого із зали судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього;
- залучення під час допиту неповнолітньої особи, а також під час інших слідчих дій за її участю, законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря;
- обмеження тривалості допиту неповнолітньої особи без перерви однією годиною, а загалом - не більше двох годин на день.

Обов'язок суду інформувати про судовий розгляд за участю неповнолітнього обвинуваченого службу у справах дітей та підрозділ

ювенальної превенції органів Національної поліції і можливість участі представників цих органів у такому розгляді. Особливі правила стосовно допиту неповнолітніх осіб і проведення слідчих дій за їхньою участю поширюються також на неповнолітніх свідків та потерпілих. До них не може бути застосовано привід.

Однією зі складових правосуддя, дружнього до дитини, є створення максимально комфортних умов для перебування дитини у суді та безпосередньо під час слухання справи. Комітет Міністрів Ради Європи у Керівних принципах щодо правосуддя, дружнього до дітей, у цьому зв'язку рекомендує вживати, зокрема, такі заходи: до початку судового засідання, дитину слід ознайомити з приміщенням суду, іншими об'єктами і ролями та особами посадових осіб, що беруть в ньому участь; для сприяння участі дітей на повну міру їхньої когнітивної здатності і задля забезпечення підтримки їхньої емоційної стабільності, фактори, що порушують хід засідання, і фактори, що відвертають увагу, мають бути скорочені до мінімуму; наскільки це доречно і можливо, кімнати для проведення інтерв'ю і зали очікування повинні бути організованими для дітей і в умовах, сприятливих для дитини (п.54-63 розділу IV). Керівні принципи, що стосуються

правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей-жертв та свідків злочинів, для таких учасників процесу вимагають забезпечити наявність кімнат для проведення опитувань, призначених спеціально для дітей, пристосування судових приміщень до інтересів дітей-свідків (підпункт «d» п. 30). Наразі затверджені на національному рівні стандарти щодо створення дружнього до дитини середовища в судах чи інших органах кримінальної юстиції, які працюють із дітьми, відповідно до Плану заходів з реалізації Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року такі стандарти відображаються в рекомендаціях за методикою «Зелена кімната» для органів поліції та судів з метою проведення процесуальних дій в оточенні, дружньому до дитини. Сама ж методика «Зелена кімната» визначалася як «методика проведення інтерв'ювання дитини, яка потерпіла або стала свідком злочину, в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини, з урахуванням її індивідуально- психологічних та психофізіологічних властивостей».

Спеціалізація і спеціальна підготовка з питань правосуддя, дружнього до дитини, для представників системи кримінальної юстиції заохочуються міжнародними стандартами. Комітет Міністрів Ради Європи в Керівних принципах щодо правосуддя, дружнього до дітей (п. 14-16, 63 розділу IV, п. f розділу V), рекомендував, наскільки це можливо, створювати спеціалізовані суди (або судові палати), процедури й інститути для дітей, які знаходяться у конфлікті з законом. Також доцільно розглянути питання про запровадження системи спеціалізованих суддів і адвокатів для дітей. Спеціалізовані підрозділи можуть створюватися також у поліції та органах прокуратури. Слід забезпечити, щоб всі зацікавлені фахівці, які працюють з дітьми в системі правосуддя, отримували відповідну підтримку та необхідну міждисциплінарну

підготовку з питань прав і потреб дітей різних вікових груп, а також щодо процедур, які адаптовані до них. Фахівці, які мають безпосередній контакт з дітьми, також повинні бути навчені спілкуватися з ними в будь-якому віці та на будь-якій стадії розвитку, а також з дітьми, які перебувають в умовах особливої вразливості. Також про необхідність забезпечення різнопланової міждисциплінарної підготовки фахівців, які працюють з дітьми-потерпілими і свідками, йдеться і в розділі IX Керівних принципів, що стосуються правосуддя з питань, пов'язаних з участю дітей- жертв та свідків злочинів. В Україні відсутні спеціалізовані органи, які здійснювали б кримінальне провадження у справах, в яких беруть участь діти. Водночас законодавство передбачає створення спеціалізованих підрозділів або запровадження спеціалізації, проте така спеціалізація не є повною.

Оскільки дитина є учасником, а не об'єктом процесу, для розуміння того, що з нею відбувається і чого їй очікувати, згідно з міжнародними стандартами, їй має забезпечуватися право на інформацію про її права, перебіг процесу, ролі учасників тощо. Найбільш широко право дитини на інформацію розкривається в Керівних принципах Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дитини. Відповідно до цього документа (п. 1, 5 розділу IV), право на інформацію включає право швидко та адекватно отримати інформацію: □

- про права, зокрема, конкретні права, які діти мають під час судових або позасудових розглядів, в яких вони беруть участь або можуть брати участь в майбутньому, а також про інструменти для усунення можливих порушень їхніх прав, включаючи можливість вдатися як до судового або позасудового розгляду чи інших заходів. Це може включати в себе інформацію про можливу тривалість судового розгляду, можливий доступ до оскарження та незалежних механізмів розгляду скарг;

- про відповідні системи та процедури, з урахуванням конкретного місця, яке дитина буде мати та ролі, яку він / вона може відігравати в ньому, а також про різні процесуальні дії;

- про наявні механізми підтримки дитини, яка бере участь у судових або позасудових процедурах; □

- про доцільність та можливі наслідки судового або позасудового розгляду; де це доречно, про обвинувачення або переслідування у зв'язку з їхньою скаргою; про час і місце судового розгляду та інші відповідні заходи, такі як слухання, якщо це особисто зачіпає дитину;

- про загальний хід і результат судового розгляду або втручання;

- про наявність захисних заходів; про механізми оскарження рішень, які зачіпають дитину; □

- про можливості для отримання відшкодування від правопорушника або держави через судочинство, альтернативне цивільне судочинство або інші процедури; □

- про доступність послуг (медичних, психологічних, соціальних, усного та письмового перекладу тощо) або організації, які можуть надати підтримку, а також засоби доступу до таких послуг у поєднанні з фінансовою

підтримкою у кризовій ситуації, якщо така застосовується; □

- про будь-які спеціальні заходи, доступні для захисту їхніх інтересів, наскільки це можливо, якщо вони проживають в іншій державі.

Не існує обов'язку, щоби всі елементи права на інформацію забезпечувалися виключно судом. На етапі першого залучення до процедур судочинства відповідна інформація може бути надана іншими компетентними органами, такими як органи поліції, імміграційні, освітні, соціальні або медичні служби. У контексті кримінального судочинства Комітет Міністрів Ради Європи рекомендує, щоб уся інформація про будь-яке звинувачення проти дитини була надана негайно й відразу ж після висунення обвинувачення. Крім того, ця інформація повинна бути надана як дитині, так і батькам таким чином, щоб вони розуміли точно обвинувачення, а також можливі наслідки.

Міжнародні стандарти вимагають оперативного розгляду кримінальних справ щодо неповнолітніх осіб, особливо, якщо вони тримаються під вартою. Відповідно до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи «Про соціальний вплив на злочинність неповнолітніх» (п. 4) справи стосовно неповнолітніх повинні розглядатися оперативніше, слід уникати невиправданих затримок з метою забезпечення ефективної виховної дії. Особлива швидкість відповідно до міжнародних стандартів вимагається тоді, коли до дитини було застосовано запобіжний захід у виді взяття під варту. Так, відповідно до Правил ООН щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі (п. 17), у тих випадках, коли запобіжний захід у виді взяття під варту все ж застосовується, судам та іншим державним органам слід проявляти першочергову увагу максимально швидкому розгляду справи з тим, щоб період попереднього ув'язнення був як найменш тривалим. На тривалість розгляду справ, зокрема й за участю неповнолітніх, часто негативний вплив мають такі обставини: □

- значне навантаження на суддів;

- більша кількість учасників процесу - неприбуття когось із них (необхідність прибуття з іншого міста, захворювання, навіть проходження прокурорами атестації тощо) часто має наслідком відкладення судового засідання або слідчої дії; □

- тривале проведення експертизи, зокрема судово-психіатричної (експертні установи теж переизвантажені, а пріоритету експертизам у таких справах не надають, вони проводяться в порядку загальної черги); □

- не проведено доставляння обвинуваченого із слідчого ізолятора; □

- вихід судді у відставку або припинення повноважень; □

- проблеми з формуванням складу присяжних або їх прибуттям до суду (у разі розгляду справи судом присяжних).

Міжнародні стандарти зобов'язують держави вживати максимальних заходів для обмеження застосування попереднього ув'язнення до неповнолітніх. Так, відповідно до правила 13 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») тримання під вартою повинно використовуватись лише як крайній запобіжний захід (по можливості потрібно

послугуватися іншими альтернативними заходами) і лише протягом якнайкоротшого періоду часу та окремо від дорослих; протягом часу утримання під вартою неповнолітнім має забезпечуватися уся необхідна соціальна, психологічна, медична, фізична допомога, а також навчання та професійна підготовка. Подібні положення містять і Правила ООН щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі (п. 2, 11, 17). Навіть більш категорично ці обмеження сформульовані у Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи «Про соціальний вплив на злочинність неповнолітніх» (п. 7): □

- слід заборонити тримання неповнолітніх під вартою, крім особливих випадків вчинення більш дорослими підлітками дуже тяжких злочинів; □
- у цих випадках обмежувати тривалість тримання неповнолітніх під вартою і тримати їх окремо від дорослих; □
- треба також передбачити, щоб такі рішення приймались переважно після консультації з соціальною службою на предмет альтернативних пропозицій.

У Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи «Дружне до дитини правосуддя: від риторики до реальності» (п. 6.4.1) державам рекомендовано встановити вищий віковий ліміт для обмеження свободи дітей, аніж загальний вік кримінальної відповідальності. Українське законодавство загалом відтворює міжнародні стандарти, проте не встановлює підвищених вимог щодо віку, з якого можуть застосовуватися тимчасові заходи, пов'язані з обмеженням свободи. Запобіжний захід має обиратися з урахуванням вікових та психологічних особливостей, роду занять неповнолітнього. Затримання та тримання під вартою можуть застосовуватися до неповнолітнього як крайній захід лише у разі, якщо він підозрюється або обвинувачується у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, за умови, що застосування іншого запобіжного заходу не забезпечить запобігання ризикам, що за законом є підставою для обрання цього заходу. Про затримання дитини відповідні органи негайно повідомляють батьків чи осіб, які їх замінюють, а також органи прокуратури (ст. 492 Кримінального процесуального кодексу України, щодо необхідності врахування віку підозрюваного чи обвинуваченого, а також недопустимості посилення лише на тяжкість злочинів). Також Закон України «Про попереднє ув'язнення» встановив такі додаткові гарантії для неповнолітніх осіб, які взяті під варту: □ заборона тримати неповнолітніх в одиночних камерах, а в разі виникнення загрози їх життю - переведення до іншої маломісної або загальної камери (ч. 1 ст. 8); Додатково Законом України «Про охорону дитинства» (ч. 2 ст. 33) встановлено, що: □

- затримання неповнолітніх застосовується як винятковий захід і тільки у випадках та порядку, встановлених законом;
- про затримання дитини відповідні органи негайно повідомляють батьків чи осіб, які їх замінюють, а також органи прокуратури;
- забороняється утримання дитини в одному приміщенні з дорослими затриманими, арештованими чи засудженими особами.

За наявності достатніх підстав вважати, що особа, яка досягла 11-річного

віку до досягнення віку кримінальної відповідальності, вчинила суспільно небезпечне діяння, за яке передбачено позбавлення волі на строк понад 5 років, вона може бути поміщена у приймальник-розподільник для дітей на строк до 30 днів на підставі ухвали слідчого судді, суду, постановленої за клопотанням прокурора за правилами, передбаченими для обрання тримання під вартою. Строк тримання особи у приймальнику-розподільнику для дітей може бути продовжено ухвалою слідчого судді, суду ще на строк до 30 днів (ч. 4 ст. 499 Кримінального процесуального кодексу України). До неповнолітніх підозрюваних чи обвинувачених, крім інших запобіжних заходів, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - передання їх під нагляд адміністрації цієї установи. Передання під нагляд полягає у взятті на себе будь-ким із зазначених осіб або представником адміністрації дитячої установи письмового зобов'язання забезпечити прибуття неповнолітнього за викликом, а також його належну поведінку. Передання під нагляд можливе лише за згоди відповідних осіб та неповнолітнього. До передання під нагляд суд зобов'язаний зібрати відомості про особу батьків, опікунів або піклувальників, їхні стосунки з неповнолітнім і впевнитися у тому, що вони можуть належно здійснювати нагляд за неповнолітнім (ст. 493 Кримінального процесуального кодексу України). За даними респондентів, тримання під вартою до неповнолітніх як запобіжний захід застосовується вкрай рідко, але його застосування може бути тривалим. Найчастіше до неповнолітніх не застосовують запобіжні заходи, бо вони добросовісно виконують процесуальні обов'язки, прибувають за викликом. За наявності ризиків застосовують особисте зобов'язання, передання їх під нагляд батьків, домашній арешт і дуже рідко - тримання під вартою. Порівняно з дорослими ставлення до дітей досить поблажливе.

Згідно з Конвенцією ООН про права дитини (ст. 40), держави-учасниці визнають право кожної дитини, яка, як вважається, порушила кримінальне законодавство, звинувачується або визнається винною в його порушенні, на таке поводження, що сприяє розвиткові у дитини почуття гідності і значущості. Кожній дитині, яка, як вважається, порушила кримінальне законодавство чи звинувачується в його порушенні, гарантується презумпція невинуватості, поки її вина не буде доведена згідно із законом. Відповідно до Керівних принципів Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей (підрозділ С розділу III) право на гідність вимагає: □

- ставитися до дітей з обережністю, чутливістю, справедливістю та повагою під час будь-якої процедури або справи, приділяючи особливу увагу їх особистій ситуації, благополуччю та конкретним потребам, а також з повною повагою до їх фізичної та психологічної недоторканності незалежно від їхнього процесуального статусу;

- не піддавати дітей катуванням, нелюдському або такому, що принижує гідність ставленню чи покаранню.

Міжнародні стандарти покликані мінімізувати контакти дітей з системою правосуддя і пом'якшити можливий негативний вплив на дитину внаслідок

такого контакту. Для цього вони пропонують досить широку палітру засобів. Комітет Міністрів Ради Європи в Керівних принципах щодо правосуддя, дружнього до дітей (п. 59, 64-74 розділу IV, п. j розділу V), рекомендував: □

- застосовувати такі методи опитування як відео- або аудіозапис або досудове слухання перед відеокамерою, і такі записи мають вважатись допустимими доказами; □

- заохочувати аудіовізуальні заяви дітей, які стали жертвами або свідками, поважаючи права інших сторін на оскарження змісту таких заяв; □

- у разі потреби проведення більш ніж одного опитування, здійснювати їх переважно однією й тією ж особою з тим, щоб забезпечити узгодженість підходів до інтересів дитини; □

- максимально обмежити кількість опитувань, а їх тривалість адаптувати до віку та можливості концентрації уваги дитини; □

- уникати прямого контакту, протистояння або спілкування між дитиною-жертвою або дитиною-свідком з підозрюваним, наскільки це можливо, якщо тільки дитина-жертва не вимагає цього; □

- створити можливість для судді дозволяти дитині не давати свідчення;

- заяви і свідчення дитини не вважати недійсними або ненадійними лише з причини віку дитини; □

- вивчити можливість прийняття заяви дітей-жертв і дітей-свідків у спеціальних, дружніх до дітей, приміщеннях і оточенні; □

- створити дружні до дітей міжвідомчі та міждисциплінарні центри для дітей-жертв і дітей-свідків, де діти могли б заслуховуватись та проходити медичне обстеження для судово-медичних цілей, а також пройти всебічне обстеження та отримати всі відповідні терапевтичні послуги від відповідних фахівців.

Національне законодавство щодо процедури опитування (допиту) дитини хоч і має певні особливості, але не сприяє зменшенню кількості контактів дитини з системою правосуддя, особливо, коли дитина є жертвою або свідком. Кримінальний процесуальний кодекс України (ст. 226, 232, 490, 491, 495) встановлює такі особливості під час допиту неповнолітньої особи та інших процесуальних дій: □

- залучення під час допиту неповнолітньої особи, а також під час інших слідчих дій за її участю, законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря; □

- обмеження тривалості допиту неповнолітньої особи без перерви однією годиною, а загалом - не більше двох годин на день; □

- можливість проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого під час досудового розслідування у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення; □

- можливість видалення неповнолітнього обвинуваченого із зали судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на нього.

Вже певний час існує позитивна тенденція до створення так званих

«зелених кімнат» для проведення допитів за участю дітей, але їхня кількість явно недостатня, залучення необхідних фахівців, проведення попередньої підготовки та застосування спеціальних методик, зокрема для формування довірливої атмосфери, це питання до нині не державного, визнаного законодавством рівня.

Віталій ЗАВГОРОДНІЙ, інспектор-черговий відділення поліції № 1
Прилуцького районного відділу поліції
ГУНП в Чернігівській області, доктор
юридичних наук, професор

УРАХУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗІЙСНЕННІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Правозастосовна діяльність є одним із різновидів юридичної, обов'язковим кінцевим результатом здійснення якої є ухвалення актів застосування норм права. До такої діяльності слід віднести, зокрема, й правоохоронну, яка так чи інакше перебуває під впливом практики

Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ, Суд Ради Європи, Страсбурзький суд). Системні порушення конвенційних норм з боку суб'єктів правоохорони, підтвердженням чому слугують щорічні звіти Урядового уповноваженого у справах ЄСПЛ, передусім актуалізують питання про чинники, які обумовлюють таку ситуацію.

Важливим завданням, що потребує першочергового розв'язання, вважаємо правильний вибір суб'єктом правоохоронної діяльності релевантної правової позиції ЄСПЛ, що має бути урахована ним при ухваленні рішення. З цього приводу в доктрині права виникає ряд взаємопов'язаних питань, а саме:

1) які саме рішення ЄСПЛ слід обрати для аналізу, зважаючи на час їх ухвалення (всі, що дотичні до предмета розгляду, чи лише останні, так би мовити, найбільш «свіжі»);

2) чи варто віддавати перевагу правовим позиціям ЄСПЛ, що сформовані в рішеннях проти України;

3) чи існує пріоритетність правових позицій, зважаючи на орган Суду Ради Європи, який їх сформував (комітет, палата, Велика палата) з одного й того ж питання;

4) яку з позицій ЄСПЛ більш коректно обрати для урахування - усталену, скореговану («mutatis mutandis») чи нову (сформовану у результаті динамічного тлумачення);

5) чи мають правові позиції ЄСПЛ, сформовані в рішеннях проти України, за пілотною процедурою пріоритет над позиціями в інших рішеннях.

Уважаємо, що відповідь на перше із зазначених питань має ґрунтуватися на тому, що характерною ознакою європейської конвенційної системи захисту прав і свобод людини є її динамізм, підтвердженням чому слугує включення до спеціального інструментарію ЄСПЛ принципу еволютивного тлумачення, за допомогою якого Страсбурзький суд трактує конвенційні положення, враховуючи політичні, економічні, соціальні і культурні умови життя суспільства, що складаються у світлі сьогодення. Отже, суб'єкт правозастосування, передусім, має брати до уваги ті актуальні правові позиції Суду Ради Європи, що сформовані ним за останні роки та набули риси усталеності.

Як наголошує з цього приводу І.Ю. Крєтова, саме невміння українських правозастосовців «виокремлювати» серед численних рішень Страсбурзького суду ті, що належать до його «сталогої» практики та містять «ratio decidendi», у яких, до слова, концентруються й вироблені Судом доктринальні підходи до тлумачення конвенційних прав та свобод, є однією з ключових причин неналежного застосування практики ЄСПЛ на національному рівні [1, с.164].

Друге із поставлених питань органічно пов'язане з першим, адже дійсно суб'єкту застосування норм права слід визначитися з тим, які саме результати правотлумачної діяльності ЄСПЛ є для нього більш значимими. Переконані, що з цього приводу слід зважати на природу тлумачення конвенційних норм, яке здійснюється Страсбурзьким судом в рамках розгляду конкретної справи. Переконані, що стосовно держави-відповідача це є нічим іншим, ніж актом казуального тлумачення, а стосовно інших держав-учасниць Конвенції - офіційним тлумаченням конвенційних норм, яке формально хоча й не має обов'язкового значення, однак безсумнівно має авторитет.

Ухвалюючи рішення проти України, ЄСПЛ завжди враховує український контекст справи, тобто бере до уваги як чинне національне законодавство, так і практику його застосування. Тому саме ці правові позиції Суду Ради Європи є для України, як держави-учасниці Конвенції, першочерговими для урахування. Водночас нами не заперечується можливість звернення суб'єкта правозастосування до позицій Страсбурзького суду, що містяться у рішеннях проти інших держав Ради Європи. Щоправда, таке звернення є виправданим лише за умови, коли у рішеннях ЄСПЛ проти України немає релевантної правової позиції стосовно предмета розгляду.

Не менш важливим є питання і пріоритетності правових позицій ЄСПЛ, зважаючи на орган Суду Ради Європи, що їх сформував.

З цього приводу доречними вважаємо висновки П. Пушкаря та Р. Бабанли, які зауважують, що рішення ЄСПЛ, постановлені Великою Палатою Суду та палатами у складі семи суддів, «формуєть прецедентну практику»

(відображають сталість, зміну або розвиток практики Суду з певного питання). Рішення комітетів із трьох суддів не формують практику ЄСПЛ і не можуть формувати нову практику - вони є відображенням сталої практики ЄСПЛ, копіюють правові позиції попередніх рішень у справах повторюваного характеру, не створюючи правових новел. Часто-густо Суд в таких рішеннях посилається на правові позиції та принципи, утверджені в попередніх «прецедентних» або «лідуючих» рішеннях. Такі посилання є загальними і не обов'язково прив'язані до фактичних обставин конкретних справ або навіть країни-відповідача.

Разом з тим, як стверджують правники, не бажано, знайшовши одне рішення ЄСПЛ, яке начебто є ідеальним за релевантністю, припинити пошуки і заспокоїти себе усвідомленням того, що проблему вичерпано. Потрібно зважати, що цілком ймовірним є відступ від сформульованої позиції, розвиток позиції, ймовірним також є скасування рішення Великою Палатою тощо. Після знаходження релевантного рішення слід упевнитись, що позиція є відносно усталеною (проаналізувати більш старі або більш нові рішення з відповідного питання), знайти огляд практики ЄСПЛ, переконатись, що ця позиція ґрунтується на сталих доктринальних підходах ЄСПЛ, відображає основні принципи тлумачення Конвенції тощо [2].

Із зазначеного випливає, що суб'єкт правоохоронної діяльності має прагнути до пошуку саме усталеної правотлумачної практики Страсбурзького суду, зважаючи на необхідність дотримання принципу правової визначеності. Така практика передусім міститься в рішеннях комітетів ЄСПЛ, але не тільки. Проте для того щоб відшукати найбільш актуальну правову позицію, що сформована в умовах сьогодення, слід обов'язково послуговуватися правовими позиціями палат та Великої палати Суду Ради Європи з наданням пріоритету позиціям останнього органу як такого, що представляє спільну думку найбільшого осередку суддів з числа складу ЄСПЛ, а також наділений повноваженнями консолідувати практику Страсбурзького суду та скасовувати рішення палат. Зазначений висновок дозволяє відповісти і на четверте із поставлених попередньо питань.

В аспекті завдань, що розв'язуються нами, переконані, що визначення пріоритетності між правовими позиціями, які сформовані в постановах ЄСПЛ, ухвалених за пілотною та звичайною процедурою, взагалі позбавлене жодного сенсу, адже між ними не може бути жодних протиріч чи колізій. Як відомо, застосування пілотної процедури з боку ЄСПЛ зумовлено наявністю у держави-відповідача структурно-системної проблеми, що лежить в основі частих порушень конвенційних прав і свобод людини, на чому попередньо неодноразово наголошував Страсбурзький суд у своїх постановах, ухвалених за звичайною процедурою.

Як зауважує з цього приводу М.О. Борисенко, необхідність запровадження інституту пілотних рішень Європейським судом передусім обумовлена потребою об'єктивного впливу на проблеми функціонування національної правової системи (в тому числі і судової системи) держави-

учасниці Конвенції та досягнення єдності правозастосування судами України [3, с. 149-150].

Все вищевикладене дозволяє дійти висновку, що на методичному та законодавчому рівні слід визначити і закріпити найбільш ефективну та переконливу модель урахування практики (правових позицій) ЄСПЛ, що передбачатиме не лише цитування чи посилення на окремі постанови Страсбурзького суду, але й їх аналіз у контексті конкретної юридичної справи, що слухається суддею. Вважаємо, що в основу такої моделі може бути покладений такий алгоритм урахування правових позицій Суду Ради Європи з боку суб'єктів правоохоронної діяльності: 1) з метою виконання вимоги чинного законодавства щодо урахування практики Страсбурзького суду суб'єкту правозастосування необхідно відшукати (віднайти) рішення ЄСПЛ, які торкаються предмета судового розгляду; 2) передусім, слід виокремити ті з них, які були ухвалені проти України; 3) якщо таких рішень Суду Ради Європи немає, необхідно визначити ті, які були ухвалені в останній час проти інших держав-учасниць Конвенції, що за обставинам справи найбільш наближені до суті справи, яка розглядається суддею; 4) за наявності пілотного та звичайного рішення ЄСПЛ зі схожими обставинами справи національні судові органи чи інші суб'єкти правоохорони мають враховувати правову позиції того рішення, яке найбільш наближене за своїм контекстом до України.

Список використаних джерел:

1. Кретьова І. Ю. Тлумачення права: доктрини, розвинуті Європейським судом з прав людини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2015. 236 с.
2. Пушкар П., Бабанли Р. Як забезпечити коректність цитування рішень Європейського суду з прав людини? *Судово-юридична газета*. 2019. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/817465>.
3. Борисенко М. О. Вплив практики Європейського суду з прав людини на єдність правозастосування в судовій системі України. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 3 (30). С. 142-151.

Костянтин БАХЧЕВ,

декан факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення державою гарантій соціального захисту поліцейських в період дії воєнного стану залишається відкритим питанням з огляду на практику їх реалізації, що дає нам підстави стверджувати про неспроможність у повному обсязі задовільнити всі потреби поліцейських. У зв'язку з цим постає питання удосконалення механізму реалізації соціальних гарантій поліцейського в умовах дії воєнного стану.

Соціальний захист поліцейських є складовою внутрішньо-організаційної діяльності Національної поліції, а основним суб'єктом забезпечення такого захисту є Національна поліція, як орган державної влади, та держава в цілому.

Законодавчо визначеними являються такі види соціальних гарантій поліцейського [1]: грошове забезпечення; одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського; відпустка; медичне забезпечення; житлове забезпечення; пенсійне забезпечення; соціальна підтримка членів сім'ї поліцейського.

Усі названі гарантії соціального забезпечення поліцейських зберігаються за ними як у мирний час, так і під час введення воєнного стану. Однак на законодавчому рівні до того ж визначені в межах соціального захисту додаткові гарантії для поліцейських, пов'язані із особливостями несення служби поліцейськими, специфікою виконуваних завдань, додатковою винагородою за виконувану роботу, додатковими гарантіями медичного забезпечення та багато іншого.

Узагальнюючи нормативно-правові положення, які регламентують соціальний захист поліцейських в умовах дії воєнного стану, можемо виділити такі додаткові гарантії, які прийняті та діють в цей період: додаткова винагорода поліцейським на період дії воєнного стану; відстрочка від призову на строкову службу поліцейським, які перебувають у призовному віці, на строк проходження служби в Національній поліції; безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності, тощо.

Враховуючи думки фахівців з даного питання, а також вимоги сучасності, можемо запропонувати виділити такі особливості соціального захисту поліцейських в умовах дії воєнного стану: динамічний характер норм, які визначають гарантії соціального захисту поліцейських під час воєнного

стану; напрацювання механізмів реалізації цих гарантій вже в період дії воєнного стану; подолання колізій норм права шляхом залучення судової гілки влади; залучення волонтерського руху для матеріального забезпечення поліцейських, які фактично мають перебувати на державному утриманні; активізація правозахисного руху поліцейських; залишення без уваги законодавця адаптації положень щодо соціального захисту сімей поліцейських в період воєнного стану.

Не претендуючи на істину в останній інстанції, хочемо наголосити, що дія військового стану ще не завершена, тому ці особливості характерні на момент подання до публікації роботи. Вони можуть трансформуватися та удосконалюватися за рахунок новел законодавства, практики його застосування, умовиводів вчених, які досліджують даний вектор наукових інтересів.

Водночас маємо наголосити на тих проблемних моментах, які виявляються в процесі реалізації гарантій соціального захисту поліцейських в умовах воєнного стану.

Неоднозначним, на наш погляд, видається механізм забезпечення додатковим грошовим забезпеченням поліцейських Служби судової охорони та тих, що відряджені до закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Невизначеність позиції нормотворців та практиків спонукала до громадської дискусії у даному правовому полі, а також залучення судових органів тлумачення діючих норм права та вирішення правової позиції органів Національної поліції відповідно до принципу верховенства права.

Ще одним неоднозначним питанням в контексті гарантій соціального захисту поліцейських під час воєнного стану є медичне забезпечення. Неодноразово вчені України наголошували на тому, що запровадження під час дії режиму воєнного стану гарантії безкоштовного медичного забезпечення поліцейським в закладах охорони здоров'я України за будь-якої форми власності має позитивний вплив на адміністративно-правовий статус поліцейських в цілому [5-6]. Однак, в засобах масової інформації на регулярній основі відбуваються збори коштів для лікування та реабілітації, як військовослужбовців, так і поліцейських [2]. Такі волонтерські ініціативи дають підстави вважати, що дотримання вказаної гарантії відбувається не у повному обсязі або з порушенням встановлених норм. Саме тому варто ще раз проконтролювати керівникам відповідних органів та підрозділів Національної поліції стан дотримання такого виду соціальної гарантії.

Крім того, залишається відкритим питання загальнообов'язкового державного страхування поліцейських, що неодноразово ставилося фахівцями галузі права [3-4]. Врегулювання даного питання на державному рівні сприятиме встановленню автоматичного механізму виплати компенсацій поліцейським у разі отримання ними або членами їх сімей шкоди здоров'ю (фізичному або психологічному) в наслідок виконання службових обов'язків, збройного конфлікту, нещасного випадку, стихійного лиха, тощо.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Тяжкопораним черкаським поліцейським, які підірвалися на міні, збирають допомогу. URL: <https://procherk.info/news/7-cherkassy/107098-tjazhkoporanenim-cherkaskim-politsejskim-jaki-pidirvalisja-na-mini-zbirajut-dopomogu>.
3. Бугайчук К.Л. Правове регулювання підвищення рівня соціального захисту поліцейських. *Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України : зб. тез доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 11 квіт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. С. 59-61.*
4. Дрок І.С. Кадрова політика Національної поліції в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022. Серія Право. Випуск 70. С. 318-323.*

Андрій СОБАКАРЬ,
завідувач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Система інформаційного забезпечення Національної поліції України являє собою сукупність інформаційних підсистем певних обліків, побудованих з урахуванням дотримання та забезпечення загальнозначених та обов'язкових вимог: нормативно-правової бази, організаційно-кадрового забезпечення інформаційних підрозділів, навчання та перепідготовки кадрів; комп'ютерних, програмних, телекомунікаційних засобів та технологій; матеріально-технічного та фінансового забезпечення.

В першу чергу створення інформаційних систем і його поширення в життєдіяльності людства пов'язано з тим, що вони виконували функцію обміну інформацією, шляхом передачі знань між окремими членами і колективами суспільства, у тому числі між різними поколіннями.

При виконанні завдань поліцейської діяльності необхідне застосування сучасних інформаційних технологій, що забезпечують повноту, своєчасність інформаційного відображення процесів, можливість їхнього моделювання, аналізу, прогнозування.

Сьогодні пріоритетними визнано такі завдання, як удосконалення

системи збирання максимально повних даних про обстановку в державі, аналіз тенденцій і перспектив її розвитку, підготовка рішень щодо оперативного реагування на негативні процеси та надзвичайні події. Особливо актуальним стає питання використання інформаційних ресурсів та забезпечення їх ефективності під час здійснення поліцейської діяльності.

Наразі актуальним залишається питання докорінного поліпшення інформаційного забезпечення діяльності поліцейських підрозділів у боротьбі із злочинністю, створення принципово нової системи, яка має поєднувати всі накопичені та заново створювані масиви оперативно-розшукового призначення в єдину інформаційно-обчислювальну мережу. На жаль, доводиться констатувати, що стан використання в діяльності Національної поліції інформаційних ресурсів викликає небезпідставне занепокоєння не лише у керівництва держави, а й у широкого наукового та громадського загалу. Не зважаючи на те, що на сьогоднішній день вже прийнято низку нормативно-правових актів, закріплюючих основні напрямки використання та управління інформаційними ресурсами, ще не вироблено єдиний комплексний підхід до інформаційно-аналітичного забезпечення службово- бойової діяльності підрозділів національної поліції України.

У загальному вигляді під інформаційними ресурсами Національної поліції слід розуміти комплекс інформації, що міститься у базах даних, електронних бібліотеках, реєстрах, звітах, архівах та інших видах інформаційних масивів і служить для належного забезпечення функціонування системи поліцейських підрозділів та виконання ефективного виконання поставлених перед ними завдань [1].

Основними завданнями функціонування системи інформаційного забезпечення поліцейської діяльності вважаються:

- забезпечення можливості оперативного отримання інформації у повному, систематизованому та зручному для користування вигляді для розкриття, розслідування, попередження кримінальних правопорушень і розшуку кримінальних правопорушників;
- збір, обробка та узагальнення оперативної, оперативно-розшукової, оперативно-довідкової, аналітичної, статистичної, і контрольної інформації для оцінки ситуації та прийняття обґрунтованих оптимальних рішень на всіх рівнях діяльності сил охорони правопорядку;
- забезпечення динамічної та ефективної інформаційної взаємодії усіх галузевих служб сил охорони правопорядку України, інших державних установ;
- забезпечення захисту інформації.

Суб'єктами єдиної інформаційної системи МВС є апарат МВС та його територіальні органи з надання сервісних послуг МВС, Національна гвардія, заклади, установи і підприємства, що належать до сфери управління МВС, центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, інші державні органи, які обробляють інформацію в єдиній інформаційній

системі МВС для реалізації своїх повноважень. МВС здійснює організаційне забезпечення функціонування єдиної інформаційної системи МВС, а також визначає права і обов'язки персоналу служби та адміністратора єдиної інформаційної системи МВС [2].

При вдосконаленні інформаційного забезпечення мають значення такі специфічні властивості інформаційних систем:

- закритість інформаційних процесів;
- безперервний режим роботи;
- колективне використання інформаційних ресурсів;
- дискретність, різномасштабність, стохастичність інформаційних процесів;
- високі вимоги до якості всіх процедур інформаційного процесу;
- брак апріорної інформації про характеристики інформаційних процесів;
- великий обсяг і різноманітність оброблюваної інформації;
- організаційно-правова регламентація інформаційних процесів;
- підвищена надійність [3].

Отже, використання інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України сприятиме визначенню типових маршрутних технологічних схем для їх виконання; забезпеченню надійного зберігання інформаційних обліків, максимально зручної їх систематизації; забезпечення комплексного захисту інформації та розмежування доступу до інформації, що зберігається в ІІС; автоматизації збирання даних про результати виконання технологічних процесів щодо інформаційних обліків, формування аналітичних і статистичних звітів (довідок); інформаційному забезпеченню управлінської діяльності, підготовки аналітично-довідкових матеріалів тощо.

Список використаних джерел:

1. Блінова Г.О. Використання державних електронних інформаційних ресурсів в превентивній діяльності підрозділів національної поліції. Організаційно-правове забезпечення підрозділів превентивної діяльності Національної поліції / Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро, 2020. С. 28-34.
2. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку її пріоритетних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1024. Урядовий кур'єр. 2018. № 235.
3. Павлиш В.А., Гліненко Л.К. Основи інформаційних технологій і систем: навчальний посібник. Львів: видавництво Львівської політехніки, 2013. 500 с.

Роман МИРОНЮК,

професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

ОКРЕМІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Гарантування дотримання прав громадян у сфері медичного обслуговування, охорони здоров'я а також забезпечення можливості отримання та придбання якісних лікарських засобів забезпечується статтями Конституції України, а саме: статтею 49, відповідно до якої «Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування»; статтею 50, де визначено, що «кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення, така інформація ніким не може бути засекречена» [1]. Контроль за обігом лікарських засобів в Україні здійснює Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі - Держлікслужба) як центральний орган виконавчої влади України, утворений 10 вересня 2014 р. Постановою Кабінету Міністрів № 442 шляхом злиття Державної служби з контролю за наркотиками та Державної служби з лікарських засобів [2]. Відповідно до Положення про Держлікслужбу, основним призначенням цього органу є здійснення контролю якості та безпеки лікарських засобів, у тому числі медичних імунобіологічних препаратів, медичної техніки і виробів медичного призначення [3].

Аналіз норм Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) дає можливість виокремити такі склади адміністративних правопорушень у сфері обігу лікарських засобів: ст. 42 КУпАП «Порушення санітарних норм»; ст. 42-4 КУпАП «Продаж лікарських засобів без рецепта в заборонених законодавством випадках»; ст. 44 КУпАП «Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах»; ст. 44-2 КУпАП «Порушення обмежень, встановлених для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності»; ст. 164 КУпАП «Порушення порядку провадження господарської діяльності»; ст. 167 КУпАП «Введення в обіг або реалізація продукції, яка не відповідає вимогам стандартів»; ст. 170 КУпАП «Недодержання стандартів при транспортуванні, зберіганні і використанні продукції (крім харчових продуктів)»; ст. 188-9 КУпАП «Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері стандартизації, метрології та метрологічної діяльності і технічного

регулювання»; ст. 188-10 КУпАП «Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів»; ст. 188-11 КУпАП «Невиконання постанов, розпоряджень, приписів, висновків, а так само інших законних вимог посадових осіб органів державної санітарно-епідеміологічної служби» [4].

О. Стрельченко, І. Бухтіярова дослідивши засади адміністративної відповідальності у сфері обігу лікарських засобів, доходять висновку, що цій сфері властиве широке коло суспільних відносин, пов'язаних із незаконним обігом лікарських засобів в Україні і пропонують в КУпАП виокремити окрему Главу 5.1. «Адміністративні правопорушення у сфері обігу лікарських засобів», наповнивши її відповідними статтями, що визначатимуть протиправні діяння у цій сфері та регулюватимуть відповідальність за їх вчинення від етапу створення до етапу використання/знищення лікарського засобу. Також ними запропоновано визначити для юридичних осіб відповідальність у Законі України «Про лікарські засоби», встановивши такі додаткові види застосування примусових заходів, як «заборона певного виду діяльності» та «скасування ліцензії або дозволу» на діяльність у сфері обігу лікарських засобів. [5, с. 108]

Не ставлячи завдання здійснити аналіз всіх наукових доробків проблем встановлення адміністративної відповідальності у сфері контролю за обігом лікарських засобів, а також позиції щодо критеріїв класифікації даних правопорушень, нижче звернемо увагу на законодавчі ініціативи щодо удосконалення правових засад встановлення адміністративної відповідальності у цій сфері.

Зокрема, Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за реалізацію (відпуск) лікарських засобів у заборонених законодавством випадках та встановлення відповідальності за реалізацію (відпуск) лікарських засобів особам, які не досягли чотирнадцяти років (малолітнім особам)» № 1708-IX від 17 листопада 2021 року статтю 42-4 КУпАП «Порушення встановленого порядку реалізації (відпуску) лікарських засобів» було доповнено нормою, яка передбачає встановлення посиленої адміністративної відповідальності за «реалізацію (відпуск) лікарських засобів в аптечних закладах, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних систем дистанційним способом (електронна роздрібна торгівля лікарськими засобами) особі, яка не досягла 14-річного віку (малолітній особі), а також доставка лікарських засобів кінцевому споживачу - особі, яка не досягла 14-річного віку (малолітній особі)», за що передбачено накладення штрафу від трьохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на осіб які здійснюють реалізацію цих лікарських засобів [6].

І такі зміни є цілком логічними та доцільними, оскільки малолітні особи попадаючи сьогодні в шалений інформаційний простір реклами всіляких біологічних добавок, стимуляторів мали доступ до вільного їх придбання, що закінчувалось іноді летальними наслідками, або отруєння цими препаратами в

разі їх недозованого використання або навіть до суєцидальних наслідків, оскільки деякі з цих препаратів в разі їх відокремленого вживання не чинять негативних наслідків, а при їх суміщенні з іншими препаратами викликають одурманювальний ефект, наблизений до стану наркотичного сп'яніння. Відповідно до закону складати протоколи про такі адміністративні правопорушення мають уповноважені особи органів внутрішніх справ (Національної поліції), а розглядати справи - судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Цілком обґрунтованими є пропозиції також були запропоновані Міністерством юстиції України в проєкті Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» [7], яким пропонується посилити адміністративні санкції з метою підвищення ефективності заходів державного контролю та посилення відповідальності суб'єктів господарювання на фармацевтичному ринку України з огляду на таке. Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) передбачено низький рівень адміністративної відповідальності, зокрема, за продаж лікарських засобів в аптечних закладах без рецепта у заборонених законодавством випадках; введення в обіг або реалізацію продукції, яка не відповідає вимогам стандартів; виконання робіт, надання послуг громадянам-споживачам, що не відповідають вимогам стандартів, норм і правил; невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів. Передбачені статтями 42-4, 167, 168-1, 188-10 КУпАП санкції на цей час не діють, оскільки на сьогодні розмір штрафних санкцій є невідповідним порівняно з обсягами випущеної в обіг неякісної продукції та значно нижчим, ніж в інших сферах господарської діяльності.

Зокрема з урахуванням поширення в останній час різних способів порушення встановленого порядку реалізації (відпуску) лікарських засобів, доцільним є розширення диспозиції статті 42-4 КУпАП «Порушення встановленого порядку реалізації (відпуску) лікарських засобів», шляхом введення до її складу нових різновидів цього порушення, а саме необхідно доповнити цю норму наступними частинами: ч.5 «Відпуск без рецепта лікаря комбінованих лікарських засобів, що містять кодеїн та інші підконтрольні речовини, - тягне за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»; ч. 6 «Реалізація у будь-який спосіб, у тому числі інтернет торгівля біологічними добавками, які не є лікарськими засобами, що не були сертифіковані в установленому законом порядку, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, з конфіскацією таких засобів».

Повноваження щодо оформлення матеріалів справ про такі правопорушення доцільно залишити за центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів (Держлікслужбою) відповідно до статті 244-8 КУпАП.

Право розгляд матеріалів справ про такі правопорушення має бути передано від Держлікслужби до районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів, відповідно до статті 221 КУпАП.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/247600952>.

3. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/647-2015-%D0%BF#Text>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради*. 1984, додаток до № 51. Ст.1122.

5. Стрельченко О.Г., Бухтіярова І.Г. Кваліфікація адміністративних проступків у сфері обігу лікарських засобів. *Часопис Київського університету права*. 2019. №2. С.104-108.

6. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за реалізацію (відпуск) лікарських засобів у заборонених законодавством випадках та встановлення відповідальності за реалізацію (відпуск) лікарських засобів особам, які не досягли чотирнадцяти років (малолітнім особам Закон України від 17 листопада 2021 року № 1886-IX): *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 7. Ст.52.

7. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення», внесеного Кабінетом Міністрів України (реєстр. № 3948 від 30 липня 2020 року). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-1915679.pdf.

Валентина БОНЯК,
професор кафедри теорії та історії
держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРОЯВИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна проти України, розпочата російською федерацією у лютому 2022 року, на жаль, не зупинила вчинення правопорушень, які мали місце у державі й раніше. Одним із таких негативних явищ є і залишається домашнє насильство, що не стало менш важливим, а пов'язані з ним проблеми здебільше залишилися такими ж, як і в мирний час [1].

З огляду на такий стан, протидія проявам домашнього насильства продовжує перебувати в полі зору як органів публічної влади, громадськості, так і наукової спільноти. Так, зокрема, у червні 2022 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», що набрала чинності 1 листопада 2022 р. (так звану, Стамбульську конвенцію) й яка застосовується як в мирний час, так і в ситуації збройного конфлікту. У вказаному документі досліджуване негативне явище - домашнє насильство визначається, як всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні [2].

Здійснений аналіз опублікованих статистичних даних за останні роки засвідчує зменшення у 2022 р. кількості зафіксованих випадків домашнього насилля. За даними Аналітичного центру Юрфем у першому півріччі минулого року до Національної поліції надійшло на 27,5 % звернень менше, ніж у відповідний період попереднього року [3].

Таке зменшення кількості вказаних звернень обумовлено тим, що на тлі війни багато постраждалих здебільше утримуються від інформування правоохоронних органів чи соціальних служб про прояви домашнього насильства; деякі із них виїхали за межі України та ін. Водночас, зростання кількості таких випадків мали місце у Західній та Центральній Україні, де зареєстрована значна кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Так, по 15% від загальної кількості звернень припадає на Київську, Львівську та Дніпропетровську області, по 10 % - на м. Київ, Одеську та Івано-Франківську області [4].

Аналіз практики судових і правоохоронних органів у провадженнях за фактами домашнього насильства в умовах війни свідчать про такі його особливості в умовах війни, а саме:

- у ролі кривдників найчастіше виступають чоловіки, онуки, діти батьків;
- для таких правопорушень у період війни характерна значно менша кількість їх повторюваності;
- реагування на прояви домашнього насильства найчастіше відбувається шляхом винесення працівниками Національної поліції термінових заборонних приписів та обмежувальних приписів;
- характерний максимально високий рівень комунікації Національної поліції з місцевими органами влади з питань попередження, припинення та недопущення домашнього насильства;
- доволі ефективною є робота притулків, кризових центрів та громадських організацій, щодо друку інформаційних листівок, брошур, в яких зазначаються відомості про те, куди і за якими телефонами звертатися жертві у випадках домашнього насильства;
- притаманно зворотнє отримання працівниками Національної поліції фідбеків (належний зворотній зв'язок із заявниками та ін.).

Вищевикладене дає підстави для висновку про те, що як і до війни, так і в умовах правового режиму воєнного стану для осіб, які постраждали від різних проявів домашнього насильства не існує ніяких законодавчих обмежень і всі вони мають право на надання їм усіх наявних видів як державної, так і недержавної допомоги.

Список використаних джерел:

1. Змисла М. Домашнє насильство крізь призму війни. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/11/29/251536/>.
2. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2319-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2319-20#Text>.
3. Домашнє насильство в умовах війни. URL: <https://khersonrda.gov.ua/2023/02/10/domashnye-nasylstvo-v-umovah-vijny/>.
4. Війна не скасовує потребу протидіяти домашньому насильству. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/vijna-ne-skasovuye-potrebu-protydiyaty-domashnomu-nasylstvu>.

Борис ЛОГВИНЕНКО,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

Становлення правової держави в Україні передбачає налагодження тісного державно-громадського партнерства. Особливих форм реалізації таке партнерство набуває у окремих сферах суспільного життя - правоохоронній, культурній, економічній, охороноздоровчій, військовій тощо. Крім цього, в умовах протидії збройній агресії росії, роль і значення громадськості істотно збільшилась, набувши нових форм і методів прояву.

В Україні участь громадськості в охороні здоров'я закріплена у статті 24 Основ законодавства України про охорону здоров'я [1, с. 95]. Згідно з положеннями статті, при державних та комунальних закладах охорони здоров'я, що надають медичну допомогу вторинного і третинного рівнів населенню, за рішенням власника закладу охорони здоров'я (уповноваженого ним органу) утворюються спостережні ради з обов'язковим залученням представників громадськості (за їхньою згодою). Також, спостережні ради можуть утворюватися за рішенням власника при інших закладах охорони здоров'я. До компетенції спостережних рад, віднесено розгляд питання щодо дотримання прав та забезпечення безпеки пацієнтів, додержання вимог законодавства при здійсненні медичного обслуговування населення закладом охорони здоров'я, фінансово-господарської діяльності закладу охорони здоров'я. До складу такої ради, крім представників власника закладу охорони здоров'я (уповноваженого ним органу) та відповідних органів виконавчої влади та/або органів місцевого самоврядування, входять (за їхньою згодою) депутати місцевих рад, представники громадськості та громадських об'єднань, діяльність яких спрямована на захист прав у сфері охорони здоров'я, організацій, що здійснюють професійне самоврядування у сфері охорони здоров'я. Порядок утворення, права, обов'язки спостережної ради закладу охорони здоров'я і типові положення про неї затверджуються Кабінетом Міністрів України. Це закріплено Постановою КМУ від 27.12.2017 № 1077 «Про спостережну раду закладу охорони здоров'я та внесення змін до Типової форми контракту з керівником державного, комунального закладу охорони здоров'я» [2].

Також, при закладах охорони здоров'я з метою сприяння їх діяльності можуть також утворюватися опікунські ради, до складу яких (за їхньою

згодою) можуть включатися благодійники, представники громадськості та громадських об'єднань, благодійних, релігійних організацій, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, волонтери та інші. Рішення про створення опікунської ради при закладі охорони здоров'я та положення про неї затверджуються наказом керівника закладу охорони здоров'я або уповноваженого органу. Примірне положення про опікунську раду при закладі охорони здоров'я затверджене наказом МОЗ України від 23.07.2014 № 517 [3].

Крім цього, у вирішенні окремих питань можуть брати участь організації, що здійснюють професійне самоврядування у сфері охорони здоров'я, та інші громадські об'єднання, діяльність яких спрямована на захист прав у сфері охорони здоров'я, іноземні неурядові організації. Водночас, слід зазначити, що в Україні досі не прийнято закону про професійне самоврядування у сфері охорони здоров'я, хоча відповідні законопроекти пропонувалися до розгляду. Водночас, список медичних громадських об'єднань України постійно розширюється.

В зазначеному аспекті потрібно наголосити на ризиках, які несе у собі збільшення ролі громадськості в охороні здоров'я. Так, О.Л. Сіделковський вказує на те, що у активному залученні громадськості наявні потенційно негативні елементи. Формування глобального права охорони здоров'я несе в собі і нові можливості, зокрема зростання впливу громадянського суспільства, і серйозні виклики, а саме ризик того, що через розширення кола «гравців» на міжнародно-правовій арені за рахунок, наприклад, транснаціональних корпорацій чи філантропічних фондів, епоха лікарського патерналізму може змінитися епохою фінансового та ідеологічного домінування суб'єктів, які керуватимуться своїми бізнесовими інтересами чи філософськими поглядами засновників. То ж фахівець закликає взяти до уваги і такий можливий розвиток подій в Україні та своєчасно запобігти йому [4, с. 108].

У свою чергу, А. Миронов наголошує, що майже всі громадські ініціативи, створені при закладах охорони здоров'я станом на сьогодні, працюють без системного підходу, методичних рекомендацій, чіткого плану дій, з певними порушеннями законодавства і часто - із конфронтацією з головними лікарями цих закладів. Підґрунтям цього автор називає є пасивну позицію МОЗ України, інших міністерств і відомств щодо законодавчого закріплення обов'язкового створення наглядових та інших рад при закладах охорони здоров'я, у формальному підході місцевих органів влади й адміністрації закладу охорони здоров'я до формування таких громадських ініціатив, у відсутності координації співпраці наглядових та опікунських рад з різних регіонів України, у недостатньому інформаційному супроводі діяльності громадських ініціатив і, як наслідок цього - у їх непрозорій та, відповідно, часто непрофесійній діяльності [5, с. 163].

Таким чином, можна зробити висновок, що положення статті 24 Основ законодавства України про охорону здоров'я не відповідають сучасним реаліям щодо формування ефективного партнерства між громадськістю та державою у сфері охорони здоров'я. очевидно, Україна потребує запозичення

передового зарубіжного досвіду у цьому напрямку, що дозволить зробити реалізацію права на охорону здоров'я більш доступною для кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я» / Борис Логвиненко. Київ: ВД «Дакор», 2021. 272 с.
2. Про спостережну раду закладу охорони здоров'я та внесення змін до Типової форми контракту з керівником державного, комунального закладу охорони здоров'я: Постанова КМУ від 27.12.2017 № 1077. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1077-2017-%D0%BF#Text>.
3. Про затвердження Примірною положення про опікунську раду при закладі охорони здоров'я: наказ МОЗ України від 23.07.2014 № 517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0517282-14#Text>.
4. Сіделковський О. Л. Участь громадськості як елемент формування публічної політики у сфері охорони здоров'я України: адміністративно-правовий вимір. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2020. № 2. С. 105-108.
5. Миронов А.Г. Державний та громадський контроль у сфері охорони здоров'я: спільні риси, відмінності та пріоритети в сучасній Україні. Публічне право. 2018. № 1 (29). С. 165-170.

Наталія УВАРОВА,

професор кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТЕРИТОРІЙ І НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ В ЗВИЧАЙНИЙ ТА ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Санітарно-епідемічне благополуччя територій і населених пунктів вбачається дуже актуальною проблемою. Її актуальність посилюється в особливий період, такий як протидія поширенню пандемії COVID-19, в умовах відкритого збройного протистояння. Громадське здоров'я належить до найважливіших передумов розвитку будь-якої держави, і санітарно- епідемічна ситуація може чинити безпосередній вплив на економіку, соціальний розвиток та загальну якість життя населення.

Належна організація санітарно-епідемічного благополуччя територій і населених пунктів полягає в запобіганні поширенню хвороб та інфекцій шляхом реалізації різноманітних заходів, таких як регулярне прибирання та дезінфекція приміщень, обладнання систем вентиляції, організація систем водопостачання та водовідведення, проведення інформаційно-просвітницької

роботи серед населення щодо профілактики хвороб та особистої гігієни.

Наведене дає підстави вважати, що санітарно-епідемічне благополуччя територій і населених пунктів має велике значення для здоров'я населення, попередження поширення хвороб та інфекцій, а також вимагає постійної уваги з боку владних структур, медичних організацій та населення.

Нагадаємо, що у статті 27 Основ законодавства про охорону здоров'я від 19.11.1992, закріплено, що санітарно-епідемічне благополуччя територій і населених пунктів забезпечується системою державних стимулів та регуляторів, спрямованих на суворе дотримання санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил та норм, комплексом спеціальних санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних заходів та організацією державного санітарного нагляду. В Україні встановлюються єдині санітарно-гігієнічні вимоги до планування і забудови населених пунктів; будівництва і експлуатації промислових та інших об'єктів; очистки і знешкодження промислових та комунально-побутових викидів, відходів і покидьків; утримання та використання жилих, виробничих і службових приміщень та територій, на яких вони розташовані; організації харчування і водопостачання населення; виробництва, застосування, зберігання, транспортування та захоронення радіоактивних, отруйних і сильнодіючих речовин; утримання і забою свійських та диких тварин, а також до іншої діяльності, що може загрожувати санітарно-епідемічному благополуччю територій і населених пунктів [1, с. 104-105].

Головним законодавчим актом у наведеній царині слід вважати Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994, яким врегульовано суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначено відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлено порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні [2].

Принагідно зазначимо, що санітарне та епідемічне благополуччя населення є станом здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, при якому показники захворюваності перебувають на усталеному рівні для даної території, умови проживання сприятливі для населення, а параметри факторів середовища життєдіяльності знаходяться в межах, визначених санітарними нормами. У свою чергу, під державними санітарними нормами та правилами, потрібно розуміти обов'язкові для виконання нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, що встановлюють медичні вимоги безпеки щодо середовища життєдіяльності та окремих його факторів, недотримання яких створює загрозу здоров'ю і життю людини та майбутніх поколінь, а також загрозу виникнення і розповсюдження інфекційних хвороб та масових неінфекційних захворювань (отруєнь) серед населення [2].

В особливий період, який може бути обумовлений надзвичайним або воєнним станом, важливість санітарно-епідемічного благополуччя суттєво зростає. Зокрема, це пов'язано із тим, що в таких умовах значно збільшується імовірність поширення інфекційних захворювань, епідемій, епізоотій тощо. Особливий період виливає на звичайний режим життя суспільства та дестабілізує або створює додаткове навантаження для системи охорони здоров'я. Як наслідок, - це може створити сприятливе середовище для поширення інфекцій.

На наше переконання, забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя територій і населених пунктів в особливий період, має враховувати наступні моменти: 1) систематичне проведення дезінфекції закладів масового перебування громадян та громадського транспорту; 2) забезпечення населення достатньою кількістю питної води, яка відповідає санітарним нормам; 3) посилення контролю за водопостачанням та водовідведенням; 4) оптимізація системи охорони здоров'я за рахунок збільшення медичного персоналу (фахівців) та необхідного обладнання; 5) проведення регулярної просвітницької роботи серед населення про правила особистої гігієни та запобіжні заходи щодо поширення інфекцій; 6) запобігання масових зібрань і скупчень людей, дотримання соціальної дистанції та використання індивідуальних захисних засобів; 7) забезпечення населення достатньою кількістю продуктів харчування та товарами першої необхідності, що дозволить населенню забезпечити свої основні потреби в таких надзвичайних умовах.

На наше переконання зазначене питання потребує більш ґрунтовного дослідження у подальших наукових розвідках, адже стан санітарно-епідемічного благополуччя населення в умовах війни стає більш уразливим до дії дестабілізуючих чинників.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я» / Борис Логвиненко. Київ: ВД «Дакор», 2021. 272 с.
2. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення Закон України від 24.02.1994 № 4004-ХІІ. Відомості Верховної Ради України від 05.07.1994. 1994. № 27, ст. 218.

Роман ОПАЦЬКИЙ,

доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент

ГАРАНТІЇ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання захисту права власності завжди викликало інтерес як у фахівців у галузі права, так і пересічних громадян хто володіє певним майном. Конституція України прийнята в 1996 році статтею 41 закріплює право кожному володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Відповідно до цієї ж статті, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом [1].

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб (Із змінами, внесеними згідно з Указами Президента) [2].

Саме видання зазначеного Указу запустило механізм переходу країни на «військові рейки» та переосмислення цінностей з їх переходом від права індивіда до права спільного блага.

Національне законодавство розрізняє дві форми вилучення автотранспорту. Доречно розглянути ці форми, оскільки в залежності від форми вилучення змінюється правовий статус автомобільного транспорту та процесуальний порядок його відчуження.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1921 «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок» яки передбачає, що військово-транспортний обов'язок виконується в особливий період - шляхом передачі підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами транспортних засобів і техніки для задоволення потреб військових формувань відповідно до визначених завдань [3].

При виконанні військово-транспортного обов'язку власник автомобіля

не змінюється [4]. При такому відчуженні автомобільний транспорт залишається на балансі підприємства (у власності громадянина) і лише потрапляє у фактичне використання і розпорядження центрів територіального комплектування.

Таким чином, у разі введення дії правового режиму воєнного стану фізичні особи - власники транспортних засобів та керівники підприємств, установ та організацій під час мобілізації отримують від територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки відповідні наряди. Отримавши такий наряд, власник транспортного засобу (фізична особа, або керівник юридичної особи) зобов'язаний забезпечити прибуття транспорту в зазначений пункт дислокації у належному матеріальному стані та у відповідній комплектації.

Обов'язковою умовою при виконанні виконання військово-транспортного обов'язку є складання акту приймання-передачі. В акті обов'язково зазначається: залишкова (балансова) вартість транспортного засобу або техніки, визначена відповідно до даних балансу підприємства, установи та організації, складеного на останню звітну дату (останній день кварталу (року)); правовстановлюючі документи; особливі прикмети та інші.

Власник транспортного засобу має право на компенсацію витрат понесених внаслідок виконання військово-транспортного обов'язку. Для отримання компенсації власник майна подає заяву про відшкодування понесених витрат до органу, який виконував вилучення майна.

Друга форма примусового відчуження транспортного засобу це відчуження з переходом права власності на таке майно.

Відповідно до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [5] уповноважені органи мають право примусово відчужувати або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану.

Важливим аспектом такого відчуження виступає умова оплатного вилучення такого майна на потреби Збройних сил України.

Рішення про вилучення майна, тому числі й транспорту, приймає військове командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради [5].

Вилучення транспорту для потреб Сил оборони може відбуватися декількома способами: примусове відчуження автомобільного транспорту з попередньою повною компенсацією його вартості; відчуження автомобільного транспорту з повною компенсацією його вартості після закінчення дії правового режиму воєнного стану; безоплатне вилучення автомобільного транспорту.

Поряд з оплатним вилученням транспортного засобу чи вилучення транспортного засобу як виконання військово-транспортного обов'язку, на практиці, з початку відкритої збройної агресії відносно України, почали

вилучатися автомобілі у осіб, які керують транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, здійснюється примусове відчуження транспортних засобів. Так, наприклад, протягом місяця на Рівненщині було вилучено 65 автомобілів, на Полтавщині - 80, на Хмельниччині - 51 [6].

Кваліфікуючою підставою примусового вилучення автомобільного транспорту є перебування водія в стані передбаченого Інструкцією «Про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» затвердженої спільним Наказом МВС та МОЗ України від 09.11.2015 року № 1452/735 [7].

Дана норма є цікавою та подекуди необхідною для протидії порушенням в сфері безпеки дорожнього руху, проте, на наш погляд, вона дещо суперечить принципу презумпції невинуватості, оскільки позбавляє особу права на судовий захист. Окрім того, вище зазначена Інструкція передбачає можливість огляду на стан сп'яніння у спеціалізованих закладах Міністерства охорони здоров'я України. В той же час, ч. 3 статті 130 КУпАП передбачає такий вид стягнення на порушника, як конфіскація транспортного засобу, який є у приватній власності порушника [8].

Якщо ж розглядати примусове вилучення автомобільного транспорту як захід відповідальності за керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, то повинно дотримання декількох умов: по перше, доведення стану сп'яніння водія в судовому порядку, тобто постанова про притягнення до відповідальності що набрала законної сили; по друге: порушення повинно бути кваліфіковано за ч.3 статті 130 КУпАП, тобто мати систематичність, що підтверджується постановами, які набрали законної сили, про притягнення до відповідальності за керування транспортом в стані сп'яніння. В такому випадку автомобіль підлягає конфіскації. Водночас доречно констатувати відсутність механізму передачі такого автомобіля на користь ЗСУ.

Доречно зазначити, що складний період державотворення, протидія відкритій збройній агресії росії не є підставою для порушення прав людини, в тому числі і права власності. Водночас дотримання чинного законодавства сприятиме згуртованості суспільства та подоланню агресії.

Список використаних джерел:

1. Конституція України - Розділ II. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>.
2. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.
3. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок. Постанови Кабінету міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1921. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1921-2000-%D0%BF#n10>.

4. Конфіскація авто у воєнний час. URL: [https://www.malyk.com.ua/news/publication/vyluchennya-transportnyh-zasobiv#:~:text.](https://www.malyk.com.ua/news/publication/vyluchennya-transportnyh-zasobiv#:~:text=)

5. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України 17 травня 2012 року № 4765-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 15. ст.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text>.

6. Пилипенко Є. О., Атаманенко Ю. Ю. Стан сп'яніння водія як підстава для примусового відчуження транспортного засобу під час воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2022. Серія Право. Випуск 70. С. 340-345. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text>.

7. Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z1413-15#Text>.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Постанова Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до № 51, ст.1123. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/80731-10#Text>.

Віта МОРОЗ,

завідувач навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем протидії
організованій злочинності та корупції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із 24 лютого Україна живе в умовах війни. З того дня частина з нас завмерла в заціпенінні, інші, навпаки, дуже швидко перейшли на воєнні рейки - попередній непростий досвід а протистоянь утвердив нашу міць.

З метою системної протидії корупції на всіх рівнях управління Закон України «Про запобігання корупції» запроваджено функціонування інституту уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) є первинною ланкою антикорупційної інфраструктури.

Органи антикорупційної системи - Національне антикорупційне бюро, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції, Агентство з розшуку і менеджменту активів, Національна поліція Департамент стратегічних розслідувань та Вищий антикорупційний суд - по-різному адаптувалися до воєнних реалій.

Антикорупційний суд із 24 лютого і по жовтень ухвалив 12 вироків щодо

9 осіб, три з яких на підставі угод. Виглядає немало, але відчуття таке, що загальний темп розгляду справ таки обґрунтовано уповільнився. Звісно, що в умовах постійних ракетних загроз неможливо гарантувати безпечно правосуддя всім учасникам судового процесу. Через це деякі засідання відбуваються онлайн, а інші переносяться. Процес уповільнює й те, що іноді підозрювані не виходять на зв'язок, а хтось зі сторін воює на фронті. Попри це, ВАКС здійснює правосуддя й постійно звітує про свою роботу на сайті. Станом на вересень слідчі судді опрацювали більше 700 процесуальних документів, серед яких клопотання про зміну «запобіжки», скарги тощо.

Антикорсуд також перераховує гроші, внесені як застава, на потреби Збройних Сил України. За цей час завдяки ініціативам прокурорів, заставадавців і фігурантів у такий спосіб вдалося передати армії понад 447 млн гривень. Одним із найбільших внесків у цю суму є 6 млн доларів суперхабара, з якого ВАКС зняв арешт і відправив на потреби ЗСУ. Агентство з розшуку та менеджменту активів також продовжує виконувати свою основну функцію - розшукує активи злочинців.

Агентство поступово відновлює свої прямі обов'язки. Було відновлено продаж арештованого майна через систему електронних торгів SETAM, хоча й не всі лоти вдалося продати. Принагідно згадаємо, що більш прозорий і конкурентний процес продажу можна здійснювати в системі Prozorro.Sale. А от НАЗК залишило в роботі активними лише деякі з профільних функцій - наприклад, надання роз'яснень, запобігання корупції та виявлення корупційних ризиків у законодавстві.

Наагентство разом з іншими запустили портал, де кожен може повідомити про майно росіян, причетних до війни, а агентство з розшуку і менеджменту активів бере участь у засіданнях між українським Task Force і Task Force Європейської комісії з питань заморожування та конфіскації активів. Подібна співпраця важлива для обміну даними про майно громадян рф. НАЗК ж зосередило більшу частину своєї непрофільної роботи на санкційній політиці. Для цього створено портал «Війна й санкції», де можна дізнатися, на кого вже наклали санкції, які країни відтягують цей процес, і закликати ввести обмеження на конкретних людей чи компанію.

НАЗК ідентифікувало понад 12 тис. фізичних та 3 тис. юридичних осіб, які причетні до агресії проти України, для накладення на них санкцій в Україні.

Тож Агентство з розшуку і менеджменту активів має не тільки шукати, але й ефективно управляти активами. Але зараз ця частина повноважень виконується не на повну. По-перше, частина майна, яке передано агентству, перебуває на тимчасово окупованих територіях. Це блокує процес його передачі в управління.

У НАЗК призупинені контроль звітності політичних партій, перевірка декларацій і моніторинг способу життя посадовців. Крім того, агентство обмежило доступ до публічної частини Реєстру декларацій, Реєстру звітів партій та Реєстру корупціонерів.

Вивчаючи судову практику справ з єдиного реєстру судових рішень за

2021 рік. Хочемо констатувати, що загальна їх кількість стосується адміністративних правопорушень пов'язаних з корупцією та порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (172-7 КУпАП)

А саме, справа щодо чоловіка ОСОБА_1, яка є директором юридичної особи НН «Геолайф», перебуваючи на посаді державного кадастрового реєстратора відділу у Павлоградському районі міськрайонного управління Павлоградському, Юр'ївському районах та м. Павлограді Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області та будучи, згідно «в», п.1 ч.1 ст. 3 Закону № 1700-VII, суб'єктом на якого поширюється дія цього Закону, знаходячись на робочому місці, діючи умисно, будучи повідомленою про обмеження, передбачені Законом України «Про запобігання корупції», в порушення вимог ст.28 цього Закону прийняла рішення в умовах реального конфлікту інтересів та здійснила державну реєстрацію земельних ділянок в державному земельному кадастрі, на підставі проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок, розроблених ПП «Геолайф» директором якого є ОСОБА_2 з яким вона перебуває в сімейних стосунках. ОСОБА_1, в судовому засіданні, свою вину у вчиненні адміністративних правопорушень, передбачених ч.2 ст.172-7 КУпАП України визнала в повному обсязі. Вчинила адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, передбачені ч.2 ст. 172-7 КУпАП.

Нами була вивчена справа № 203/2050/22: справи про адміністративне правопорушення, пов'язані з корупцією; Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. 172-7 КУпАП.

Наступна проаналізована справа, щодо ОСОБА_1, яка перебуваючи на посаді державного інспектора митного поста «Дніпро-Правобережний» Дніпровської митниці будучи, згідно з підпунктом «В» п.1 ч 4 ст.3. Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 року № 1700-VII (далі Закон № 1700-VII), суб'єктом відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, 07.07.2020 при здійсненні митного оформлення вантажу ТОВ «Бюро стандартних зразків» по митній декларації № Вн.№ 786, достовірно знаючи, що уповноваженою особою на роботу з митницею зазначеного підприємства є його дружина ОСОБА_2, діючи на користь своїх приватних інтересів, зумовлених сімейними стосунками, впливаючи на об'єктивність та неупередженість прийнятого рішення, в порушення вимог ст.28 Закону № 1700-VII, не повідомив в установленій Законом порядку про наявність у нього реального конфлікту інтересів при здійсненні митного оформлення вантажу, який належить ТОВ «Бюро стандартних зразків», чим вищевказаний вчинив правопорушення, пов'язане з корупцією, відповідальність за яке передбачена ч. 1 ст. 172-7 КУпАП.

Однак, на жаль останні дані Індексу сприйняття корупції засвідчили, що Україна не зробила великого стрибка в боротьбі з корупцією. Були певні позитивні зміни, але чимало питань лишилися в підвішеному стані, як-от прийняття Антикорупційної стратегії. Війна не повинна відтермінувати їх вирішення.

Тому для вирішення питання протидії проявам корупції ще довгий шлях який повинен бути направлений на відпрацювання конструктивних алгоритмів протидії корупційним проявам шляхом встановлення категорій суб'єктів корупційних проявів, виявлення фактів корупції (збір доказів, притягнення до відповідальності злочинців, відшкодування збитків), ефективних механізмів виявлення та ідентифікації осіб, які розповсюджують. Необхідність створення Бази даних, що включатиме в себе відомості: організації держав країн ЄС які надають гуманітарну допомогу, рух та розподіл гуманітарної допомоги(перелік осіб які причетні до перевезення та розмитнення гуманітарної допомоги, кінцеві отримувачі (посадові особи безпосередньо в регіонах які відповідальні за отримання та кінцевий розподіл, особам які постраждали в наслідок військової агресії).

Сергій КОВАЛЬОВ,

професор кафедри фармакології, клінічної фармакології та фармації Полтавського державного медичного університету, доктор фармацевтичних наук, професор

Наталія ДЕВЯТКІНА,

доцент кафедри фармакології, клінічної фармакології та фармації Полтавського державного медичного університету, кандидат медичних наук, доцент

ФАРМАЦЕВТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯК СКЛАДОВА МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Медичне забезпечення в Україні складає систему інституцій різної спрямованості направлених на потреб населення в сфері охорони здоров'я. Одним із напрямів медичного забезпечення виступає фармацевтична допомога. Не буде новиною вказати, що при перших симптомах розладу здоров'я громадяни України спершу звертаються до мережі аптек для придбання необхідних медичних препаратів. Крім того, чинним законодавством визначено перелік захворювань, люди з якими мають право на першочергове, а в окремих випадках безоплатне, отримання ліків. Таким чином доцільно визначити, що фармацевтична допомога є однією з найважливіших напрямів медичної допомоги в державі.

Фармацевтична допомога (англ. pharmaceutical aid) - комплекс організаційно-економічних, спеціальних (медико-фармацевтичних) і соціально- суспільних заходів, спрямованих на збереження, поліпшення та

усунення фізичних і, як наслідок, моральних страждань людей з використанням лікарських препаратів і виробів медичного призначення. Фармацевтична допомога надається незалежно від соціального й матеріального статусу громадян у суспільстві, расової та національної приналежності, віросповідання, громадянства, віку, статевої приналежності, сексуальної орієнтації. Зміст та форми надання фармацевтичної допомоги як складне поняття постійно трансформуються відповідно до змін зовнішнього соціально-суспільного, економічного та науково-технічного середовища [1].

Фармацевтична допомога має спеціальний (фармацевтичний), ринково-економічний та соціальний зміст.

Складовими елементами фармацевтична допомога є процес забезпечення населення лікарськими препаратами і виробами медичного призначення, фармацевтична опіка, фармацевтична етика та деонтологія. До складу фармацевтичної опіки належать фармацевтичні профілактика та діагностика. Визначення терміну Фармацевтична допомога знаходиться відповідно до змісту та вимог належної аптечної практики, запропонованої ВООЗ у 1996 р. Декларації про розвиток прав пацієнтів в Європі (Амстердам, 1994 р.), Європейської угоди з прав людини і біомедицини (Страсбург, 1996 р.), а також положень Конституції України, Всесвітньої медичної асоціації, Міжнародної організації споживачів, Етичного фармацевтичного кодексу (Code of Ethics for Pharmacists), розробленого Міжнародною федерацією фармацевтів, та проекту етичного Кодексу фармацевтичних працівників, розробленого на кафедрі ОЕФ НФаУ (2005) [1].

На сьогодні в Україні зареєстровано більше ніж 12 тисяч найменувань лікарських засобів. За статистичними даними в останні 5 років Державною службою України з лікарських засобів і контролю за наркотиками не допущено до споживача (знищено, утилізовано, повернуто постачальникам) близько 10 млн. упаковок лікарських засобів неналежної якості із 2432 найменування неякісних, фальсифікованих та незареєстрованих лікарських засобів на загальну суму близько 285 млн грн. Деретуляція і, як наслідок, послаблення державного контролю у галузях, які стосуються безпеки життя та здоров'я громадян, призводять до негативних результатів. Наразі держава не може гарантувати споживачеві якість ліків. Тому питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання фармацевтичної діяльності є актуальним з огляду на нинішню ситуацію на фармацевтичному ринку.

Закону України № 2801-ХІІ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. присвячено медичній та фармацевтичній діяльності. Так, у ст. 74 зазначеного Закону України закріплено, що фармацевтичною діяльністю можуть займатися особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам [2].

Водночас основний Закон України № 123/96-ВР «Про лікарські засоби» від 4 квітня 1996 року взагалі не використовується термін «фармацевтична діяльність», хоча під ним і розуміється створення, реєстрація, виробництво, контроль якості та реалізація лікарських засобів, а зазначений Закон України

регулює правовідносини, пов'язані зі створенням, реєстрацією, виробництвом, контролем якості та реалізацією лікарських засобів, визначає права та обов'язки підприємств, установ, організацій і громадян, а також повноваження в цій сфері органів виконавчої влади і посадових осіб [3].

у фармацевтичній енциклопедії поняття «фармацевтична діяльність» визначається як сфера науково-практичної діяльності в охороні здоров'я, яка охоплює маркетингові дослідження фармацевтичного ринку, визначення потреби в окремих препаратах, науковий пошук отримання лікарських препаратів, дослідження щодо створення лікарських препаратів, всебічне вивчення їх властивостей, включаючи безпеку та специфічну дію, розроблення відповідної нормативно-технічної документації, аналіз препаратів, стандартизацію, реєстрацію, виробництво, контроль якості, умови зберігання, інформацію з постачання, реалізації та застосування ліків, фармацевтичну опіку, підготовку та перепідготовку фармацевтичних кадрів, а також керівництво фармацевтичним підприємством та їх структурними підрозділами [4].

Зауважимо, що 13 вересня 2010 року Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 769 було затверджено «Концепцію розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011-2020 рр.», де основними (пріоритетними) напрямками розвитку фармацевтичного сектору в Україні було визначено: 1) доступність ліків - рівний доступ населення до якісних лікарських засобів як у фізичному, так і в економічному аспектах; 2) якість ліків - сукупність властивостей, які надають лікарському засобу здатність задовольняти споживачів відповідно до свого призначення, які визначаються під час розробки за встановленими стандартами, доведення належними методами їх ефективності, безпечності та стабільності цих властивостей під час виробництва, реалізації та застосування; 3) раціонального використання ліків - створення умов для використання лікарських засобів, коли пацієнти отримують лікарські засоби відповідно до своїх клінічних потреб у дозах, які відповідають їхнім індивідуальним вимогам; 4) формування менеджменту у фармацевтичному секторі, адекватного трансформації суспільства, що забезпечить розвиток прозорої системи його функціонування, поліпшення інформаційного забезпечення щодо функціонування галузі; 5) реформування системи наукового забезпечення та освіти, адекватної потребам галузі та сучасного стану реформування суспільства; 6) впровадження та розвиток формулярної системи - комплексу управлінських методик застосування раціональних, організаційно та економічно ефективних методів постачання і використання лікарських засобів з метою забезпечення в конкретних умовах високої якості медичної допомоги і оптимального використання наявних ресурсів, інформаційно-економічної доктрини раціонального застосування лікарських засобів [5].

Список використаних джерел:

1. Фармацевтична енциклопедія. Фармацевтична допомога. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/310/farmaceutichna-dopomoga>.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 лист. 1992 р. № 2801-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19.
3. Про лікарські засоби: Законі України від 4 квіт. 1996 р. № 123/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 22. Ст. 86.
4. Фармацевтична діяльність. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/309/farmaceutichna-diyalnist>.
5. Концепція розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2011-2020 рр.: затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.09.2010 р. № 769. URL: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20130327_0242.html.

Ольга ВОЛОКІТЕНКО,
доцент кафедри
Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Після здобуття Україною незалежності одним із першочергових завдань, стало формування національної системи нормативно-правових актів, які б становили правову основу забезпечення прав та свобод людини і громадянина, а також національної безпеки країни. На сьогодні проблеми захисту прав дітей набувають особливої гостроти. Існуюча в Україні система захисту прав дітей не в змозі повною мірою забезпечити реалізацію їхніх прав. Важливим кроком у цьому напрямку стало реформування органів внутрішніх справ, а також розбудова в її структурі підрозділів ювенальної превенції як сучасних правоохоронних інститутів європейського зразка.

Актуальність дослідження прав дитини в контексті євроінтеграції пояснюється надзвичайною важливістю цього питання як для окремої взятої дитини, так і для держави і світу в цілому. Розгляд прав дитини в умовах євроінтеграції є актуальним як з точки зору теорії права, так і для вироблення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства і рекомендацій його практичного застосування.

Дотримання прав дитини є одним з пріоритетних напрямів роботи органів виконавчої влади, Уповноваженого з прав людини, органів місцевого самоврядування, громадських та інших недержавних організацій, міжнародних фондів. У структурі Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини створено відповідний структурний підрозділ з питань дотримання прав дитини. За роки існування інституту Уповноваженого з прав людини у 2013 році Україна вперше стала членом Європейської мережі омбудсменів з

прав дітей (ENOC) [1, с. 113].

В Україні державні програми захисту прав дітей сьогодні не в повній мірі відповідають своєму призначенню й не вирішують усіх проблем у сфері захисту прав дитини. Так, за останні роки було запроваджено низку національних програм, спрямованих на посилення прав дитини [2, с. 63]. Крім того, позитивне значення в цьому аспекті мав Указ Президента України № 811/2011 від 11 серпня 2011 р. «Питання Уповноваженого Президента з прав дитини», відповідно до якого утворено Управління забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України з прав дитини, затверджене Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини (втратив чинність) [3, с. 61].

В Україні питання запровадження посади спеціального уповноваженого з прав дітей піднімалося за роки незалежності неодноразово. Ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини у 1991 р., наша держава взяла на себе цілу низку зобов'язань, що ґрунтуються на чотирьох основних принципах: першочерговість інтересів дитини; забезпечення повноцінного життя дітей; залучення кожної дитини до життя спільноти; відсутність дискримінації тощо. Однак, державні програми захисту прав дітей сьогодні не в повній мірі відповідають своєму призначенню й не вирішують усіх проблем у цій сфері.

Відсутність досвіду діяльності інститутів, подібних Уповноваженому Президента України з прав дитини, призводить до виникнення низки проблем при забезпеченні функціонування цього інституту та його розвитку [4, с. 121].

Сьогоднішня ситуація у сфері захисту прав дітей в Україні показує, що, незважаючи на численні та многогранні перетворення, бажаний результат ще не досягнутий. Система органів контролю, відмінними рисами якої є корпоративність і обмежений вузьковідомчий підхід, поки не може бути визнана ефективною. У розвинутих країнах ця проблема вирішується за рахунок функціонування інституту уповноваженого з прав дитини. Дитячий фонд ООН визначає інститут дитячого омбудсмена як незалежний і законодавчо заснований орган, створений для відстоювання прав та інтересів дітей. Тож можна визнати актуальним постановку питання про можливі напрями становлення його як незалежного та дієвого інституту в Україні.

Можна стверджувати, що спроба запровадження 11 серпня 2011 р. Указом Президента України посади Уповноваженого Президента України з прав дитини є, безперечно, важливим кроком у сфері захисту прав дитини в Україні. Однак на практиці виникає багато питань, пов'язаних з реалізацією прав дитини та їх захисту. Звідси запровадження в Україні такої посади як Уповноважений з прав дитини та закріплення на рівні законодавства України основних аспектів взаємодії цього інституту з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини допоможе створити дієвий механізм захисту прав дитини, який сприятиме забезпеченню реалізації положень Конвенції ООН про права дитини та надасть можливість ефективно захищати права дитини та відстоювати їх пріоритетність.

Запровадження певних спеціалізованих омбудсманів дозволить зробити

більш продуктивною і діловою співпрацю омбудсманів з відповідними громадськими організаціями, сприятиме посиленню правового захисту конкретних соціальних груп населення України. Однак упровадження у нас спеціалізованих омбудсманів не повинно стати наслідком сліпого копіювання існуючих моделей. Воно має відбуватися з урахуванням специфіки правового статусу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, механізму державної влади, чинної національної правової системи та менталітету українського народу [5, с. 17]. Їх введення повинно виступати одним із ефективних варіантів інституційного посилення захисту прав і свобод таких членів нашого суспільства, як неповнолітніх, військовослужбовців, людей похилого віку, студентів та інших.

Виходячи з того, що функціонування інституту омбудсмена з прав дітей в Україні є новою справою вивчення міжнародного досвіду діяльності уповноважених з прав дитини, накопиченого іншими державами, є, безперечно, корисним для нашої держави. Зокрема, особливої уваги заслуговує дослідження методів роботи дитячих омбудсменів, їх взаємодія з центральними, регіональними органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства.

Можна повною мірою погодитися із думкою науковців, які вважають, що наявність регіонального та місцевого дитячого омбудсмена має беззаперечні переваги, бо вони забезпечують для дитини полегшену процедуру самостійного звернення по допомогу без посередництва дорослих. Будучи найбільш наближеним до дитини, уповноважений має можливість оперативно реагувати на факти порушення прав дитини, особисто беручи участь у відновленні її прав, залучаючи до цього також необхідних спеціалістів та експертів [6, с. 349].

Ефективна діяльність дитячих омбудсменів може бути досягнута тільки за дотриманням сукупності таких умов: незалежність омбудсмена (невтручання уряду в його діяльність, свобода вираження своїх поглядів з приводу захисту прав дітей тощо); безпосередній контакт з дітьми (людина, що має цей пост, має бути доступна для дітей, інформація про роботу повинна викладатися мовою, розрахованою на дітей, і поширюватися через засоби масової інформації) [7, с. 52; 8, с. 249; 9, с. 75].

На сьогодні основну роботу у сфері охорони прав та законних інтересів дітей покладено на органи і служби у справах дітей, серед яких значиться і Національна поліція, яка представлена розгалуженою системою територіальних підрозділів ювенальної превенції. Проте, попри існування спеціалізованих поліцейських підрозділів правоохоронні обов'язки у зазначеній сфері здійснюють і інші служби Національної поліції України: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, служба дільничних офіцерів поліції та інші. У той же час, виконання покладених на Національну поліцію України завдань ускладнене через недосконалість нормативно-правових документів з питань організації її діяльності, у тому числі численних прогалин, відсутності чіткої визначеності

прав і обов'язків посадових осіб, наявності норм, що дублюють повноваження поліцейських служб у зазначеній сфері та інше. Недосконалість актів правового регулювання у сфері ювенальної правоохорони спостерігається і у інших частинах техніки їхнього нормопроекування та нормотворення [10, с. 15].

В умовах сьогодення взаємодія Національної поліції України з громадськістю та з іншими органами державної влади у сфері забезпечення прав і свобод дитини є не просто важливим напрямом їх діяльності, а й є вкрай необхідною. Зазначене пов'язано з тим, що поліція фактично не зможе самостійно виконати покладені на неї обов'язки у цій сфері, що пов'язано зі специфікою роботи з дітьми та їхнім особливим правовим статусом. Крім того, незалежно від суб'єкта, з яким співпрацює поліція, саме взаємодія дає змогу більш оперативно виявити та припинити порушення прав та свобод дитини, що, беззаперечно, позитивним чином відображається: по-перше, на якості захисту прав та свобод дитини, а по-друге, на іміджі самих органів Національної поліції України [11, с. 228].

Таким чином, на сучасному етапі державного будівництва необхідним є зміцнення міжнародної спільноти з питань захисту прав дитини, яке вимагає вдосконалення усіх існуючих процесів шляхом їх реформування та трансформації. В цьому аспекті запровадження міжнародного досвіду з реалізації прав дитини відіграє значну роль, оскільки передбачає розширення міжнародних відносин між державами, поглиблення взаємних інтересів держав тощо. Все це створює максимальну можливість для найбільш повного співробітництва на міжнародній арені, що позитивно вплине на розвиток вітчизняного законодавства з питань прав дитини та дозволить нашій державі побудувати ідеальну модель інституту омбудсмана з прав дитини.

Список використаних джерел:

1. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник (2-е вид. перероб. і доп.). / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 260 с.
2. Губаль Ю. В. Захист прав дітей в Угорщині. Уповноважений із прав дитини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Вип. 35(1.1). С. 63-65.
3. Левківський Б. К. Інститут дитячого омбудсмана в системі юрисдикційного захисту. Приватне право і підприємництво. 2014. Вип. 13. С. 60-63.
4. Гуріч В. О. Проблема розвитку інституту уповноваженого з прав дитини в Україні. Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2015. № 1-4. С. 118-122.
5. Марцеляк О. В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмана: світовий досвід та українська модель : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О. В. Марцеляк. Харків, 2004. 20 с.
6. Закриницька В. Омбудсмен з прав дитини в механізмі державного захисту прав, свобод і законних інтересів дітей: зарубіжний досвід. Вісник академії правових наук України. 2012. № 4 (71). С. 346-356.
7. Боднарчук О.І. Діяльність омбудсмана у сфері захисту прав дітей в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2015.

Вип. 3, Т. 2. С. 50-53.

8. Решетник Є. М. Інститут Уповноваженого з прав дитини: історія та сучасність. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2013. Вип. 21. Ч.2. Т.1. С. 248-250.

9. Лесько Н. В. Загальна характеристика правового статусу уповноваженого Президента України з прав дитини. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2015. № 827. С. 74-75.

10. Стариченко А. О. Діяльність Національної поліції по охороні прав дітей в Україні: адміністративно-правові аспекти.: автореф. дис. ... д.філософ : 081 - Право. Право. 2022. 22 с.

11. Могілевська Л. До проблеми взаємодії Національної поліції з громадськістю та з іншими органами державної влади у сфері забезпечення прав і свобод дитини. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 225-229.

Любов КНЯЗЬКОВА,

доцент кафедри права

Маріупольського державного університету,

кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ПРАВООХОРОНЦІВ

Захист соціальних прав - основа становлення та розвитку демократичної та правової держави. Адже не може бути соціального без правового, як і права без соціального. Відповідно, коли ми ставимо питання про порушення того чи іншого права, ми цілком імовірно можемо ставити питання про порушення соціального. На сьогодні проблема захисту соціальних прав в Україні має свої особливості. Гарантовані державою передумови повинні забезпечувати ефективні способи реалізації права на захист. В євроінтеграційних умовах питання захисту саме соціальних прав потребує належної уваги, оскільки можливість ефективного судового захисту є умовою до вступу України в європейське співтовариство, умовою розвитку демократії та становлення України як соціальної держави. Проблема захисту прав людини і основоположних свобод у демократичній, правовій та соціальній державі є основою її стабільності. У відповідності зі статтею 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей [1]. Право на пенсійне забезпечення є одним з найважливіших соціальних прав громадян України.

На січень 2023 року в Україні зареєстровано 10,7 мільйонів пенсіонерів [2]. У той час коли Україна знаходиться у стані війни з російським агресором соціальний захист військовослужбовців та правоохоронців набуває особливого значення.

Однак слід відмітити, що починаючи з 2016 року пенсійні права громадян

України, пенсії яким призначені на підставі Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-ХІІ [3] систематично порушуються. З 01.01.2016 року пенсіонери МВС відстоювали свої права щодо перерахунку пенсій спочатку у зв'язку з реорганізацією міліції та створенням нової інституції - Національної поліції України, а з 01.12.2019 року - у зв'язку зі збільшенням грошового забезпечення поліцейським.

На теперішній час органами Пенсійного фонду України при перерахунку пенсій за вислугу років працівникам органів внутрішніх справ у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення поліцейських з 01.12.2019 року склалась практика обмеження максимального розміру пенсій десятима прожитковими мінімумами на підставі Закону України від 08.07.2011 року № 3668-VI «Про заходи законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи».

Обмеження граничного розміру пенсії десятима прожитковими мінімумами введено в дію Законом України від 08.07.2011 року № 3668-VI «Про заходи законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», яким внесено зміни у статтю 43 [3]. Однак така практика не відповідає статті 17 Конституції України, адже норми-принципи частини п'ятої статті 17 Конституції України щодо забезпечення державою соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей є пріоритетними та мають безумовний характер. Тобто заходи, спрямовані на забезпечення державою соціального захисту вказаної категорії осіб, зокрема у зв'язку з економічною доцільністю, соціально-економічними обставинами не можуть бути скасовані чи звужені. Обмеження максимального розміру пенсії, зазначеної категорії осіб порушує основні конституційні гарантії щодо безумовного забезпечення соціального захисту осіб, передбачених частиною п'ятою статті 17 Конституції України, які зобов'язані захищати суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність України. Також слід відмітити, що відсоткове співвідношення, встановлене статтею 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-ХІІ [3], уже призначеної пенсії до складових грошового забезпечення (окладу) є сталим, оскільки визначається на день призначення пенсії, а не перерахунку раніше призначених. Крім того обмеження розміру пенсії десятима прожитковими мінімумами порушує принцип незворотності нормативно-правових актів у часі, що передбачений статтею 58 Конституції України. Водночас ухвалою Верховного Суду від 30.11.2022 у справі № 380/24477/21 колегія суддів передала справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду з метою відступу від сформованої позиції, що аргументовано, зокрема, таким. Гарантією належного пенсійного забезпечення осіб, які отримують пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-ХІІ, є право на безумовний перерахунок розміру пенсії у

зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб, які мають право на пенсію за Законом № 2262-ХІІ, на умовах, у порядку та розмірах, передбачених Кабінетом Міністрів України. У разі якщо внаслідок перерахунку пенсій, розміри пенсій звільненим із служби військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, є нижчими, зберігаються розміри раніше призначених пенсій. Таке право за своєю суттю направлене на збільшення розміру виплачуваної пенсії, а гарантія дотримання конституційного права на соціальний захист, зокрема щодо недопущення зменшення такого розміру у випадку перерахунку пенсії, забезпечена виплатою пенсії в раніше встановленому розмірі [4, с.127-128].

Велика палата Верховного суду 12 січня 2023 року своєю ухвалою повернула справу додо Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду для розгляду у відповідній колегії, зазначивши при цьому, що принцип юридичної визначеності є одним із суттєвих елементів принципу верховенства права. В його основі лежить відоме з римського права положення *res iudicata* (лат. «вирішена справа»), відповідно до якого остаточне рішення правомочного суду, яке вступило в силу, є обов'язковим для сторін і не може переглядатися. Іншими словами, цей принцип гарантує остаточність рішень.

Крім того, Європейський суд з прав людини зауважив, що одним із фундаментальних аспектів верховенства права є принцип правової визначеності, який, між іншим, вимагає щоб при остаточному вирішенні справи судами їх рішення не викликали сумнівів (рішення ЄСПЛ від 28 листопада 1999 року в справі «Брумареску проти Румунії» (*Brumarescu v. Romania*) № 28342/95, § 61) [5]. Якщо конфліктна практика розвивається в межах одного з найвищих судових органів країни, цей суд сам стає джерелом правової невизначеності, тим самим підриває принцип правової визначеності та послаблює довіру громадськості до судової системи (рішення ЄСПЛ від 29 листопада 2016 року «Парафія греко-католицької церкви міста Люпені та інші проти Румунії» (*Lupeni Greek Catholic Parish and Others v. Romania*), № 76943/11, § 123) [6]. Судові рішення повинні бути розумно передбачуваними (рішення ЄСПЛ від 22 листопада 1995 року «С.В. проти Сполученого Королівства» (*S.W. v. the United Kingdom*), № 20166/92, § 36) [7].

Надана судам роль в ухваленні судових рішень якраз і полягає в розвіюванні тих сумнівів щодо тлумачення, які існують, оскільки завжди існуватиме потреба в з'ясуванні неоднозначних моментів і адаптації до обставин, які змінюються [8].

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Коробкін С. У 2022 році кількість пенсіонерів зменшилась, а розмір пенсії збільшились. URL: <https://social.com.ua/pensiya/u-2022-roczki-kilkist-pensionerivzmenshylasyaapensiyizrosly>.
3. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших

осіб: Закон України від 9 квітня 1992 року №2262-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 29. Ст. 399. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-17#Text>.

4. Єзеров А.А. Захист прав ветеранів АТО/ООС, інших військовослужбовців адміністративними судами України / упоряд.: Рудковська М.Ю. 2022. 201 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/230212_1717_ZPV_prew_130223.pdf?fbclid=IwAR2g.

5. Український портал практики Європейського суду з прав людини URL: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=307>.

6. Рішення ЄСПЛ від 29 листопада 2016 року «Парафія греко-католицької церкви міста Люпені та інші проти Румунії» (Lupeni Greek Catholic Parish and Others v. Romania), № 76943/11, § 123) URL: <https://vkursi.pro/identity/account/signin?ReturnUrU%2Fvsudi%2Fdecision%2F94534916>.

7. Рішення ЄСПЛ від 22 листопада 1995 року «С.В. проти Сполученого Королівства» (S.W. v. the United Kingdom), № 20166/92, § 36). URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=108480610&red=100003de8f51066a04c617cb94947afa29310f&d=5>.

8. Ухвала Верховного Суду від 12.01.2023 року по справі № 380/24477/21 URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=108480610&red=100003de8f51066a04c617cb94947afa29310f&d=5>

Артем САХНО,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ «CUSTODY RECORDS» В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦПОЛІЦІЇ

Дотримання прав людини виступає одним із найважливіших завдань діяльності Національної поліції України. Зокрема, відповідно до статті 2 Закону України «Про Національну поліцію», завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1]. А стаття 7 цього ж законодавчого акту визначає дотримання прав людини одним із першорядних принципів діяльності поліції.

З метою реалізації практичних заходів щодо запровадження принципу дотримання прав і свобод людини в поліцейську діяльність, керівництвом Національної поліції розроблено та успішно запроваджено в діяльність деяких органів та підрозділів поліції комплекс заходів, який отримав назву «CustodyRecords».

Стояцька Г. підкреслює, що Custody Records - автоматизована система дій із затриманими особами, що передбачає унеможливлення та недопущення катувань, жорстокого, нелюдського або такого що принижує людську гідність, поводження із затриманими особами. Її впровадження розпочалось в Україні з 2017 року з урахуванням зарубіжного досвіду та за сприяння, в тому числі, Консультативної місії Європейського Союзу. Основною її метою з самого початку було сприяння запобіганню неналежній поведінці поліцейських стосовно затриманих або відвідувачів, які перебувають у місцях несвободи, і водночас захист правоохоронців від можливих провокацій або наклепів стосовно виконання їх професійних обов'язків [2, с. 102].

Системний підхід до характеристики змісту нормативно-правового забезпечення «Custody Records» дозволяє виділити два напрямки його формування, а саме: нормативно-правове регулювання а) інформаційного та б) кадрового забезпечення системи «Custody Records».

Так, відповідно до Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», затвердженої наказом МВС України від 24 травня 2022 року № 311, основними завданнями та призначенням ІІ «Custody Records» є:

1) запобігання незаконному затриманню осіб, удосконалення системи їх захисту від катувань і належного поводження, а також підвищення стандартів захисту прав поліцейських від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях;

2) об'єднання інформації про затриманих осіб з моменту їх фактичного затримання, перебування в територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах Національної поліції України, їх територіальних (відокремлених) підрозділах (далі - органи (підрозділи) поліції), та звільнення або поміщення до спеціальних установ інших органів державної влади в єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та комунікаційного обладнання;

3) здійснення опитування затриманої особи та поліцейського, який здійснив затримання, щодо обставин та підстав затримання, а також фіксації всіх дій із затриманою особою під час її перебування в органі (підрозділі) поліції;

4) забезпечення оперативного реагування та прийняття управлінських рішень посадовими особами органів (підрозділів) поліції в разі неналежного поводження із затриманими;

5) запровадження автоматизованого формування витягу з електронної картки затримання [3].

Крім цього, наказом Голови Національної поліції України від 26.05.2021 № 441 «Про затвердження Змін до структури територіальних органів поліції» запроваджено посади інспекторів з дотримання прав людини у підрозділах Національної поліції на місцях - спеціальних custody officers, що відповідають за функціонування системи «Custody Records» [4].

Але в той же час, питання щодо нормативно-правового визначення типових стандартів до облаштування спеціальних приміщень, які мають бути призначені для роботи поліцейських із затриманими особами, в рамках функціонування системи «Custody Records», відзначаються відсутністю комплексного підходу, оскільки частково регулюються окремими нормативно-правовими актами.

Наприклад, окремі технічні вимоги до функціонування кімнат для затриманих визначені наказом МВС України від 23.05.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України», відповідно до якого, кімнати для затриманих повинні розміщуватися на першому поверсі адміністративного будинку поруч із залом оперативного управління чергової частини для того, щоб її працівники могли контролювати поведінку затриманих; затримані особи повинні утримуватися в кімнатах для затриманих із розрахунку не менше ніж 4 квадратних метри корисної площі на одну особу (без урахування площі, призначеної для умивальника та чаші клозетної); кімнати для затриманих повинні бути забезпечені природним та штучним освітленням, вентиляцією, в опалювальний період - обігрівом, із температурою повітря не нижчою 18 °С, із дотриманням рівня вологості повітря в межах норми; кімнати для затриманих обладнуються засобами відеонагляду, санітарно-гігієнічними приладами (чашами клозетними, умивальниками - із забезпеченням права на приватність) та меблями для забезпечення мінімальних потреб для осіб, які в них утримуються [5]. Цим же наказом визначені й деякі вимоги до технічного стану кімнат для конфіденційного побачення затриманого із захисником.

Крім того, окремі технічні вимоги обладнання слідчих кімнат визначені наказом МВС України від 18.12.2003 № 1561 «Про затвердження Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах та підрозділах внутрішніх справ України» [6]. Проте, з огляду на застарілість багатьох норм коментованого наказу, нормативні вимоги до функціонування кімнат для проведення слідчих дій потребують якнайшвидшого оновлення.

Таким чином, слід констатувати, що на теперішній час поза межами нормативно-правового регулювання й дотепер залишаються питання щодо визначення технічних вимог до функціонування кімнат для проведення інтерв'ю із затриманою особою та працівником поліції, який здійснював таке затримання. Крім того, потребують більш ретельного опрацювання питання щодо функціонування кімнат для затриманих, кімнат для конфіденційного побачення з захисником та кімнат для проведення слідчих дій. Вирішення цих та багатьох інших питань щодо технічного обладнання та функціонування спеціальних кімнат в рамках запровадження системи «Custody Records» вбачається нами у підготовці Міністерством внутрішніх справ комплексного відомчого нормативно-правового акту, спрямованого на врегулювання зазначених проблемних питань.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Стояцька Г.М. Запровадження та функціонування «Custody Records» в Україні: філософський аналіз правового потенціалу. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2022. № 1. С. 102-108.
3. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Custody Records» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», затвердженої наказом МВС України від 24 травня 2022 року № 311.
4. Про затвердження Змін до структури територіальних органів поліції: наказ Голови Національної поліції України від 26.05.2021 № 441.
5. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: наказ МВС України від 23.05.2017 № 440.
6. Про затвердження Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах та підрозділах внутрішніх справ України: наказ МВС України від 18.12.2003 № 1561.

Олександра НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА ГРОМАДИ ЯК СКЛАДОВОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Реалізація правоохоронної функції держави не можлива без активної участі громадськості в охороні громадського порядку та забезпеченні національної безпеки, взаємодії поліції із ЗМІ та активного застосування засобів громадського контролю.

Сьогодні в розвинених державах ведеться активна робота із вдосконалення взаємодії, співпраці і партнерства між населенням і поліцією з метою підвищення захищеності громадян, ефективності правоохоронної діяльності, мінімізації незаконних дій поліцейських. Однією з активних стратегій є «Community policing». Суть її полягає в формуванні та розвитку партнерських відносин між поліцією і суспільством; організації «сусідського контролю» (Neighbourhood-watch) за допомогою поліції.

У сучасній Україні основною функцією поліції є захист населення, кожного жителя країни від злочинних посягань, захист законних прав та

інтересів громадян. Про це йдеться і в Законі України «Про Національну поліцію», яка передбачає захист особистості, суспільства, держави від протиправних посягань.

Процес набуття нового статусу поліції, пов'язаний з проведеними реформами в системі МВС України, і перетворення її в дієвий орган захисту інтересів громадян зумовив питання вдосконалення шляхів зміцнення взаємовідносин органів поліції і суспільства.

Законом України «Про Національну поліцію» визначено необхідність встановлення виключно партнерських засад взаємодії поліції і населення. Згідно з основними принципами, діяльність Національної поліції здійснюється на засадах партнерства в тісній співпраці з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад [1].

Важливість інституту партнерства зумовлена насамперед тими функціями, які поліція виконує у суспільному житті, їх значущістю, а також тим, що поліцейська діяльність здійснюється в реальному соціальному просторі у безпосередньому контакті з громадянами.

Виходячи із соціального призначення поліції як сервісної служби, персонал поліції має орієнтуватися на реалізацію стратегії «Community Policing» - «партнерство заради спокою» (стратегії, апробованої в країнах англосаксонської правової системи), а також виявленні інноваційних форм діяльності поліції щодо формування безпечного суспільного простору [2].

У західних країнах підхід «Community Policing» вкрай популярний, адже він дає можливість ефективно гарантувати безпеку в громадах. Зокрема, цей підхід працює в Бельгії, Болгарії, Данії, Чехії, Німеччині, Італії, Латвії, Литві, Польщі, Великій Британії тощо. Ідея полягає в тому, що поліція у своїй роботі орієнтується на запити та потреби громад, шукаючи локальні рішення для локальних проблем. Одночасно члени громади самі беруть активну участь у створенні безпечного середовища: інформують поліцію про злочини, допомагають у превентивній роботі, наглядають за власними будинками тощо. А представники місцевої влади, у свою чергу, формують програми безпеки, спираючись на очікування населення, а також створюють безпечну інфраструктуру.

Підхід «Community Policing» має переваги для кожної сторони. Громада отримує можливість брати участь у роботі поліції та впливати на місцеву політику у сфері безпеки. Місцева влада завойовує довіру населення, а також більш привабливу для інвестицій територію. Поліція має додаткові ресурси - людей та інформацію, - а також підтримку громади. Усі разом вони отримують безпечне місто, містечко, селище.

Проекти «Community Policing» реалізуються по всій Європі. Так, наприклад, на Кіпрі, де існує лінія розмежування між територією, що підконтрольна уряду, та окупованою територією, злочинці часто

переховуються на останній. Для запобігання цьому на острові створили змішані патрулі, переважно піші та велосипедні, щоб покращити доступ поліції до пішохідних кварталів поблизу лінії розмежування.

Проекти Community Policing реалізуються не лише по всій Європі, а й за її межами. Так, в Окленді (Нова Зеландія) поліція долучила 45 добровольців, щоб спільно патрулювати парк площею понад 260 гектарів. У Сент-Луїсі (США) Національний Альянс із психічних захворювань розробив для поліції спеціальну навчальну програму щодо того, як працювати з людьми у стані психічного збудження. Завдяки цим та іншим ініціативам трансформується підхід до безпеки: він перестає базуватися лише на реагуванні на правопорушення - а перетворюється у спосіб життя всіх членів громади.

Отже, основоположна ідея партнерства поліції з населенням виражається в усвідомленні поліцією необхідності урахування думки і побажань громадськості при визначенні та оцінці своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення і вирішення місцевих проблем, і яка має бути зорієнтована на превенцію правопорушень [3, с. 602]. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращання роботи поліції.

Таким чином, поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості є вагомим чинником розбудови правової держави і ствердження громадянського суспільства, вдосконалення якого вбачається через реалізацію організаційних та правових заходів, у тому числі закріпленні у тексті Закону України «Про Національну поліцію» визначення поняття, змісту та форм партнерства поліції і населення.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Community Policing (CP) (burgernahe Polizeiarbeit). 2013. URL: <http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish/IKS/MasterStudiengangKriminologie/materialien/lehne/220513.pdf>
3. Проневич О. С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні. *Форум права*. 2011. № 4. С. 600-606.

Анна ПОЛІТОВА,

доцент кафедри права

Маріупольського державного університету,

кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Ефективний захист прав потерпілих є ознакою правової держави. О. Сенаторова відзначає, що «у сучасному світі укладено величезну кількість міжнародних договорів, направлених на захист осіб як у мирний час, так і під час збройних конфліктів. На жаль ця кодифікація не призвела до більшої захищеності людини під час війни та не забезпечує у повній мірі захист їх прав від свавілля авторитарних режимів. Статут ООН у 1945 р. заборонив війну, але відтоді збройних конфліктів розпочалося більше, аніж закінчилося і вони уносять дедалі більше життів цивільних осіб. Ця негативна тенденція яскраво ілюструється на прикладі двох конфліктів різних сторіч. У ХІХ ст., коли війна була дозволена, її звичаї ще не були кодифіковані, а про права людини лишень починали говорити на національному рівні, у Франко- Пруській війні загинуло лише 2 % цивільних осіб. Натомість війна у В'єтнамі забрала 3 млн. життів цивільного населення у порівнянні зі 150 тис. військових, тобто 95 %» [1, с. 7].

Не виключенням є й Україна. Повномасштабне вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 р. стало поштовхом не тільки для об'єднання українців у боротьбі за суверенітет, незалежність та територіальну цілісність нашої держави, а й викликом для міжнародної спільноти. Саме ставлення урядів деяких держав щодо міжнародних злочинів, які вчиняють російські військовослужбовці на території України та заяви політичного керівництва цієї країни, вказує на прийняття політичних рішень і відношення до країни - агресора. Але головне, що робить збройний конфлікт - порушує права.

Загальна декларація прав людини 1948 р. є універсальним документом та містить громадянські, політичні, соціальні, економічна та культурні права, зокрема: *право на рівність; свободу від дискримінації; право на життя, свободу, особисту безпеку; свободу від рабства; свободу від катувань та від поводження, яке принижує людську гідність; право на визнання правосуб'єктності особистості перед законом; право на рівність перед законом; право на засоби судового захисту з боку компетентного трибуналу; свобода від довільного арешту і вигнання; право на справедливі громадські слухання; право людини вважатися невинною, поки її вину не доведено; свобода від втручання в особисте життя, сім'ю, домашні справи та листування; право на свободу пересування в межах країни та поза нею; право на отримання притулку в інших країнах для захисту від переслідування; право на громадянство і свобода змінювати його; право на*

шлюб і сім'ю; право на володіння майном; свобода переконань та релігії; свобода думки та інформації; право на мирні збори та об'єднання; право на участь в урядових та вільних виборах; право на соціальне забезпечення; право обирати бажану роботу та вступати до профспілок; право на відпочинок; право на відповідний рівень життя; право на освіту; право на участь у культурному житті спільноти; право на громадський порядок (вид. - автор). Значна частина, а то й всі права людини, зазначені у Загальній декларації в умовах збройного конфлікту порушуються.

Варто відзначити, що у 2017 р. було визначено найефективніші способи захисту прав людини в Україні (див. рис. 1.) [2].

Уявлення про найефективніші способи захисту прав людини в Україні (%)*

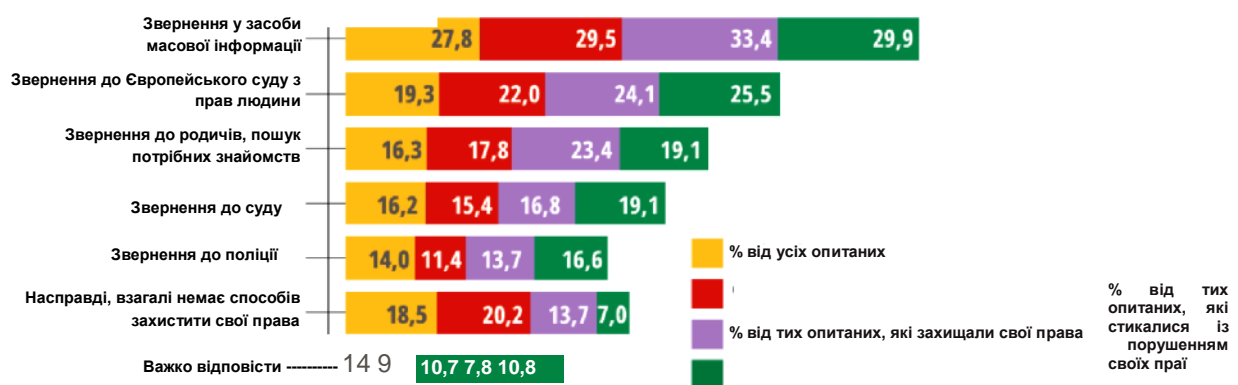

Рис. 1. Уявлення про найефективніші способи захисту прав людини в Україні (%)

Проте, збройна агресія російської федерації розпочалася не з 2022 р. Такі дії ще розпочалися з лютого 2014 р. з анексії Автономної Республіки Кримі та продовжувалися у квітня цього ж року організацією та підтримкою незаконних збройних груп, що проголосили так звані «народні республіки» у Донецькій та Луганській областях. Ключову роль у розумінні та правильному застосуванні положень міжнародного гуманітарного права в умовах збройного конфлікту в Україні стали відігравати правоохоронні й судові органи.

Беззаперечним є той факт, що тлумачення відповідних норм міжнародного права та національного законодавства та правильне застосовування є обов'язком Української держави, що вона має перед своїми громадянами, а також міжнародним співтовариством.

Головними джерелами міжнародного гуманітарного права є [3]:

- у сфері захисту жертв збройних конфліктів: Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 р. (ЖК I); Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, що зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 р. (ЖК II); Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12

серпня 1949 р. (ЖК III); Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. (ЖК IV); Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, від 8 червня 1977 р. (ДП I); Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру, від 8 червня 1977 р. (ДП II); Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми, від 8 грудня 2005 р. (ДП III); Конвенція про права дитини, 20 листопада 1989 р.; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини, що стосується участі дітей у збройному конфлікті, 25 травня 2000 р.;

- у сфері захисту культурних цінностей у випадку збройного конфлікту: Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, 14 травня 1954 р.; Перший протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, 14 травня 1954 р.; Другий протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, 26 травня 1999 р.;

- у сфері захисту навколишнього середовища у випадку збройного конфлікту: Конвенція про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на навколишнє середовище, 10 грудня 1976 р.;

- у сфері обмеження або заборони використання окремих засобів ведення війни (зброї): Женевський протокол про заборону використання на війні задушливих, отруйних чи інших подібних газів і бактеріологічних засобів, 17 червня 1925 р.; Конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їхнє знищення, 10 квітня 1972 р.; Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що наносять надмірні пошкодження або мають невибірккову дію, 10 жовтня 1980 р. (КВ33) з поправкою до неї від 21 грудня 2001 р.; Протокол про осколки, які не визначаються, 10 жовтня 1980 р. (Протокол I до КВ33); Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мінпасток та інших пристроїв, 10 жовтня 1980 р., з поправками, внесеними 3 травня 1996 р. (Протокол II до КВ33); Протокол про заборону або обмеження використання запальної зброї, 10 жовтня 1980 р. (Протокол III до КВ33); Протокол про засліплюючу лазерну зброю, 13 жовтня 1995 р. (Протокол IV до КВ33); Протокол про вибухонебезпечні пережитки війни, 28 листопада 2003 р. Протокол V до КВ33); Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення, 13 січня 1993 р.; Оттавська конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення, 18 вересня 1997 р.; Конвенція про касетні боєприпаси, 30 травня 2008 р.;

- у сфері індивідуальної кримінальної відповідальності за порушення міжнародного гуманітарного права: Римський Статут Міжнародного

кримінального суду, 17 липня 1998 р. (Римський Статут).

Сьогодні не тільки в Україні, а й всьому світі відомі звірства, вчинені у таких містах як Буча, Ірпінь, Маріуполь, Бородянка... Це лише крихітка населених пунктів нашої держави, де порушувалися права людини. Проте, чи можна в умовах збройного конфлікту захистити право на життя? Напевно ні, оскільки воно є майже беззахисним, а рішення міжнародних і національних судів щодо дотримання прав людини в умовах збройного конфлікту не завжди вносять ясність, оскільки реалізувати їх дуже складно. Тож з впевненістю можна сказати, що існуючий механізм захисту прав людини є недосконалим

Список використаних джерел:

1. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 208 с.
2. Що українці знають і думають про права людини: загальнонаціональне дослідження / І. Бекешкіна, Т. Печончик, В. Яворський та ін.; за заг. ред. Т. Печончик. Київ, 2017. 308 с.
3. Повага до прав людини в умовах збройного конфлікту в Україні. Застосування судами норм міжнародного гуманітарного права та стандартів захисту прав людини. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Report_Respect-for-HR-in-Conflict_Gnatovsky_UKR.pdf.

Ірина ДРОК,

старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії з
дослідження проблем превентивної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Адміністративне затримання, як захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, у своєму змісті передбачає обмеження деяких прав людини (наприклад, право на свободу пересування). Однак це не означає, що поліцейські мають всеосяжні права щодо обмеження прав людини. Чіткі норми права врегульовують питання щодо компетенції поліцейських у напрямку застосування адміністративного затримання.

Однак розвиток суспільства, технологій, події, пов'язані з пандемією, зі збройним конфліктом в Україні, тощо неодмінно впливають на динаміку повноважень поліцейських, у тому числі під час застосування адміністративного затримання. Аналіз практики застосування поліцейськими заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, зокрема адміністративного затримання, дозволяє виділити наступні напрямки удосконалення дотримання прав людини під час застосування адміністративного затримання поліцейськими.

Запровадження електронних інструментаріїв. Технічний прогрес в суспільстві дозволяє повсякчасне застосування електронний досягнень у тому числі під час проваджень у справах про адміністративні правопорушення. Про це вже наголошувалося в рамках вітчизняних теоретичних досліджень в галузі адміністративного права [1], однак практичної реалізації не відбулося.

Електронний цифровий підпис - це вимога сучасного динамічного світу, яка може забезпечити захист персональних даних громадянина. Застосування його можливе в контексті повсякчасного запровадження електронних протоколів про адміністративне затримання в діяльність Національної поліції, а також їх електронного обліку в Національній поліції. Такі заходи забезпечуватимуть оперативність, прозорість, відкритість діяльності органів та підрозділів Національної поліції, неухильне дотримання ними принципів законності, дотримання прав і свобод людини та громадянина, адже мінімізують можливість корупційний проявів серед поліцейських.

Крім того, варто наголосити на удосконаленні можливостей єдиного порталу державних послуг «Дія» за рахунок висвітлення складених на особу протоколів про адміністративне правопорушення, про адміністративне затримання та застосування інших заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Нормативна регламентація порядку застосування адміністративного затримання у випадку вчинення адміністративного правопорушення, суб'єктом якого є юридична особа. У даному контексті вчені наголошують про передумання запровадження видів санкцій, застосовуваних о юридичних осіб [1]. Тобто в межах провадження у справах про адміністративні правопорушення, суб'єктом яких є юридична особа, поліцейському варто чітко розуміти коло осіб, до яких він може застосувати адміністративне затримання. У даному випадку права інших осіб не будуть порушені.

Удосконалення порядку оскарження адміністративного затримання. Оскарження рішення або дій поліцейських - є законним правом людини та громадянина. В рамках чинного законодавства ст. 268 КУпАП [2] не передбачає права затриманої особи на оскарження адміністративного затримання. Дане положення є порушення права людини на справедливий розгляд справи, порушенням можливості захистити себе, а також відновити порушене право.

Керуючись принципом аналогії, можна констатувати можливість оскарження протоколу про адміністративне затримання під час оскарження

постанови у справі про адміністративне правопорушення. Водночас непоодинокими є випадки, коли особу було затримано в порядку провадження у справах про адміністративне правопорушення, складено відповідні процесуальні документи, а постанова суду має виправдовуваний характер. В такому випадку право особи на оскарження рішень державних органів практично виключається. Тобто, варто говорити про право на оскарження протоколу про адміністративне затримання на нормативному рівні, а також додатково під час реалізації адміністративного затримання. З огляду на сказане, пропонуємо закріпити право на оскарження адміністративного затримання у ст. 261 КУпАП [2], а також додатково продублювати це право у протоколі про адміністративне затримання.

При цьому підтримуємо думку про те, що строки такого оскарження ідентичні зі строками оскарження постанови у справі: протягом десяти днів з моменту складання протоколу про адміністративне затримання [3].

Ведучи мову про дотримання прав людини під час адміністративного затримання, варто акцентувати увагу на необхідності надання права затриманій особі не лише оскаржувати відповідне рішення в суді, але й вимагати відшкодування збитків, завданих затриманням на подовжений строк. Введення відповідних положень в законодавство України оптимізує порядок адміністративного затримання, а також підвищить рівень захисту прав і свобод людини в Україні.

Нормативна регламентація порядку адміністративного затримання під час встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України інфекцій. Практика 2020-2021 років (період пандемії) показала, що поліцейські не мають компетенції щодо застосування заходів забезпечення провадження до осіб, які порушують правила карантину в Україні. Це стосується порядку носіння масок у громадських місцях, перебування особи на карантині у випадку захворювання або за умов настання можливості захворювання, тощо. З метою у подальшому запобігти виникненню таких ситуацій та для надання законних підстав поліцейським застосовувати заходи до таких осіб підтримуємо думку щодо доповнити КУпАП таким заходом, як примусове поміщення до медичних закладів особи, відносно якої встановлено діагноз зараження особливо небезпечною інфекційною хворобою [1].

Крім того, пропонуємо доповнити п.1 ч. 2 ст. 262 КУпАП такими словами «при порушенні обмежувальних протиепідемічних заходів», тобто наділити поліцейських правом затримувати осіб за порушення режиму носіння масок та інших встановлених законом протикарантинних правил. На наш погляд, це сприятиме захисту прав інших осіб, які можуть постраждати від дій правопорушників.

Законодавче закріплення вимог до протоколу про адміністративне правопорушення. КУпАП главою 19 чітко визначає зміст та порядок складання протоколу про адміністративне правопорушення, однак протокол про адміністративне затримання також оформлюється протоколом, який є

офіційним доказом у справах про адміністративні правопорушення. Однак конкретизація вимог до таких протоколів у технічному та нормативному планах визначені відомчим наказом МВС України [4], що зменшує значення цього документу у провадженні. Крім того, наказом не визначені суб'єкти складання протоколу про адміністративне затримання, порядок його долучення до справи про адміністративне правопорушення, порядок його оскарження, випадки, коли протокол не складається, тощо. З огляду на сказане пропонуємо доповнити главу 19 КУпАП нормами, які стосуються оформлення різних заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, та назвати «Протоколи у провадженні у справах про адміністративні правопорушення».

Список використаних джерел:

1. Теорія і практика застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення : моногр. / А. В. Пугач, А. О. Собакарь. - Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. - 196 с
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/80732-10#Text>.
3. Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання: навч.-практ. посібник / А.Є. Фоменко, К.В. Бахчев, О.В. Бочковий, І.С. Дрок. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2022. 93 с.
4. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>.

Юлія ЗАВГОРОДНЯ,
доцентка кафедри теорії та історії держави і
права Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ ЯК НАПРЯМ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах становлення та функціонування України як правової держави, у якій визнається принцип верховенства права, особливої уваги набуває проблематика забезпечення прав і свобод людини. При цьому, важливим принципом права, що має реалізуватися є принцип рівності. Маємо на увазі, рівний захист для всіх осіб (зокрема, за такою ознакою як вік): як повнолітніх, так і дітей.

Відзначимо, що зазвичай при висвітленні проблематики правоохоронної діяльності вітчизняною правничою наукою акцентується увага саме на забезпеченні прав повнолітніх осіб. Лише відносно нещодавно складовою вітчизняного правового дискурсу стала тематика забезпечення прав дитини. Одним з факторів такої ситуації, на нашу думку, є усталене сприйняття дитини переважно як об'єкту виховного впливу, а не людини з властивими їй природними і невідчужуваними правами і свободами.

Однак, у правовій державі органи правопорядку зобов'язані забезпечувати права усіх категорій населення, не зважаючи на будь-які ознаки (стать, вік, раса, колір шкіри та ін.). Це положення є важливою складовою демократичного державно-правового устрою будь-якої цивілізованої держави, міжнародним стандартом у сфері прав людини та основоположних свобод.

«Питання правового регулювання прав дітей є одним з важливих в міжнародному праві. Ключову роль в регулюванні зіграли як наслідки Першої світової війни, так і зростаючий інтерес до проблеми захисту дітей у більшості країн Європи та Північної Америки» [1, с. 80] - цілком слушно з цього приводу висловився вітчизняний науковець М. Грушко.

Відтак, як бачимо, проблематика забезпечення прав дитини як складова правоохоронної діяльності є малодослідженим і водночас важливим питанням, що потребує комплексного дослідження.

Таким чином, питання забезпечення прав дитини органами правопорядку доцільно розглядати саме через призму правоохоронної діяльності. Хоча, слід вказати, що цей аспект такої діяльності правильно інтерпретувати як окремий напрям правоохорони, що, серед іншого, на нашу думку, обумовлено такими факторами.

По-перше, як ми вже зазначили вище, дитина, як і будь-яка інша людина, наділена невід'ємними правами та основоположними свободами, має законні інтереси. Відтак, права дитини є об'єктом захисту зі сторони органів правопорядку.

При цьому слід пам'ятати, що права людини покладають на державу не тільки негативні зобов'язання, але і низку позитивних зобов'язань. Так, в аспекті предмету нашого дослідження - це створення дієвих інституцій забезпечення прав дитини, а також ефективна діяльність органів правопорядку із реального забезпечення цих прав.

У цьому контексті вкажемо на створення і функціонування низки органів, головним завданням яких є саме забезпечення прав дитини. Так, згадаємо, зокрема, Уповноваженого з дотримання прав дитини та сім'ї, а також підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (хоча, звісно, у кожній з вказаних інституцій своя сфера компетенції щодо забезпечення прав і свобод дитини).

Вкажемо також, що наприкінці 2022 року було прийнято Інструкцію, яка визначає порядок функціонування інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» [2].

Відтак, система органів забезпечення прав дитини перманентно

удосконалюється. При цьому вкажемо, що особливої уваги заслуговують саме ті органи, що є складовою органів правопорядку та які здійснюють правоохоронну діяльність.

Доречно наголосити, що протягом останніх декількох років в Україні прийнято низку змін до законодавства, які спрямовані, в першу чергу, саме на забезпечення прав дитини. Так, у цьому аспекті вкажемо на законодавче закріплення інституту, що забезпечує права учасників освітнього процесу, маємо на увазі правове регулювання юридичної відповідальності за цькування (булінг), що так чи інакше пов'язане з тією категорією дітей, що є учасниками освітніх відносин. Водночас, слід також вказати на те, що і діти можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності за булінг.

По-друге, на нашу думку, має бути цілком очевидною та обставина, що забезпечення прав дитини потребує зосередження особливих зусиль органів публічної влади задля дефективної досягнення відповідної мети. Це обумовлено, зокрема, статусом дитини у сучасному суспільстві. Дитина через свої психосоматичні особливості, пов'язані з віковими характеристиками особи, не може на рівні з повнолітніми особами реалізувати свої права та законні інтереси. Додамо, що і законодавство більшості держав містить положення, відповідно до якого дитина не володіє повною дієздатністю (відповідно, не може самостійно набувати увесь комплекс суб'єктивних прав і виконувати юридичні обов'язки як той суб'єкт правових відносин, що має повну дієздість).

Саме тому більшість держав іде по шляху створення спеціальних органів, які наділяються повноваженнями щодо забезпечення прав дитини. Так, у цьому аспекті вкотре відзначимо, що у межах Національної поліції є окремі підрозділи ювенальної превенції.

Таким чином, підсумовуючи, варто вказати на те, що забезпечення прав дитини доцільно розглядати як окремий напрям діяльності правоохоронних органів, що вимагає відповідних компетентностей та до якого суспільством пред'являються посилені вимоги.

Список використаних джерел:

1. Грушко М.В Міжнародно-правовий захист прав дітей. Конгрес міжнародного та європейського права: мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 квіт. 2019 р.). Одеса: Фенікс, 2019. С. 80-86.

2. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». Наказ Міністерства внутрішніх справ від 27 грудня 2022 року. URL <https://ips.ligazakon.net/document/re391117anH>.

Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Дмитро БОДИРСЬВ, старший викладач
кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

У більшості країн Європейського Союзу, а також інших розвинених країнах світу масові заходи (спортивні, культурно-видовищні, релігійні і, що особливо важливо для України, політичні, тощо) характеризуються високим ступенем законодавчої урегульованості та впорядкованості, належним рівнем публічної безпеки й порядку. Вагому роль у цьому процесі відіграють органи поліції, на які, як правило, безпосередньо покладається функція забезпечення публічної безпеки та порядку, у т.ч. і під час проведення масових заходів. Проте, поліції різних країн притаманні свої особливості, форми й методи діяльності, що обумовлює необхідність вивчення зарубіжного досвіду забезпечення поліцією публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів з метою його вдосконалення в Україні.

Масові заворушення на сьогодні все більше розповсюджуються в нашому суспільстві. Причинами цього є нестабільна політична, економічна, соціальна ситуація в нашій державі. Специфікою масових заворушень є те, що в більшості випадках вони носять агресивний та не прогнозований характер.

Ознаками заворушень, як правило, є непередбачуваність, не контрольованість, спонтанність, розгортання на тлі масового емоційного зараження, численна кількість учасників. Масові заворушення можуть проводитися з метою знищення майна, підпалів чи захоплення будівель, чинення опору представникам органів влади, заподіяння шкоди здоров'ю громадян, проте не завжди для заворушень такого формату притаманний деструктивний характер.

Організація масових заворушень є найнебезпечнішою формою кримінального правопорушення.

Кульмінація розгортання масових заворушень передбачає стадні інстинкти, відчуття колективної сили та могутності, відчуття анонімності та безкарності - все це та інше звужує свідомість особи, й вона, підкоряючись масовому настрою (масовому психозу), веде себе безвідповідально [3, с. 123-125].

Для припинення вчинення масових заворушень визначальне значення становить переговорна діяльність із об'єктами ініціювання масового заворушення, а саме: поліцейських та організаторів проведення масового заходу.

Переговорна діяльність під час вчинення спонтанних масових заворушень має на меті:

- висунення переконливих вимог щодо припинення масових заворушень;
- роз'яснення громадянам їхніх прав та обов'язків;
- пояснення громадянам підстав та порядку забезпечення публічної безпеки та порядку [1].

Якщо мирні масові заходи вийшли з під контролю та переросли у масові заворушення, поліцейські, під час спілкування з організаторами та учасниками масових заворушень мають дотримуватися наступних етапів переговорного процесу:

- уточнити позиції та інтереси учасників масових заворушень;
- створити сприятливий діловий настрій на перебіг процесу спілкування;
- окреслити власні позиції щодо предмета переговорів, які повинні базуватися на вимогах нормативно-правових актів України.

Також поліцейський має демонструвати впевненість, внутрішню силу та перевагу, не провокувати конфлікт. Всі вимоги повинні базуватися на нормах законодавчих актів та дотриманні прав людини. На додачу, поліцейський у жодному разі не повинен захищатися чи виправдовуватися на агресивні напади як організатора, так і учасників масового заходу, адже яскраво виражена агресія з боку поліцейського ще більше заводить до вчинення протиправних намірів.

Поліцейський має зосереджувати увагу на тому, що натовп спроможний піти за будь-яким ініціатором, який владним тоном та розпорядженнями надає чіткі вказівки та розпорядження щодо протиправних діянь. В такому разі, з боку поліцейського вимагається дотримання наступних рекомендацій:

- не провокувати агресію натовпу;
- уникати погроз та залякувань щодо застосування вогнепальної зброї чи спеціальних засобів;
- виражати негативне ставлення стосовно поведінки та висловлювань осіб, які беруть участь у масовому заході;
- активізувати дискусію з кимось одним із натовпу;
- у випадку недостатності підстав для затримання за замах організації масового заворушення, доцільно проводити превентивні бесіди з організаторами з метою недопущення розгортання масового заворушення з протиправними намірами, роз'яснювати з приводу настання кримінальної відповідальності за замах організації масового заворушення [2].

Якщо мирні масові заходи переростають у масові заворушення, що супроводжуються погромами, підпалами, нанесенням тілесних ушкоджень та

грубим порушенням громадського порядку, у такому разі, керівниками територіальних органів поліції ухвалюється рішення про примусове припинення масових заходів у спосіб застосування спеціальних засобів та фізичної сили визначених законом України «Про Національну поліцію» та з дотриманням прав людини.

Список використаних джерел:

1. Оверченко Д.Г. Тактико психологічні особливості проведення поліцейськими переговорів під час масових заворушень: науково практичні рекомендації [за загал. ред. О.М. Цільмак] Одеса: ОДУВС, 2018. С. 187-188.
2. Оверченко Д.Г. Тактико-психологічні особливості переговорів з різними категоріями організаторів масових заворушень. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 4. с. 19-28.
3. Заросило В.В. Теорія масових заходів та їх вплив на громадську безпеку Наукові праці МАУП, 2014. Вип. 42. С. 122-126.

Василь ПОЛИВАНЮК,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЦИВІЛЬНОЇ ОСОБИ НА ВОГНЕПАЛЬНУ ЗБРОЮ

Розглядаючи даний аспект, хотілось би акцентувати увагу на тому, що обрана нами проблематика є доволі вагомою та актуальною як у теоретичному, так і у практичному сенсі. Одним із факторів, який неопосередковано обумовлює прийняття певних законопроектів щодо легалізації вогнепальної зброї серед цивільного населення є велике бажання останніх захищати суверенітет та кордони нашої держави. Починаючи з 2014 року, а на початку повномасштабного вторгнення росії на територію України 2022 року в пунктах територіального центру комплектування та в пунктах запису до територіальної оборони можна було спостерігати величезні черги бажаючих записатися до лав ЗСУ.

Влада України вирішила залучити населення до відсічі збройної агресії росії проти України. Так, було прийнято ряд законопроектів, які дозволять цивільному населенню мати вогнепальну зброю. У свою чергу, перед цим було проведено опитування в додатку «Дія», яке показало, що 22 % осіб категорично проти вільного обігу вогнепальної зброї; 19 % вважають, що

можливо застосовувати вогнепальну зброю лише у тирах та на стрільбищах; а 59 % вважають, що цивільним необхідно надати можливість вільно володіти вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї [1]. В результаті чого 23 лютого 2022 року Верховна Рада України ухвалила у першому читанні законопроект № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю».

Наразі в Україні є декілька нормативно-правових актів, які регулюють процедуру отримання дозволів на зброю цивільним населенням. Першим документом є Наказ МВС № 622 від 21.08.1998 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» [2]. Другий нормативний акт, який було прийнято нещодавно, регламентує видачу вогнепальної зброї цивільному населенню в умовах воєнного стану, тобто Наказ МВС № 175 «Про затвердження Порядку отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії російської федерації та/або інших держав» [3].

Останній наказ є дуже важливим сьогодні, адже законодавцю необхідно мобілізувати якомога більше сил для відсічі збройної агресії рф. Однак, ми не можемо сказати, що даний законопроект є безпроблемним. Багатьом цивільним в рамках даного закону була видана вогнепальна зброя. Внаслідок чого правоохоронним органам доволі складно контролювати обіг вогнепальної зброї, яка є на руках у цивільних осіб.

Мета даних нормативно-правових актів - посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані.

На кінець зазначимо, що в умовах воєнного стану необхідно залучити та мобілізувати якомога більше сил для відсічі збройної агресії російської федерації проти України. Однією з найбільш вагомих сил нашої держави є цивільне населення. Так враховуючи бажання громадян України та осіб проживаючих на території України взяти участь в національному супротиві, законодавцем було прийнято певні нормативно-правові акти. Одним із яких є ЗУ «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» [4] та, вже згаданий раніше, Наказ МВС України від 07 березня 2022 року № 175.

Вважаємо, що так як вже зараз діє спрощена процедура отримання вогнепальної зброї цивільним населенням, необхідно на законодавчому рівні прийняти певні міри для посилення контролю за вогнепальною зброєю, яка видана на руки цивільним особам. Такою мірою може бути законопроект № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю», який включено до порядку

денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання[5]. З огляду на це вбачаємо необхідність прийняті відповідного нормативно-правового акту найближчим часом.

Список використаних джерел:

1. Легалізація вогнепальної зброї в Україні — аналіз законопроекту № 5708. Pravo.ua. Аналітика. 22.06.2022. URL: <https://pravo.ua/lehalizatsiia-vohnepalnoi-zbroi-v-ukraini-analiz-zakonoproiektu-5708/>
2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС № 622 від 21.08.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.
3. Про затвердження Порядку отримання вогнепальної зброї і боєприпасів цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав: Наказ МВС № 175 від 07.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-22#Text>.
4. Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України. Закон України від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#Text>.
5. Про право на цивільну вогнепальну зброю. Проект Закону № 5708. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190>.

Каріна ПІСОЦЬКА,

доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії в галузі
права

ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД

Широке коло питань, пов'язаних із створенням в Україні ефективної системи забезпечення національної безпеки, реформування сектору безпеки і оборони, знаходиться сьогодні у центрі обговорень за участю політиків, науковців, керівників державних структур, представників правоохоронних органів, приватних структур безпеки, громадськості. Ведеться пошук такої моделі сектору безпеки і оборони України, яка б найбільшою мірою забезпечувала, з одного боку, право кожного громадянина жити у вільному, правовому середовищі, захищеному ефективними діями всіх суб'єктів цього сектору, а з іншого - надавала можливість всім громадянам реалізовувати право

на державну службу, зокрема мова йде про роль жінки на посадах керівників в безпекових органах та закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

На сьогодні здійснення змін у безпековому просторі нашої держави - це не тільки об'єктивна потреба, що визріла в українському суспільстві, а ще й показник демократичності, розвиненості країни та поважання прав людини. Одним із таких показників є гендерна рівність.

Згідно ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям [1].

Ефективна гендерна політика повинна враховувати та забезпечувати рівні можливості жінок та чоловіків та застосовувати їх на користь держави.

Рівні можливості не означають обов'язкове збільшення кількості жінок, на керівних посадах, адже єдиним критерієм відбору є професійні навички, а метою - підвищення ефективності роботи структури.

Гендерна політика ж полягає у висвітленні питань рівних умов і можливостей незалежно від статі. Гендерний баланс передбачає відсутність відмінностей у правах і обов'язках та можливостей кар'єрного росту.

Хочу зазначити дані звіту Всесвітнього економічного форуму, який називається Global Gender Gap Report (гендерний розрив). Як свідчать дані цього звіту в Україні за 2022 рік значно знизилась показники глобальної гендерної рівності. Щороку Всесвітній економічний форум оцінює прогрес у досягненні гендерної рівності серед близько 150-ти країн світу. Згідно з результатами звіту, у 2022 році глобальний гендерний розрив досяг 68,1% [3].

Згідно чинного законодавства рівність прав жінок і чоловіків забезпечується безпосередньо наданням рівних можливостей у громадсько-політичній діяльності. В той же час за даними рейтингу [3] Україна знаходиться на 81 місці, що значно нижче ніж попередні роки.

Під час складання рейтингу враховувалися показники кожної країни у наступних категоріях: економічна участь та можливості; реалізація в освіті; здоров'я та життєзабезпечення; розширення прав та можливостей у політиці.

Найвищу позицію Україна зайняла у категорії «охорони здоров'я» - це 37 місце. За показниками економічної участі - 62 місце. Та Освіта - 53 місце. Найнижчі показники України у сфері розширення прав та можливостей у

політиці - Україна посіла 100 місце [3] .

Які ж на сьогодні існують перепони у жінок зокрема на керівних посадах в секторі безпеки та оборони.

Як зазначають дані проведеного базового дослідження експертів PWC щодо поширення гендерних стереотипів серед жінок та чоловіків в Україні у 2022 році - 63 % респондентів зазначили, що їм було б не комфортно, якби ними керувала жінка, або ж необхідно було б виконувати її накази чи вказівки. Також перепорою вважають те, що жінкам на керівних посадах та жінкам в лідерам доведеться чимось жертвувати в особистій сфері тому жінкам не місце в ролі керівників [4].

Жіноче лідерство в секторі безпеки та оборони на сьогодні для суспільства стає якоюсь сенсацією, аномалією, а значить, критики стежать за ними ще пильніше.

Звичайно на сьогодні в нашій державі кількість жінок, що працюють на керівних посадах значно збільшилось у порівнянні з попередніми роками. В той же час для країн Західної Європи або для США жінка-керівник підрозділу чи органу або жінка с найвищим військовим званням вже давно не викликає подиву.

Думка про те, що жінкам керівникам доведеться чимось жертвувати на особистій сфері, є абсолютно помилковою. Так, на підставі даних дослідження академії PWC портрет сучасної жінки-лідера виглядає так. Це жінка 37,5 років, яка виховує одну дитину і володіє значним професійним досвідом (61 % з них займають керівну посаду більше 5 років). Вона добре освічена: 40 % опитаних жінок мають дві або більше вищих освіти, а 9 % - вчений ступінь [4].

Фахівці з даної сфери зазначають, що забезпечення гендерного підходу у секторі безпеки та оборони та призначення жінок на керівні посади навпаки надасть багато позитивних аспектів для суспільства та безпеки держави в цілому, зокрема це:

- підвищення довіри до Збройних Сил, Національної поліції, Національної гвардії, Служби Безпеки, інших силових структур;
- розширення можливостей щодо протидії негативному інформаційному впливу противника, іншим гібридним загрозам;
- подолання гендерних стереотипів, від яких страждають і жінки і чоловіки;
- покращення соціальної та економічної інфраструктури для забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків;
- створення умов для більшої збалансованості між сімейним та професійним життям.

Звісно ж військовий стан в державі вніс свої корективи, проте більшість фахівців доводять, що жінки мають у суспільстві не менш важливу, а в деяких питаннях - і провідну роль. Наприклад, в ЗСУ сьогодні служать 60 тис. жінок, серед них понад 5 тис. на передовій. Підсумовуючи вищесказане, хочемо зазначити, що рівність між жінками та чоловіками не повинна бути предметом дискусій, вона має стати нормою в сфері закону та в соціумі.

Забезпечення рівності має стати одним з ключових напрямків державної політики. Однією зі складових відновлення країни має бути жіноче лідерство. В лікарнях і школах, на передовій і в тилу, в теробороні й в турботі про переселенців жінки проявили свої найкращі лідерські якості. Так само лідерську роль ми маємо відігравати й в процесах відбудови та відновлення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. 141 с. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Leheza, Y., Karina Pisotska, Oleksandr Dubenko, Oleksandr Dakhno, & Artur Sotskyi. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Juridica Portucalense*, 342-363.
3. Global Gender Gap Report 2022. Insight Report July. 2022. URL: https://hromady.org/wp-content/uploads/2022/08/WEF_GGGR_2022.pdf.
4. Дослідження поширення гендерних стереотипів у країнах Східного партнерства. Міжнародні дослідження. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/assurance/transparency-report.html>.
5. Собакар, А., Бочковий, О. Відокремлення насильства за ознакою статі (гендерно-обумовлене насильство) як окремого виду адміністративного правопорушення. *Честь і Закон*. 1(80). 2022. С.58-65.
6. Фоменко А.Є. Епоха відродження та формування нового сприйняття рівності статей. *Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення незалежності України* (м. Дніпро, 10-11 червня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 12-14.

Олена АРЦЕБАРСЬКА, дільничний офіцер поліції сектору превенції ВП № 3 ЗРУП ГУНП в Запорізькій області

ДОСВІД ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО-ОБУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Захист прав людини є центральним завданням сучасної демократичної розвиненої держави. Права жінок у цьому плані не є винятком. Адже, існують випадки, коли жінки та дівчата навіть не підозрюють, що дії, які вчиняються щодо них, є саме насильством, наприклад, захвати, дотики або погрози зі сторони незнайомих. Тому у кожній державі запроваджуються зміни до чинного законодавства у сфері протидії з гендерно обумовленим насильством. На прикладі Великої Британії, у липні 2021 року законодавцем було запущено програму «Стратегії щодо боротьби з насильством відносно жінок та дівчат» (далі - Стратегія) [3].

Зазначена Стратегія наводить дані, котрі описують кількість жертв

такого прихованого виду насильства. Доказом цього є опитування, проведене Plan International UK у 2018 році, відповідно до якого 38 % опитаних дівчат, у віці від 14 до 21 років, піддавалися словесним образам, у тому числі коментарям сексуального характеру у громадських місцях, не рідше 1 разу на місяць. З цього випливає, що зазначене питання потребує уваги з боку законодавця та створення нових та ефективних механізмів захисту прав жінок та дівчат від гендерно обумовленого насильства.

Окрім питання захисту прав жінок та дівчат, виникло питання які саме дії необхідно віднести до такого різновиду насильства. Тому Стратегія містить певний перелік дій, які відносяться до гендерно обумовленого насильства стосовно жінок та дівчат та навіть розподіляє їх на відповідні групи. Розглянемо кожну з таких груп детальніше: 1) вуличні домагання: свист, зверхній погляд, фізичне насильство, яке містить сексуальний або гендерний елемент, сексуальні жести, пропозиції сексуального характеру, сексуальні дотики, перегляд продуктів порнографічного характеру в публічних місцях; 2) насильство в сім'ї та у стосунках: кіберпереслідування, домашнє насильство, переслідування, фізичне насильство; 3) зловживання честю: примус до шлюбу, розповсюдження неправдивих чуток тощо; 4) сексуальна експлуатація та сексуальне насильство: торгівля людьми, примус до проституції, рабство тощо [1].

До того ж, Стратегія містить алгоритм дій поліції у випадку вчинення кожного з видів насильства. У випадку вчинення домашнього насильства відповідно до Закону про злочинність та безпеку 2010 р., розділ 24, керівник або вище може видати повідомлення про захист від домашнього насильства (DVPN) особі (Р) у віці 18 років та старше, якщо: 1) є розумні підстави вважати, що Р вдавався до насильства або погрожував насильством по відношенню до пов'язаної з ним особи випуск DVPN необхідний для захисту цієї пов'язаної особи від насильства чи загрози насильства з боку Р.

Асоційована особа визначається відповідно до статті 62 Закону про сім'ю 1996 року (відкриває зовнішній сайт у тій же вкладці) і включає в себе, де вони перебувають або були одружені, громадянських партнерів або співмешканців. У разі видачі DVPN констебль має протягом 48 годин звернутися до мирового суду із заявою про захист від насильства в сім'ї (DVPO) відповідно до статті 27 Закону про злочинність та безпеку 2010 року (відкриває зовнішній сайт у тій же вкладці). Суд може винести DVPO за дотримання таких умов: 1) суд задоволений балансом ймовірностей того, що Р застосовував насильство або погрожував насильством стосовно пов'язаної особи; 2) суд вважає, що оформлення ДВПО необхідне захисту асоційованої особи від насильства чи загрози застосування насильства з боку Р.

Захист від примусового шлюбу полягає у поданні захисного судового наказу про примусовий шлюб може, якщо заявник або будь-хто інший: 1) у шлюбі з примусу; 2) під загрозою примусового шлюбу

Наказ буде розроблено для захисту людини залежно від її обставин, наприклад, для запобігання вивезенню людини з Великої Британії. Порушення

наказу про захист примусового шлюбу може бути розглянуте у суді у сімейних справах або у кримінальному суді. Відповідно до Закону про сімейне право 1996 року, розділ 63, порушення наказу є кримінальним злочином з максимальним покаранням у вигляді п'яти років позбавлення волі [2].

Також доволі часто у поліцейській діяльності практикується надання застави до пред'явлення звинувачення, заарештованим за підозрою у скоєнні кримінального злочину, але за відсутності підстав тримати їх під вартою, доки триває розслідування. Поліцейські повинні оцінювати ризики при прийнятті рішень про звільнення під заставу. Головною міркуванням офіцера, який визначає умови звільнення під заставу, повинні бути безпека та захист потерпілого, дітей, підозрюваного та широкої публіки.

До того ж, у Великій Британії у сфері протидії гендерно обумовленому насильству діють відповідні заборонні судові накази. Відповідно до Закону про захист від домагань 1997 р., суд може накласти заборонний судовий наказ у разі виправдання обвинуваченого у скоєнні злочину, якщо він вважає це необхідним для захисту особи від переслідування з боку відповідача.

Ці накази мають профілактичний та захисний характер. Керівний принцип у тому, що наказ може бути необхідний захисту людини чи людей. Заборонні судові накази можуть бути винесені лише стосовно відповідача (але не потерпілого чи будь-якого свідка), навіть якщо докази під час судового розгляду вказують на те, що поведінка як відповідача, так і потерпілого потребує вжиття заходів.

Типи випадків, коли може застосовуватися заборонний судовий наказ, включають, але не обмежуються: 1) випадки, коли обвинувачений і свідок знають один одного або раніше перебували в інтимних відносинах (наприклад, справи про домашнє насильство); 2) випадки, коли сторони підтримують постійний контакт (наприклад коли жертва веде місцевий бізнес); 3) випадки, коли є докази того, що жертва якимось чином зазнавала переслідувань з боку відповідача (наприклад, незначні порушення громадського порядку або злочинні збитки, що продовжуються) [3].

На нашу думку, особливістю законодавства Великої Британії у суспільних відносинах, які виникають довкола захисту прав жінок та дівчат є накази, котрі передбачають захист жінок та дівчат від переслідування. Отже, наказ про захист від переслідування - це цивільний наказ, який може запросити поліція відповідно до Закону про захист від переслідування 2019 року (відкриває зовнішній сайт у тій же вкладці). Поріг для порушення кримінальної справи про скоєння злочину не обов'язково має бути досягнутий для винесення наказу. Це дозволяє завчасно втрутитися поліції до винесення обвинувального вироку, щоб вирішити проблему переслідування до того, як вона укоріниться чи посилиться, а також захистити жертв від серйознішої шкоди. Однак немає жодних обмежень щодо стадії кримінального судочинства, на якій може бути винесений наказ. Залежно від обставин наказ може бути винесений після обвинувального або виправдувального вироку. Вони також можуть бути винесені, якщо кримінальне переслідування не ведеться, хоча їх не слід

розглядати як альтернативу судовому переслідуванню.

Заява про наказ має бути санкціонована посадовцем не нижче виконроба. Клопотання про видачу судового наказу про захист від переслідувань подається поліцією, зокрема британською транспортною поліцією чи поліцією Міністерства оборони, до магістратського суду шляхом подання скарги.

У заяві про видачу судового наказу про захист від переслідувань або тимчасового судового наказу поліція може запросити як заборону на виконання певних дій (наприклад, заборону відвідування певних територій), так і/або вимоги про здійснення певних дій (наприклад, відвідування терапевтичних сеансів) рамках наказу про захист жертви від ризику переслідування. Особа, яка без поважної причини порушує наказ про захист від переслідування або тимчасовий наказ, вчиняє кримінальний злочин [1].

Тимчасовий судовий наказ про захист від переслідування - це тимчасовий судовий наказ, що встановлює заборони та/або позитивні вимоги, які суд вважатиме за доцільне. Це має захистити жертву протягом будь-якого періоду між заявою про повний порядок та її ухвалою [2].

Отже, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що питання захисту прав жінок та дівчат є неймовірно актуальним в наш час. Прикладом цього є запровадження відповідних змін до чинного законодавства Великої Британії щодо захисту прав жінок від гендерно обумовленого насильства (прийняття «Стратегії щодо боротьби з насильством відносно жінок та дівчат»). Зазначена Стратегія містить дані про необхідність запровадження механізму захисту жінок та дівчат від вчинення щодо них гендерно обумовленого насильства, перелік дій, котрі відносяться до такого насильства та розподілення їх у групи та алгоритм дій поліції та інших державних органів у випадку виявлення фактів гендерно обумовленого насильства.

Список використаних джерел:

1. Plan International UK. (2018). Street harassment. 2021.
2. Office for National Statistics. (2021). Perceptions of personal safety and experience of harassment, Great Britain: 2 to 27 June 2021.
3. Violence against women and girls: Toolkit 2021. College of Policing Limited. URL: <https://assets.college.police.uk/s3fs-public/2021-12/Violence-against-women-and-girls-toolkit.pdf>.

Максим ШЕВЯКОВ,
старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ,ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

Якість та безпека життя це одна з багатьох цілей людства всієї течії. З часом, значення безпеки, і її місце в суспільстві невпинно зростає. Гарантована безпека - пріоритет сучасності. Досягнення стану громадської безпеки можливе за умов проведення єдиної державної політики, спрямованої на протидію та профілактику деліктів [1, с. 231].

В усі часи і епохи людина хотіла почуватися безпечно в суспільстві. Бути захищеною від посягань на свій приватний простір, честь і гідність. Мати певні гарантії, права та свободи. Одним словом мати право на громадську безпеку та громадський порядок.

У загальнодержавному механізмі протидії правопорушенням важливу роль відіграє адміністративно-правова профілактика. Остання, як захід насамперед адміністративно-правового характеру, є соціально спрямованою діяльністю держави, її органів та посадових осіб, громадських об'єднань та окремих громадян, що полягає у здійсненні заходів, спрямованих на виявлення причин та умов скоєння адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадської поведінки у різних сферах суспільного життя. Спрямованість виражається у спробі ліквідувати адміністративну деліктність як соціальне явище, адже щороку маємо тенденцію до збільшення кількості адміністративних деліктів. Останнім часом спостерігається навіть своєрідне звикання населення до антигромадських проявів, роблячи їх, ніби «звичними», «соціально- схвалюваними» або, принаймні, «не засуджуваними» у суспільстві» [2, с. 192].

Громадський порядок-це система суспільних відносин, спрямованих на забезпечення нормального функціонування установ, організацій, громадських об'єднань, праці й відпочинку громадян, повагу до їх честі, людської гідності та громадської моралі. Громадська безпека - це стан захищеності громадянського суспільства, що характеризується відсутністю небезпеки для життя та здоров'я людей, для їх спокою та майнових прав, для нормальної діяльності підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, для цілісності й збереження матеріальних цінностей. Також в українському законодавстві є такий термін як Громадська безпека і порядок - захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і

громадянина, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз.

Головними об'єктами громадської безпеки є: громадянин (особа), його права і свободи; суспільство, його духовні і матеріальні цінності; держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість кордонів.

Основні принципами Громадської безпеки є:

- пріоритет прав людини; верховенство права;
- пріоритет договірних (мирних) засобів вирішення конфліктів;
- адекватність заходів захисту інтересів реальним та потенціальним загрозам;
- демократичний, громадський контроль за структурами, що здійснюють забезпечення громадської безпеки;
- дотримання пріоритету інтересів особи, балансів інтересів суспільства та держави і їх взаємна відповідальність;
- чітке законодавче визначення і розмежування повноважень органів державної влади; законність.

Не допустити виникнення правопорушення можна шляхом профілактики.

Під профілактикою правопорушень у загальному визначенні розуміється вплив на причини й умови неправомірної поведінки та формування психологічного ставлення до правопорушень.

А взагалі профілактика це попередні заходи для недопущення чогонебудь.

Профілактику можна розділити на індивідуальну та загальну. А також групову, особисту, безособову, профілактику за професійним спрямуванням.

За формою здійснення профілактику можна поділити на безпосередню, тобто профілактичний вплив здійснюють особи, які повинні проводити профілактику безпосередньо на суб'єкт профілактики, та опосередковану, коли профілактичний вплив здійснюється на невизначене коло суб'єктів і сам профілактичний вплив є непрямим. Виокремлюють ще профілактику зовнішнього впливу, тобто та, яка здійснюється за допомогою зовнішніх чинників, радіо, телебачення, зовнішніх плакатів та зовнішньої реклами [4].

Отже профілактика при її правильному застосуванні може бути використана, як один із дієвих способів боротьби із правопорушеннями, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. А це в свою чергу зумовить підвищення рівня захищеності громадянина в суспільстві, дотримання його прав та свобод, що в цілому позитивно вплине на всю державу, адже громадянин є невід'ємною частиною суспільства, а отже і держави. І взагалі якщо дещо задуматися то можна зрозуміти що профілактика будь-яких правопорушень є дуже важливою як для кожного із нас так і для суспільства в цілому, тому що якщо не буде профілактики, то у людей з'явиться відчуття безкарності і кількість правопорушень почне зростати, та й взагалі

почнуть зникати морально-духовні цінності, що дуже негативно вплине на суспільство, тому профілактика правопорушень є дуже важливою і невід'ємною.

Список використаних джерел:

1. Шевяков М.О. Профілактика адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку, як спосіб захисту прав та основних свобод людини. Аналітично-порівняльне Правознавство Електронне наукове видання № 4, 2022. с. 231.
2. Шевяков М.О. Здійснення національною поліцією адміністративно-правової профілактики правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, та шляхи її вдосконалення. Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий Електронний журнал» № 3, 2022. с. 187.
3. Наукова періодика Міжрегіональної Академії управління персоналом. URL: <http://journais.maup.com.ua.>lav>article>view>.
4. Дудник О. В. Спеціальні методи профілактики дитячого дорожньо-транспортного травматизму та їх використання на практиці / О. В. Дудник // Вісн. Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Вип. No 4 (61). Луганськ, 2012. С. 56-61

Євген ГІДЕНКО,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження зумовлена наявним станом вищої військової освіти як соціального інституту, який забезпечує професійну успішність військовослужбовця та його успішну адаптацію до вимог сьогодення. На сьогодні компетентнісний підхід є одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи вищої військової освіти в Україні, який забезпечує реалізацію концепції військового навчання та виховання і передбачає підготовку високо компетентних військових фахівців, які вільно володіють професією та орієнтуються в суміжних галузях діяльності, готових до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності.

Термін «службово-бойова діяльність» має стосуватися діяльності Національної поліції в рамках здійснення спеціальних операцій та за участі в здійсненні заходів правового режиму надзвичайного або воєнного стану, ліквідації наслідків кризових ситуацій у взаємодії з військовими підрозділами, органами державної влади та місцевого самоврядування тощо.

Кризова ситуація змінила вектор нормативно-правового регулювання діяльності поліції у зв'язку з війною в Україні, тож у Законі України «Про Національну поліцію» актуалізовані нові завдання та повноваження - бойові, що межують з військовими [2].

Забезпечення режиму воєнного стану законодавцем покладено на регіональні органи виконавчої влади, які (у разі його запровадження) функціонують у особливому режимі. Однак, незважаючи на те, що найбільші повноваження має Президент України, у період дії режиму військового стану Главу держави слід наділити додатковими законотворчими функціями різним питанням реалізації воєнного стану [4].

У вузькому значенні громадянський контроль над силовими структурами як соціально-політичний процес передбачає розгляд характеру та форм взаємодії держави та суспільства з приводу місця та ролі силових відомств [1, с. 135]. Це управління правоохоронними органами з боку політичного керівництва країни, яке, у свою чергу, обрано шляхом вільного волевиявлення громадян.

Службово-бойова діяльність Національної поліції як окремий вид правоохоронної діяльності сил охорони правопорядку є сукупністю активних, безперервних, узгоджених і взаємопов'язаних за місцем і часом профілактичних, оперативно-тактичних, кримінально- і адміністративно-процесуальних, режимних, захисних і обмежувальних заходів, які здійснюються в сфері професійної діяльності її центральними та територіальними органами самостійно чи у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, з метою боротьби з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями шляхом здійснення заходів правового режиму воєнного стану, ліквідації наслідків кризових ситуацій, проведення спеціальних операцій тощо [3].

Роки протистояння російській військовій агресії в Україні висвітлили потре-бу глобального використання існуючих ресурсів задля зменшення рівня загроз національній безпеці, а з нею - і потребу усунення прогалин в правовому механізмі державного регулювання службово-бойової діяльності сил безпеки і оборони, а також сил охорони правопорядку.

З початку повномасштабного військового нападу на Україну російськими військами законодавцем було прийнято цілий ряд юридичних важелів, за допомогою яких поступово відбувається адміністративно-правове забезпечення службово-бойової діяльності Національної поліції України. Про це свідчать новели, прийняті в профільному законодавстві, які передбачили нові повноваження поліції.

Водночас із тим, що вони стосуються захисту національної безпеки і сутність та функціональне призначення поліцейської діяльності змінює вектор

призначення, нормативної легалізації її сутність не отримала, а єдиної доктринальної позиції з цього приводу поки що не вироблено. Тож перспективним і актуальним напрямком подальшої наукової розвідки, особливо, надбанням певного досвіду поліцейської діяльності в умовах воєнного стану, має стати розробка поняття службово-бойової діяльності та визначення її умов в чинних нормативно-правових актах.

Удосконалення законодавства про військове становище в частині ліквідації правових прогалин у галузі організації, діяльності та повноважень органів виконавчої та судової влади, прокуратури та Слідчого комітету має ґрунтуватися на принципі доцільності та проводитися завчасно до настання екстреної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Єрмошин М. О. Розвиток понять вид, форма, спосіб і варіант у службово- бойовій діяльності внутрішніх військ. Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 берез. 2011 р.). Харків, 2011. С. 62-63.
2. Завістовський О. «Професійна, службова та службово-бойова діяльність Національної поліції: сутність та розмежування понять.» Аналітично-порівняльне правознавство 5 (2022): 258-262.
3. Лавніченко О. В., Годлевський С. О., Гунбін К. Ю. Уточнення підходів до формування понять теорії службово-бойової діяльності внутрішніх військ. Честь і закон. 2013. № 1 (44). С. 22-27.
4. Ларіонов, Станіслав, and Олександр Колесніченко. «Психологічна робота з наслідками психічної травматизації персоналу сектору безпеки і оборони.» Честь і Закон 2.81 (2022): 120-126.

Світлана РИЖКОВА,

старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблематика вчинення домашнього насильства, незважаючи на умови воєнного стану, на жаль не втрачає своєї актуальності. Основним суб'єктом владних повноважень у запобіганні та протидії домашньому насильству виступають органи та підрозділи Національної поліції України (далі - НПУ).

Слід зазначити, що на ефективне реагування проявів домашнього насильства НПУ, впливають деякі об'єктивні чинники. Це пов'язано з тим, що досить проблематичним є захист прав постраждалих осіб від домашнього насильства уповноваженими суб'єктами на територіях, де ведуться активні бойові дії. Окрім того, в умовах воєнного стану, залишається проблематичним звернення за належним захистом своїх прав постраждалих від домашнього насильства, оскільки особи не мають фізичної можливості реалізувати своє право через те, що перебувають під окупацією або в нещодавно деокупованих громадах, в яких ще не поновили роботу відповідні структури, які мали б реагувати на випадки домашнього насильства чи надавати допомогу постраждалим від нього. Залишаються проблемними питання надання необхідної допомоги постраждалим від тендерно зумовленого чи домашнього насильства (в т.ч. внутрішньо-переміщеним особам), які не звертаються до правоохоронних органів, насамперед через стереотипне мислення, що в умовах воєнного стану, такі питання є не пріоритетними [1, с. 217]. В умовах воєнного стану спостерігається тенденція збільшення ризиків вчинення домашнього насильства на тлі довготривалого психологічного стресу, страху, та розладу звичного життя багатьох родин.

В умовах воєнного стану особливість уповноважених підрозділи НПУ щодо протидії домашньому насильству пов'язана з суттєвим збільшенням навантаження на працівників правоохоронних органів. В тому числі є особливості реагування на випадки вчинення домашнього насильства, де кривдниками є військовослужбовці, які повернулися на ротацію, або були в зоні проведення бойових дій. В зазначених випадках працівники уповноважених підрозділів НПУ окрім належного реагування на зазначені факти, дотримання техніки безпеки, стикаються з особливостями встановлення психологічного контакту з кривдником, з метою деескалації конфлікту. Досить позитивним прикладом реагування на зазначені факти є залучення капеланів, які спільно з поліцейськими прибувають на такі виклики. Саме капеланська діяльність у взаємодії з підрозділами НПУ, щодо протидії домашньому насильству, ефективно впроваджена та реалізована у м. Дніпрі, а саме громадське формування «Капеланський патруль» на систематичній основі залучається на випадки вчинення домашнього насильства, та ефективно встановлює психологічний контакт із кривдником, та постраждалою особою від домашнього насильства. Цей досвід представляє науковий та практичний інтерес, та є актуальним зважаючи на чинники вказані раніше [2, с. 218].

Важливим залишаються питання проведення уповноваженими підрозділами НПУ в умовах воєнного стану інформаційно-просвітницької роботи серед населення щодо профілактики вчинення домашнього насильства. Питання підвищення рівня правосвідомості громадян, інформування населення про суб'єктів уповноважених реагувати на випадки вчинення домашнього насильства та залученням ЗМІ.

Задля ефективної роботи підрозділів НПУ, важливим є координація та взаємодія з іншими суб'єктами, які надають захист постраждалим від

домашнього насильства, а саме актуальним є розширення системи притулків куди можуть звернутися постраждалі від домашнього насильства, у зв'язку з тим, що кількість постраждалих від домашнього насильства збільшилась, за рахунок внутрішньо-переміщених осіб, які покидають регіони, де ведуться активні бойові дії.

Отже на підставі вищезазначеного, уповноважені підрозділи НПУ здійснюють комплекс заходів з профілактики та реагування на випадки домашнього насильства, з урахуванням умов воєнного стану, забезпечуючи безпеку громадян та відновлюючи право і норми життя постраждалих від домашнього насильства.

Список використаних джерел:

1. Рижкова С.А., Граховський О.М.,. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству в Україні //Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції: матеріали// Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 23-24 червня 2022 р. / за заг. ред. Б. Р. Стецюка. Кропивницький : ЛА НАУ, 2022. 444 с. С 217-219.

2. Недря К. М. Проект «капеланський патруль» в Національній поліції - практика реалізації // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 березня 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 217-219

Ірина СМІРНОВА,
викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасна державна політика України спрямована на досягнення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків у суспільстві, що є необхідним для уникнення всіх форм дискримінації та реалізації кожної особистості незалежно від віку, статі, соціальних чи політичних передумов. Процес впровадження рівних прав та можливостей жінок та чоловіків у діяльності органів системи МВС - це важливий крок вперед у забезпеченні гендерної рівності.

Що таке гендер? Часто коли говорять про гендер, насамперед, мається на увазі очікування суспільства по відношенню до чоловіків та жінок, які соціальні ролі вони мають виконувати.

Гендер - це не лише про відмінність за біологічними ознаками між чоловіками та жінками. Гендерна теорія передбачає зміну соціальної реальності, яка відображає потреби сучасного сьогодення та має мету - забезпечення гендерної рівності [5].

Принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Стаття 3 Конституції закріплює рівність чоловіків та жінок в усіх сферах життя. Окрім даної норми гендерної рівності торкаються ст. 21, 24, 51. Частина третя ст. 24 Конституції України безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності [1].

Саме гендер спрямований на справедливе встановлення міри свободи двох суб'єктів суспільства - чоловіків та жінок, а також їхнього статусу. Відносини гендерного права віддзеркалені в різних галузях права, що забезпечують здійснення економічних, громадянських, соціальних, культурних і політичних прав людини відповідно до принципу рівноправ'я статей.

Залучення жінок до проходження служби в органах Національної поліції України є закономірним процесом у становленні гендерних відносин. Однак слід зауважити, що таке положення все ж таки викликало цілу низку запитань. На шляху до досягнення гендерного паритету не варто забувати і про сталі традиції щодо гендерних стереотипів. Служба в органах Національної поліції України висуває до жінок свої вимоги, які суперечать традиційному розумінню положення жінки як такої.

Якщо наголошувати щодо питання гендерної рівності в поліції, то потрібно вказати, що українські правоохоронні органи лише вийшли на шлях подолання статевої проблеми. Станом на сьогодні жінки обіймають майже 22 % посад у Національній поліції України і лише 5 % - керівні посади, що звичайно дещо пригнічує осіб жіночої статі [5].

Згідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок» гендерна рівність трактується як рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства [3].

Щодо питання про реалізацію гендерного підходу безпосередньо у кадрову політику Національної поліції, то слід зауважити, що в умовах сьогодення дане питання є профілактичним інструментом та засобом запобігання корупційним діянням, допоміжним засобом щодо дотримання стандартів етичної поведінки та додатковим - для підсилення інституту відповідальності, а також основою раціонального використання кадрових ресурсів у публічному управлінні.

Метою кадрової політики сьогодні є формування резерву нових працівників, які характеризуються високим професіоналізмом, практичними навичками демократичного керівництва, вміннями виконувати традиційні функції влади в умовах ринкової економіки і політичного плюралізму:

- повинні добре знати і розуміти динаміку розвитку держави;

- бути різнобічно розвинутих у різних галузях науки;
- вміти взаємодіяти з громадянами і представниками інших сфер суспільства;
- мати такі характерні риси, як: лідерство, інтелект, творчість, стратегічне мислення, організаторські здібності, комунікативні навички.

Таким чином, узагальнюючи досліджуване питання, розглядаючи жінку в соціумі поряд із чоловіком, крізь призму гендерних стереотипів, необхідно зробити наголос на тому, що не лише в Українській державі, а й в інших розвинених країнах світу існує невирішена та значна проблема гендерної стратифікації. Хоча законодавчо закріплено рівноправ'я, водночас суспільство не може відійти від настанов, які виявляються в зверхності чоловіка над жінкою, що чітко простежується під час вибору жінками професії, зокрема служби в органах Національної поліції України [5].

Кадрове забезпечення органів Національної поліції можна визначити як вид внутрішньо організаційної управлінської діяльності, що врегульована нормами адміністративного законодавства, відомчими та організаційно-розпорядчими актами МВС України та Національної поліції України та полягає у проведенні роботи з кадрами, що включає їх професійну підготовку, добір та розстановку, просування по службі, перепідготовку та підвищення кваліфікації, заохочення та застосування дисциплінарних санкцій, а також оцінювання якості службової діяльності працівників поліції [2].

Кадрова політика в органах Національної поліції - це сукупність принципів, напрямів, форм та методів діяльності органів кадрового забезпечення, спрямованих на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання персоналу відповідно до потреб Національної поліції України, забезпечення потреб кожної особистості, розвитку в неї стійкої мотивації до служби в органах поліції та можливості реалізації свого потенціалу під час її проходження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липн. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок: Закон України від 08 вересн. 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>.
4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 30 травня 2014 р. ШІ.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.
5. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців сектору безпеки. Київ, 2017. 264 с.

Максим КАЛІМАН,
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Права і свободи людини є найвищою соціальною цінністю для держави, а тому і для органів, які уособлюють її волю, зокрема, органів та підрозділів Національної поліції. Саме тому чітке визначення механізму забезпечення прав і свобод людини особливо під час застосування поліцейських заходів, яким є поліцейське піклування, визначається нами важливим напрямком наукового інтересу. Результатами проведення низки подібних досліджень мають стати вироблення пропозицій та зауважень до чинних нормативно-правових актів, а також розробка методичних рекомендацій для регламентації дій поліцейських щодо забезпечення прав і свобод людини під час поліцейського піклування.

Поліцейське піклування є одним із недостатньо досліджених напрямків наукової діяльності, зважаючи на недостатню практику його застосування через ряд причин: захід є порівняно новим для законодавства та практики його застосування [1] (до 2015 року в діяльності поліції подібних заходів не передбачалося); документування даного превентивного заходу ускладнено через відсутність номерних протоколів (форма протоколу запроваджена на нормативному рівні лише у 2020 році [2]); облік поліцейського піклування теж запроваджено лише у 2020 році [2]; неоднозначність поліцейського піклування в частині віднесення його до превентивних поліцейських заходів, хоча фактично може бути застосований примус. Ці та інші підстави дають нам широкий спектр напрямків для проведення дослідження.

Права людини під час поліцейського піклування поліцейських забезпечує шляхом:

- негайного повідомлення особі зрозумілою для неї мовою підстави застосування поліцейського піклування, а також роз'яснює право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Поліцейський може не повідомлення про права і не роз'яснювати їх у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. Це актуально під час застосування поліцейського піклування, зважаючи на категорії осіб, до яких застосовується такий поліцейський захід;

- вилучення у особи зброї чи інші предмети, якими вона може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Однак поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування;

- повідомлення про кожне застосування поліцейського піклування за

допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції. У разі наявності достатніх підстав вважати, що передання особи тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі поліції зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб;

- надання можливості особі негайно повідомити про своє місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи.

Наприкінці, варто зазначити, що під час поліцейського піклування відбувається обмеження таких особистих прав людини, як право на свободу та особисту недоторканність, право на свободу пересування, які гарантуються Конституцією України [3], тому ці права можуть бути обмежені лише за певних обставин, визначених Конституцією України [3]. Отже поліцейське піклування, як захід, має здійснюватися насамперед з урахуванням гарантій цих прав та свобод, визначених окремими статтями Конституції України, керуючись принципами верховенства права, що знаходять своє відображення у тому числі в рішеннях Європейського суду з прав людини.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2025 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування: Наказ МВС України від 12.10.2020 № 724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1174-20#Text>.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Євген ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

В умовах сьогодення з введенням режиму воєнного стану перед органами Національної поліції, органами державної влади постало чимало викликів, які потребують нагального вирішення та координації зусиль. Домашнє насильство - це одне з тих явищ, які у період війни можуть лише загострюватися і при

цьому залишатися невидимим.

Усвідомлюючи важливість сучасних і актуальних проблем діяльності Національної поліції, органів державної влади щодо захисту прав людини в Україні в умовах воєнного стану, ми пропонуємо наступні напрямки удосконалення забезпечення прав людини під час протидії домашньому насильству.

По-перше, на виконання вимог Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» вважаємо за потрібне розробити та прийняти накази Міністерства соціальної політики «Про затвердження Положення про створення та функціонування Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, здійснення повноважень держателя цього реєстру» та «Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр кривдників». Така позиція не вперше висловлюється вітчизняними правниками, проте дотепер не реалізована на практиці. В умовах воєнного та післявоєнного стану такі реєстри можуть значно спростити роботу поліцейських та інших представників державних органів.

Другим напрямком удосконалення діяльності державних органів щодо захисту прав людини під час протидії домашньому насильству вважаємо запровадження у діяльність практичних органів Національної поліції принципу «дитина-свідок = дитина-потерпілий». Зокрема, на виконання вимог Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами пропонуємо запровадити наступні зміни до Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- вважаємо за потрібне доповнити статтю 55 Кримінального процесуального кодексу України частиною 1¹ такого змісту:

«Потерпілим у кримінальному провадженні у справах про домашнє насильство обов'язково визнається дитина, яка стала свідком (очевидцем) такого насильства»;

- вважаємо за потрібне доповнити статтю 269 Кодексу України про адміністративні правопорушення частиною 4 такого змісту:

«Потерпілим у провадженні у справах про адміністративні правопорушення про домашнє насильство обов'язково визнається дитина, яка стала свідком (очевидцем) такого насильства».

Крім того, на виконання вимог Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами та враховуючи норму пункту 7 частини 1 статті 284 КПК України (кримінальне провадження закривається у разі, якщо потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім кримінального провадження щодо кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством) виключити справи за статтею 126¹ (домашнє насильство) з переліку кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення. Зокрема, пропонуємо внести зміни до статті 477

Кримінального процесуального кодексу України такого змісту:

- виключити в пункті 1 частини 1 статті 477 Кримінального процесуального кодексу України слова: «*статтею 126- (домашнє насильство)*».

На останок пропонуємо на виконання вимог Стамбульської Конвенції доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 279- «*Особливості розгляду справи про адміністративне правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством*», в якій зокрема передбачити виключення обов'язкової наявності заяви потерпілої особи для порушення справи. Надати можливість третім особам подавати заяви про факти вчинення домашнього насильства та визнання таких заяв підставами для порушення справи про адміністративне правопорушення. Зобов'язати органи Національної поліції та органи соціального захисту реагувати на факти домашнього насильства особливо, якщо в такій сім'ї проживають діти.

Висловлені у роботі пропозиції є актуальними, проте їх реалізація потребує додаткового вивчення та обговорення, а також детального визначення під час законодавчої ініціативи.

Олександр КАРПЕНКО,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ НАСТАВНИЦТВА В ЛАВАХ ПОЛІЦІЇ ЯК ЗАПОРУКА ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Феномен наставництва невинно знецінюється в лавах Національної поліції. Інститут наставництва перестав існувати під час реформування МВС України, однак фактично повинно реалізовуватися з метою адаптації молодих спеціалістів до роботи в органі або підрозділів Національної поліції. За таких умов молоді спеціалісти можуть уникнути багатьох помилок на початку своєї роботи у тому числі тих, що пов'язані з дотриманням прав і свобод людини. Це явище безпосередньо впливає на рівень виконання молодим поліцейським поставлених службових завдань

Не говорячи зараз про закріплення на нормативному рівні інституту наставництва (що, на наш погляд, є очевидною необхідністю), акцентуємо увагу на тому, процес наставництва має відбуватися в будь-якому разі шляхом взаємодії керівників органів та підрозділів Національної поліції, самих наставників, поліцейських відділень психологічного забезпечення, професійної

підготовки та безпосередньо молодих фахівців.

Реалізація заходів наставництва повинна передбачати досягнення таких цілей, як: оптимізація процесу формування та розвитку професійних знань, навичок, умінь молодих фахівців; надання допомоги в адаптації молодих фахівців до умов проходження служби; виховання професійно-значимих якостей особистості молодих фахівців; сприяння виробленню навичок службової поведінки молодих фахівців, що відповідає професійно-етичним нормам Національної поліції; формування активної громадянської та життєвої позиції молодих фахівців, розвиток відповідального та свідомого ставлення до служби; ознайомлення молодих фахівців з вимогами нормативно-правових актів, що регламентують виконання посадових обов'язків; реалізація заходів щодо ранньої профілактики професійної деформації молодих фахівців; надання моральної та психологічної підтримки молодим фахівцям у подоланні професійних труднощів, що виникають при виконанні службових обов'язків; розвиток у молодих фахівців інтересу до службової діяльності.

Організація наставництва в органах Національної поліції має передбачати планомірний вплив на свідомість та поведінку молодого співробітника з боку досвідчено фахівця органу з урахування рівня його підготовки, особистих якостей, психологічного стану, тощо.

Індивідуальна виховна робота є основним засобом реалізації завдань виховання. Індивідуальна виховна робота наставника з молодим співробітником є найважливішим елементом багатостороннього впливу на його особистість. Основним змістом індивідуальної виховної роботи є створення умов для максимального розвитку та саморозвитку особистості молодого співробітника за рахунок оперативності, конкретності та дієвості застосовуваних заходів.

Один із провідних методів індивідуально-виховної роботи - це особистий приклад наставника. Без особистого прикладу порушується логіка навчального та виховного процесів. Між словами, вимогами наставника та його поведінкою має бути повна відповідність.

Особистий приклад наставника є основою його авторитету. По вчинках молоді фахівці судять про переваги та недоліки своїх наставників. Спостерігаючи за поведінкою, вони становлять про них свою думку і визначають до них своє ставлення. Чим гідніший приклад наставника, тим вища до нього повага молодих фахівців.

Особистий приклад має велику наочність. Кожен наставник повинен пам'ятати про це, ретельно стежити за собою, контролювати свої дії. Байдуже ставлення до виконання своїх функціональних обов'язків, неповажне ставлення до співробітників завдають величезної шкоди справі виховання, створюють нездорову обстановку у колективі.

Наставник повинен вміти знайти правильний тон у розмові зі своїми підлеглими, щоб не зачепити їх переваги, не відштовхнути від себе. Вони повинні відчувати повагу та увагу з боку старших товаришів, знати, що до їхньої думки прислухаються. Якщо воно помилкове, про це слід зазначити

аргументовано та тактовно.

Неприпустимо виявляти при співробітниках своє роздратування. Потрібно завжди бути спокійним та витриманим, нічого не слід говорити необдумано. Важливо суворо дотримуватись прийнятих норм у поведженні з особовим складом. Необхідно відрізнити суворість і вимогливість від різкості та прискіпливості, вміти співвідносити суворість покарання зі ступенем вини. Справедлива вимогливість має поєднуватися з повагою до людської гідності, доброзичливим та культурним ставленням до співробітника, постійним прагненням надати допомогу не лише в успішному оволодінні професійними навичками, а й у вирішенні сімейно-побутових проблем.

Особливу тактовність, чуйність і уважність необхідно виявляти до молодих співробітників, стежити за тим, щоб не охолодити їх запал до роботи, постійно піклуватися про створення умов для роботи та відпочинку.

Уміння вчасно підтримати ініціативу, допомогти розкритися здібностям і талантам, принциповий підхід до порушення дисципліни, вимогливий контроль - усе це могутні важелі створення атмосфери товариства, поваги разом із тим колективної та персональної відповідальності за моральний стан особового складу та кінцеві результати службової діяльності.

Юрій ВЕЛИКИЙ,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ КРАЙНЬОГО ПРИМУСОВОГО ЗАХОДУ

За результатами проведеного анкетування 63 % курсантів I курсу (n = 123), які навчаються за спеціальностями «Право» та «Правоохоронна діяльність» у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ виявлено, що для них найскладнішою дисципліною є «Вогнева підготовка». За підсумками осіннього семестру 2022-2023 навчального року 68 % опитаних курсантів I курсу мали академічну заборгованість з цієї дисципліни.

Водночас, на сучасному етапі реформування правоохоронної системи України міжнародні правозахисні організації вимагають від правоохоронних органів захищати права, свободи, законні інтереси громадян та реагувати у випадку їх порушення.

Для підтримання публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, охорони прав і свобод громадян, можливості самостійно ухвалювати правомірні рішення на місці події, діяти в нестандартних ситуаціях курсанти

(слухачі) мають знати не лише вимоги ст. 43, ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію», які вони вивчають. Через це, виникає потреба розкрити зміст прав та обов'язків поліцейського для дотримання прав людини під час застосування крайнього примусового заходу.

Мета дослідження полягає в розкритті змісту прав та обов'язків поліцейського для дотримання прав людини під час застосування крайнього примусового заходу.

Навчання в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання (ЗВО) має прикладну спрямованість. Під час опанування необхідних знань, умінь, навичок з дисципліни «Вогнева підготовка» курсанти (слухачі) мають знати порядок застосування поліцейських заходів примусу (ст. 43) та застосування крайнього примусового заходу - вогнепальної зброї (ст. 46). Для правомірного застосування вогнепальної зброї поліцейський має володіти знаннями не тільки ст. 43, ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» (Закон) [1], а й іншими законодавчими, нормативно-правовими актами та вмінні застосовувати їх у практичній діяльності [2-3].

У подальшому, упродовж усього терміну проходження служби поліцейський має щорічно підтверджувати свій професійний рівень, скласти заліки з вогневої підготовки, зокрема й зі знання правових підстав, порядку застосування та використання вогнепальної зброї.

Науково-практичні працівники (НПП) мають роз'яснювати курсантам (слухачам), що Конституція України, Закон забороняють протиправні дії, які безпосередньо порушують права на людську гідність людини. Відповідно до вимог ч. 1 ст. 7 Закону поліція має забезпечувати дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України. Діяльність, яка обмежує права і свободи громадян, має негайно припинятися, якщо досягнута законна мета або з'ясувалося, що ця мета не може або не має досягатися через обмеження прав і свобод громадян.

За допомогою примусових заходів поліцейський під час виконання повноважень здатен самостійно й оперативно вирішити конфліктну ситуацію та примусово припинити правопорушення (ст. 23). Головне призначення заходів примусу полягає в тому, щоб вчасно відреагувати на ті чи інші антисуспільні діяння, спонукати, змусити певних осіб виконувати вимоги правових норм, припинити чи перервати правопорушення й тим самим не допустити настання їх шкідливих наслідків [2].

Варто зазначити, що поліцейський захід має застосовуватися винятково для виконання повноважень (ч. 2 ст. 29). Відповідно до вимог ч. 1 ст. 42 Закону застосування крайнього примусового заходу зумовлюється реальною протиправною ситуацією і починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання превентивних заходів стає неефективним або зовсім марним [2].

У ст. 29, ч. 7 ст. 42 Закону зазначено, що поліцейський захід має бути припинено, якщо: досягнуто мету його застосування, неможливість досягнення мети заходу є очевидною; немає потреби в подальшому застосуванні такого

заходу [2].

Крайнім серед примусових заходів є застосування вогнепальної зброї (ст. 46). Вогнепальна зброя може застосовуватися поліцейськими, як крайній захід, у чітко визначених випадках і межах. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у виняткових випадках (ч. 4 ст. 46). Особливістю застосування вогнепальної зброї фактично є те, що вона спрямована безпосередньо на особу правопорушника, здатна завдати певну шкоду і навіть позбавити його життя. Тому можливість заподіяння шкоди здоров'ю порушника має бути мінімальною.

Перед застосуванням вогнепальної зброї має бути попередження про намір її застосувати (ч. 1 ст. 43). Поліцейський попереджує особу, проти якої збирається застосувати крайній примусовий захід, коли вважає, що обстановка дозволяє це зробити без шкоди для досягнення мети його застосування. Попередження має бути зроблено голосом, а за значної відстані або в разі звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку й у кожному випадку бажано рідною мовою осіб та українською, не менше 2 разів із наданням часу, достатнього для припинення правопорушення [2]. Тобто, попереджуючи про застосування вогнепальної зброї, поліцейський має, якщо дозволяють обставини, дати особі час для виконання його законних вимог.

Законом допускається (ч. 6 ст. 46) застосування вогнепальної зброї без попередження, а саме: при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї; у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей; якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу; якщо особа чинить збройний опір; для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю [3].

Для індивідуалізації відповідальності Закон (ч. 2 ст. 33 КУпАП) вимагає від посадової особи під час застосування крайнього примусового заходу враховувати низку факторів, а саме: характер учиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність [2].

Зрозуміло, що вчинення правопорушення є наслідком таких обставин, як умови формування особистості, її інтереси, погляди на життя тощо. Тому не менш важливим є встановлення особи правопорушника. Так, особу правопорушника характеризують перш за все ознаки, властиві суб'єктові проступку (вік, стать, соціальний стан, протиправна поведінка в минулому тощо), а також поведінка в побуті, ставлення до сім'ї, інших людей та ін. Усі ці обставини має встановити поліцейський, щоб сформулювати уявлення про особу правопорушника.

Відповідно до вимог ст. 18, ч. 4 ст. 43 Закону поліцейський повинен надавати невідкладну допомогу особам, які постраждали в результаті

застосування крайнього заходу примусу. Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI «Про екстрену медичну допомогу» (ст. 12) відносить поліцейських до переліку осіб, які хоч і не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками мають надавати домедичну допомогу людині в невідкладному стані [2].

Відповідно до вимог постанови Кабміну України від 21.11.2012 № 1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу», наказу МОЗ України від 16.06.2014 № 398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» поліцейський має володіти навичками надання невідкладної домедичної допомоги та надавати її постраждалим особам.

Згідно з вимогами Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабміну України від 28.10.2015 № 877 (п. 19) поліцейський зобов'язаний ужити всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної та медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їх життя чи здоров'я.

Отже, для ухвалення самостійних рішень, здатності діяти в нестандартних ситуаціях, забезпечувати дотримання прав людини під час застосування крайнього примусового заходу поліцейський має знати та керуватися в практичній діяльності вимогами ст. ст. 7, 18, 23, 29, 42, 43, 46 Закону, ст. 12 Закону України від 05.07.2012 № 5081-VI «Про екстрену медичну допомогу», постановами Кабміну України від 21.11.2012 № 1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу», від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію», ст. 33 Кодекс України про адміністративні правопорушення, наказу МОЗ України від 16.06.2014 № 398 «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах». НПП під час освітнього процесу має враховувати чинну законодавчу, нормативно - правову базу, а на практичних заняттях моделювати оперативно-службову діяльність поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, чинний, поточна редакція — редакція від 17.03.2021, підстава - 1231-IX. Режим доступу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків. 2016. 408 с.
3. Великий Ю.М. Про деякі аспекти застосування поліцією крайнього примусового заходу - вогнепальної зброї. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2021. № 3 (112), 374 с. С. 118-124.

Ганна БІДНЯК,
доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Олександра ШЕЛКОПЛЯСОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Домедична допомога є важливою складовою діяльності поліцейських. Завданням поліції відповідно до законодавства є надання поліцейських послуг допомоги особам, які по особистим, економічним, соціальним причинам або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Поліцейський зобов'язаний, у тому числі, надавати невідкладну домедичну допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для них життя чи здоров'я.

Особами, які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині в невідкладному стані є: рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, поліцейські, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги [1, с. 3].

Поліцейські можуть зіткнутися з різними ситуаціями, де може знадобитись перша допомога для порятунку життя та здоров'я постраждалих. Навчені поліцейські можуть надавати домедичну допомогу на місці події, поки не прибуде швидка медична допомога. Вони можуть виконувати базові маніпуляції, такі як зупинка кровотечі, накладання пов'язок, надання штучного дихання, серцево-легеневої реанімації та інших життєво важливих процедур. Крім того, поліцейські можуть мати з собою медичні прилади та пристрої, такі як дефібрилятори, які можуть бути використані для надання необхідної допомоги у випадках серцево-судинних захворювань. Домедична допомога є важливою складовою професійної підготовки поліцейських та допомагає забезпечувати безпеку та добробут як поліцейських, так і громадян [2, с. 10].

У різних країнах поліцейські можуть надавати домедичну допомогу у різному обсязі в залежності від правової системи, організації поліції та наявності медичної освіти. У деяких країнах поліція має спеціально навчені

команди домедичної допомоги, які діють в рамках поліцейських підрозділів. Ці команди зазвичай складаються з поліцейських, які проходять спеціальну підготовку з першої медичної допомоги та володіють необхідними знаннями та навичками для надання ефективної домедичної допомоги постраждалим. В залежності від країни, поліцейські можуть мати різний рівень підготовки та повноважень щодо надання домедичної допомоги [4, с. 123]. Наприклад, у США, поліцейські можуть бути навчені надавати базову домедичну допомогу, таку як надання штучного дихання та серцево-легеневої реанімації (СЛР), накладання тимчасових перев'язок, зупинення кровотечі та надання першої допомоги при опіках. Зазвичай, поліцейські оснащені всім необхідним. Так, в Лос-Анджелесі, поліцейські авто укомплектовані аптечками для надання домедичної допомоги. У країнах Європейського Союзу поліцейські зазвичай не мають повноважень надавати медичну допомогу, за винятком невеликих випадків, коли швидка допомога не може швидко прибути на місце події, або якщо поліцейський є єдиним свідком аварії чи іншої травми та потрібно негайно надати допомогу. В таких випадках поліцейські можуть надати першу допомогу, яка обмежується наданням серцево-легеневої реанімації, накладання тимчасових перев'язок, зупинення кровотечі та інших елементів невідкладної медичної допомоги. У країнах з менш розвинутою медичною системою, наприклад, в деяких країнах Африки та Азії, поліцейські можуть мати більші повноваження у наданні медичної допомоги та можуть навіть бути єдиними медичними працівниками на місцях. У Канаді, більшість поліцейських департаментів мають спеціалізованих медичних рятувальників у складі своєї команди, які можуть виїжджати на місце події разом з поліцією. В Японії, поліцейські можуть надавати допомогу під час нещасних випадків та травм, але вони не мають спеціальної медичної підготовки [3, с. 145]. В Україні поліцейські зобов'язані надати першу допомогу постраждалим під час невідкладних станів, використовуючи при цьому різноманітне обладнання, наприклад, для зупинки критичної кровотечі турнікети та інші засоби [7, с. 68].

Отже, надання домедичної допомоги поліцейськими в багатьох випадках є критично важливою для збереження життя та здоров'я людей і тому вважається однією з пріоритетних задач у їх діяльності. Термінові втручання можуть бути необхідні для надання першої допомоги при нещасних випадках, серцевих нападах, інсультах, травмах та інших невідкладних станах, тощо.

Список використаних джерел:

1. Черняхівський В.Й., Котляр Н.В., Кириченко І.Г. Основи домедичної підготовки. Одеса, Видавничий дім «Гельветика». 2021.155с.
2. Підручник домедична допомога: за загальною редакцією доктора медичних наук професора В.В. Стеблюка, К. 2018.231с.
3. Жидецький В.Ц. Перша допомога при нещасних випадках: запитання, завдання, тести та відповіді : Навч. посіб. К.: Основа, 2003. 124 с.
4. Западнюк Б.В., Крейдич С.А. Невідкладна медична допомога: Посібник. К: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006. 185 с.
5. Чуприна О.В., Грищак Т.В., Долинна О.В. Основи медичних знань: долікарська

допомога та медико-санітарна підготовка: Навч. посіб. К.: Вид.-во «ПАЛИВОДА А.В.», 2006. 216 с.

6. Про екстрену медичну допомогу. Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>.

7. Pakulova Tetiana, Bidniak Hanna. Stopping critical bleeding by workers without medical education. Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2022. Special Issue № 1. С. 66-72.

Ганна БІДНЯК,

доцент кафедри криміналістики та
домедичної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Влада СМОЛЯР,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ У ВИПАДКУ МАСОВНОЇ КРОВОТЕЧІ У НЕМОВЛЯТИ

Немовлята є дуже вразливою групою пацієнтів, які можуть швидко втратити значну кількість крові через низький рівень гемоглобіну та обмежену ємність кровоносної системи. Масивна кровотеча у немовляти є надзвичайною ситуацією, яка може загрожувати життю дитини, тому важливо знати особливості надання домедичної допомоги в такому випадку. Для успішного лікування масивної кровотечі у немовляти необхідно знати, як визначити джерело кровотечі, правильно застосувати тиск на пошкоджену ділянку та використовувати ефективні засоби гемостазу. Причинами масивної кровотечі у немовляти можуть бути різні фактори, такі як травма, порушення кровотворення, розриви судин тощо. У такій ситуації швидка та правильна домедична допомога може врятувати життя дитини [1]. Користуючись відомими алгоритмами MARHE, XABCDE або CABSCDE перевіряються місця масивних кровотеч, навіть якщо відразу не видно жодної з перелічених ознак щоб виключити їх наявність. Звертаємо увагу на ділянки шиї, пахв, паху, верхніх та нижніх кінцівок [6].

Для дорослих застосовують турнікети-джгути у разі масивних кровотеч, для зупинки кровотечі у немовлят категорично забороняється використання такої техніки. Турнікет може пошкодити нерви та судини. Турнікет створює тиск на тканини та структури, що перебувають під ним, що може призвести до пошкодження нервів та судин, особливо у вразливих місцях, таких як кисті чи

ступні ніг. У немовлят та дітей цей ризик може бути ще більшим, оскільки їхні кінцівки менші та більш вразливі [4].

Турнікет може призвести до ішемії. Ішемія - це стан, коли кров не потрапляє в тканини, що може призвести до їхньої некрозу. Застосування турнікета на тривалий час може призвести до ішемії у дітей, що може спричинити серйозні ушкодження тканин та органів [5].

Одним із основних кроків у наданні домедичної допомоги у випадку масивної кровотечі у немовляти є зупинка кровотечі. Це може бути досягнуто за допомогою тиску на місце кровотечі або застосування тампонади. Для цього можна використовувати стерильні газові тампони або будь-які інші матеріали, що можуть забезпечити достатній тиск на судину [2].

Для початку, важливо визначити джерело кровотечі. Якщо кровотеча виникає з пуповини, необхідно перетягнути її спеціальними пуповинними затисками або стерильною стрічкою. У випадку кровотечі з носа або рота, потрібно накласти холод на зону, звідки йде кров. Якщо кровотеча виникає з рани, необхідно зупинити кровотік, застосувавши тиск на ділянку поранення. Для зупинки кровотіку можна використовувати спеціальні засоби гемостазу, наприклад, гемостатичні порошки або пов'язки. Важливо правильно вибрати засіб гемостазу, враховуючи характер і розмір рани, а також вік та стан дитини [3].

Однак, варто мати на увазі, що у випадку масивної кровотечі у немовляти, крововтрата може бути швидкою, тому важливо діяти швидко та рішуче. Крім того, необхідно викликати швидку медичну допомогу якомога швидше, щоб забезпечити професійне та якісне лікування немовляти. Окрім того, для попередження масивної кровотечі у немовляти варто звернути увагу на дотримання правил безпеки. Для цього необхідно виключити можливість травмування дитини, забезпечити безпечні умови у приміщенні та використовувати безпечні іграшки та предмети.

Список використаних джерел:

1. American Red Cross. (2019). Pediatric First Aid/CPR/AED. URL: <https://www.redcross.org/take-a-class/classes/pediatric-first-aid-cpr-aed/09300514.html>.
2. Centers for Disease Control and Prevention. (2021). Bleeding Control Basics. URL: <https://www.cdc.gov/bleedingcontrol/index.html>.
3. National Institutes of Health. (2021). First Aid: Bleeding. URL: <https://medlineplus.gov/ency/article/000039.htm>.
4. «Why tourniquets are a bad idea for children», The Hospital for Sick Children. URL: <https://www.sickkids.ca/en/news/archive/2018/why-tourniquets-are-a-bad-idea-for-children>.
5. «Tourniquet Use in Children», Canadian Paediatric Society. URL: <https://www.cps.ca/en/documents/position/tourniquet-use-in-children>.
6. Pakulova Tetiana, Bidniak Hanna. Stopping critical bleeding by workers without medical education. Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2022. Special Issue № 1. С. 66-72.

Маргарита МАКСИМОВА,
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Дар'я МІЗЕВИЧ,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВА ЛЮДИНИ У ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

У процесі здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення необхідно дотримуватися загальних прав людини і громадянина. Значення збереження прав людини і громадянина є актуальною проблемою існування сучасного українського суспільства, оскільки в результаті багатьох катастроф двадцятого сторіччя, відбулася певна переорієнтація політики стосовно людини і громадянина. І це безпосередньо вплинуло не лише на глобальний розвиток уявлення про права людини і громадянина, але і місце таких прав в правовій системі України. Сьогодні, такі права забезпечується великою кількістю національних систем законодавства та міжнародним правом.

Такий стан речей відображає важливість людини і громадянина у розрізі існування світової спільноти. І тому, права людини і громадянина мають бути належно забезпеченими у правовій діяльності, зокрема і в межах адміністративного провадження.

Механізм реалізації прав і свобод людини і громадянина у адміністративному провадженні має низку ознак:

- попереднє нормативне закріплення в юридичних нормах, нормативних правових актах, а також подальше правове закріплення в актах реалізації права і правозастосовних актах; реалізація здійснюється на основі норм права, що містять положення про права людини за допомогою фактичної поведінки людей;
- забезпеченість можливостей поведінки людей підвищеними гарантіями, в тому числі правового характеру;
- застосування спеціальних юридичних процедур в процесі реалізації;
- наявність нематеріальних «додаткових» елементів, таких як правосвідомість, рівень правової культури;
- обов'язок держави гарантувати людині здійснення природних і набутих можливостей, тощо.

У провадженнях у справах про адміністративні правопорушення необхідно дотримуватися наступних прав людини, яка притягається до

адміністративної відповідальності:

- 1) Право ознайомлення з матеріалами справи, а також на пояснення у справі;
- 2) Право на надання доказів своєї невинуватості;
- 3) Право на використання рідної мови з залученням перекладача або без його залучення;
- 4) Право на призначення експертизи, опитування свідків, тощо
- 5) Право на оскарження постанови у справі відповідно до чинного матеріального та процесуального законодавства;
- 6) Право на відмову від підписання адміністративного протоколу.

Також, певні права має і та особа, яка стала потерпілою в результаті скоєння адміністративного правопорушення:

- 1) Право на ознайомлення з матеріалами справи;
- 2) Право на подання клопотань щодо залучення свідків і експертів, перекладачів;
- 3) Право на подання доказів щодо заподіяної шкоди;
- 4) Право на юридичну допомогу;
- 5) Право на оскарження адміністративної постановки.

Можна зазначити, що під час адміністративного провадження всі права осіб мають бути належним чином забезпечені, адже це безпосередньо впливає на ефективність та законність процедури притягнення до юридичної відповідальності за скоєння адміністративного правопорушення. Вся правова діяльність в адміністративних справах має ґрунтуватися загальних принципах функціонування справедливої та адекватної правової системи і тому, забезпечення прав людини є основоположним елементом в Україні. Отже, адміністративно-правових захист прав людини є комплексом норм адміністративного права, які орієнтуються на здійснення відповідними уповноваженими особами дій щодо забезпечення процесів дотримання прав і свобод людини і громадянина, відповідно до чинного в Україні законодавства.

Загалом же, права людини у адміністративних провадженнях є ключовим фактором існування самого адміністративного процесу, адже він може бути реалізований лише за умови порушення права. Важливим є також і те, що забезпечення прав людини стосується не лише потерпілої особи чи суспільства, але і особи, яка притягується до адміністративної відповідальності - це позначає справедливість правової системи України та її гуманність і людиноцентричність. Така позиція співвідносить українську модель правосуддя та інституції притягнення до юридичної відповідальності до Європейських стандартів забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Це позитивно впливає на інтеграцію України та подальший розвиток правових механізмів забезпечення не лише в середовищі адміністративного права, але і в межах інших галузей.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
3. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
4. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Крістіна ШАБЛЕВСЬКА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ У ДОРΟΣЛИХ МОДЕЛЕЙ ПОВЕДІНКИ ДЛЯ ПОДАЛЬШОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дитинство, яке забрала війна. На жаль, саме таким воно є для українських дітей. Повсякденні обстріли, втрата домівок, вимушена евакуація, поранення, смерті - це все негативно впливає на дитячу психіку. Під час війни діти натикаються на велику кількість ризиків, потрапляють в складне становище, тож вони потребують турботи та підтримки [1].

В умовах російської агресії проти України, розв'язаної противником, тема захисту прав дітей набуває особливої актуальності. Під час війни порушуються більшість прав дитини: право на життя, право на здоров'я, право бути з сім'єю, право на розвиток особистості, а також право на турботу і захист [2]. Адже в місцях бойових дій чи окупації існує постійна небезпека їхньому життю та здоров'ю. Окрім ризику поранення чи смерті від вибухів та снарядів, діти можуть потрапити під обстріли чи опинитися під завалами зруйнованих будинків [3].

У світі існують міжнародні документи і домовленості, за якими учасники війни мають намагатися спричинити якомога меншої шкоди цивільному населенню. Системно росія не дотримується Женевських конвенцій і Гаазьких

конвенцій, декларацій, міжнародно-правових норм, які регулюють захист жертв (серед яких і діти) і методи ведення війни [3].

Забезпечення прав дітей під час воєнного стану потребують об'єднання зусиль великої кількості організацій та установ, тим паче, що в останні місяці з'явилася велика кількість нових документів, які регулюють їх дії, як і дії батьків, інших родичів, піклувальників тощо. Під час воєнного стану ухвалено 14 законодавчих документів, що регулюють захист прав дітей в умовах воєнного стану. З початку серпня 2022 року в Україні запрацював державний портал для розшуку дітей - інформаційна платформа «Діти війни», що допомагатиме правоохоронним органам отримувати дані про дітей, які постраждали під час війни, зникли безвісти чи були переміщені на тимчасово окуповані території або вивезені до країни агресора. Задача кожного суспільства забезпечити захист прав дітей під час воєнного стану. І не лише своїх, місцевих, а й тих, хто приїжджає в пошуку притулку з територій, які окуповані або на яких тривають бойові дії.

Досить розповсюдженою проблемою під час переїздів та евакуацій являються ситуації, в яких діти можуть загубитися, втратити батьків, приїхати в інший населений пункт без дорослих. Обставини під час війни можуть бути різні. Попри численні заклики міжнародних інституцій неухильно дотримуватися норм міжнародного права, кількість злочинів, учинених російською федерацією проти дітей України, збільшується із кожним днем. Сотні загиблих дітей в Донецьку, Луганську, Бучі, Маріуполі, Харкові, тисячі покалічених, згвалтованих, позбавлених батьківської опіки, вивезених незаконно за межі України [1].

Відтак, для українців розповсюдженою проблемою виступає наявність місцевих мешканців в зоні бойових дій, не бажання до останнього залишати свої домівки через різноманітні причини. Найрозповсюдженіше ця проблема стосується людей похилого віку, котрі не хочуть покидати свої домівки й переїжджати до більш безпечних міст. До цього ж, багато осіб серед населення турбується про те, що їх житло може бути пограбоване й через це не евакуюються до безпечного місця. Саме тому на нашу думку, на сьогодні необхідно здійснювати роботу з населенням у тому числі й через ЗМІ з метою наголошення на необхідності залишення територій, на яких постійно ведуться бойові дії з метою полегшення діяльності ЗСУ та зменшення ризику втрати цивільного населення, особливо дітей [4, с. 6].

Поліцейські разом з волонтерами займаються гуманітарною підтримкою та евакуацією сімей з дітьми у Донецькій та Луганській областях де ведуться активні бойові дії. Також вживаються заходи щодо удосконалення системи пошуку дітей. Зокрема, абонентами мобільних операторів надсилаються спеціальні повідомлення про розшук дітей. До пошуку дітей залучаються он-лайн сервіси служб перевізників і таксі, а також інформація розміщується та сайті з продажу квитків.

Розповсюдженим стала тенденція благодійних концертів, на яких збирають гроші для поранених і проводять тренінги для дітей та їх батьків,

надаються поради щодо полегшення сприйняття та контролю емоційного стану, який викликає війна. Психологи кажуть, що у стресових ситуаціях діти реагують інакше, ніж дорослі. Такі реакції нерідко залежать від віку та міри порушення відчуття базової безпеки. Діти взагалі здатні значно швидше за дорослих давати собі раду щодо змін у житті, а також пристосовуватися до нових обставин.

Не у всіх виходить самотійно впоратись з вихором внутрішніх емоцій. Після втрати та змін у житті часто трапляється ситуація коли дорослих, які знаходяться поруч із дитиною, вистачає лише на виконання основних обов'язків (вдягнути, погодувати, відвести-привести тощо). Діти залишаються один-на-один зі своїми переживаннями й страхами, бачать, що намагання поговорити або поділитися часом дорослими ігнорується, викликає агресію або сльози у батьків чи дорослих.

На фоні такої комунікації дитина віддаляється, але дорослим також потрібен певний час, щоб самим оговтатися, повернути хоч якийсь контроль над життям, почати знову фінансово забезпечувати себе та своїх дітей. І в цьому разі сил на дитячі переживання зовсім не вистачає [5].

Підводячи підсумок потрібно акцентувати, що чим більше буде поруч із дітьми дорослих людей, що готові допомогти, підтримати, прояснити, розділити з ними їх переживання та захоплення, тим швидше діти відновляться та ймовірність віддалених наслідків зменшиться. До такої моделі поведінки першочергово потрібно підготувати дорослих, адже саме вони будуть впливати та формувати відновлення психоемоційного стану дитини.

Список використаних джерел:

1. Топчій В. Глухівська міська рада - захист прав та інтересів дітей в умовах воєнного стану. Офіційний сайт. URL: <https://hlukhiv-rada.gov.ua/novini/6206-zakhist-prav-ta-interesiv-ditej-v-umovakh-voennogo-stanu>.
2. Борзова І. У Вінниці проведуть заходи для дітей з Донеччини, Луганщини, Харківщини, Херсонщини, Запоріжжя. Офіційний сайт. Вінниця.Info. 07.03.2023. URL: <https://www.vinnitsa.info/news/u-vinnytsi-provedut-zakhody-dlya-ditey-z-donechchyny-luhanshchyny-kharkivshchyny-khersonshchyny-zaporizhzhya.html>.
3. Злочини Росії проти українських дітей. Офіційний сайт Ukrainer. 16.05.2022. URL: <https://ukrainer.net/zlochyny-proty-ditey/>
4. Тінін Д., Антипова А. Тактичні особливості вибору порядку та способу ведення бою в умовах населених пунктів. *Молодий вчений* . 2022. № 8 (108). С. 5-7.
5. Як допомогти дітям пройти крізь виклики війни: поради від дитячого психолога. URL: <https://www.mh4u.in.ua/hochu-dopomogty-blyzkym/how-to-help-children-war/>

Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ **Віталій**
ЗАДОРОЖНИЙ, здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ *Науковий*
керівник:
Володимир ТИМОФЄЄВ, старший
викладач кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ГУМАНІЗМ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПРИ НАДАННІ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ

Гуманізм одна із основних принципів Конституції України. Як загально-правова ідея, гуманізм виражає повагу до гідності та прав людини, турботу про благо людей та їх всебічний розвиток, про створення сприятливих для людини соціальних умов, він являє собою дії, які не спрямовані на заподіяння фізичних чи моральних страждань і, звісно смерті. Закріплення цього принципу у головному нормативно-правовому акті країни робить його беззастережно обов'язковим до дотримання. Особливо важливим є його виконання працівниками поліції, оскільки їх діяльність безпосередньо пов'язана з роботою з населенням, а в результаті цієї взаємодії формується громадська думка про державну владу в цілому [1, с. 175].

Відповідно до ст. 27 Конституції України, кожна людина має право на життя. Своєчасне та правильне надання першої допомоги дозволяє зберегти життя багатьом постраждалим. У будь-якій країні з моменту створення поліції, за працівниками закріплювався обов'язок надавати першу домедичну допомогу в екстремальних ситуаціях [2].

Сучасний світ повний небезпек та загроз для життя та здоров'я людей. Кожного дня відбуваються катастрофи або події, внаслідок яких страждає багато людей. Першими на катастрофи та аварії прибувають саме поліцейські, тому навички в системі підготовки поліцейських повинні займати особливе місце. Кожен поліцейський повинен якісно та кваліфіковано надавати першу домедичну допомогу з метою продовження життя постраждалих до прибуття медиків.

Одне із призначень поліції полягає в охороні життя, здоров'я, прав та свобод людини. У зв'язку зі специфікою своєї роботи саме працівник поліції найчастіше виявляється першим на місці події. Якщо є постраждалі, то він, без сумніву, викличе бригаду швидкої медичної допомоги, але в сучасних умовах

міста карета швидкої медичної допомоги, на жаль, далеко не завжди прибуває вчасно. За цей період, якщо у людини будуть відсутні пульс і дихання, залишатиметься відкритою кровотеча, це може призвести до смерті.

Необхідно відзначити і той факт, що поліцейські не є медичними працівниками, тож не мають великого досвіду порятунку життя лікарськими методами. Зіткнувшись із цим поліцейський часто може ухилитися від виконання обов'язку через страх зробити помилку або зовсім через незнання правил надання домедичної допомоги. Що буде гуманнішим, відповісти складно: ризикнути, можливо, завдавши більшої шкоди і з невеликою ймовірністю врятувати життя, або не завдавати людині інших страждань, ніж вона має [3, с.144].

Однак у результаті, оцінюючи ризики, поліцейський повинен взяти відповідальність за порятунок життя шляхом надання домедичної допомоги. Для впевненості в діях необхідне практичне та теоретичне навчання працівників поліції, а також періодичне проведення тренувань щодо покращення навичок.

Мета порятунку життя і не заподіяння великих фізичних страждань при наданні такої допомоги постраждалому являється єдиною стороною принципу гуманізму. Звертаючись до Конституції вбачаємо, що права та свобода людини в нашій країні, як і життя, є одними з найвищих цінностей і охороняються державою. Працівник поліції не може вдаватися до дій, які завдають морального страждання або принижують людську гідність.

На території нашої держави гарантовано свободу віросповідання, включаючи право сповідувати будь-яку релігію. Враховуючи багатоконфесійність держави, підвищується ймовірність зіткнутися з порушенням меж моральних страждань та гідності. Насамперед, при наданні домедичної допомоги у працівника поліції може виникнути конфлікт, як із самим постраждалим, так і з його родичами.

Звичайно, поліцейський над цим питанням не замислюється, коли йдеться про порятунок життя людини. Вважати це образливим при діях в екстремній ситуації не доцільно, але для людей, які занурені в свою релігію, ті чи інші дії можуть завдати великого морального удару. Якщо замислитись, то релігійних заборон при наданні домедичної допомоги не так багато як у медицині, але вони все ж таки існують.

Таким чином, слід зазначити, що принцип гуманізму є невід'ємною частиною процесу надання домедичної допомоги поліцейськими. Невпевненість і страх поліцейського робити рятувальні дії дуже впливають на подальший результат ситуації. Тож, для поліпшення ефективності роботи у екстремальних ситуаціях при наданні домедичної допомоги постраждалим необхідно проводити комплексне її врегулювання, а також періодично проводити тренування щодо покращення навичок.

Список використаних джерел:

1. Волянський П. Б. Шляхи розвитку навчання з домедичної допомоги в Україні / П. Б. Волянський // «Врачеб. дело». № 5-6. Київ.: 2017. С. 175-179
2. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посібник / О. О. Мислива. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.

Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ **Роман**
КРИНИШНИЙ, здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВРАХУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ТЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Світові тенденції розвитку країн останнім часом ознаменувалися істотними зрушеннями в розумінні рівності потенційних можливостей чоловіків і жінок, а також проблем забезпечення цієї рівності в постіндустріальному суспільстві.

Національні уряди та міжнародні організації дедалі більше зосереджують увагу на питаннях гендерної рівності, створюючи нові законодавчі та інституційні механізми для забезпечення рівних можливостей та прав для жінок та чоловіків [1, с. 98].

Українське суспільство, яке обрало європейську стратегію розвитку, активно впроваджує політику гендерної рівності, забезпечуючи захист прав жінок та чоловіків, а також сприяючи розвитку гендерних досліджень у суспільних науках. Україна приєдналась до ряду міжнародних документів, які передбачають рівні права для чоловіків та жінок, у зв'язку з чим зобов'язалась забезпечувати їх дотримання.

Крім того, Україна розробляє та впроваджує різноманітні програми та проекти, спрямованих на підтримку жінок та чоловіків, безбар'єрності, захисту від насильства, а також у досягненні рівних можливостей у суспільстві.

Законом України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 2005 р. регламентовано наступні основні напрями державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків:

- утвердження гендерної рівності;
- недопущення дискримінації за ознакою статі;
- застосування позитивних дій;
- запобігання та протидія насильству за ознакою статі, зокрема всім проявам насильства стосовно жінок;
- забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;
- гарантування рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків;
- підтримка сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства;
- виховання і пропаганда серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності в цій сфері;
- захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі [2, с. 5].

На сьогоднішній день правоохоронні органи зобов'язані дотримуватись принципів рівності та недискримінації, враховуючи гендерні особливості фізичної особи. Це означає, що при проведенні різних процедур, таких як затримання, обшук, допит, взяття на облік, оформлення документів тощо, правоохоронці повинні дотримуватись принципу рівного та гуманного ставлення до всіх громадян, незалежно від їх статі та гендерних особливостей.

При затриманні чи обшуку жінок, правоохоронці повинні враховувати їх особливості та права, зокрема забезпечуючи присутність жінок-правозахисниць або жінок-поліцейських під час проведення таких процедур. Крім того, правоохоронні органи повинні враховувати гендерні особливості під час допиту, дозволяючи жінкам користуватись правом на жіночого адвоката та забезпечуючи зручні умови для допиту.

Практика показує, що в тих суспільствах, де є хоча б відносна тендерна рівноправність, де жінки мають можливість бути представленими в правоохоронній діяльності, політиці, бізнесі, громадському житті, спостерігається порівняльне благополуччя. У таких суспільствах досягається баланс різних енергій та світовідчуття, який стимулює сприятливий розвиток держави [3, с. 393-394].

Усі ці заходи повинні допомогти забезпечити рівність та недискримінацію у діяльності правоохоронних органів України, зокрема враховуючи гендерні особливості фізичної особи.

Професійна спрямованість передбачає розуміння і внутрішнє сприйняття цілей і завдань професійної діяльності. Зміни, котрі відбуваються у змісті професійної спрямованості, знаходять своє відображення в тому, що зміцнюють мотиви, котрі пов'язані з професійною діяльністю, викликають

поклик до прагнення у добросовісному виконанні власних службових обов'язків, бажанні показати себе в якості кваліфікованого фахівця та досягати успіхів в роботі, посиленні почуття відповідальності [4, с. 103].

Одним з дієвих практичних заходів на сьогоднішній день залишається психологічне забезпечення гендерної рівності в правоохоронних органах, що включає ряд спеціальних заходів, які допоможуть забезпечити рівні умови для жінок та чоловіків у системі правоохоронних органів.

Одним з таких заходів можуть бути професійно-психологічні тренінги, які дозволяють правоохоронцям зрозуміти особливості професійної діяльності у правоохоронних органах з позицій гендерної рівності.

Такі тренінги можуть включати актуальні проблеми в процесі службової діяльності: здоров'я та безпека працівників, емоційна стійкість, психологічні аспекти комунікації, розвиток емпатії, взаємодія зі своїм колективом, дисципліна та самоконтроль, а також відносини між колегами різної статі.

Як висновок потрібно сказати, що на сьогоднішній день усталені стереотипи заважають жінкам проявляти весь свій потенціал, перешкоджають їм бути активним елементом громадянського суспільства. Для цього, на нашу думку, необхідно розробити державну стратегію та забезпечити її виконання для створення умов рівності чоловіків і жінок. Важливо, щоб такі тренінги були орієнтовані на розвиток конкретних навичок та вмінь, які допоможуть працівникам забезпечувати рівні умови для жінок та чоловіків у правоохоронних органах.

Список використаних джерел:

1. Кириченко В. В. Адміністративно-правове забезпечення гендерної рівності в організації діяльності персоналу ОВС : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 215 с.
2. Забезпечення гендерної рівності в системі МВС та інших центральних органів виконавчої влади [Текст] : лекція. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 31 с.
3. Тінін Д., Тимофеев В. Психологічні аспекти тендерної політики в секторі безпеки України: співвідношення маскуліності та фемінізму. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: Науковий журнал. 2022. № 1 (116). С. 393-398.
4. Тінін, Д. (2022). Шляхи удосконалення рівня підготовки кадрів сил безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Сборник научных статей «ЛОГОН»* (8 июля 2022 г.; Париж, Франция), С. 101-103.

Артем ПЛАХОТНИЙ,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
Вікторія ЗЕЙКАН,
здобувач вищої освіти Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

У статті 27 Конституції закріплено один із найважливіших обов'язків держав - захист життя людини, яка визнається найвищою соціальною цінністю. Виконуючи свій мандат, держава вимагає від правоохоронних органів забезпечувати імплементацію цих конституційних положень і надає їм право вдаватися до заходів примусу як крайнього засобу, що також включає застосування спеціальних засобів.

Тим часом у ст. 55 Конституції України визначено: «Кожен має право на захист своїх прав і свобод від посягань і протиправних посягань у будь-який не заборонений законом спосіб», до них також можна віднести застосування спеціальних засобів самооборони. Оскільки використання цих засобів обмежує права і свободи населення, на яке вони спрямовані, вони є джерелом підвищеної небезпеки і їх обіг має бути чітко регламентований. Застосування зброї та спеціальних засобів поліцейськими є особливим заходом примусу, який включає в себе безпосереднє використання вражаючих властивостей даних предметів і спрямований, перш за все, на припинення протиправних дій, що становлять велику суспільну небезпеку.

Це, зазвичай, приводить до суттєвого обмеження прав та інтересів людини, які охороняються як міжнародним правом, так і національним законодавством будь-якої демократичної держави. Необхідність ретельного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ України та недосконалість законодавчого регулювання, у тому числі у разі виникнення особливих чи надзвичайних обставин, зумовлюють необхідність поглиблення наукових досліджень у окремих галузях.

Однак, незважаючи на наявність великої кількості досліджень, правові принципи застосування таких примусових заходів на сьогоднішній день всебічно не вивчені. Водночас розробка вищезазначених питань має велике значення для становлення України як демократичної та правової країни. Одним із інститутів, діяльність якого спрямована на захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, навколишнього природного середовища, соціальних і національних інтересів від протиправних посягань, є поліція. Під час виконання покладених на неї завдань поліція має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках та порядку, встановлених чинним законодавством України.

Працівники правоохоронних органів часто стикаються з багатьма факторами ризику скоєння злочинів, і проблеми із збереженням їхнього життя та здоров'я є актуальними. Втрати (загибель, поранення, травми, професійні захворювання) персоналу сектору безпеки можуть бути спричинені не лише діями злочинців, але й необережними, непослідовними та не спланованими діями працівників сектору безпеки, представників громадськості щодо забезпечення порядку. Забезпечувати громадську безпеку та запобігати злочинам та іншим правопорушенням. Недотримання заходів фізичної безпеки, незнання специфіки ситуації та заходів протидії поліцейським без професійної підготовки також можуть сприяти цим та іншим факторам ризику.

Аналізуючи реальну діяльність поліції, в більшості випадків метою застосування спеціальних засобів є затримання, конвоювання правопорушників, захист громадян, самооборона поліції, припинення опору. Правове регулювання діяльності поліції щодо застосування зброї та спеціальних засобів здійснюється певною системою законодавства, яка складається із значної кількості нормативних актів. Загальні основи правовідносин, що виникають у досліджуваній нами сфері, містяться в Конституції України.

Основні конституційні права, свободи людини і громадянина, закріплені в розділі II Конституції України, зокрема захист життя і здоров'я людини (ст. 27), людської гідності (ст. 28), недоторканність особистості та недоторканність житла (ст. 29 і 30) тощо [1]. Відповідно до ст. Статтею 92 Конституції України встановлено, що правовий режим державного майна, а також основи національної безпеки і забезпечення громадського порядку визначаються виключно законом України [1]. Незважаючи на ці чіткі конституційні норми, питання набуття права володіння спеціальними засобами самооборони, особливості їх зберігання, використання, правонаступництва та передачі все ще значною мірою регулюються підзаконними нормативно-правовими актами, переважно відомчими вказівками МВС. Основним нормативно-правовим актом, який регулює порядок застосування зброї та спеціальних засобів, є Закон України «Про Національну поліцію» [2].

Деякі дослідники також відзначають ще два закони, норми яких диктують застосування конкретних видів примусу поліцейськими - це український закон про «попереднє ув'язнення» та український кримінально-виконавчий закон. На думку автора, повноваження поліцейських щодо застосування заходів фізичного примусу регулюються виключно або переважно окремими законами. Решта законів - це ті, що містять пакет норм щодо трьох зазначених вище нормативних актів [5, с. 33-34].

Мушу погодитися з О. Котляром, що така позиція не відповідає сучасним реаліям, оскільки ні Закон України «Про попереднє ув'язнення», ні Кримінально-виконавчий кодекс України жодним чином не регламентують діяльність поліції [3, с. 501].

Службові обов'язки поліцейських пов'язані з відчутним ризиком для їхнього добробуту. У будь-який час, чи то під час проведення спецоперацій чи

виконання повсякденних завдань, співробітники внутрішніх справ діють в умовах справжньої небезпеки. З метою збереження їхнього життя та здоров'я, попередження та припинення злочинів, захисту прав та інтересів громадян, перешкоди зловмисним планам злочинців розроблено та ефективно використовується спеціалізовані захисні технологічні пристрої. Ці засоби захисту влучно охрестили «спецзасобами».

Спеціальними засобами є дозволені пристрої та об'єкти, призначені для захисту особового складу поліції та громадян під час проведення спеціальних заходів з охорони громадського порядку та виконання службових обов'язків. Їх основна функція - пом'якшення впливу вражаючих елементів та обмеження дій правопорушників [4, с. 19]. Спеціальні засоби використовуються лише після того, як усі інші життєздатні варіанти були вичерпані без успіху. Правові підстави для їх застосування визначено статтею 45 Закону України «Про Національну поліцію».

Список використаних джерел:

1. І.Конституція України // ВВР України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 2.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Котляр О. В. Правові основи застосування зброї та спеціальних засобів поліцейськими/ О. В. Котляр // Форум права. 2011. № 1. С. 501-506. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11kovczp.pdf>.
4. Спеціальна техніка в органах внутрішніх справ : навч. посіб. / Р. В. Мукоїда, А. О. Шелехов / за заг. ред. С. В. Кузніченка. Одеса : ОДУВС, 2013. 134 с.
5. Фролов О. С. Застосування сили у внутрішніх справах держави : підстави, алгоритм, принципи, межі : монографія / О. С. Фролов. Запоріжжя : ЗІОІ МВС України, 2007. 191 с.

Роман ОПАЦЬКИЙ,

доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент

Ростислав ВІТКОВСЬКИЙ,

здобувач вищої освіти Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ЯК КВАЛІФІКУВАТИ НЕЦЕНЗУРНУ ЛАЙКУ: ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА

Проблема кваліфікації ненормативної лексики ускладнюється з поширенням соціальних мереж і збільшенням кількості взаємодій між користувачами, а також збільшенням кількості взаємодій між користувачами. У дописах користувачі можуть нецензурно відгукуватися та провокувати конфлікти. Залишаючи коментарі та висловлюючи під ними почуття, користувачі можуть давати нецензурні відгуки, які призводять до порушення закону або порушують закон.

Нецензурна лайка - це коментар або реакція в інтернеті, який містить нецензурну лексику або образливі висловлювання. Це може бути слово, фраза, інформація або зображення, яке містить образливі слова або нецензурну лексику, що може ображати, порушувати правила поведінки в мережі інтернет та спричиняти негативні емоції. Нецензурні лайки можуть бути використані для висловлення негативної думки про особу, пост, коментар, сторінку, інформацію або навіть про групу людей, що може створювати відчуття образи та не сприйняття [3].

Нецензурна лайка - найбільш цинічна лайка, що належить, як правило, до сфери статеких відносин, непристойні висловлювання, в тому числі найогидніші різновиди словесної брутальності.

Нецензурну лайку можна віднести до дрібного хуліганства

Дрібне хуліганство - тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян [4].

Якщо нецензурна лайка висловлюється в живому вигляді тоді можна кваліфікувати за Стаття 173. Дрібне хуліганство КУпАП.

Кваліфікація нецензурної лайки полягає в її визначенні та оцінці. Відповідно до статті 296 Кримінального кодексу України (ККУ) «Порушення правил поведінки у мережі Інтернет» [1] порушення громадського порядку у мережі Інтернет може бути кваліфіковане як кримінальне правопорушення.

Під визначенням непристойності можна розуміти будь-який вислів, який має образливий, непристойний, грубий або образливий відтінок і викликає негативні емоції у тих, хто його бачить. Користувачам соціальних мереж рекомендується звертати особливу увагу на характеристику непристойних коментарів, які вони можуть залишати під своїми публікаціями.

Визначення та характеристика нецензурної лексики повинні ґрунтуватися на конкретних фактах, а не на узагальнених підозрах чи припущеннях. Визначення непристойних висловлювань має враховувати контекст висловлювання та взаємодію, спричинену цим висловлюванням. Наприклад, реакція на нецензурну лайку іншої особи може бути визначена як реакція на провокацію, а не як самостійне правопорушення.

Закон передбачає відповідальність за нецензурну лайку: згідно зі статтею 296 КПК, порушення правил поведінки в Інтернеті може призвести до штрафу до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк до трьох років. Крім того, якщо нецензурний вислів містить зміст, що загрожує життю або здоров'ю особи, це може бути кваліфіковано як кримінальне правопорушення за статтею 129 КПК «Погроза життю або здоров'ю громадян» [2].

Соціальна мережа також має власні правила користування, які забороняють використання ненормативної лексики та образливих висловлювань. Якщо користувачі порушують ці правила, їхні акаунти можуть бути заблоковані або видалені. Соціальна мережа також має власні правила користування, які забороняють користувачам залишати непристойні відгуки або вподобання під публікаціями. Соціальні мережі також мають власні правила користування, які забороняють користувачам залишати непристойні відгуки або вподобання під своїми публікаціями. Порушення цих правил може призвести до призупинення або видалення акаунта. Соціальні мережі мають значний вплив на громадську думку та поведінку, а тому несуть велику відповідальність за контроль і моніторинг непристойного контенту.

З непристойними «вподобаннями» можна боротися за допомогою різних підходів. Наприклад, соціальні мережі можуть впроваджувати системи, які автоматично фільтрують непристойний контент за допомогою алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту. Вони також можуть створювати спеціалізовані комітети або відділи для моніторингу та видалення відгуків, що містять нецензурну лексику, образи або непристойний контент. Порушення цих правил може призвести до таких санкцій, як блокування акаунтів користувачів, видалення контенту або повне припинення доступу до соціальної мережі.

Крім того, користувачі мають право подати скаргу до правоохоронних органів, якщо нецензурні висловлювання загрожують життю або здоров'ю. Правоохоронні органи мають право порушити кримінальне провадження у таких випадках і притягнути порушників до відповідальності.

Тому визначення та характеристика нецензурної лексики є важливим питанням в онлайн-середовищі. Щоб не порушувати закон і правила

соціальних мереж, користувачі повинні бути обережними, залишаючи відгуки та коментарі, використовуючи лише прийнятну лексику та уникаючи образливих висловлювань. Якщо вони отримують нецензурну лексику, вони також повинні звертатися до правоохоронних органів та/або адміністраторів соціальних мереж для вирішення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL : <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Дрібне хуліганство. URL : https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Дрібне_хуліганство.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті121224). Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст. 1122. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7398/125783158.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Юрій ВОЛКОВ,

викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Крістіна ШАБЛЕВСЬКА,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Поняття правопорушення в теорії держави і права є усталеним, і в науковій і навчальній літературі відтворюється з невеликими термінологічними відмінностями однакові за своєю сутністю дефініції, засновані як на їхньому законодавчому визначенні, так і на наукових розробках. Я згодна, що правопорушення визначають як вчинене протиправне та суспільно небезпечне (шкідливе) діяння, вчинене деліктоздатним суб'єктом, що тягне за собою юридичну відповідальність [1].

Для формування визначення «правопорушення, що посягають на національну безпеку» необхідно звернутися до самого поняття «національна безпека» і тим загрозам, які становлять для неї небезпеку.

Проблема, на яку хотілося б звернути увагу, це недооцінка небезпеки цивільно-правових порушень, у тому числі і зловживання правом, як загрози національній безпеці. Та правове порушення громадян, вчинене у сфері економічної діяльності, яке може виступати як спосіб скоєння кримінально караного діяння.

Відзначаючи охорону приватних інтересів, як пріоритет громадянського права, дослідниками регулярно «здобувається», що учасниками правових відносин громадян, виступають органи державної влади, державні корпорації та бюджетні організації. Повертаючись до «проблем» хотіла б зазначити, що спеціальний облік цивільно-правових правопорушень, співставних з об'єктами національної безпеки, не ведеться.

Я вважаю цілком обґрунтованим та справедливим твердження, що в умовах воєнного стану можливі та допустимі обмеження прав та свобод громадян, але тільки коли це необхідно для забезпечення оборони та безпеки держави.

Верховна Рада України 3 березня 2022 року внесла зміни до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. За ст. 111 «Державна зрада», ст. 113 «Диверсія», ст. 109. «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» та ст. 110 «Посягання на територіальну цілісність та недоторканість України» [2].

Також, набув чинності ЗУ «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» №2114- IX, ухвалений 3 березня 2022 року. Він визначає, що кожен українець чи особа, яка визначено законом перебуває в Україні, може отримати зброю та боєприпаси від України. Застосування цивільними зброєю, виданою в Україні, прирівнюється до застосування зброї військовослужбовцями. Цю зброю необхідно буде віддати в органи Національної поліції не пізніше, ніж через 10 днів після закінчення війни або військового стану в Україні. Нормативні вимоги щодо вогнепальної зброї на національному рівні існували задовго до того, як у цій галузі були прийняті міжнародні угоди, та включали переважно заходи, створені задля забезпечення контролю над вогнепальною зброєю у процесі її виробництва на всіх етапах життєвого циклу [3].

З точки зору правозастосовної діяльності першочерговою є організація роботи з підвищенням кваліфікації суб'єктів, які вже сьогодні працюють із наслідками збройного конфлікту в Україні, в тому числі, здійснюють досудове розслідування і судовий розгляд кримінальних справ [5].

Такі особливості передбачають не тільки специфіку збору та фіксації доказів, відмінності провадження за відсутності підозрюваного/обвинуваченого, але й свідчать про необхідність консолідації

зусиль держави та громадянського суспільства для підвищення ефективності роботи у відповідному напрямку [4].

Зокрема, особи, які мають доступ але не уповноважені на розслідування чи судовий розгляд кримінальних справ, можуть здійснювати збір, фіксацію доказів, надавати інформацію чи іншим чином сприяти притягненню до відповідальності інших осіб.

Для сприяння такої поведінки доцільним є проведення широкомасштабної інформаційної компанії з питань міжнародного гуманітарного права, міжнародних злочинів (в першу чергу - воєнних, оскільки саме вони вже криміналізовані в Україні), їх суб'єктів, об'єктивної сторони та об'єктів, контекстуального елементу, порядку збору та фіксації доказів, їх передачі компетентним суб'єктам національного чи міжнародного рівня.

При цьому інформація повинна бути адресована як військовослужбовцям, так і пересічним громадянам, для чого вона повинна відповідати критеріям повноти, всебічності та доступності, як з точки зору фізичного доступу, так і з точки зору використовуваних термінів і понять.

Список використаних джерел:

1. І.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст.131
2. Посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану. URL: <https://dobra-rada.gov.ua/news/2604-posileno-vdpovdalnst-za-zlochiny-proti-osnov-nacionalnoyi-bezpeki-ukrayini.html>.
3. Намлинська О.С. Особливості застосування вогнепальної зброї в умовах військового стану. Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 черв. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 54-55
4. *Вирок Слов'янського міськрайонного суду Донецької області* від 01.06.2017 р.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI.

В'ячеслав ГОНТАРЕНКО,

аспірант

Харківського національного

університету внутрішніх справ

ДО ПИТАНЬ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Як відомо огляд є важливою і однією з найпоширеніших слідчих (розшукових) дій, за допомогою якого здійснюються збирання доказів щодо обставин вчиненого домашнього насильства. Зазначимо, що вимоги до проведення огляду мають місце у приписах ст. 223 КПК України, які

передбачають загальні умови до проведення слідчих (розшукових) дій, а ст. ст. 214, 237-239 КПК України регламентують правила його проведення. В залежності від об'єкта огляду виділяють такі його різновиди: місцевості, приміщення, речей та документів (ст. 237 КПК України). У контексті розгляду цього питання на сторінках юридичної літератури цілком слушно звертається увага на те, що «приписи вищевказаних норм зовсім не згадують про огляд місця події з проведення якого, як правило, і розпочинається будь-яке кримінальне провадження» [1, с. 116]. Втім, згадки про можливість його проведення мають місце в інших нормах, зокрема, «у невідкладних випадках до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути проведений огляд місця події» (ч. 3 ст. 214 КПК України) [2]. У зв'язку з тим в теорії цілком слушно звертається увага таких вітчизняних правників як Ю. Аленіна, О. Торбаса на невідкладності і своєчасності його проведення, аргументуючи окреслене тим, що будь-які зволікання з проведенням огляду місця події можуть призвести до втрати доказів, які у подальшому не можна буде відтворити [3, с. 191]. Вказані положення також обґрунтовується і тим, що місце події та безпосередньо його матеріальна обстановка є відображенням наслідків відповідного кримінального правопорушення, а отже важливим джерелом доказів.

Під час проведення огляду місця події вирішуються основні завдання, які є спільними для всіх без виключення категорій кримінальних правопорушень: «а) з'ясування обстановки місця події, а також інших обставин, що мають значення для кримінального провадження; б) виявлення слідів кримінального правопорушення та інших речових доказів; в) висування первинних слідчих версій про подію кримінального правопорушення і його учасників; г) отримання вихідних даних для планування подальших слідчих (розшукових) дій» [4, с. 230].

Зі свого боку зазначимо, що важливою передумовою належного проведення огляду місця події під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з домашнім насильством є здійснення підготовчих заходів. Так, по-перше, має здійснюватися «первинна перевірка: змісту та повноти інформації про виклик; повторності викликів у минулому; перебування за адресою виклику осіб, які взяті на профілактичні обліки Національної поліції України» [5]. Крім цього, важливе місце серед цих заходів посідає як визначення, так і залучення відповідних учасників для його проведення. На наше переконання, в першу чергу це стосується підбору спеціалістів відповідного профілю, які допоможуть слідчому з питань щодо направленості огляду, виявлення слідів вчиненого кримінального правопорушення і речових доказів тощо. Вважаємо, що за таких випадків окрім спеціалістів-криміналістів обов'язково має залучатись судово-медичний експерт і психолог.

Так, зокрема, участь спеціаліста-криміналіста необхідна для фіксування специфічних слідів та стану житлових приміщень. В першу чергу необхідно звернути увагу на безлад, а саме: а) розкидані речі; б) розбиті вікна та меблі; в)

засоби або знаряддя за допомогою яких могли бути спричинені тілесні ушкодження потерпілому тощо. Крім цього на переконання А. Загороднього його участь сприяє виявленню «ознак шарпання, тягання за одяг та його пошкодження. Такий огляд одягу потерпілого повинен проводитись невідкладно, оскільки зволікання загрожує втратою або самого одягу, який потерпілий чи його родичі нерідко викидають у зв'язку зі значними пошкодженнями, що приводять її у негідність, або важливих слідів, що відобразились на одязі» [6, с. 139].

Безпосередня діяльність судово-медичного експерта під час такого огляду місця події спрямовується на виявлення: «подряпин, крововиливів, синців, ран (як невеликих, поверхневих, так і пронизуючих), розтяжок, вивихів, вирваного волосся тощо; слідів біологічного походження (кров, частини мозкової рідини тощо); тілесні ушкодження на тілі підозрюваного (сліди укусів, подряпини), як сліди опору потерпілого; стану учасників конфлікту (алкогольне, наркотичне чи інше сп'яніння тощо)» [7, с. 86-87].

Також важливою у проведенні досліджуваної слідчої (розшукової) дії є участь психолога, залучення якого надає змогу отримати слідчому додаткові і деталізовані дані щодо психологічних портретів кривдника та потерпілого. Це відбувається завдяки вивчення психологом емоційного стану учасників домашнього насильства. До того ж І. Озерський зауважує, що «професійно володіючи спеціальними психологічними знаннями, спеціаліст-психолог у процесі огляду може виявити матеріалізоване відображення граней людської психіки в обстановці місця події, так звані психологічні сліди, та надати слідчому інформацію психологічного характеру про потреби, звички, професійні та побутові навички, деякі риси характеру злочинця, мотиви, мету злочину, психологічну атмосферу на час вчинення цього діяння» [8, с. 198].

При розслідуванні домашнього насильства також виникає необхідність у проведенні огляду речей. Здебільшого його об'єктами є знаряддя вчинення досліджуваних кримінальних правопорушень. Такий огляд може допомогти пояснити механізм заподіяння тілесних ушкоджень, а також підтвердити або спростувати показання відповідних учасників кримінального провадження.

Резюмуючи викладене можна стверджувати, що процесуальний порядок проведення огляду як загалом, так і під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством потребує подальшого розроблення та унормування в положеннях чинного КПК України.

Список використаних джерел:

1. Конюшенко Я.Ю. Проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні: проблеми теорії та практики : монографія. Харків : Факт, 2020. 476 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. Ст. 88. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Аленін Ю., Торбас О. Особливості визначення юридичної підстави огляду транспортного засобу за Кримінальним процесуальним кодексом України. *Юридичний*

вісник. 2016. № 4. С. 191-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2016_4_27.

4. Гусєва В. О. Тактичні особливості проведення огляду місця події при розслідуванні посягань на життя працівника правоохоронного органу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. № 1. С. 228-234.

5. Пам'ятка для працівників Національної поліції «Алгоритм дій поліцейського в ситуації насильства». URL: http://womenua.today/UWC-library/unwomen/4-Police_memory.pdf.

6. Загородній І. В. Розслідування злочинів, пов'язаних із нанесенням тілесних ушкоджень: дис. ... канд. : 12.00.09. Одеса, 2018. 242 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9316/Загородній%20І.В..pdf?sequence=6&isAllowed=y>.

7. Ботнареко І. А. Домашнє насильство: початковий етап розслідування. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 2. (36). С. 892.

8. Озерський І.В. Оптимізація використання та застосування спеціальних психологічних знань у кримінальному процесі України (аналіз нового кримінального процесуального кодексу України). *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2013. № 1(1). С. 195-200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_1_32.

Інна МЕЛЬНИЧЕНКО,

ад'юнкт кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВ ПОТЕРПІЛИХ ВІД СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА, ПОВ'ЯЗАНОГО ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ

У ст.1 Закону України «Про Національну поліцію» зазначається, що поліція служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини та сприяє їх реалізації [1].

Після початку другої фази збройного конфлікту, який триває з 2014 р., та пов'язаний з активізацією збройної агресії РФ, перед працівниками поліції постали нові виклики. Останні обумовленні збройним протистоянням та супутніми явищами, поширенням кримінальних правопорушень, з якими раніше доводилося мати справу досить рідко. Це стосується військових та кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Поряд з цим, збройний конфлікт на території України характеризується поширенням випадків вчинення сексуального насильства над населенням України. Найбільш вразливою категорією є саме жінки, як ті, що опинилися на тимчасово окупованій території, так і ті, що вимушені залишити свої домівки,

переїхавши в інші регіони України чи за її межі. Значно зріс ризик стати потерпілою від сексуального насильства, зґвалтування, торгівлі людьми як на тимчасово окупованій території, так і в містах та селах, які межують лінією воєнних дій, в місцях перебування тимчасово переміщених осіб, на пунктах перетинання держаного кордону тощо.

Сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом в Україні, військові РФ використовують як метод катування, жорстокого поводження. Воно може набувати форм зґвалтування, побиття, примусового оголення, ураження статевих органів електричним струмом, примусової розправи з елементами сексуальних знущань тощо.

Сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом в Україні, має низку особливостей, які відрізняють його від сексуального насильства, яке вчиняється в мирний час. Ці відмінності мають важливе значення для поліцейських, зокрема для правильної ідентифікації, документування, кваліфікації та розслідування цих злочинних діянь. Так, зокрема:

1) сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом характеризується відсутністю добровільної згоди. З урахуванням супутніх обставин насильства, паніки, відчаю та страху, добровільна згода неможлива. Наявність збройного конфлікту характеризується як обставина примусу, що апріорі виключає добровільну згоду;

2) сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом вчиняється не ізольовано, а в сукупності з іншими злочинами, такими як катування, жорстоке поводження, незаконне позбавлення волі тощо;

3) сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом характеризується більш жорстокими формами вчинення (з використанням зброї, електричного струму та інших предметів);

4) сексуальне насильство, пов'язане зі збройним конфліктом має переважно публічний характер. Вчиняється на очах у родичів, інших військових, командирів тощо.

В період збройного конфлікту поліцейські приймають активну участь у документуванні, розслідуванні випадків сексуального насильства, наданні допомоги потерпілим від цих злочинів (психологічної, юридичної, соціальної, медичної тощо).

Надаючи допомогу в межах своїх службових повноважень поліцейський забезпечує реалізацію прав потерпілих, керуючись принципами: 1) безпеки осіб, які пережили сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом та інших осіб (дітей, членів родини); 2) конфіденційності (право особи обирати кому розповідати про злочин та обов'язок поліцейського не розголошувати службову інформацію без згоди потерпілої особи); 3) поваги (вживати всіх заходів, спрямованих на якнайшвидше одужання потерпілої особи та сприяти наданню ресурсів для вирішення проблем та задоволення потреб; всі дії поліцейських повинні бути пронизані повагою до її вибору, прав та гідності особи); 4) недискримінації (забезпечуванням потерпілій від сексуального насильства справедливе та гідне ставлення незалежно від віку, статі, раси,

релігії, національності, сексуальної орієнтації чи будь-яких інших ознак).

Врахування цих принципів в роботі дозволяє поліцейським забезпечити реалізацію підходу, орієнтованого на постраждалу від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, особу. Вони сприяють забезпеченню сприятливого, комфортного, безпекового середовища.

Відповідно до ст. 216 Кримінально-процесуального кодексу України досудове розслідування сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом в Україні відноситься до слідчих органів безпеки, однак, поліцейські залучаються до документування випадків сексуального насильства як міжнародного злочину, збиранні доказів, документування наслідків та шкоди для отримання потерпілими в майбутньому компенсації, досліджують випадки сексуального насильства з метою розуміння його сутності, поширеності, форм, отримання показань від потерпілих тощо.

Робота слідчих, прокурорів, оперативних працівників з фіксації та розслідування воєнних злочинів розпочинається на деокупованих територіях після вжиття заходів із розмінування та фільтраційних заходів. Після звільнення населених пунктів та територій від військ РФ, обласним управлінням Служби безпеки України (далі СБУ) або обласною прокуратурою розпочинається «базове» кримінальне провадження, за фактами воєнних злочинів, вчинених у межах об'єднаної територіальної громади (далі ОТГ). У рамках кожного базового провадження створюється міжвідомча слідча група з працівників СБУ та Національної поліції України, до якої включаються слідчі центральних апаратів, обласних управлінь (обох відомств) та територіальних підрозділів поліції.

У рамках вказаних «базових» кримінальних проваджень проводяться усі слідчі дії, пов'язані з фіксацією і розслідуванням воєнних злочинів, вчинених на території. Слідчі Національної поліції України уповноважені фіксувати та розслідувати випадки сексуального насильства, вбивств, обставин масових захоронень, жорстокого поводження з цивільним населенням, незаконного позбавлення волі, обставин функціонування місць масового незаконного утримання цивільного населення, жорстокого поводження з ним, фактів безвісного зникнення на окупованих територіях, розграбування майна [2]. Органом досудового розслідування у таких провадженнях є слідчі відділів обласних управлінь СБУ.

Працівниками поліції здійснюються заходи з пошуку свідків воєнних злочинів, поширення інформаційних матеріалів про важливість надання свідчень, надання допомоги (в тому числі психологічної) потерпілим від сексуального насильства.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, відмітимо, що органи та підрозділи національної поліції серед всієї сукупності правоохоронних органів, відіграють ключову роль у забезпеченні прав та свобод потерпілих від сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом, шляхом виявлення таких фактів, документування, процесуального супроводження, збирання доказів та надання підтримки та допомоги кожній потерпілій особі.

Поряд з цим, залишаються проблемними наступні аспекти: 1) нормативно не врегульоване участь слідчих Національної поліції у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, які відносяться до підслідності слідчих СБУ, зокрема ст.438 Кримінального кодексу України (далі КК); 2) відсутність єдиного підходу щодо кваліфікації діянь, які об'єктивно виражаються у вчиненні сексуального насильства, пов'язаного зі збройним конфліктом. Так непоодинокі випадки кваліфікації не за ст. 438 КК, а за ст. ст. 152, 153 КК тощо; 3) відсутність належної підготовки працівників поліції в частині особливостей розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень та специфічної категорії потерпілих осіб та ін.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Алгоритм відпрацювання деокупованих територій. URL : <https://www.npu.gov.ua/>

Олександр ДЯЧЕНКО,

ад'юнкта кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Відповідно до Конституції України, наша країна є соціальною державою, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини [1]. Тобто виходячи з цього, одним із головних завдань держави можна назвати забезпечення гідного рівня життя усіх її громадян без виключення.

Щоб досягти такого, у першу чергу необхідно забезпечити соціальний захист усіх працівників, так як це призводить до збільшення ефективності будь-якої праці, що у свою чергу дає поштовх для більш стрімкого розвитку держави, а отже і підвищення рівня життя її громадян. Особливу увагу необхідно приділити працівникам будь-яких правоохоронних органів України, у тому числі поліцейським. У системі таких органів Національна поліція України є одним із ключових, так як основна частина правоохоронних функцій, а також чимале коло завдань, що стосуються захисту прав і свобод громадян, лежить саме на Національній поліції та її посадових особах.

«Особливе становище підрозділів Національної поліції України зумовлене обсягом і складністю їх роботи у галузі здійснення правоохоронної діяльності, а також тим, що на них покладається основний тягар боротьби зі злочинністю та роботи з профілактики й запобігання вчинення

адміністративних і кримінально-карних правопорушень з метою реалізації єдиної державної політики боротьби зі злочинністю, яка є складовою внутрішньої політики суверенної та незалежної України» [2].

Тому соціальний захист і забезпечення поліцейських відіграє важливе значення для ефективного функціонування держави та її розвитку, так як стимулює поліцейських більш якісно виконувати свої службові повноваження.

Соціальний захист поліцейський закріплений багатьма нормами як цивільного, так і спеціального законодавства. Наприклад, Кодексом Законів про працю, який є основним для усіх громадян України, у тому числі посадових осіб органів влади, Розділом IX Законом України (далі ЗУ) «Про Національну поліцію України», ЗУ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» тощо. У тому ж ЗУ «Про Національну поліцію» передбачено певні права та соціальні гарантії поліцейських, наприклад право на медичне та грошове забезпечення, визначено порядок надання вихідних та відпусток тощо. Проте, соціальний захист поліцейських передбачає не тільки забезпечення матеріальними, соціальними, культурними благами тощо, але й надання реальної можливості для самоосвіти, підвищення культурного рівня, дозвілля і використання вільного часу. Мати соціальний захист - означає бути впевненим в справедливості, законності, мати реальну можливість користуватися та реалізовувати встановлені соціальними і правовими гарантії захисту. Поняття соціального захисту поліцейських - система соціальних гарантій конституційних прав і свобод, що забезпечує задоволеність матеріальними і духовними потребами відповідно до того соціального статусу, який вони займають в суспільстві [2]. На жаль, але часто на практиці недобросовісні керівники часто порушують деякі права поліцейських, наприклад право на відпочинок через наявність певних прогалин у законодавстві. Це відбувається також через специфіку самої роботи поліцейського, тобто велике навантаження, коли сам поліцейський змушений проводити багато часу за роботою у свій вільний час.

Тобто виходячи з цього, соціальний захист має дві сторони. З одного боку, це юридичне його закріплення та гарантії. А з іншого - реальна реалізація норм права у сфері захисту та суб'єктивне відчуття його самим працівником.

Отже, закріплені у законодавстві гарантії соціального і правового захисту співробітників Національної поліції України з одного боку, є доволі прогресивними та спрямовані на компенсацію наявних на сьогодні негативних факторів, зумовлених специфікою роботи, та підвищення іміджу та престижу служби в Національній поліції України, а з іншого - окремі положення потребують перегляду та доопрацювання, наприклад розширення змісту таких гарантій, законодавче закріплення можливості самостійно обирати вид компенсації за виконання повноважень у вихідні, святкові та неробочі дні. Тільки повний комплекс необхідних заходів може сформувати ефективну систему соціального захисту поліцейських і забезпечити підвищення престижу служби в Національній поліції України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Відомості Верховної Ради України № 30 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Баранов С. О. Актуальні проблеми забезпечення прав і свобод громадян в діяльності Національної поліції України: Правові та організаційні аспекти. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/434/1/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%A1..pdf>.
3. Соціальне забезпечення працівників національної поліції: поняття та особливості. Біла-Тюріна Ю.З., Філяк А.П. П'ятдесят сьомі економіко-правові дискусії 26.05.2021. Інтернет конференція. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3765/>

Сергій ЖЕЛІЗНЯК,

ад'юнкт кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ТАЄМНИЦЮ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я

Право на охорону здоров'я належить до невід'ємних прав людини, водночас його реалізації ускладнена комплексним характером самої сутності зазначеного права та специфікою медико-правових відносин.

Однією з важливих складових права на охорону здоров'я є таємниця про стан здоров'я пацієнта. Зокрема, це стосується справ про адміністративні правопорушення, адже наявність у особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, психічного захворювання або короткочасового психічного розладу може впливати на кваліфікацію протиправного діяння, а також виключати настання адміністративної відповідальності.

Нагадаємо, що відповідно до статті 39-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі - Основи), «Пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні. Забороняється вимагати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта» [1, с. 147].

З положень цитованої статті випливає, що право на таємницю про стан свого здоров'я поширюється на пацієнта у наступних випадках: 1) звернення за медичною допомогою; 2) встановлений у ході надання медичної допомоги діагноз; 3) при медичному обстеженні.

Частиною другою статті 39-1 Основ покладено заборону на вимагання та надання за місцем роботи або навчання інформації про діагноз та методи лікування пацієнта. Таким чином медико-правові відносини цієї норми

стосуються також царини трудового права, покладаючи відповідні заборони на медичного працівника, або будь-яку іншу особу, яка отримала інформацію про стан здоров'я пацієнта, роботодавця чи постачальника освітніх послуг.

У повідомленні для медичних працівників на офіційному сайті МОЗ України розміщено інформацію про пацієнта, яка може бути правомірно розголошена:

а) право медичного працівника повідомляти батькам (усиновлювачам), опікунам, піклувальникам інформацію про стан здоров'я неповнолітніх дітей (ч. 2 статті 285 Цивільного кодексу України, ст. 39 Основ);

б) надання пацієнтом згоди на поширення такої інформації (ч. 2 статті 21, Закону України «Про інформацію»);

в) право наречених бути взаємно обізнаними про стан здоров'я (стаття 30 Сімейного кодексу України);

г) вчинення домашнього насильства (ч. 2. статті 12 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»);

г) надання психіатричної допомоги без згоди особи або без згоди її законного представника для:

(1) організації надання особі, яка страждає на тяжкий психічний розлад, психіатричної допомоги; (2) провадження досудового розслідування, складання досудової доповіді щодо обвинувачених або судового розгляду за письмовим запитом слідчого, прокурора, суду та представника уповноваженого органу з питань пробації (стаття 6 Закону України «Про психіатричну допомогу») [2];

д) інформація про результати тестування на ВІЛ, про наявність або відсутність в людини ВІЛ-інфекції дозволяється лише: особі, стосовно якої було проведено тестування, батькам чи іншим законним представникам такої особи; іншим медичним працівникам та закладам охорони здоров'я - винятково у зв'язку з лікуванням цієї особи; іншим третім особам - лише за рішенням суду в установлених законом випадках (ч. 4 статті 13 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ») [3];

е) інформацію про лікування особи в наркологічному закладі можна надавати лише правоохоронним органам у разі притягнення цієї людини до кримінальної або адміністративної відповідальності (ч. 5 статті 14 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними») [4];

є) ознайомлення з висновками щодо причин смерті членів сім'ї або інших уповноважених ними фізичних осіб (ч. 4 статті 285 Цивільного кодексу України);

ж) можливе надання інформації при підготовці відповіді на запити у законодавчо встановлених випадках. Наприклад, надання інформації по адвокатському запиту (стаття 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») в інтересах рідних, близьких, спадкоємців померлої особи [5];

з) під час судового розгляду, коли для реалізації своїх прав особі необхідна інформація, яка становить об'єкт медичної таємниці та не підлягає розголошенню. Зазначені відомості можна витребувати в процесі розгляду справи в суді, подавши клопотання про витребування доказів на підставі статті 84 Цивільного процесуального кодексу України [6].

Таким чином, зміст права на таємницю про стан здоров'я не означає категоричної заборони на розголошення такої інформації. Відповідне право передбачає низку виключень, що стосуються умов та випадків, коли таємниця про стан здоров'я пацієнта може стати доступною для інших осіб. Головна проблема тут полягає у дотриманні необхідного балансу між правом на конфіденційність та правом на інформацію, але аналіз норм чинного законодавства дозволяє зробити висновок про належну правову регламентацію зазначених суспільних відносин.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я / Борис Логвиненко. Київ: ВД «Дакор», 2021. 272 с.
2. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. Відомості Верховної Ради України від 12.05.2000. 2000. № 19, ст. 143.
3. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12.12.1991 № 1972-XII. Відомості Верховної Ради України від 17.03.1992. 1992. № 11, ст. 152.
4. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР. Відомості Верховної Ради України від 07.03.1995. 1995. № 10, ст. 62.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України від 05.07.2013. 2013. № 27, с. 1438, ст. 282
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України від 08.10.2004. 2004. № 40, 40-42, с. 1530, ст. 492.
7. Лікар має право: Яку інформацію про пацієнта можна розголошувати. URL: <https://moz.gov.ua/article/for-medical-staff/likar-mae-pravo-jaku-informaciju-pro-pacienta-mozhna-rozgoloshuvati->

Анастасія БОЙКО,
магістрант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Право на свободу та особисту недоторканність є одним з основних прав людини, яке повинно бути захищено державою. Тому діяльність Національної поліції є дуже важливою у забезпеченні захисту цих прав.

Одним з ключових напрямків реалізації права на свободу та особисту недоторканність людини в діяльності Національної поліції є законодавчі засади. Необхідно забезпечити належну правову базу для діяльності поліції, яка б відповідала вимогам міжнародних стандартів та захищала права громадян.

Другим напрямком є аналіз судової практики щодо порушень прав людини та основних напрямів захисту прав у діяльності Національної поліції. Такий аналіз дозволить виявити проблемні моменти та розробити ефективні заходи для їх вирішення.

Третій напрямок - це роль інститутів громадянського суспільства у забезпеченні захисту прав людини в діяльності Національної поліції. Інститути громадянського суспільства повинні мати можливість брати участь у моніторингу діяльності поліції та вносити пропозиції щодо її вдосконалення.

Четвертий напрямок - співпраця Національної поліції з іншими правоохоронними органами та міжнародними організаціями у сфері захисту прав людини. Співпраця та обмін досвідом з іншими правоохоронними органами та міжнародними організаціями дозволяє Національній поліції отримувати нові знання та підвищувати кваліфікацію своїх працівників, що є важливим фактором у покращенні захисту прав людини. Напрямки реалізації права на свободу та особисту недоторканність людини в діяльності Національної поліції мають бути зорієнтовані на покращення якості та ефективності роботи поліції у забезпеченні захисту прав людини. Такі напрямки мають бути реалістичними та відповідати вимогам міжнародних стандартів, а також повинні бути взаємозв'язані та взаємодоповнюватися.

П'ятий напрямок-важливим напрямком є забезпечення ефективної взаємодії з громадськістю. Національна поліція повинна розуміти, що громадськість є одним з головних суб'єктів захисту прав людини. Тому важливо забезпечувати належний рівень взаємодії з громадськістю, включаючи залучення громадських активістів та експертів для підвищення якості роботи поліції.

Отже, важливо розуміти, що захист прав людини є важливою складовою діяльності Національної поліції. Захист прав людини має бути на першому місці, а гарантування свободи і особистої недоторканості - головним завданням.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n10>.
2. Закон України «Про поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/580-19#n49>.
3. Закон України «Про захист прав людини у діяльності правоохоронних органів» від 20.11.2012 № 5465-VI // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/5465-17#n3>.
4. Amnesty International Ukraine. Human rights and police. URL: <https://www.amnesty.org.ua/ua/pravlyudini/item/4610-prava-liudyny-ta-politsiia>.
5. Office of the Ombudsman of Ukraine. Reports on human rights. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/en/materials/reports>.
6. United Nations Human Rights. Policing and human rights. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/policingandhumanrights.aspx>.

Євгенія ВІНОГРАДСЬКА,

магістрант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОДЕРЖАННЯ ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ

Працівникам Національної поліції України державною надані повноваження щодо охорони громадського порядку, попередження та припинення правопорушень, боротьби зі злочинністю, застосування заходів примусу (вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили), але жодні з цих повноважень не можуть безпідставно використані та застосовані. Тому при застосуванні заходів примусу в цій галузі правоохоронної діяльності існує певний правовий регулятор. Одним із важливих елементів, які лежать в основі такої діяльності є принципи, на яких вона базується. Сукупно ці принципи визначають специфіку цієї діяльності порівняно з іншими видами діяльності тих же правоохоронних органів.

До законодавчих актів слід віднести Конституцію України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України», Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України».

Відповідно до традиційних підходів щодо класифікації принципів принципи застосування заходів примусу правоохоронними органами їх класифікують на загальні і спеціальні. Загальні принципи стосуються всієї діяльності правоохоронних органів, а не тільки застосування примусових заходів, та охоплюють об'єктивно сформовані закономірності, традиції,

правові норми та етичні правила, які поступово усталилися у сфері поліцейської діяльності й покликані забезпечувати стабільність та ефективність функціонування апарату правоохоронних органів [1, с. 137].

Серед них виділяють такі:

- принцип верховенства права;
- принцип гуманізму;
- принцип недискримінації;
- принцип відкритості та прозорості.

Отже принцип недискримінації є одним з основоположних принципів в діяльності Національної поліції України.

Правовий розвиток принцип недискримінації отримав у профільному законі «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Так, відповідно до цього закону «дискримінація - це ситуація, за якої особа та/ або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними» [2, с. 65].

Принцип недискримінації (рівного ставлення) закріплений у ст. 21 Конституції, згідно з якою всі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. При вжитті заходів примусу не допускаються будь-які привілеї окремих громадян чи груп громадян тощо [3].

Адміністративне затримання є одним з обмежувальних заходів адміністративного примусу, який застосовується всупереч волі та бажанню порушника і полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Отже, у статті 21 Конституції України закріплено права на свободи та людську гідність, які закріплюються за кожною людиною, незалежно від її конституційно-правового статусу. Ці права мають неухильно виконуватись під час адміністративного затримання працівником Національної поліції України. Рівність усіх людей в їх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод. Рівність прав і свобод громадян забороняє будь-якого виду дискримінації і це означає, що держава зобов'язана надати людині засоби дієвого захисту проти будь-які види дискримінації.

Список використаних джерел:

2. Когут Я. М. Принципи діяльності Національної поліції в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.
3. Бачинська О.-М. Співвідношення принципів недискримінації та рівності у праві. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/9/34.pdf>.
4. Косілова О. І. Тлумачення статті 21 Конституції України у контексті європейської правової доктрини. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/4_16.pdf.

Олександр ГАЙДАШ,
магістрант
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СТАН ДОТРИМАННЯ ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Проблема захисту прав і свобод громадян під час застосування заходів адміністративного примусу періодично піднімається в юридичній науці. Незважаючи на те, що з практичної точки зору на перший погляд це питання здається врегульованим досить чітко, деякі аспекти, як і раніше, викликають інтерес. Питання поняття та класифікації ключових особливостей заходів адміністративного примусу достатньо повно досліджено в юридичній літературі.

Фахівці у сфері адміністративного права багато в чому сходяться на думці щодо поняття адміністративного примусу [2].

Більшість з них вважають, що адміністративний примус є одним із видів державного примусу. Проте окремі автори ототожнюють адміністративний примус із протиправним діянням та проводять межі адміністративного примусу щодо кваліфікації протизаконної поведінки.

Проте визнання адміністративного правопорушення єдиним приводом, на підставі якого особа може бути піддана адміністративному примусу, призводить до ототожнення понять адміністративний примус та адміністративна санкція.

3. Пехтерьова належить до тих дослідників, на думку яких підставою застосування державного примусу не у всіх випадках виступає правопорушення. Така концепція «повною мірою відповідає цілям забезпечення правопорядку та забезпечення громадської безпеки та сприятиме більш чіткій міжгалузевій уніфікації правових явищ у сфері державного примусу» [1, с. 68].

При цьому заходи адміністративного примусу можуть застосовуватись

не лише з метою попередження та припинення протиправних діянь, а й виступати покараннями за адміністративні правопорушення, тобто виконувати каральні функції.

Таким чином, адміністративний примус можна вважати частиною державного примусу, що входить у нього за складом, і що являє собою засіб забезпечення примусовому порядку належної поведінки фізичних та юридичних осіб [3].

Під час проведення огляду складається протокол, або вноситься відповідний запис до протоколу про адміністративне затримання або доставляння, як і найчастіше використовується практично. Однак у посадової особи немає обов'язку вручити копію протоколу громадянину, підданому огляду, оскільки про це він має попросити сам, що, на жаль, відбувається мало часто.

Варто зазначити, що на сьогоднішній день у законодавстві відсутні нормативні акти, що регламентують процедуру проведення особистого огляду. Посадові особи, які проводять огляд, повинні лише дотримуватись принципу, згідно з яким при застосуванні заходів адміністративного примусу не допускаються рішення та дії (Бездіяльність), що принижують людську гідність [4].

Необхідно особливо виділити такий захід адміністративного примусу як зовнішній огляд. Цей захід покликаний забезпечувати, в першу чергу, особисту безпеку працівника поліції. Зовнішній огляд може проводитися тільки щодо осіб підозрюваних у скоєнні правопорушення. Норма про зовнішній огляд міститься тільки в одному правовому акті - Статуті патрульно-постової служби поліції.

У зв'язку з цим виникає питання про юридичні наслідки проведення зовнішнього огляду та залучення осіб винних у скоєнні правопорушення до передбаченої законом відповідальності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вивчення різноманітних аспектів на цю тему, у тому числі дискусійних, дозволяє говорити про її очевидну актуальність та насущність на сьогоднішній день. Деталізація особливостей та внесення відповідних доповнень у нормативні правові акти дозволить мінімізувати або взагалі уникнути порушення прав і свобод громадян при застосування заходів адміністративного примусу, а водночас і підвищити авторитет працівників правоохоронних органів [1-2].

Реалії сьогодення вимагають вироблення дієвих алгоритмів дій поліцейських в умовах активних бойових дій та на деокупованих територіях, зокрема щодо: розмінування територій і будівель слідчо-оперативними групами, обладнаними пересувними криміналістичними лабораторіями; виявлення колаборантів і диверсійних груп; фіксації та документування воєнних правопорушень залежно від їх типу (захист місця правопорушення, збереження доказів, проведення фото- та відеофіксації, опитування свідків); розслідування окремих видів військових правопорушень; здійснення заходів поліцейського піклування з урахуванням суттєвого збільшення кола осіб, які

потребують таких заходів; перевірки транспортних засобів на автошляхах та блокпостах; пошуку безвісно зниклих осіб.

Список використаних джерел:

1. Аброськін В. В. Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки в умовах антитерористичної операції : монографія. Харків : Фоліо, 2019. 285 с.
2. Безпалова О. І. Забезпечення прав громадян як пріоритетний напрям діяльності органів поліції в Україні (на прикладі функціонування інформаційної підсистеми «CUSTODY RECORDS»). Право і безпека. 2021. № 3 (82). С. 29-37.
3. Безпалова О. І. Перспективні шляхи підвищення ефективності підготовки поліцейських до виконання покладених на них обов'язків в умовах правового режиму воєнного стану // Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків, 2022. С. 287-288.
4. Безпалова О. І. Поняття, зміст та особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції // Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options : collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021.

Антон ДУБОВИК,

магістрант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОДЕРЖАННЯ ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА ОЗНАКАМИ СЕКСУАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА ТЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

Поліція виконує у суспільстві надзвичайно важливу функцію та надає населенню широкий спектр послуг. Співробітники Національної поліції відповідають за підтримання порядку, попередження та розслідування злочинів та захист безпеки громадян та цілих громад [3]. Особливі повноваження та обов'язки, які є у поліції вимагають, щоб її діяльність відрізнялася граничною чесністю та здійснювалася в умовах ефективного контролю.

Щоб співробітники поліції могли ефективно виконувати свої обов'язки, вони повинні усвідомлювати відмінності у потребах жінок, чоловіків, дівчат та юнаків з тих спільнот, яким вони служать і враховувати ці відмінності у своїй роботі [1].

Важливо також надати рівні можливості жінкам та чоловікам для служби в поліції та забезпечити справедливе ставлення до співробітників поліції обох статей. Такий підхід до роботи правоохоронних органів називається

гендерноорієнтованим або таким, що враховує гендерні аспекти. Національні та міжнародні закони та інші документи, зокрема резолюції Ради безпеки ООН про жінок, мир і безпеку, закликають враховувати гендерні аспекти у правоохоронній діяльності [2]. Більше того, правоохоронна діяльність з урахуванням гендерної проблематики є частиною більш широкої програми з забезпечення справедливої охорони правопорядку з урахуванням усіх аспектів існуючого у суспільстві різноманіття [3].

У світі більшість держав законодавчо зрівняло права чоловіків і жінок. Тим не менш, традиційно в суспільстві все ще сильні статево-рольові стереотипи, що передбачає необхідність усвідомлення самою особистістю потреб у позбавлення від нав'язуваних суспільством моделей.

В Україні в даний час, згідно з дослідженнями фахівців, все ще висока ступінь гендерної асиметрії. «Гендерні проблеми, що загострилися в умовах формування ринкових відносин, виявилися серйозним викликом соціуму з сторони інституційних та суспільних структур. І не дивно, що в рамках соціальних відносин все частіше виникають загострення, пов'язані з гендерними стереотипами, гендерною асиметрією, гендерною дискримінацією тощо явищами», - зазначає Н. Римашевська [3, с. 17-24].

Гендерний стереотип можна назвати традиційною характеристикою соціальних взаємин в Україні. Саме поняття «стереотип» вченими трактується по-різному. Найбільш вдалим підходами до вивчення соціального стереотипу, на наш погляд, варто вважати такі, які максимально повно аналізують функціональні.

Тим не менш, не варто забувати про те, що одним із важливих аспектів стереотипу є необхідність вивчення впливу навколишнього соціального середовища, оскільки сам феномен стереотипу не існує поза соціокультурним контекстом.

На підставі вищевикладеного як найбільш конструктивних підходів до вивчення стереотипу можна вважати соціокультурний та когнітивний. «Когнітивний підхід визначає стереотип як когнітивну структуру, яка містить знання, вірування та очікування реципієнта щодо певної соціальної групи [4].

Він, таким чином, акцентує увагу на двох особливостях стереотипів - обумовленості ірраціональною вірою та орієнтації на певне ставлення» [2]. Глибкіше знання про феномен стереотипу дозволяє отримати соціокультурний підхід.

Тут сферою формування стереотипу виступає соціокультурне оточення: однолітки, мас-медіа, авторитети тощо, тоді як когнітивний підхід представляється більш психологічним, соціокультурним, повніше відображає інтереси соціологічного аспекту знання.

Одним із ключових завдань правоохоронної системи є підтримання на високому рівні довіри населення. Подолання гендерних стереотипів - важливий крок на цьому шляху [3]. Адже саме наявність жінок, наприклад, у патрульній поліції дозволяє значну частину конфліктних ситуацій вирішити без застосування сили, оскільки жінкам-поліцейським притаманна важлива риса -

уміння домовлятися. Тому збільшення частки жінок у правоохоронних структурах, безперечно, сприятиме покращенню безпекового клімату України.

Список використаних джерел:

1. Лях Н. В. «Адміністративно-правові засади реалізації гендерної рівності Національною поліцією України.. Administrative and legal background of gender equality implementation by the National Police of Ukraine.» 2022.

2. Batanov O., Tovpeko Ya.. Реалізація конституційно-правових норм про права людини щодо ЛГБТІ-спільноти: політичні та правові аспекти. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки 2 (2017): 5-13.

3. Панченко М. О. Боротьба із злочинами ненависті в праві Ради Європи та перспективи для України. 2018.

4. Товпеко Я. К.. Реалізація конституційно-правових норм про права людини щодо сексуальних меншин: порівняльно-правове дослідження. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, Національна академія наук України. Київ, Україна. 2017.

Аліна ЖУШМАН,

магістрант

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОДЕРЖАННЯ ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА ОЗНАКАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЕТНІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ У ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Як відомо, провадження у справах про адміністративні правопорушення являє собою комплекс процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у відповідності з законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян в дусі додержання законів, зміцнення законності, охорони прав та законних інтересів громадян, охорони власності, виконання завдань з охорони громадського порядку і громадської безпеки.

Найяскравіше дотримання принципів, що лежать в основі даної сфери правоохоронної діяльності, відображається на етапі розгляду і прийняття рішення, де здійснюється інтелектуальна та професійна діяльність уповноважених осіб та базується саме на засадах рівності перед законом й відкритості.

Принцип рівності (рівноправності) - усталена норма міжнародного права, де говорячи простою мовою, він вимагає, «щоби до однакових ситуацій

підходили однаково, а до неоднакових ситуацій - по різному», при цьому відмінності у ставленні повинні мати об'єктивні підстави та бути співрозмірними переслідуючій меті.

На сучасному етапі розвитку суспільства, найвищим за юридичною силою законодавчим актом для нашої держави постає Конституція України. Так, Конституція України у ч.1 ст. 3 закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Статтею 21 Конституції України визнається, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах.

Передусім зазначений принцип закріплений у частині 2 статті 24 Конституції України. Так, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Особливого значення вказаний принцип набуває в процесі реалізації громадянами свого правового статусу в адміністративній сфері, оскільки будь-який суб'єкт адміністративно-правових відносин має визнаватися рівними і йому має бути забезпечена реальна можливість справжньої реалізації рівності. Це проявляється в тому, що під час розгляду справи по відношенню до людини й громадянина застосовуються однакові для всіх нормативно-правові акти (матеріальні норми й адміністративно-процесуальні правила). Для жодної особи не створюються сприятливі або позитивні умови в ході розгляду справ. Тому на людину, громадянина, посадову особу, незалежно від її службового статусу діють в рівній мірі норми закону, які не залежать від етнічного чи національного походження, в тому числі майнового стану, статі, роду, характеру занять тощо.

Гарантована Конституцією України рівність усіх людей в їх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод.

З вищевказаного підґрунтя слідує виокремити таке поняття як недискримінація, яке цілком спрямовує своє вістря на забезпечення головного обов'язку держави - дотримання прав та свободи кожної людини.

Недискримінація - заборона необґрунтованого відмінного ставлення (встановлення відмінностей, винятків, обмежень чи переваг) до осіб, які перебувають в однаковій ситуації, чи однакового підходу до осіб, які перебувають у різних ситуаціях.

Право на захист від дискримінації є одним із фундаментальних прав людини, яке визнане міжнародним правом і має бути забезпечене сучасними державами [2].

Рівність і недопустимість дискримінації особи - це не тільки конституційні принципи національної правової системи України, а й фундаментальні цінності світового співтовариства, на чому наголошено у міжнародних правових актах з питань захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема у Міжнародному пакті про громадянські і політичні

права 1966 року (статтях 14, 26), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (статті 14), Протоколі № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (статті 1) та у Загальній декларації прав людини 1948 року (статтях 1, 2, 7).

Слід зазначити, що в сучасних умовах особливого значення набуває висновок, що права і свободи, передбачені статтею 24 Конституції України, не можуть бути обмежені в умовах воєнного або надзвичайного стану (стаття 64 Основного Закону) [1].

Принцип рівності (або рівність як засада законодавства України) також закріплений у численних кодексах, звичайних законах чи підзаконних нормативно-правових актах. Його тлумачення та застосування має відбуватися з урахуванням сучасної концепції субстантивної рівності та стандартів недискримінації. На органічний зв'язок між рівністю та дискримінацією вказує й норма Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI (із змінами, внесеними згідно із Законом № 1263-VII від 13.05.2014), який (як вказано у Преамбулі) визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина. Так саме в статі 2 даного закону зазначено «...Законодавство України ґрунтується на принципі недискримінації, що передбачає незалежно від певних ознак:

- 1) забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб;
- 2) забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб;
- 3) повагу до гідності кожної людини;
- 4) забезпечення рівних можливостей осіб та/або груп осіб... » [3].

Наразі діючим є Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.1992 року, де згідно статті 1 усі громадяни України користуються захистом держави на рівних підставах, а також при забезпеченні прав осіб, які належать до національних меншин, держава виходить з того, що вони є невід'ємною частиною загальноновизнаних прав людини [4]. Проте зазначений закон 01.07.2023 року втрачає чинність, на підставі прийнятого 13 грудня Верховною Радою України нового Закону про національні меншини (спільноти) України, за який в цілому проголосували 324 нардепів. При цьому доречно зазначити, що даний законопроект №8224 про національні меншини (спільноти) України був однією з вимог для руху України до Європейського Союзу [5].

Так, актуальність нашої теми буде широко розкрита згідно вимог нового закону в статті 1, де буде надано стале визначення поняттю «Національна меншина (спільнота) України» - це стала група громадян України, які не є етнічними українцями, традиційно проживають на території України в межах її міжнародно визнаних кордонів, об'єднані спільними етнічними, культурними, історичними, мовними та/або релігійними ознаками, усвідомлюють свою приналежність до неї, виявляють прагнення зберегти і розвивати свою мовну, культурну, релігійну самобутність та в частині 1 статті

4 буде зафіксовано, що особи, які належать до національних меншин (спільнот), є рівними перед законом та мають право на рівний правовий захист.

Виходячи з вищевикладеного, можемо зазначити, що принцип недискримінації визнається як універсальний (загальний) принцип, який стосується всього чинного законодавства України та його слід розглядати як такий, що має «наскрізний» характер та підлягає застосуванню у випадках обмежень у визнанні, реалізації або користування будь-якими правами і свободами в будь-якій формі, якщо такі обмеження ґрунтуються на дискримінаційній підставі (певних ознаках). Дані аспекти не є виключенням й для адміністративного права та здійснення адміністративних проваджень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%802>.
2. Дашковська О. Р. Дискримінація за ознакою статі: деякі загальнотеоретичні аспекти. Вісник Академії правових наук України. 2005. № 3 (42).
3. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI (із змінами, внесеними згідно із Законом № 1263-VII від 13.05.2014). URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/5207-17#Text>.
4. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.1992 року URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2494-12#Text>.
5. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» набрання чинності відбудеться 01.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2827-20#Text>.

Костянтин ЗІНОВ,

магістрант

Дніпропетровського

державного

університету внутрішніх справ

ДОДЕРЖАННЯ ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ ЗА МОВНОЮ ОЗНАКОЮ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Справи по адміністративні правопорушення є впорядкованою єдністю матеріалів, що фіксують в документарній формі обставини адміністративного правопорушення, а також вміщують інформацію щодо результатів розгляду питання стосовно притягнення особи до юридичної відповідальності за адміністративне правопорушення, вживання дій з оскарження результатів цього розгляду й зібрання документів та відомостей про виконання постанови щодо накладення відповідного адміністративного стягнення.

Розбір, вивчення та оцінка уповноваженими органами справ про адміністративні правопорушення здійснюється на основі ряду визначених законодавцем норм, правил та положень, що в сукупності утворюють принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення. Таким принципами є:

- принцип верховенства права, згідно із яким людина, а також її права і свободи визнаються найвищими цінностями й визначають зміст й спрямованість діяльності держави, а всі суб'єкти правовідносин є рівними перед правом;

- принцип законності, відповідно до якого всі органи влади та їх посадовці можуть діяти лише в суворій відповідності до Конституції та законів, згідно з встановленою компетенцією;

- принцип гуманізму, що полягає в повазі до гідності й прав людини;

- принцип об'єктивної істини вимагає правильності й повноти відображення фактичних обставин справи, а рішення у адміністративній справі повинне ґрунтуватись не інакше як на фактах дійсності;

- принцип публічності виражається у тому, що розгляд справ про адміністративні правопорушення здійснюється від імені держави;

- принцип стадійності полягає у тому, що послідовність виконання алгоритму розгляду справ про адміністративні правопорушення містить певні логічно пов'язані між собою стадії;

- принцип усності й безпосередності передбачає, що під час розгляду справ про адміністративні правопорушення відбувається особисте озвучення усіма їх учасниками власних міркувань стосовно питань за суттю таких справ, а сприймання й оцінка в справі первісних доказів правозастосовцем здійснюється самостійно;

- принцип диспозитивності знаходить своє вираження у тому, що всі учасники розгляду справ про адміністративні правопорушення мають спроможність розпоряджатись власними правами згідно зі своїм розсудом;

- принцип швидкості й економічності полягає у закріпленні в законодавстві строків, що в їх межах здійснюється провадження у індивідуальних справах та виконуються рішення;

- принцип відповідальності посадовців виражається в тому, що порушення положень про розгляд справ у сфері адміністративних правопорушень, а також неухвалне ставлення до інтересів і звернень з їх боку передбачає настання юридичної відповідальності;

- принцип національної мови розгляду справ у сфері адміністративних правопорушень виражається у тому, що така діяльність він здійснюється державною мовою та за участі перекладача у разі, якщо особа, яку притягають до адміністративної відповідальності не володіє мовою розгляду таких справ. При цьому така особа може виступати рідною мовою;

- принцип рівноправності, що виражається рівності громадян перед законом. Тобто під час розгляду справ у сфері адміністративних правопорушень відсутні привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального

походження, статі, майнового стану, місця проживання, за мовними чи іншими ознаками [13, с. 151-152].

Отже, важливою умовою розгляду справ про адміністративні правопорушення є дотримання засади рівноправності, що виражається у рівності перед законом зокрема й за мовною ознакою. Із такої настанови випливає необхідність додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення.

Варто зазначити, що відповідно до положень ст. 248 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 №8073-Х (далі - КУпАП) розгляд справи у сфері адміністративних правопорушень здійснюється на засадах рівності перед законом та органом (посадовцем), який розглядає справу всіх громадян незалежно від мови [2].

Таким чином, згідно із вимогою законодавця обов'язковою ознакою розгляду справ про адміністративні правопорушення є додержання принципу недискримінації за мовною ознакою.

Зазначене положення КУпАП впливає з вимог ст. 24 Конституції України, згідно із ч. 2 якої забороняються привілеї або обмеження за мовною ознакою [1].

Дійсна суть кожної держави знаходить своє вираження саме в рівності прав й свобод кожної людини. Паритет прав й свобод є одним із базових принципів конституційного статусу людини та громадянина, є ознакою загальнолюдської культури. Рівність прав та свобод відтворює справедливість як ціннісну категорію, що постає у соціумі згідно зі усталеними розуміннями про мораль та правила поведінки [14, с. 57].

Згідно із положеннями ч. 2 ст. 2 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 держави, які беруть участь у цьому Пакті, є зобов'язаними гарантувати, що проголошені в цьому документі права здійснюватимуться за відсутності будь-якої дискримінації стосовно мови [6].

Відповідно до статті 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) від 04.11.1950 користування правами і свободами, які є визнаними у вказаній Конвенції, має бути забезпеченим без дискримінації за будь-якою ознакою зокрема за ознакою мови [5].

Згідно із положеннями п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI (далі - Закон) дискримінація є ситуацією, за якої за мовними ознаками особа чи особи зазнають обмежень щодо визнання, реалізації чи користування правами й свободами, за винятком випадків, якщо такого роду обмеження характеризується правомірною, об'єктивною обґрунтованою метою, способи досягнення якої є необхідними й належними [3].

Згідно з положеннями ч. 1 ст. 14 Закону якщо особа вважає, що стосовно неї має місце дискримінація, то вона має право звернутись зі скаргою до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадовців. Водночас згідно зі положеннями ст. 16 Закону особи, які є винними у порушенні вимог законодавства стосовно запобігання й протидії дискримінації, несуть цивільну,

адміністративну й кримінальну відповідальність.

Питання дискримінації за мовною ознакою розглядалось Європейським судом із прав людини (далі - ЄСПЛ). Як зазначають С. Заєць та Р. Мартиновський в більшості справ, що стосувались питання мов та дискримінації за ознакою мовою, ЄСПЛ порушень не знаходив. Проте у разі, якщо йдеться про приватну сферу, то питання заборони на використання мови чи інші обмеження є такими, що можуть бути визнаними несумісними із вимогами ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [16, с. 53]. До прикладу, ЄСПЛ здійснив розгляд ряду справ стосовно транслітерації імен. В справі «Булгаков проти України» заявник вирішив оскаржити написання його імені в паспорті «Дмитрий Владимирович» українською як «Дмитро Володимирович». На думку ЄСПЛ в такій справі відсутні ознаки дискримінації, адже такий спосіб написання імені відповідає усталеній практиці написання імен в українській та російській мовах, до того ж це не було пов'язане із етнічним походженням заявника. При цьому ЄСПЛ стосовно питання пропорційності звернув увагу на те, що заявника не позбавили можливості висунути вимогу про інше написання його імені українською чи вдатись до зміни імені через застосування процедури зміни імені [10]. Зазначене рішення ЄСПЛ стосується і додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення, оскільки під час розгляду таких справ можуть виникнути питання щодо написання імені їх учасника та учасників.

Як зазначають С. Заєць та Р. Мартиновський стосовно практики міжнародного судочинства у аспектах мовної дискримінації із рішеннями, що би визнавали дискримінацію, то вона фактично не є дуже поширеною [16, с. 54]. Так, існує не багато рішень Комітету з прав людини ООН, де дискримінація була би визнаною. Як приклад можна навести справу «Діргаардт та ін. проти Намібії», де Комітет вирішив визнати дискримінацію з тієї причини, що державним службовцям було заборонено давати відповіді місцевою мовою, навіть в тому разі, коли вони могли чи прагнули це зробити. Проте на них було покладено обов'язок використовувати виключно англійську мову, якій у Намібії надано статус офіційної [12]. Таке рішення Комітету з прав людини ООН також має значення для дослідження додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення, оскільки під час розгляду таких справ можуть виникнути питання щодо надання відповідей їх учасникам іншою мовою, окрім офіційної.

Загалом у площині міжнародного права стосовно питань визначення порядку використання мов державі надано широку свободу розсуду, а порушення заборони на дискримінацію визнається лише у окремих та непоказових ситуаціях.

Варто додати, що у питанні рівності та недискримінації при розгляді справ в сфері адміністративних правопорушень українські суди доволі часто звертаються до положень міжнародних договорів. Так, в Постанові № 761/3935/18 від 07 лютого 2018 (провадження № 3/761/1756/2018) та у

Постанові № 761/31262/20 від 10 грудня 2020 року (провадження № 3/761/9930/2020) суддя Шевченківського районного суду м. Києва звертає увагу на те, що Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року передбачає, що всі люди є рівними перед законом та мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист законом. Суддя також звертає увагу на те, що положення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає право кожного на розгляд справи незалежним і безстороннім судом, а провадження в справах стосовно адміністративного правопорушення розцінюється як кримінальне в розумінні цієї Конвенції [7], [9]. При цьому суд посиляється на Рішення Європейського суду з прав людини від 30.10.2014 у справі «Швидка проти України» [11].

З цього приводу варто ознайомитись і з постановою Шевченківського районного суду м. Києва № 761/30426/17 від 01 червня 2018 року (провадження № 3/761/4682/2018), де суддя звертає увагу на те, що зазначене вище ототожнення адміністративного правопорушення із кримінальним правопорушенням є виправданим не лише із точки зору практики ЄСПЛ, а й також з погляду національного законодавства, а саме позиції Конституційного Суду України [8]. Так, вказаний орган конституційної юрисдикції в п. 3.4. Рішення від 11.10.2011 № 10-рп/2011(2) зауважує, що проведений аналіз відповідних положень міжнародних актів дає змогу зробити висновок, що різниця поміж кримінальними й адміністративними протиправними діями не спостерігається, адже їх охоплює загальне поняття «правопорушення». Тоді критерієм розмежування адміністративних правопорушень та злочинів є ступінь суспільної небезпечності, що для адміністративних деліктів є меншим. Водночас в цьому ж Рішенні Конституційний Суд України поширює деякі гарантії, що властиві кримінальному процесу, також і на процедуру притягнення особи до адміністративної відповідальності [4]. Тому при вирішенні питання про дотримання принципу недискримінації за мовною ознакою під час розгляду справ про адміністративні правопорушення слід застосовувати відповідні аналогічні положення кримінального процесуального законодавства.

Отже, додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення ґрунтується на законодавчій вимозі розгляду таких справ на засадах рівності перед законом та органом (посадовцем), який розглядає справу всіх громадян незалежно від мови. Заборона дискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення випливає з положень міжнародних актів та Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». Для вирішення питання про додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення слід досліджувати практику ЄСПЛ, Комітету з прав людини ООН. Додержання принципу недискримінації за мовною ознакою у справах про адміністративні правопорушення слід також обґрунтовувати засадами кримінального процесу, оскільки таке ототожнення випливає із вимог Рішення ЄСПЛ «Швидка проти України» та Рішення

Конституційного Суду України від 11.10.2011 № 10-рп/2011(2).

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10?find=1&text=%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD#w1_3.
3. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/5207-17#Text>.
4. Рішення Конституційного Суду України від 11.10.2011 № 10-рп/2011(2). URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/v010p710-11#Text>.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/995_004#Text.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/995_042#Text.
8. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 07 лютого 2018 в справі № 761/3935/18. Провадження № 3/761/1756/2018. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72242632>.
9. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 01 червня 2018 року у справі № 761/30426/17. Провадження № 3/761/4682/2018. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74597637>.
10. Постанова Шевченківського районного суду м. Києва від 10 грудня 2020 в справі № 761/31262/20. Провадження № 3/761/9930/2020. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93888851>.
11. Bulgakov v. Ukraine. № 59894/00. 11/09/2007. URL: <https://khpg.org/1182337006>.
12. Рішення Європейського суду з прав людини від 30.10.2014 у справі «Швидка проти України». URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/974_a40#Text.
13. Diergaardt et al. v. Namibia. Communication № 760/1997. 25 July 2000. URL: http://www.bayefsky.com/html/101_namibia760vws.php.
14. Абдулкадірова Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 12. С. 151-154. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/33.pdf>.
15. Конституція України. Науково-практичний коментар. Станом на 20 травня 2018 р. За заг. ред. Чижмарь К. І. та Лавриновича О. В. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2018. 290 с.
16. Науково-практичний коментар до Кодексу України про адміністративні правопорушення. За заг. редакцією С.В. Петкова. К. «Центр учбової літератури». 2017. 544 с.
17. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації. Сергій Заєць, Роман Мартиновський. Рада Європи. Страсбург. 2015. 72 с. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016803034ea>.

Інна ВЛАСОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дитро ГІНІН,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Відповідно до Положення про Національну поліцію України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 [4], підрозділи превентивної діяльності входять до складу Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України. Управління превентивної діяльності є структурним підрозділом територіальних Головних Управлінь (Управлінь) Національної поліції в областях з питань охорони публічного порядку, забезпечення публічної безпеки, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави та протидії злочинності [3].

Поняття дитини в праві є надзвичайно важливим, оскільки дитина є суб'єктом права, реалізує свої права та обов'язки у правових відносинах, має правосуб'єктність, яка включає правоздатність (обумовлену правом здатність суб'єкта права володіти суб'єктивними юридичними правами та юридичними обов'язками), дієздатність (зумовлену правом здатність особи своїми діями (бездіяльністю) набувати суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, здійснювати та припиняти їх), деліктоздатність (обумовлену правом здатність особи нести юридичну відповідальність за скоєні правопорушення). Обсяг правосуб'єктності залежить від віку дитини.

Зокрема, неповнолітні діти мають право:

1) Жити і виховуватися в сім'ї, мають право знати своїх батьків, право на їхню турботу, право на спільне проживання з батьками, крім випадків, коли це суперечить його інтересам.

2) Дитина має право спілкуватися з обома батьками як з батьком, так і з матір'ю. А також з дідусем, бабусею, братами, сестрами та іншими родичами. Розірвання шлюбу батьків, визнання його недійсним чи роздільне проживання батьків впливають права дитини. В разі окремого проживання батьків дитини має право на спілкування з кожним із них.

3) Дитина вправі захищати свої правничий та законні інтереси. Захист

прав та законних інтересів дитини здійснюється батьками (особами, що їх замінюють), а у випадках, передбачених СК, органом опіки та піклування, прокурором та судом.

Неповнолітній, визнаний відповідно із законом повністю дієздатним до досягнення повноліття, має право самостійно здійснювати свої права та обов'язки, у тому числі право на захист. Дитина має право на захист від зловживань з боку батьків (або осіб, які їх замінюють).

Посадові особи організацій та інші громадяни, яким стане відомо про загрозу життю чи здоров'ю дитини, про порушення її прав та законних інтересів, зобов'язані повідомити про це орган опіки та піклування за місцем фактичного перебування дитини. При одержанні таких відомостей орган опіки та піклування зобов'язаний вжити необхідних заходів щодо захисту правий і законних інтересів дитини [4].

4) Висловлювати свою думку. Дитина має право висловлювати свою думку при вирішенні в сім'ї будь-якого питання, які торкаються її інтересів, а також вона має право бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду.

З погляду О. Ільїною, «інтереси дитини - це суб'єктивно обумовлена потреба дитини у сприятливих умовах її існування» [2, с. 27].

Н. Савельєва розглядає інтереси дитини як елемент її правового становища [1, с. 22].

Ю. Безпаловим трактується інтерес дитини як її потреба у створенні умов, необхідних для утримання та благополучного розвитку, підготовки до самостійного життя [2, с. 12].

Зміст інтересів дітей постійно змінюється. Воно об'єктивно залежить від віку, стану розвитку. У силу різноманіття життя інтереси неповнолітнього можуть сягати різних напрямів. Тим часом дитина в силу властивих йому об'єктивних і суб'єктивних особливостей який завжди усвідомлює свої інтереси, тому зміст інтересів дитини визначається через характеристику дій його законних представників, органу опіки та піклування [3].

Таким чином, «інтереси дитини» - це життєво важливі потреби дитини, без реалізації яких він не може жити та розвиватись [1, с. 280].

Захист прав дитини здійснюється правоохоронними органами, органами опіки та органами піклування [1, с. 27.]. До правоохоронних органів належать прокуратура та НП. Перший, при захисті прав дітей, використовує такі способи як: пред'явлення позову про позбавлення батьківських прав, обмеження в батьківських правах, про відміну усиновлення дитини; так само він використовує пред'явлення до суду, органу опіки та піклування заяви з вимогою про поновлення або визнання порушеного або оскарженого права дитини, внесення застереження про неприпустимість порушення прав дитини надалі та подання про усунення порушень закону, та опротестування актів інших адміністративних органів, які мають пряме відношення до захисту прав дітей.

НП відчують у примусовому виконанні рішень, пов'язаних із

відібранням дитини, а також у розшуку осіб, які ухиляються від виконання судових рішень щодо спорів, пов'язаних з вихованням дітей. Також НП проводять індивідуальні профілактичні роботи із сім'ями, в яких порушуються права дитини; з батьками, які не виконують або неналежні виконують свої обов'язки з виховання, навчання або змісту неповнолітніх дітей; відчують у виявленні фактів порушення прав дитини на сім'ї; у необхідних випадках здійснюють підготовку справ щодо позбавлення та обмеження батьківських прав.

Таким чином, можна констатувати, що, виступаючи суб'єктом права, дитина має можливість задовольнити власний інтерес та досягти певного соціального блага. Закон «Про основні гарантії прав дитини в Україні», говорячи про суб'єктивні права дітей, більше десяти разів оперує терміном «законний інтерес», що дозволяє не тільки всебічно гарантувати належний статус дитини в державі, а й усіляко сприяти реальному здійсненню зафіксованих прав на користь захищається категорії мешканців [1, с. 113].

Поліпшення становища дітей, створення сприятливих умов для їх життєдіяльності, навчання та виховання дітей - ключові цілі національного розвитку. Саме зі становленням та подальшим удосконаленням правового статусу дитини, гарантованістю реалізації її прав та свобод, пріоритетом інтересів та добробуту дітей у всіх сферах життя держави пов'язуються сподівання створення справжнього демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Волокітенко І. О. Питання взаємодії між працівниками превентивної діяльності та підрозділами Національної поліції України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. № 43. Т. 4. С. 211-215.
4. Довідник працівника поліції превентивної діяльності : навчальний посібник / кол. авт. ; кер. авт. кол. А.Є. Фоменко. Дніпро : ДДУВС, 2018. 180 с.

Вікторія ГОРОБЕЦЬ, здобувач вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Валентина БОНЯК, професор кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ ТА ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Запобігання правопорушенням, пов'язаним із торгівлею людьми та домашнім насильством, є важливим завданням для будь-якої суспільної системи. Ці дві проблеми можуть спричинити серйозні порушення прав людини, призвести до тяжких наслідків як для жертв, так і країни, тому запобігання цим негативним проявам є одним із пріоритетів як для держави і суспільства, так і для міжнародних організацій.

У нашій державі в умовах війни, що розв'язана проти України російською федерацією, ці правопорушення отримали новий імпульс. Тому звернення до вітчизняного та зарубіжного досвіду запобігання цим негативним проявам є досить актуальним питанням, яке потребує окремої уваги.

Слід наголосити, що торгівля людьми є одним із найбільш прибуткових злочинів у світі. Ця проблема охоплює різні форми, а саме: від примусової праці та сексуальної експлуатації до використання дітей для роботи в небезпечних умовах. Запобігання торгівлі людьми вимагає забезпечення належної охорони прав людини, надання доступу до освіти та роботи. Крім того, важливо розробляти і впроваджувати ефективні законодавчі та правові інструменти, які будуть спрямовані на протидію цьому негативному явищу.

Поряд із торгівлею людьми не менш наболілою темою в сучасному світі є і залишається домашнє насильство. Воно також проявляється в різних формах: фізична або психологічна наруга чи сексуальне насильство, економічний чи психологічний тиск та ін. Запобігання домашньому насильству потребує багато зусиль, що включають належну підготовку працівників Національної поліції, інших правоохоронних органів, забезпечення доступу до правосуддя та соціальних служб підтримки тощо.

Звернемося до основних положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Саме в ньому законодавець вперше визначив організаційно правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання

та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства. Важливо, що у цьому нормативно-правовому акті суб'єкт законотворчості виокремлює такі види насильства:

- домашнє - це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю;

- економічне насильство є формою домашнього насильства й охоплює собою такі складові, як умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними;

- психологічне насильство також є формою домашнього насильства. До такого виду насильства законодавець відносить словесні образи, погрози (включно і щодо третіх осіб), приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері та ін.;

- сексуальне насильство. Останнє, як форма домашнього насильства, охоплює собою будь-які діяння сексуального характеру, що вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди;

- фізичне насильство також є різновидом домашнього насильства; воно включає в себе ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості.

Досить вагомо, що в аналізованому Законі України законодавець окрему увагу приділив діяльності, спрямованій на запобігання та протидію домашньому насильству, та акцентує, що вона базується на таких засадах:

- 1) гарантуванні постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини;

- 2) належній увазі до кожного випадку домашнього насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

- 3) дотриманні принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

- 4) визнанні суспільної небезпеки домашнього насильства;

- 5) повазі та неупередженому й небайдужому ставленні до постраждалих осіб з боку суб'єктів;

- 6) конфіденційності;

- 7) добровільності отримання допомоги постраждалим особам, крім дітей та недієздатних осіб;

- 8) врахуванні особливих потреб та інтересів постраждалих осіб та ін. [1].

Поряд із домашнім насильством, розробки й впровадження ефективних законодавчих та правових інструментів потребує і протидія торгівлі людьми.

Так, зокрема, Закон України «Про протидію торгівлі людьми», який визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантує гендерну рівність, окреслює основні напрями державної політики та засади

міжнародного співробітництва у цій сфері, визначає повноваження органів виконавчої влади, а також порядок встановлення статусу осіб, які постраждали від торгівлі людьми, включно й порядок надання допомоги таким особам, а також містить трактування таких терміно-понять, як:

- боротьба з торгівлею людьми. Такий вид боротьби суб'єкт законотворчості визначає у такий спосіб: це система заходів, що здійснюються в рамках протидії торгівлі людьми, й спрямовані на виявлення злочину торгівлі людьми, у тому числі незакінченого, осіб, які від цього постраждали, встановлення фізичних/юридичних осіб - торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності;

- торгівля людьми. Остання визначається як здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [2].

Вагомо, що в аналізованому нормативно-правовому акті законодавець не тільки приділяє увагу діяльності, спрямованій на протидію торгівлі людьми, але й акцентує увагу на тому, що вона повинна базуватись на принципах забезпечення прав і свобод людини, поваги і неупередженого ставлення до осіб, які постраждали від торгівлі людьми, конфіденційності та ін. (п. 5 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про протидію торгівлі людьми») [2].

В Україні за офіційною інформацією Офісу Генерального прокурора, тільки у період з 01 січня 2022 року по 30 серпня 2022 року було зареєстровано 103 кримінальні правопорушення (провадження) за ст. 149 (торгівля людьми) КК України та зареєстровано 41 особу як потерпілу від торгівлі людьми [3].

Отже, торгівля людьми та домашнє насильство - глобальні проблеми, що вимагають пильної уваги як держави, так й інститутів громадянського суспільства. Вважаємо, що найголовнішим при цьому має бути ефективне застосування заходів протидії насильству та торгівлі людьми, спрямованих проти людей різних соціальних прошарків, вікової категорії та гендерної ідентичності. Для результативного запобігання цим правопорушенням у нашій державі слід звернутися і до зарубіжного досвіду.

Так, зокрема, непоодинокі приклади успішної боротьби з таким видом злочинів як торгівля людьми демонструє Індія. У 2016 році уряд країни запустив програму «Rescue and Restore», метою якої було визначено покращення поінформованості населення про проблему торгівлі людьми й забезпечення швидкої допомоги жертвам. Указана програма охоплювала мережу шкіл; було започатковано спеціалізовану гарячу лінію, яка допомагала звільненим з рабства людям отримати необхідну медичну допомогу й соціальну підтримку. У рамках програми було створено більше 1200 комітетів з моніторингу та запобігання торгівлі людьми, навчено понад 300 тисяч

поліцейських, адвокатів та інших працівників правоохоронних органів щодо протидії торгівлі людьми [4].

У країнах Європейського Союзу вказаному вище виду злочину також приділяється значна увага. Наприклад, у Німеччині запущено програму «Ефективна протидія торгівлі людьми» (Effizienz gegen Menschenhandel, EGMH), яка передбачає введення спеціальної мережі консультантів, які надають допомогу жертвам торгівлі людьми. Крім того, у Німеччині діє спеціальний закон щодо боротьби з торгівлею людьми, який передбачає заборону купівлі або

продажу людей, а також суворі заходи покарання для тих, кого притягують до відповідальності за цей вид злочину [5].

У Іспанії було прийнято закон, який передбачає обов'язкове установлення GPS-навігаторів у мобільні пристрої чоловіків, які вчиняли насильство. Це дозволяє поліції миттєво виявляти місцезнаходження насильника, контролювати його пересування й ін. Крім того, в Іспанії встановлено безкоштовний телефонний номер 016, на який жертви домашнього насильства можуть зателефонувати, щоб отримати допомогу.

Відповідний рівень домашнього насильства притаманний і Новій Зеландії: в цій державі було започатковано програму «It's Not OK», що має сприяти усвідомленню загрози насильства, яке відбувається в сім'ї, так як досить часто особа, котра постійно перебуває в психологічній напрузі, зникає до такої ситуації та не знає як її припинити. Ця програма передбачає різні заходи, такі як інформаційні кампанії, спеціальні веб-сайти, рекламні ролики та інші форми просвітництва. Крім того, у Новій Зеландії існує безкоштовний телефонний номер 0800-456-450, на який можуть звернутися жертви насильства [6].

Отже, запобігання торгівлі людьми та домашньому насильству є важливими напрямками діяльності правоохоронних органів, інших державних органів як України, так і зарубіжних держав. Викорінення цих правопорушень потребує комплексного підходу, що має включати не тільки досконалу нормативно-правову базу, але й, насамперед, забезпечення належного правового захисту жертв та їх подальшу підтримку; інформаційні кампанії, які сприятимуть попередженню правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми та домашнім насильством; широку підтримку та захист жертв торгівлі людьми та домашнього насильства та безкоштовні правові консультації для таких осіб, надання необхідної медичної допомоги жертвам та ін. Лише у такий спосіб можна буде зменшити кількість випадків торгівлі людьми та домашнього насильства та сприяти створенню безпечного середовища для кожної людини.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.01.2018 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2229-19#Text>.
2. Про протидію торгівлі людьми : Закон України від 15.10.2011 р. №3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/3739-17#Text>.

3. Протидія торгівлі людьми. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/protidiya-torgivli-lyudmi>.
4. Streams of mercy. Rescue Restore Chennai, India. URL: <https://streamsofmercy.org/projects/rescue-restore-street-kids-chennai-india/>
5. Konvention gegen Menschenhandel - und GRETA. URL: https://www.europe-watchdog.info/konventionen_und_monitoring/menschenhandel/
6. It's Not OK. URL: <https://www.areyouok.org.nz/about-us/>

Андрій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Євген ЗЕЛЕНСЬКИЙ,

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОТЕРПІЛИМ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГП: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Актуальність теми полягає в тому, що право на життя та здоров'я є невід'ємним для кожної людини, згідно зі статтями 3 та 27 Конституції України. Це право також прямо закріплено в статті 49 закону про охорону здоров'я, яка гарантує кожній людині право на медичну допомогу. Це відповідає приписам Загальної декларації прав людини (стаття 25) та Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (стаття 12), які також забезпечують право на медичну допомогу для кожної людини.

Основна частина персоналу правоохоронних органів постійно працює в непередбачуваних умовах, де неможливо передбачити, що може трапитися під час виконання службових обов'язків. прикладами таких ситуацій можуть бути: акти хуліганства, тілесні ушкодження потерпілих внаслідок злочину (під час його запобігання), знаходження трупа або виявлення людини в критичному стані, аварії на дорозі тощо. будь-який поліцейський може потрапити у такі ситуації, як під час служби, так і поза її межами, тому важливо мати необхідні навички і знання для надання домедичної допомоги постраждалим до прибуття медичних фахівців. проте, щоб правоохоронці могли надавати таку допомогу ефективно та знаючи свої обов'язки, їм необхідно пройти відповідну медичну підготовку [4].

Аналіз сучасних наукових розробок у галузі правоохоронної діяльності показує, що дослідження компетенцій поліцейських з надання домедичної

допомоги постраждалим в умовах масових травм або під час службово-бойових дій та систематичного вивчення цього питання не проводилися.

Відповідно до вимог закону «Про екстрену медичну допомогу», працівники поліції та інші особи, які не мають медичної освіти, але повинні надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані, повинні володіти практичними навичками надання такої допомоги [5]. Аналогічна вимога передбачена у статті 18 Закону «Про Національну поліцію», згідно з якою поліцейський зобов'язаний надавати невідкладну, в тому числі домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали в результаті правопорушень, нещасних випадків або опинилися в стані, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю [4]. Згідно зі статтею 23 Закону «Основні повноваження поліції», поліція зобов'язана вживати всіх можливих заходів для надання невідкладної, в тому числі домедичної і медичної, допомоги постраждалим внаслідок правопорушень, нещасних випадків або знаходяться в небезпечному стані [4].

Також, згідно з пунктом 4 статті 43 цього ж закону, поліцейські зобов'язані забезпечувати невідкладну медичну допомогу постраждалим, які отримали травми в результаті застосування заходів примусу [4].

Тому, поліцейський має знати процедуру та бути в змозі діяти негайно, щоб надати медичну та іншу потрібну допомогу особам, які її потребують. Важливе значення в медичній підготовці поліцейських приділяється їх знайомству з нормативно-правовими актами, які лежать в основі регулювання даної сфери діяльності.

У галузі охорони здоров'я використовуються різні стандарти, такі як медичний стандарт, клінічний протокол, таблиць матеріально-технічного оснащення та лікарський формуляр. Для працівників поліції важливо мати знання про ці стандарти, а також медико-технологічні документи, які регулюють екстрену медичну допомогу [6].

Проте, навіть якщо служба екстреної медичної допомоги належним чином організована в разі нещасних випадків або отримання тілесних ушкоджень, її ефективність може бути обмеженою, якщо особи поруч з потерпілим не знають, як надати допомогу перед прибуттям медичної бригади. Це може залежати від того, наскільки правильно та своєчасно здійснюється перша медична допомога безпосередньо на місці події.

При розробці навчальної програми дисципліни «Домедична допомога» для поліцейських важливо враховувати зміст Навчально-тренувальних програм трьох рівнів з підготовки осіб, які не мають медичної освіти, але мають обов'язки надавати домедичну допомогу за їхньою службовою діяльністю. Ці навчальні програми затверджені Міністерством охорони здоров'я від 29.03.2017 № 346 [7]. Нормативним документом визначено термін «перший на місці події», який означає перших осіб, що прибули на місце події, як індивідуально, так і в складі групи до прибуття професійних медичних працівників. Вони виконують базові маніпуляції для порятунку життя постраждалого з використанням мінімального набору обладнання або без нього.

При вивченні окремих тем навчального курсу, зокрема при розгляді матеріалу з суміжних дисциплін, таких як тактико-спеціальна підготовка, спеціальна фізична підготовка та особиста безпека поліцейського, корисним буде мати на озброєнні знання про норми наказу МОЗ України «Про затвердження Загальних вимог щодо проведення медичного сортування постраждалих і хворих та форм медичної документації» [8].

Отже, з метою формування готовності поліцейських надавати ефективну домедичну допомогу потерпілим під час нещасних випадків під час виконання службових обов'язків ОГП, науково-педагогічний склад ЗВО МВС України повинен забезпечувати належну медичну підготовку поліцейських відповідно до нормативно-правових актів.

Належне знання поліцейськими законодавства, що регулює забезпечення домедичної допомоги потерпілим, може значно підвищити ефективність їхньої служби та збільшити довіру населення до працівників правоохоронного органу.

У майбутньому, на нашу думку, важливим є проведення аналізу сучасних медичних підходів для порятунку поранених (потерпілих), а також врахування тактичної медицини в ході проведення спеціальних операцій та інших бойових дій, які здійснюють працівники Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року (із змінами, внесеними Законом України від 02 червня 2016 року № 1401-VI). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254/kon>.
2. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнято 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН. Док. ООН А/ІБ8/2200 А (XXI). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII (із змінами в редакції від 03.07.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19>.
5. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 5 липня 2012 року № 5081-VI (із змінами та доповненнями станом на 16.10.2020). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5081-17/page1-2>.
6. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-05062019-1269-pro-zatverdzhennja-ta-vprovadzhenja-mediko-tehnologichnih-dokumentiv-zi-standartizacii-ekstrenoi-medichnoi-dopomogi>.
7. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2017 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0346282-17>.
8. Про затвердження Загальних вимог щодо проведення медичного сортування постраждалих і хворих та форм медичної документації: наказ Міністерства охорони здоров'я України 18.05.2012 № 366. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0884-12#Text>.

Софія КІЛЬОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Валерій БІЛЧЕНКО,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я ТА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ

Питання дотримання прав і свобод людини та громадянина працівниками поліції є вельми актуальною проблемою сьогодення не тільки в Україні, а й в інших Європейських країнах. Стаття 3 Конституції України, яка виступає гарантом прав і свобод людини та громадянина визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У загальному значенні права людини - це можливості вибору людиною певної поведінки для забезпечення свого нормального існування і розвитку, що закріплені в законах, інших правових актах держави і міжнародних документах. Це певним чином внормована свобода людини, певні її потреби й інтереси, вимоги про надання тих чи інших благ, що адресовані суспільству, державі, законодавству [1].

Відповідно до статті 50 Закону України «Про Національну поліцію» чітко визначається, що поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Цей принцип застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування. Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм

катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Права і свободи людини і громадянина захищаються діяльністю правоохоронних органів України постійно в часі і просторі [2]. «Людина прийшла до суспільства не для того, щоб мати менше прав, ніж вона мала раніше, а для того, щоб ці права краще оберігати» - справедливо наголошував Т. Пейн [2].

До основоположних засад державного регулювання діяльністю Національної поліції України у сфері забезпечення внутрішньої безпеки країни, суспільства і громадянина належить принцип гарантії безпеки особи. Науковці його визначають як сукупність загальносоціальних, політичних, юридичних та організаційних умов і засобів, що використовуються Національною поліцією України з метою забезпечення безпеки особи від можливих посягань [3]. Реалізація цього принципу зазвичай означає «регламентований нормами права, демократичний за своїм змістом і формами здійснення процес, який забезпечує кожному громадянину ті матеріальні та духовні блага, які лежать в основі належних йому суб'єктивних прав, а також захист цих прав від будь-яких посягань».

Регулятивну роль у забезпеченні реалізації прав і свобод громадян відіграє нормотворча діяльність МВС України, яка здійснюється за допомогою нормативно-правових актів. До них належать:

- 1) накази МВС України, що видаються на підставі й на виконання чинного законодавства;
- 2) накази, що регламентують діяльність окремих органів (підрозділів) МВС щодо захисту прав та свобод громадян;
- 3) накази, що регламентують питання організації та здійснення спільних заходів МВС України з іншими органами державної виконавчої влади щодо забезпечення прав і свобод людини у сфері охорони публічного порядку та публічної безпеки;
- 4) накази МВС України, які регулюють діяльність Національної поліції України, що забезпечує конкретні конституційні права і свободи громадян;
- 5) акти Кабінету Міністрів України.

Наявність у Законі України «Про Національну поліцію» ст. 2 «Завдання поліції» пункту 2 «охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави» [5] свідчить, що повага до гідності особи та забезпечення прав громадян - пріоритетний напрям у діяльності Національної поліції України. Ст. 7 «Дотримання прав і свобод людини» вказаного закону як одне з основних їх завдань визначає «Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації». Хоча можливості щодо забезпечення та захисту прав особи не безмежні, вони зумовлені передусім компетенцією Національної поліції України у цій сфері. Компетенція Національної поліції України щодо забезпечення реалізації

загальнолюдських стандартів прав людини реалізується в різних сферах, зокрема під час виконання завдань, що передбачені статтею 2 «Про національну поліцію»: «Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги».

Загалом діяльність Національної поліції України щодо захисту прав і свобод людини як важливої умови забезпечення національної безпеки держави буде відповідати вимогам ефективності за умов належного її законодавчого, організаційного та наукового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Діяльність національної поліції України із забезпечення прав і свобод людини та громадянина. URL: <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/1841#:~:text=%D0%9A%D0%>.
2. Пейн Т. Права людини: монографія (пер. з англ. І. Савчак). Львів : Літопис, 2000. С 48.
3. З.Тихий В. Право людини на безпеку (конституційно-правові аспекти). Вісник Конституційного Суду України [Текст]. 2000. № 6. С. 57-61.
4. Забезпечення органами внутрішніх справ міжнародно-правових стандартів прав людини при охороні громадського порядку: у 2 ч. : Ч. 1. Київ : НАВСУ, 2001. 460 с.
5. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року. Відомості Верховної Ради (ВВР) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
6. Захист прав, свобод та законних інтересів громадян України у процесі здійснення правоохоронної діяльності: монографія / Діхтієвський В.П., Бесчастний В.М., Філонов В. П. [та ін.] ; за заг. ред. Діхтієвського В.П. Донецьк : Ноулідж, 2009. 219 с.

Поліна РОМЕНСЬКА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Юрій ВОЛКОВ,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За останні роки в Україні відбулося чимало значущих резонансних історичних подій. Євромайдан, Революція Гідності, Анексія Криму, Антитерористична операція на сході України - все це спричинило загострення проблеми правового забезпечення життєдіяльності громадян в умовах впливу негативних факторів. У зв'язку із загрозою національній безпеці та державному суверенітету України 24 лютого 2022 року о 5 годині 30 хвилин указом Президента України було введено воєнний стан [2].

Воєнний стан - це особливий правовий режим, який запроваджують на території держави у зв'язку із збройною агресією, небезпекою територіальній цілісності. Він передбачає надання певним органам державної влади відповідних повноважень, необхідних для усунення загрози. Після оприлюднення указу Президента та відповідно до статті 40 Закону України «Про засади державної регулятивної політики у сфері господарської діяльності» стало зрозуміло, що введення воєнного стану передбачає також обмеження певних прав та свобод громадян, що відповідають Конституції України [3]. Для забезпечення цивільного захисту, охорони прав, свобод та законних інтересів громадян можуть утворюватись тимчасові державні органи у вигляді військових адміністрацій [4]. Відповідно, суб'єкт апарату управління зобов'язаний розширити компетенцію владних повноважень, якими наділені органи державної влади. Важливо, що дані обмеження можуть здійснювати тільки відповідно до статті 64 Конституції України [1]. З огляду на дані нормативно-правові акти, можна запевнити, що такий правовий режим не має дискримінаційного характеру, адже має на меті не обмеження, а забезпечення прав та свобод громадян. Важливо зрозуміти, що дані обмеження носять серйозний характер та покликані забезпечити пришвидшення зупинки збройної агресії на території країни. Їх ознаки становлять собою певні фактичні та юридичні наслідки для здійснення правових інтересів відповідних суб'єктів. Також, обмеження у будь-якому разі покликані на зменшення дозволеної нормами права поведінки суб'єктів. Наприклад, особливий режим в'їзду та виїзду на деяких територіях, обмеження свободи пересування, запровадження

комендантської години. Під час дії відповідного правового режиму частково можуть обмежуватися права особи передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44 та 53 Конституції України. У випадку порушення встановлених Конституцією законних прав та інтересів, особа має право звернутися за захистом до відповідних територіальних органів Національної поліції, Служби безпеки України та відповідних органів державної влади. Категорію «обмеження прав людини» необхідно відрізняти від категорії «порушення прав людини», оскільки обмеження, на відміну від порушення, може мати як законний, так і протизаконний характер. Водночас, порушення завжди перебуває поза межами дозволеного та тягне за собою юридичну відповідальність. Ураховуючи соціальні цінності прав людини та значущість їхнього дотримання для суспільства, більшість таких прав поставлені під охорону кримінальним законом [5].

Також слід зазначити що з початком повномасштабного вторгнення Росії на територію України, набули чинності зміни до закону «Про Національну поліцію», якими передбачено розширення повноважень поліцейських на період воєнного стану та 60 днів після його припинення або скасування [6]. Право застосування поліцейських заходів передбачено великою кількістю міжнародних нормативно-правових актів які були і залишаються актуальними, але все ж таки слід враховувати що цими законами раніше не передбачалося таке становище країни [7]. В умовах воєнного стану, підвищеної загрози для життя та здоров'я звичайних громадян доцільним є прийняття законопроекту від 15.03.2022 № 7147, що розширяє повноваження поліції, надає більше підстав для зупинки транспортного засобу, перевірки документів, розширення повноважень що до застосування поліцейських заходів, а також для використання спеціальних засобів що використовуються в роботі поліцейського, що в свою чергу допомагає боротися з можливими злочинами які можуть виникати на підґрунті війни, а також така зміна забезпечує безпеку громадському населенню, та вчасному і ефективному реагуванню на правопорушення.

Отже, до висновку потрібно сказати, що в умовах воєнного стану в будь-якій країні буде присутній фактор обмеження певної категорії прав та свобод людини. Будь-який орган державної влади на певній території може лише обмежити дані права, однак за їх порушення наступатиме відповідальність згідно закону. В цей же час, навіть тимчасово створені державні органи повинні розуміти, що діяльність таких органів повинна базуватись на меті виконання владних повноважень та з метою досягнення миру на визначеній території. В цей же час, потрібно проводити роз'яснювальну та профілактичну роботу з населенням. Громадяни повинні розуміти, що забезпечення територіальної цілісності та національної безпеки може бути забезпечено тільки при взаємодії державних органів та мирного населення, злагоджених дій під час виконання програми забезпечення безпеки.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-Вр#Text//>
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 № 2102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text//>
3. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 19.02.2022 № 1160. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15/ed20220219#Text//>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 01.04.2022 № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/ed20220401#Text//>
5. Мельник Р. І., Чубко Т. П. Проблеми теорії та практики застосування законодавства. Проблеми обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального правового режиму: Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка: Луганськ, 2016 рік, с.125-132.
6. Проект Закону від 15.03.2022 року № 7147 про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39210//>
7. Жбанчик А. В., Комісаров О. Г., Тимофеев В. П. Навчально-методичний посібник з вогневої підготовки: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ: Дніпро, 2017. С. 5-18.

Владислав ТИШКОВ, здобувач вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр КАРПЕНКО,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

УРАХУВАННЯ ТЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИ ПІД ЧАС ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Поліцейські, для виконання покладених на них повноважень мають право застосовувати превентивні та примусові поліцейські заходи [2]. Відповідні дії необхідно виконувати з урахуванням гендерних особливостей, оскільки деякі поліцейські заходи передбачають застосування фізичної сили або вчинення дій, що можуть в деякій мірі обмежувати сексуальну недоторканість особи.

Під час застосування фізичної сили, як заходу примусу, поліцейський повинен враховувати тендерні особливості особи, щодо якої він застосовуватиме відповідний захід. Оскільки на природному рівні закріплено, що загальним правилом чоловік, в порівнянні з жінкою, є більш сильним та витривалим. Враховуючи відповідні обставини, можна зробити висновок, що під час затримання чоловіка, поліцейському необхідно застосовувати більше фізичної сили. Її застосування у тому ж розмірі до жінки може призвести до травматичних наслідків, що порушуватиме принцип пропорційності застосування поліцейського заходу, встановленого Законом України «Про Національну поліцію України» [2]. Відповідне правило необхідно враховувати і під час застосування спеціальних засобів. Однак, варто також зауважити, що законом заборонено застосовувати поліцейські заходи примусу до жінок з явними ознаками вагітності.

Не менш важливим питанням, що потребує гендерного урахування є проведення поверхневої перевірки. Відповідно вище зазначеного закону, поверхневу перевірку зобов'язаний проводити поліцейський відповідної статі. Єдиним виключенням є те, що зазначений поліцейський захід може проводити поліцейський протилежної статі лише із застосуванням спеціального технічного приладу. Однак, відповідний спосіб не гарантує якості проведення поверхневої перевірки.

Відповідна норма, що встановлює вищезгадане правило щодо проведення поліцейського заходу поліцейським відповідної статі, на нашу думку, була запроваджена з метою забезпечення сексуальної недоторканості особи. У випадку необхідності її проведення щодо, наприклад, особи, яка відмовляється застосовувати до себе категорію гендеру (агендер) [1], чи доцільним буде шукати поліцейського, який має відповідну орієнтацію?

Більш реальною проблемою є проведення поверхневої перевірки щодо гермафродита, особи, яка має ознаки обох статей. На нашу думку, відповідне питання можна вирішити думкою самої особи щодо того, поліцейського якої статі необхідно запросити для проведення заходу. Однак, у випадку категоричної відмови особи від вирішення даного питання, буде створювати прогалину, на яку законодавцю необхідно звернути увагу.

Поліцейський, під час своєї діяльності, зобов'язаний зважати на гендерні особливості особи, щодо якої він буде застосовувати поліцейські заходи. Відповідне урахування забезпечить поліцейському належне виконання покладених на нього обов'язків та вбереже його від можливої відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Агендерність : веб-сайт. URL: <https://www.wiki-data.uk-ua.nina.az/Агендерність.html>.
2. Про Національну поліцію України : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/580-19#Text>.

Алік КАРАПЕТЯН, здобувач вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр КАРПЕНКО,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА ГІГІЄНИ ПРИ ТРИМАННІ ЗАТРИМАНИХ ОСІБ В КІМНАТАХ ДЛЯ ЗАТРИМАНИХ ТА ОСТАВЛЕНИХ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В Україні тримання затриманих осіб здійснюється відповідно до встановлених норм та правил. Однак, нерідко стається так, що умови тримання затриманих не відповідають стандартам безпеки та гігієни, що може призвести до порушення прав людини та загрози життю та здоров'ю затриманих.

Однією з найважливіших проблем у сфері тримання затриманих є забезпечення безпеки та гігієни в кімнатах для затриманих та оставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції. З метою запобігання таких негативних наслідків, необхідно вирішувати проблему підвищення якості умов тримання затриманих, забезпечення безпеки, гігієни та забезпечення достойного статусу затриманих осіб.

Тому досить важливим є розгляд питань, які пов'язані з забезпеченням безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих та оставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції [1, с. 23].

Забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб є однією з найважливіших проблем у сфері правоохоронної діяльності. Тримання затриманих відбувається у кімнатах для затриманих та оставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції, де кожен затриманий перебуває протягом певного часу.

У зв'язку з цим, важливо забезпечити достатній рівень безпеки та гігієни у кімнатах для затриманих, щоб уникнути негативних наслідків для затриманих та персоналу. При цьому, необхідно враховувати не лише фізичний, але й психологічний стан затриманих, їх права та свободи.

Одним з найважливіших аспектів забезпечення безпеки та гігієни є наявність відповідного обладнання, яке забезпечує контроль за затриманими та запобігає небажаним ситуаціям. Також необхідно вживати заходів для запобігання поширенню інфекційних захворювань, забезпечувати достатній рівень освітлення, вентиляції та температури у кімнатах для затриманих.

Поліцейські органи повинні забезпечувати належний рівень дотримання

прав затриманих, що означає забезпечення доступу до медичної допомоги, харчування та води. Також необхідно забезпечувати можливість звернення до адвоката та представників громадських організацій [2, с. 171].

Тому, забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих та оставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції є важливою задачею, яка потребує системного та комплексного підходу. Поліція повинна вживати всіх необхідних заходів для забезпечення достатнього рівня безпеки та гігієни у кімнатах для затриманих, в тому числі застосовувати нові технології та обладнання.

Крім того, необхідно проводити систематичний моніторинг умов тримання затриманих, щоб вчасно виявляти та усувати можливі проблеми. Також важливо залучати громадські організації та незалежних експертів до моніторингу умов тримання затриманих та контролювати дотримання законодавства в даній сфері.

У разі порушення прав та свобод затриманих осіб в кімнатах для затриманих, необхідно вживати необхідних заходів щодо їх захисту та накладання відповідальності на винних у порушеннях. Крім того, необхідно розглядати можливість використання альтернативних форм тримання затриманих, таких як домашній арешт чи електронний нагляд, що дозволяють зменшити ризик порушення прав та свобод затриманих [3, с. 188].

Отже, забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих та оставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції є важливою задачею, яка потребує системного та комплексного підходу. Вирішення цієї проблеми вимагає співпраці всіх сторін, зокрема поліції, громадських організацій, експертів та представників правозахисних організацій. Необхідно розробити та впровадити нові стандарти умов тримання затриманих та забезпечити їх дотримання на всіх етапах процесу.

Особливу увагу необхідно звернути на запобігання жорстокого поводження затриманих та використання фізичного та психологічного тиску. Для цього необхідно проводити регулярні навчання поліцейських з питань прав затриманих та забезпечення безпеки при їх триманні.

У разі порушення прав та свобод затриманих осіб, відповідальні особи повинні нести за це відповідальність, включаючи дисциплінарні, цивільні та кримінальні наслідки.

Загальна мета забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб полягає в тому, щоб затримані мали достатній рівень захисту та належних умов тримання, що відповідають стандартам прав людини. Таке забезпечення допоможе зберегти життя та здоров'я затриманих, запобігти порушенню їх прав та свобод, а також забезпечити належний рівень професійного стандарту поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Білецька, І. І. Особливості забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2019. Т. 7. С. 21-24.
2. Гуцало В. В. Проблеми забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2019. Вип. 87. С. 166-172.
3. Мельниченко А. А. Організація забезпечення безпеки та гігієни при триманні затриманих осіб в кімнатах для затриманих. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2019. № 894. С. 186-190.

Владислав ЦЕПКОВ, здобувач вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Олександр КАРПЕНКО, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОЛІЦЕЙСЬКІ ЗАХОДИ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ: ПОШУК БАЛАНСУ

У здійсненні своїх функцій поліція здебільшого має за мету забезпечення громадської безпеки та порядку в суспільстві. Однак, при застосуванні поліцейських заходів можуть виникати ситуації, коли ці заходи стають причиною порушення прав людини. Тому важливо знайти баланс між діями поліції та захистом прав та свобод людини. У цьому контексті важливим завданням є вивчення нормативно-правової бази щодо застосування поліцейських заходів, а також розробка механізмів контролю за діями правоохоронних органів. Таким чином, обрана нами тема є актуальною та важливою в контексті забезпечення прав людини та дотримання закону під час здійснення поліцейської діяльності.

Забезпечення громадської безпеки та порядку є однією з найважливіших функцій держави, яку здійснює поліція. Однак, при застосуванні поліцейських заходів можуть виникати ситуації, коли ці заходи стають причиною порушення прав людини. Тому важливо знайти баланс між діями поліції та захистом прав та свобод людини.

У зв'язку з цим, нормативно-правова база забезпечення прав людини під час застосування поліцейських заходів постійно удосконалюється. До таких заходів належать, зокрема, поліцейські обшуки, затримання, використання спеціальних засобів захисту, зокрема, електрошокових пристроїв, та інші [1, с. 36].

Для досягнення балансу між захистом прав та свобод людини та забезпеченням громадської безпеки необхідно забезпечити прозорість та обліковість дій правоохоронних органів. У цьому контексті важливим завданням є розробка механізмів контролю за діями поліції та їх взаємодією з громадою.

Таким чином, забезпечення прав людини та дотримання закону під час здійснення поліцейської діяльності є важливим елементом правової держави. Розумний пошук балансу між захистом прав людини та забезпеченням громадської безпеки є ключовим завданням для забезпечення довіри громади до поліції та підвищення ефективності її діяльності.

Проблематика дотримання прав людини пов'язана з тим, що під час здійснення своїх функцій поліція може порушувати права людини, в тому числі на життя, свободу та гідність. Це може статися при застосуванні поліцейських заходів, таких як затримання, обшуки, використання спеціальних засобів захисту та інших.

Одна з основних проблем полягає у тому, що захист прав людини та забезпечення громадської безпеки є взаємозв'язаними завданнями, які можуть конфліктувати між собою. Недостатнє розуміння поліцією прав та свобод людини, а також недостатні контрольні механізми щодо її дій можуть призвести до порушення прав людини [2, с. 35].

Інша проблема полягає у тому, що поліція може мати більші повноваження та ресурси у порівнянні з громадянами, що може призводити до надмірного застосування сили та порушення прав людини.

Також важливим є питання взаємодії поліції з громадою та забезпечення її довіри до правоохоронних органів. Недостатня прозорість та обліковість дій поліції можуть призвести до недовіри та негативного ставлення до неї з боку громади.

Тому, проблематика пов'язана з пошуком балансу між захистом прав та свобод людини та забезпеченням громадської безпеки, а також з розробкою механізмів контролю за діями поліції та її взаємодією з громадою.

Вирішення проблематики пов'язано зі створенням механізмів та інструментів, які дозволять забезпечити баланс між захистом прав та свобод людини та забезпеченням громадської безпеки.

Один зі способів вирішення проблеми полягає у покращенні нормативно-правової бази щодо застосування поліцейських заходів. Важливо забезпечити її узгодженість з міжнародними стандартами та нормами забезпечення прав людини. Також важливим є підвищення правової культури серед правоохоронців та забезпечення їх навчання з питань захисту прав людини.

Ще один спосіб полягає в забезпеченні прозорості та обліковості дій поліції. Для цього важливо розвивати механізми контролю за діями правоохоронних органів, зокрема, залучення незалежних спостерігачів, збір та аналіз даних щодо застосування поліцейських заходів, а також забезпечення доступу до цих даних громадськості.

Також важливим є забезпечення взаємодії поліції з громадою. Це може

бути здійснено шляхом проведення інформаційних кампаній, консультацій та зустрічей з громадськістю, а також залучення громадських організацій до контролю за діями поліції [3, с. 144].

Отже, у висновках варто сказати, що захист прав та свобод людини є однією з основних функцій правоохоронних органів, зокрема поліції. Однак, при застосуванні поліцейських заходів можуть виникати ситуації, коли ці заходи стають причиною порушення прав людини. Тому важливо знайти баланс між діями поліції та захистом прав та свобод людини.

Проблематика полягає в тому, що захист прав людини та забезпечення громадської безпеки є взаємозв'язаними завданнями, які можуть конфліктувати між собою. Недостатнє розуміння поліцією прав та свобод людини, а також недостатні контрольні механізми щодо її дій можуть призвести до порушення прав людини. Також важливим є питання взаємодії поліції з громадою та забезпечення її довіри до правоохоронних органів.

Вирішення проблематики пов'язано зі створенням комплексного підходу, що передбачає забезпечення балансу між захистом прав людини та забезпеченням громадської безпеки, прозорістю та обліковістю дій поліції, а також взаємодією з громадою. Для цього важливо покращувати нормативно-правову базу щодо застосування поліцейських заходів, розвивати механізми контролю за діями правоохоронних органів та забезпечувати їх навчання з питань захисту прав людини. Також важливим є залучення громадськості до контролю за діями поліції та забезпечення прозорості та обліковості її дій.

Список використаних джерел:

1. Багмет М. А. Правове регулювання діяльності поліції в Україні. *Юридична Україна*. 2019. № 2. С. 33-37.
2. Борисенко О. О. Принципи правозахисної діяльності поліції в Україні. *Право і Безпека*. 2018. № 2. С. 33-38.
3. Кропивницький Є. І. Законодавче забезпечення прав людини в діяльності поліції України. *Правова доктрина*. 2017. Т. 12, № 2. С. 142-147.

Денис ШЕВЧЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олена ЛОПАЄВА,
старший викладач кафедри тактико -
спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ВРАХУВАННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Врахування гендерних особливостей фізичної особи є необхідними умовами ефективної діяльності правоохоронних органів України [1, с. 11]. Останнє десятиріччя в Україні характеризується підвищеною увагою з боку державних інституцій до питання гендерної рівності членів українського суспільства в усіх сферах суспільних відносин [2, с. 116]. Застосування стереотипів на обґрунтуванні гендерних принципів та стереотипів щодо фізичних параметрів може призвести до некоректного визначення стану речей та дієвості проведених заходів. У цьому контексті стає розробка спеціальної програми підготовки для правоохоронців, через це необхідно зменшити відмінності в поведінці громадян із зовнішніми гендерними та фізичними характеристиками в різних ситуаціях, а також забезпечити захист їх прав і свободи від будь-якої дискримінації, зокрема на підставі гендеру та фізичних особливостей. Вдосконалення правового становища та дотримання гендерної рівності є важливим аспектом суспільного розвитку [3, с. 314].

Ця теза глибоко аналізує питання врахування гендерних особливостей фізичної особи в діяльності правоохоронних органів України, а також пропонує деякі рішення для розв'язання проблеми. Вона також підкреслює важливість забезпечення прав та свобод громадян від дискримінації за ознакою статі та фізичних характеристик.

При вирішенні завдань правоохоронної діяльності необхідно враховувати гендерні особливості фізичної особи. Це включає в себе врахування статі, віку, культурного та етнічного походження, стану здоров'я, релігійних переконань, сексуальної орієнтації та інших аспектів, які можуть вплинути на поведінку та реакцію людини у взаєминах з правоохоронними органами.

Правоохоронні органи України повинні мати належне розуміння гендерних ролей та стереотипів, що в суспільстві, та уникати застосування стереотипів у своїй діяльності. Для цього варто проводити систематичні тренінги та навчання правоохоронців з питань гендерної чутливості та рівності стану. При взаємодіях з фізичними особами правоохоронні органи повинні

підтримуватися принципом гуманного та важливого ставлення до людей. Вони повинні бути свідомі та розуміти, що кожна людина має право на повагу та захист своїх прав, незалежно від своєї статі та інших особистих ознак.

Таким чином, врахування гендерних особливостей та фізичних особливостей особи може допомогти забезпечити більш ефективну та гуманну діяльність правоохоронних органів України. Врахування цих взаємодій між правоохоронцями та забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок у взаємодії з правоохоронними органами вимагає врахування гендерних особливостей фізичної особи, зокрема, різниці у фізичних здібностях, психологічних характеристиках та потребах, які можуть вплинути на сприйняття нею ефективності правоохоронної системи. Для досягнення цього необхідно провести гендерний аналіз у всіх сферах правоохоронної діяльності, а також розробити спеціальні програми та політики з врахування гендерних аспектів, спрямовані на забезпечення рівних можливостей та захисту прав кожної фізичної особи, незалежно від її стану.

Отже, згідно з викладеними тезами, врахування гендерних особливостей фізичної особи є успіхом у діяльності правоохоронних органів України. Забезпечення рівних можливостей та захисту прав кожної фізичної особи, незалежної від статі, вимагає проведення гендерного аналізу в усіх сферах правоохоронної діяльності, а також розробки спеціальної програми та політики з врахування гендерних аспектів. Тільки такі дії можуть забезпечити ефективність правоохоронної системи та сприяти збереженню рівності та справедливості в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія / Ю.В. Гаруст, В.І. Мельник. Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.
2. Карпенко Р. Специфіка організації діяльності дільничних офіцерів поліції у світлі гендерної політики / Р. Карпенко // Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення незалежності України (м. Дніпро, 10-11 червня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 116-117
3. Попович А. Гендер і гендерна рівність: основні поняття та концепції / А. Попович // Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні: сучасні досягнення та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 25-й річниці з дня прийняття Конституції України та 30-й річниці проголошення незалежності України (м. Дніпро, 10-11 червня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 314-315.

Катерина ШАРАМОК,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Валерій БІЛЧЕНКО,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Адміністративне затримання є одним з обмежувальних заходів адміністративного примусу, який застосовується всупереч волі та бажанню порушника і полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження. Застосування такого заходу як адміністративне затримання, підстави та порядок його застосування, мета, строки затримання та перелік посадових осіб, які уповноважені здійснювати затримання, визначено в Кодексі України про адміністративні правопорушення.

Мета цього заходу полягає в припиненні адміністративних правопорушень та усуненні їх негативних наслідків, якщо вичерпано інші заходи впливу; в встановленні особи; забезпеченні своєчасного і правильного розгляду справ та виконанні постанов по справах про адміністративні правопорушення .

У разі адміністративного затримання обов'язково складається протокол згідно зі ст. 261 КУпАП у якому повинно бути зазначено наступне : дата та місце складання даного протоколу; посада, прізвище, ім'я та по-батькові особи, яка склала цей протокол; головні відомості про затриману особу; час і мотиви застосування адміністративного затримання [3].

У разі відмови затриманої особи підписувати протокол, в ньому робиться запис про відмову. Про кожен випадок затримання, органи або ж уповноважені особи повинні проінформувати центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, окрім випадків коли особа захищає себе самостійно або звертається за допомогою до власного правника. Але варто зазначити, що абсолютно всі громадяни України мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги, про це обов'язково має бути роз'яснено особі, після чого вона повинна поставити свій підпис у протоколі

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» особи, до яких застосовано адміністративне затримання, мають право на правові послуги, що полягають у: здійсненні представництва їх інтересів в судах, інших державних органах (зокрема, органах внутрішніх справ, тобто в поліції), органах місцевого самоврядування, перед іншими

особами; а також складенні документів процесуального характеру [6].

До переліку обов'язків поліцейського при застосуванні адміністративного затримання слід віднести:

негайне повідомлення затриманій особі зрозумілою для неї мовою, підстави до застосування адміністративного затримання та у вчиненні якого адміністративного правопорушення або злочину, її підозрюють

- інформування про законне право мати захисника
- надання у разі необхідності - домедичної допомоги
- надання затриманій особі можливості - негайно повідомити про своє затримання і місцезнаходження близьким родичам, членам родини або іншим особам за вибором затриманого (згідно зі ст. 213 КПК України та ст.261 КУпАП) [2-3].

- надання інформації про затримання особи у центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо затримана особа захищає себе особисто чи користується допомогою власного захисника відповідно до Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363 [5].

У разі затримання неповнолітньої особи уповноважена посадова особа, яка здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це його батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки і піклування.

Відповідно до ч.1 ст. 211 КПК України, термін затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати 72 години з моменту затримання.

Відповідно до ч.2 ст. 211 КПК України, затримана особа, без ухвали слідчого судді, суду повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання щодо нього запобіжного заходу, не пізніше 62 годин з моменту затримання [2].

Відповідно до ч.1 ст. 263 КУпАП, адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більше 3 годин [3].

Злісна непокора є однією з найпоширеніших підстав до застосування адміністративного затримання. Також слід зазначити, що у 2011 році Конституційний Суд України розтлумачив поняття «злісної непокори», як відмову від виконання наполегливих, неодноразово повторених законних вимог або відмову, виражену у зухвалій формі, яка свідчить про ярко виражену зневагу до представників правоохоронних органів. А от Закон України «Про Національну поліцію» (ст. 29) вказує, що застосування адміністративного затримання, як поліцейського заходу примусового характеру, має бути «законним, необхідним, пропорційним та ефективним». Цей же закон (ст. 43, 44) чітко встановив принципи і порядок застосування правоохоронцями фізичної сили та спецзасобів при затриманні, наголошуючи важливість того, що поліцейський має їх застосовувати «з урахуванням конкретної ситуації,

характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення». Крім того, поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування ним фізичної сили або спеціальних засобів і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги [4].

Проте, у своїй практичній діяльності працівники поліції не завжди дотримувались цих порівняно нескладних і достатньо конкретних вимог законодавства. Статистика свідчить про те, що найбільш поширеними порушеннями прав громадян при затриманні можна вважати:

- затримання без достатніх на те підстав;
- використання фізичної сили за відсутності для цього нагальної потреби;
- надмірне застосування фізичної сили, у тому числі з використанням небезпечних для життя прийомів;
- застосування фізичних заходів впливу без врахування статі, віку та інших індивідуальних особливостей особи;
- невинуватиме ситуацією застосування спеціальних засобів обмеження рухомості (кайданки тощо);
- відмова пояснити затримуваній особі підстави для затримання;
- застосування фізичної сили без попереднього попередження про такі наміри;
- відсутність фіксації обставин та порядку проведення затримання за допомогою портативних нагрудних відеореєстраторів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : станом на 27.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
5. Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова, Порядок від 28.12.2011 № 1363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-i-i-Text>.
6. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.

Олексій БАБЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВРАХУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Історія створення гендеру складна і пов'язана з багатьма соціокультурними і науковими процесами, які відбувалися протягом останніх століть.

Поняття «гендер» вперше почали використовувати в соціології і феміністських дослідженнях в 1950-60-х роках. На той час, вона була визначена як соціальні ролі, які приписуються чоловікам та жінкам в суспільстві, тобто як соціальні конструкти. У 1970-х роках феміністки розпочали активність у зміні поняття «стать» на «гендер», щоб зазначити, що стать - це біологічні відмінності між чоловіками та жінками, а гендер - це соціально-культурні ролі, які пов'язані з цими біологічними різницями.

У науковому дискурсі поняття «гендер» почали активно використовувати в 1980-х роках. Термін «гендер» був вперше введений в ООН у 1983 році для позначення соціальних ролей, пов'язаних зі статтю. Після цього він став все більш поширеним у соціальних науках та громадському дискурсі. Згодом, концепція гендеру стала невід'ємною частиною багатьох галузей науки і суспільства, включаючи право, медицину, психологію та політику. Сьогодні поняття «гендер» використовується для позначення соціальної конструкції, яка визначає статеві ролі в суспільстві, що не є відображенням біологічної статі [1].

Гендер - це соціальна конструкція, яка відноситься до соціальної ролі, яку виконує людина відповідно до своєї статі. Гендер визначається не лише біологічними чинниками, а й культурними, історичними, психологічними та іншими факторами. Гендерні ролі визначають, як очікується від людей певної статі поводитися, які ролі вони повинні грати у різних сферах життя, наприклад, в сім'ї, на роботі, в школі тощо. Гендерні стереотипи можуть впливати на уявлення про те, що вважається чоловічою або жіночою поведінкою, виглядом, зацікавленостями. Гендерні ролі та стереотипи формуються в результаті соціальної взаємодії та відображають соціально-культурні відносини. Гендерні норми відображаються в різних аспектах життя,

включаючи спосіб одягу, стиль поведінки, спосіб спілкування та розподіл обов'язків у родині та на роботі.

Гендерні особливості фізичних осіб можуть включати різниці в біологічних характеристиках, таких як розмір тіла, вага, форма тіла, розташування внутрішніх органів та інші фізіологічні риси. Зазвичай, чоловіки мають більшу масу тіла та м'язову масу, в той час як жінки мають більш виражені криві тіла та відносно більші кількості жирової тканини. Окрім того, існують різниці в гормональному профілі чоловіків і жінок, які можуть впливати на фізіологію та поведінку [2].

Однак, важливо розуміти, що не всі фізичні риси можуть бути однозначно віднесені до певної гендерної категорії. Існують інтерсексуальні люди, які мають біологічні характеристики, що не відповідають стандартним гендерним категоріям чоловіків і жінок. У діяльності правоохоронних органів України врахування гендерних особливостей фізичної особи є важливим аспектом забезпечення рівних прав і свобод громадян, а також ефективної боротьби зі злочинністю. Отже, гендерні особливості фізичних осіб є складними та різноманітними, і пов'язані з біологічними та соціальними факторами. Важливо розуміти, що гендер - це не тільки біологічні риси, але й соціально-культурні конструкти, які можуть впливати на досвід та можливості людей у суспільстві.

Однією з основних гендерних особливостей є стать. Наприклад, чоловіки та жінки можуть мати різний ступінь фізичної сили та витривалості, а також різні способи реагування на небезпечні ситуації. Тому важливо, щоб правоохоронні органи брали до уваги ці особливості при здійсненні своїх функцій, зокрема при затриманні, обшуку та затриманні злочинців. Крім того, важливо враховувати гендерні особливості при розслідуванні злочинів, зокрема в разі гендерно зумовленої насильницької поведінки.

Також важливо, щоб правоохоронні органи здійснювали заходи щодо захисту жінок та дітей від насильства в сім'ї, що є однією з головних проблем сучасного суспільства. Правоохоронні органи повинні враховувати гендерні особливості при складанні стратегій боротьби зі злочинністю та плануванні оперативних-розшукових заходів. Важливо, щоб у складі правоохоронних органів було достатньо жінок, які могли б здійснювати свої функції в ефективний спосіб та забезпечувати рівноправність гендерів у правоохоронній сфері [3].

Таким чином, діяльність правоохоронних органів України з урахуванням гендерних особливостей фізичної особи є дуже важливим аспектом забезпечення рівних прав та свобод громадян, а також ефективної боротьби зі злочинністю. Правоохоронні органи повинні враховувати гендерні особливості при здійсненні своїх функцій, зокрема при затриманні, обшуку та затриманні злочинців, а також при розслідуванні злочинів, зокрема в разі гендерно зумовленої насильницької поведінки. Важливо, щоб у складі правоохоронних органів було достатньо жінок, які могли б здійснювати свої функції в ефективний спосіб та забезпечувати рівноправність тендерів у правоохоронній

сфері. Розуміння та врахування тендерних особливостей може допомогти правоохоронним органам більш ефективно захищати права та свободи громадян та боротися зі злочинністю в Україні.

Список використаних джерел:

1. Маєрчик М., Плахотнік О., Ярманова Г. Гендер для медій: підручник. Київ, 2017. 224 с.
2. Кравець В.П., Говорун Т.П., Кікінежді О.М. Гендерні дослідження: прикладні аспекти: монографія. м. Тернопіль. 2013. 224 с.
3. Ліза Д. Гендерні питання у секторі безпеки. Збірник інформаційно-методичних матеріалів DCAF, ОБСЄ/БДПЛ, ООН Жінки. 2019. 84 с.

Ярослав КУЗЬМІН,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Історія поліцейських заходів має давнє коріння. У давні часи вже існували спеціально уповноважені особи, які займалися збереженням порядку та безпеки в громадських місцях. Наприклад, у Давній Греції таку роль виконували «сципіони», у Давньому Римі - «вігілії», а у середньовічній Європі - «пажики» та «підсумовники». У середині XIX століття з'явилися перші формальні поліцейські органи, які функціонували в рамках державного апарату влади. У багатьох країнах світу поліцейські заходи були розроблені згідно з національними традиціями та культурними особливостями. Так, у США поліція має військову структуру, а в Європі - цивільну. Відповідно, заходи, що застосовуються в різних країнах, можуть відрізнятися за своїм спрямуванням та формою проведення.

Сьогодні поліція використовує широкий спектр заходів для забезпечення безпеки та порядку, таких як патрулювання, організація блокпостів, обшуки, арешти, застосування фізичної сили та зброї, а також тактики переговорів та психологічних впливів.

Поліцейська діяльність - це сукупність заходів та дій, що здійснюються поліцією з метою забезпечення правопорядку та безпеки громадян від злочинності та інших порушень громадського порядку. Ця діяльність охоплює весь спектр дій поліції, від патрулювання вулиць та реагування на злочини, до профілактики правопорушень та співпраці з громадою для забезпечення безпеки та порядку. Основні завдання поліції полягають у запобіганні та протидії злочинності, захисті прав та свобод громадян, виявленні, розкритті та розслідуванні злочинів, забезпеченні безпеки громадських місць та подій, а також у виконанні інших функцій, пов'язаних зі збереженням громадського порядку та безпеки. Поліцейська діяльність є надзвичайно важливою для забезпечення безпеки громадян та функціонування суспільства в цілому. Вона базується на принципах законності, об'єктивності, пропорційності, гуманності та демократії, і виконується поліцією як професійною та незалежною організацією, що діє в інтересах громадян і держави [1].

Превентивні поліцейські заходи - це заходи, спрямовані на запобігання злочинам та порушенням закону до їх вчинення. Основною метою таких заходів є зменшення кількості злочинів та забезпечення безпеки громадян. Згідно ст.31 Закону України про Національну поліцію існують такі види превентивних поліцейських заходів:

- перевірка документів особи;
- опитування особи;
- поверхнева перевірка і огляд;
- зупинення транспортного засобу;
- вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- поліцейське піклування [2].

Ці заходи допомагають поліції зменшити кількість злочинів, сприяють збереженню порядку та забезпеченню безпеки громадян.

Дотримання прав людини під час застосування поліцейських заходів є надзвичайно важливим, оскільки поліція має виконувати свої функції в межах закону та з увагою до прав людини. До прав людини належать право на життя, свободу, безпеку, гідність, свободу від дискримінації та інші права, які повинні бути захищені поліцією. Для того, щоб дотримання прав людини було забезпечене під час застосування поліцейських заходів, необхідно

дотримуватись наступних принципів:

1. Законність - поліцейські заходи повинні бути здійснені відповідно до закону та міжнародних стандартів прав людини.

2. Пропорційність - поліцейські заходи повинні бути пропорційними до ступеня загрози, яку необхідно врегулювати.

3. Недискримінація - поліцейські заходи не повинні бути спрямовані проти будь-якої особи або групи осіб на підставі їх расової чи етнічної належності, статі, релігії, національності, соціального стану, мови або будь-якої іншої ознаки.

4. Захист життя та безпеки - поліцейські заходи повинні бути спрямовані на захист життя та безпеки громадян.

5. Участь громадськості - поліція повинна взаємодіяти з громадськістю, забезпечуючи можливість громадськості брати участь у процесі встановлення порядку та захисту прав людини [3].

Дотримання прав людини під час поліцейських заходів є дуже важливим, оскільки це дозволяє забезпечити безпеку та свободу громадян. Поліція зобов'язана захищати права та свободи людей, а не порушувати їх. Кожен громадянин має право на рівний доступ до правосуддя та захист від дискримінації. Це також означає, що поліція повинна поводитись з громадянами шанобливо та поважно, не застосовувати жорстокості та неадекватну силу. Дотримання прав людини також сприяє підтримці довіри громадян до поліції, що в свою чергу забезпечує сприятливу атмосферу для співпраці між громадою та поліцією. Це дозволяє поліції більш ефективно здійснювати свої функції з охорони громадського порядку.

Список використаних джерел:

1. Вітвіцький С. С., Тулінов В.С., Мердова О.М. Поліцейська діяльність. Підручник. м. Київ. 2021. 187 с.
2. Закон України про Національну поліцію: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Чупров В. Моніторинг дотримання прав людини в територіальних органах Національної поліції України. Посібник. Київ, 2016. 144 с.

Влада СМОЛЯР,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНИХ ОСІБ В КІМНАТАХ ДЛЯ ЗАТРИМАНИХ ТА ДОСТАВЛЕНИХ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Відповідно до ст. 3 Конституції України права та свободи людини і громадянина є найвищою соціальною цінністю і повинні дотримуватися усіма правоохоронними органами та відповідними органами держави незалежно від статусу та категорії громадянина [1].

Умови тримання затриманих осіб є однією з найбільш важливих тем у сфері правосуддя та правопорядку. Це тому, що правильне тримання затриманих є необхідною умовою для забезпечення їх безпеки та здоров'я, а також для забезпечення правильної роботи правосуддя та запобігання порушенням прав людини.

Згідно зі статтею 5 Європейської конвенції про права людини, кожна особа, яку утримують в карантинній камері, має право на достатні умови життя та нормальну медичну допомогу [2].

Умови тримання затриманих осіб в кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції регулюються наказом МВС України від 23 травня 2017 року № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України». Згідно з цим наказом, кімнати для затриманих мають бути обладнані необхідними засобами забезпечення життєдіяльності, такими як мінімальний набір меблів, постільні речі, засоби особистої гігієни, а також засоби охорони та контролю [3].

Крім того, в кімнатах для затриманих повинні бути забезпечені умови для безпеки затриманого та інших осіб, які перебувають в цій кімнаті. Наказ передбачає, що в кімнаті для затриманих мають бути встановлені системи вентиляції та кондиціонування повітря, а також система відеоспостереження та звукоізоляція.

Для забезпечення нормального функціонування правосуддя та

запобігання порушенням прав людини, кімнати для затриманих повинні мати достатньо місця для затриманих осіб, забезпечувати конфіденційність зустрічей з адвокатами та рідними, а також мати доступ до необхідних засобів зв'язку.

Враховуючи важливість забезпечення адекватних умов тримання затриманих осіб, у відповідних документах Національної поліції України, таких як «Стандарт організації діяльності територіального органу Національної поліції України», «Стандарт патрульної поліції» та ін., також встановлені вимоги до умов тримання затриманих.

Наведені вище вимоги та стандарти є обов'язковими для виконання в усіх кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції. Такі вимоги мають на меті забезпечити достойне та безпечне тримання затриманих осіб, запобігти порушенням їх прав та забезпечити ефективне функціонування правосуддя.

Особам, які доставлені в територіальне відділення Національної поліції та поміщені в кімнати для затриманих, повинно бути роз'яснено їх право щодо звертання зі скаргами на порушення їх прав до посадових осіб поліції, прокуратури, суду, Уповноваженого верховної Ради України з прав людини а також відповідних міжнародних та європейських правозахисних організацій.

Щоб забезпечити гарантії базових прав затриманих та унеможливити безпідставні звинувачення поліцейських, починаючи з грудня 2017 року, було розпочато процес впровадження в діяльність Національної поліції України нової системи обліку всіх дій щодо затриманих осіб - системи «Custody Records», яка передбачає електронну систему обліку всіх дій щодо затриманої особи, відеофіксацію її дій в кімнаті для затриманих та її інтерв'ювання [4].

Для того, щоб переконатися у дотриманні вимог щодо умов тримання затриманих осіб, в кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції регулярно проводяться перевірки. Такі перевірки здійснюються спеціально уповноваженими особами, що не мають відношення до патрульної поліції або керівництва територіального органу Національної поліції. Результати перевірок детально фіксуються та аналізуються, а в разі виявлення порушень умов тримання затриманих осіб, приймаються відповідні заходи щодо їх усунення та притягнення винних осіб до відповідальності.

Також варто зазначити, що у разі порушення умов тримання затриманих осіб, можливе складання протоколу про порушення дисципліни в Національній поліції, а також можливе відповідальне ставлення до керівників територіального органу Національної поліції, які допустили порушення вимог щодо умов тримання затриманих осіб.

У підсумку, умови тримання затриманих осіб в кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції мають відповідати встановленим вимогам та стандартам. Забезпечення достойного та безпечного тримання затриманих осіб є важливим елементом

правосуддя та забезпечення прав людини. Тому відповідальність за дотримання умов тримання затриманих осіб несуть не лише безпосередньо патрульна поліція та керівництво територіального органу Національної поліції, але й уповноважені особи, які здійснюють перевірки та контроль за дотриманням вимог щодо умов тримання затриманих осіб.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року: Закон України № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Конвенцію ратифіковано Законом №475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/995_004#Text.
3. Наказ МВС України від 23 травня 2017 року № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0750-17#Text>.
4. Custody Records: система фіксації всіх дій щодо затриманої особи - стан нормативного регулювання. URL: <https://justtalk.com.ua/post/custody-records-sistema-fiksatsii-vsikh-dij-schodo-zatrimanoi-osobi--stan-normativnogo-regulyuvannya>.

Влада СМОЛЯР,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Василь ПОЛИВАНЮК,

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ТЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Враховання гендерних особливостей фізичної особи в діяльності правоохоронних органів України є важливим аспектом забезпечення захисту прав людини і громадської безпеки.

Українське законодавство забороняє будь-яку дискримінацію на підставі статі, в тому числі в сфері правоохоронної діяльності. Тому правоохоронні органи повинні дотримуватись принципів рівності та недискримінації в своїй роботі.

При проведенні обшуків, затриманнях, оглядах, допитах та інших заходах, пов'язаних із запобіганням злочинів і встановленням правди в кримінальних провадженнях, правоохоронні органи мають враховувати гендерні особливості фізичної особи. Наприклад, при затриманні жінки поліцейські повинні забезпечити присутність жінки-поліцейського, яка проведе огляд тіла затриманої. Також жінки повинні мати можливість використовувати жіночі санвузли та забезпечуватись жіночими прокладками та іншими засобами гігієни під час перебування в установках поліції або інших місцях утримання.

Враховання гендеру є важливим при затриманні фізичної особи з кількох причин.

По-перше, гендерна приналежність може впливати на сприйняття поведінки особи працівниками поліції. Наприклад, стереотипні уявлення про те, як повинні вести себе чоловіки та жінки, можуть призвести до того, що жінки, які діють не відповідно до очікувань, можуть бути помилково сприйняті як агресивні, що може призвести до неправомірного застосування сили.

По-друге, гендерні особливості можуть впливати на те, як людина реагує на ситуації стресу та насильства. Наприклад, жінки можуть бути більш вразливими до емоційного та фізичного насильства, і тому їм може потрібен інший підхід під час затримання та перевезення до місця тримання під вартою.

По-третє, гендерні аспекти також можуть впливати на доступ до справедливості та рівності перед законом. Наприклад, випадки сімейного насильства та іншого насильства з ознаками гендерної дискримінації можуть вимагати особливої уваги та захисту з боку правоохоронних органів, що вимагає враховання гендерних аспектів у роботі поліції.

Отже, враховання гендеру є важливим у забезпеченні справедливості та рівності перед законом, зменшенні ризику неправомірного застосування сили та забезпеченні безпеки та захисту для всіх фізичних осіб.

Правоохоронні органи також повинні дотримуватись гендерно-чутливого підходу при взаємодії з потенційними жертвами насильства, зокрема з жінками, які стали жертвами сімейного насильства або насильства з ознаками гендерної дискримінації, оскільки це допомагає забезпечити їхню безпеку та здоров'я, а також покращує сприйняття жертв поліцією. Для цього працівникам поліції необхідно мати відповідну кваліфікацію та навички щодо виявлення та розуміння гендерних аспектів насильства та дискримінації, а також навички ефективної комунікації з жертвами насильства. Правоохоронні органи також мають забезпечувати жінкам доступ до інформації про їх права та можливості захисту, а також забезпечувати конфіденційність і безпеку під час взаємодії з ними.

Основні принципи гендерно-чутливого підходу включають у себе:

1. Прийняття індивідуального підходу до кожної жінки яка стала жертвою. Це означає, що поліцейські повинні дотримуватись принципу рівності, не дискримінувати жінок за будь-якими ознаками та поважати їхні права.

2. Забезпечення безпеки та конфіденційності жінки. Поліцейські повинні створювати безпечні умови для жінки і захищати її від дискримінації, насильства та інших форм тисків. Також важливо, щоб поліцейські забезпечували конфіденційність жінки та не розголошували інформацію про її стан.

3. Повага до культурних особливостей жінок. Поліцейські повинні розуміти, що культурні різниці можуть впливати на сприйняття жінками поліцейської роботи та взаємодії з ними.

Зважаючи на значну кількість випадків дискримінації жінок у діяльності правоохоронних органів України, важливо враховувати гендерні особливості фізичної особи при прийнятті рішень щодо застосування заходів примусового характеру. У цьому контексті необхідно проводити систематичну роботу зі збору та аналізу даних про вплив гендеру на злочинність та поведінку фізичних осіб. Для досягнення цієї мети необхідно вивчити різні аспекти гендерних особливостей фізичної особи, такі як психологічні та біологічні фактори, вплив соціального середовища тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Петрова І.В. Гендерні особливості прояву агресивності у злочинності: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012.
3. Бойко І.О. Гендерні особливості кримінальної поведінки: дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2014.
4. Матеріали досліджень ГО «Жінки проти насильства» та Центру гендерної освіти та досліджень.
5. Закон України «Про запобігання насильству в сім'ї» від 07.12.2017 р. № 2227-VIII.
6. Гендерна політика в системі органів внутрішніх справ України: підходи, проблеми, рекомендації / за заг. ред. М.А. Вінокур та А.М. Хлебникової. - К.: Українська думка, 2018.
7. Бек, М. Гендерні аспекти у роботі правоохоронних органів. Проблеми законності: збірник наукових праць. 2015. № 130. С. 28-37.
8. Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству, прийнята Радою Європи 11 травня 2011 р.
9. Постанова Конституційного Суду України від 21 травня 1998 року № 3-рп/98 «Про тлумачення окремих положень Конституції України (щодо захисту прав жінок)».
10. Рекомендації з питань застосування гендерно-чутливого підходу до поліцейської роботи, Управління з питань наркотиків та злочинності, Організація Об'єднаних Націй, Віденній міжнародний центр з питань кримінального правосуддя, 2014.
11. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Шаповал, С. Гендерна поліцейська реформа в Україні. *Право та безпека*. 2016. № 2. С. 19-27.

Марина ШЕВЧЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Володимир ТИМОФЕЕВ,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОЦЕДУРА РЕАБІЛІТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЗАХИСНИКІВ

В умовах сьогодення, тобто в умовах російської агресії проти України, питання щодо реабілітації українських захисників постає досить гостро. Це питання потребує більшого вивчення та дослідження адже, реабілітація наших захисників, на сьогоднішній день, стоїть в пріоритетних завданнях.

Отже, досліджуючи інститут реабілітації українських захисників, варто перш за все, звернутись до історичних витоків даного питання. Отже, термін «реабілітація» (походить від латинського: «habilitatis») - придатність, здатність, спроможність; означає відновлення придатності, здатності, спроможності. Він вживається в усіх сферах діяльності людини - політичній, юридичній, розумовій, спортивній та ін. У медицині реабілітація визначається як процес відновлення здоров'я і працездатності хворих та інвалідів [1, с. 323].

Комітет експертів з реабілітації ВООЗ (1963) наголосив, що реабілітація - це процес, метою якого є запобігання інвалідності під час лікування захворювань і допомога хворому у досягненні максимальної фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності, на яку він буде здатний в межах існуючого захворювання.

Реабілітація у значенні медицини - це система державних, соціально-економічних, психологічних, медичних, професійних, педагогічних заходів, спрямованих на відновлення здоров'я людини, функціонального стану організму, працездатності і соціального статусу. Система базується на біологічних, соціально-економічних, психологічних, морально-етичних та науково-медичних основах [2, с. 276].

На сьогодні заклади охорони здоров'я, які надають медичну допомогу пораненим та травмованим учасникам бойових дій, а також членам сімей ветеранів війни і родин загиблих захисників і захисниць України, мають водночас забезпечувати своїм пацієнтам кваліфіковану психологічну допомогу, яка наразі не передбачена «Програмою медичних гарантій». Наразі, ухвалена постанова розширить можливості фахівців у сфері психічного здоров'я, адже дозволить створювати у медзакладах цілісні команди фахівців, які на основі кейс-менеджменту надаватимуть якісні послуги з психологічної та фізичної реабілітації. До команди входитимуть фахівці

медичного і немедичного профілю, які у взаємодії з персональним лікарем пацієнта готуватимуть та реалізовуватимуть програму реабілітації відповідно до індивідуальних потреб пацієнта.

Такий підхід, відзначають спеціалісти, повністю відповідає сучасним вимогам до організації реабілітаційного процесу. Крім цього, відповідно до «Програма медичних гарантій», психологічні послуги мають надаватися на основі комплексу заходів з науково доведеною ефективністю та доцільністю відповідно до міжнародних науково обґрунтованих протоколів. А допомогу мають право отримувати як пацієнти стаціонару, так і люди, які проходять реабілітацію амбулаторно чи дистанційно. Підставою для надання послуг є направлення лікаря або особисте звернення людини, яка потребує психологічної допомоги [3, с. 149-150].

Міністерство укладатиме договори про відшкодування вартості наданих послуг з суб'єктами, які включені до Реєстру постачальників послуг із психологічної реабілітації для ветеранів і членів їхніх сімей. Наразі новий механізм має запрацювати як пілотний проект у госпіталях ветеранів війни. У подальшому ця практика може поширитися медичними закладами всієї України. Також прийнятою постановою Міністерства ветеранів доручено затвердити Стандарт психологічної реабілітації, який встановлює комплекс норм, правил, вимог до учасників реабілітаційного процесу, що сприятиме ефективності психологічної реабілітації ветеранів, здійсненню оцінки якості надання послуг

Зазначимо, що на період дії воєнного стану на території України, а також протягом трьох місяців після його припинення або скасування, окрім учасників АТО/ООС, постраждалих учасників Революції Гідності, членів їхніх сімей, родин загиблих (померлих) учасників бойових дій, також представникам силових структур та інших законних формувань, які беруть участь у обороні та захисті держави від військової агресії російської федерації проти України, але ще не мають статусу ветерана війни, буде надано послуги за державний кошт [4, с. 489].

Отже, реабілітація українських захисників - це один із найважливіших напрямків діяльності органів державної влади щодо створення та реалізації програм соціального захисту бійців, збереження або відновлення фізичного та психологічного здоров'я учасників бойових дій, досягнення ними соціально-психологічного благополуччя.

До реабілітації можна віднести такі заходи:

1. лікування (безкоштовне протезування, безкоштовні ліки та лікарські засоби);
2. психологічна реабілітація (санаторно-курортне лікування).

Розроблення та впровадження державної стратегії в питаннях соціального захисту ветеранів АТО (ООС) покладено на Міністерство у справах ветеранів - центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни. А саме надає право особам з інвалідністю внаслідок

отриманих травм, сім'ям загиблих учасників бойових дій на безкоштовні ліки та лікарські засоби [4, с. 41].

Список використаних джерел:

1. Галовський О. Д. Обґрунтування робочого часу при реабілітації військових. *Вісник проблем біології та медицини*. 2019. Вип. 2 (1). С. 322-325.
2. Галовський О. Д. Організація психологічної та фізичної реабілітації військових. *Вісник проблем біології та медицини*. 2019. Вип. 2 (1). С. 275-279.
3. Землянська О. В. Обґрунтування системи психологічної реабілітації правоохоронці. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5, № 6. С. 148-460.
4. Стаднік А. В. Медико-психологічна допомога та реабілітація військовослужбовців. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: педагогічні науки*. 2019. Вип. 5. С. 488-493.

Дар'я БАЙБАРЗА,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Валерій БІЛЧЕНКО,

старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Проблемі забезпечення прав і свобод людини і громадянина в усі часи приділялося багато уваги як на національному рівні, так і на міжнародному. Міжнародна спільнота вимагає від держав захищати права, свободи та законні інтереси їх громадян, сприяти їх відновленню у випадку порушення. У той же час у вітчизняному законодавстві закріплено ряд обставин, за яких вони можуть бути обмежені. Права та свободи людини можуть бути обмежені лише спеціально уповноваженими на те органами державної влади, у визначених випадках та в установленому законом порядку. Дане положення закріплене й у Загальній декларації прав людини, де вказано, що обмеження прав і свобод може бути застосоване до особи лише для забезпечення реалізації прав і свобод інших людей, забезпечення громадського порядку та добробуту в демократичному суспільстві.

Права людини - це моральні принципи або норми, що визначають певні стандарти людської поведінки й регулярно захищаються муніципальним та

міжнародним правом. Вони зазвичай розуміються як невід'ємні, фундаментальні права, «на які людина має право просто тому, що вона є людиною», і які «притаманні всім людям», незалежно від їх віку, етнічного походження, місцезнаходження, мови, релігії, етнічної приналежності чи будь-якого іншого статусу [1].

Відповідно до статті 29 закону України «Про Національну поліцію» Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. В свою чергу вони поділяються на превентивні заходи та заходи примусу.

Зазначемо, що ст. 30 закону України «Про Національну поліцію» чітко закріплює, що поліція для виконання покладених на неї завдань має вживає заходів реагування на правопорушення, які визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення - заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, ст. 31 Закону закріплює превентивні поліцейські заходи, а ст. 43 Закону - поліцейські заходи примусу [2, с. 106].

Поліція в Україні має діяти виключно на підставі, у межах повноважень у спосіб, що визначені Конституцією та законами України, а вказані вище обмеження щодо прав і свобод громадян виступають в якості необхідних умов діяльності поліції саме для забезпечення дотримання прав і свобод людини.

Отже, встановлення обмежень прав і свобод повинно бути пропорційним цінностям правової держави, що захищаються як Основним законом, так і іншими законами держави. Такі обмеження повинні враховувати необхідний баланс інтересів особистості, суспільства і держави. При застосуванні поліцейських заходів важливо розуміти, що права людини закріплені у правових нормах, що чітко прописують можливі варіанти поведінки поліцейських. Права людини стають правилом, що гарантується відповідними механізмами забезпечення і процедурами захисту.

Список використаних джерел:

1. Права людини, Вікіпедія. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.
2. Комзюк М. А. Обмеження особистої свободи громадян за адміністративним правом // Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України: зб. матеріалів наук.-практ. Конф. (м. Харків, 15 квіт. 2015 р.) МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. Харків, 2015. С. 106-112.

Ангеліна ШИШКІНА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри тактико-спеціальної
підготовки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Дотримання прав і свобод людини та громадянина працівниками поліції є надзвичайно актуальною проблемою не лише в Україні, а й для всього світу. Багато країн стикаються кожного дня з цим запитанням, та цього замало, так як всі розуміють, але не кожен спроможний виконати зазначені законом вимоги та забезпечити їх виконання.

Найбільш небезпечними посяганнями на особисті права людини є незаконне застосування до неї психічного, фізичного насильства, таке як катування, а саме завдання навмисного сильного болю або стаждання, особі з метою її покарання за вчинену дію яку вона вчинила, або за діяння в яких вона підозрюється.

Відповідно до чинного законодавства обмеження прав і свобод людини допускається лише у разі необхідності та в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції, у порядку та на підставах, визначених Конституцією та законами України. За жодних обставин поліція не повинна вчиняти, сприяти, терпимо ставитися, спонукати до будь-якої форми катування, жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність. Крім того, закон забороняє будь-які обмеження чи привілеї за ознаками раси, кольору шкіри, релігії, політичних та інших переконань, соціального та національного походження, статі, майнового стану, місця проживання, мовних чи інших ознак.

Наказом МВС України № 1179 від 9 листопада 2016 року «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» встановлено, що за будь-яких обставин і з будь-ким, як у робочий, так і в неробочий час, поліцейські зобов'язані дотримуватись професійної етики, а саме не повиненні піддавати катуванню затриманих осіб, допускати жорстоке, нелюдське або таке, що принижує людську гідність, ставлення до них [1]. Компетенція поліції втілюється в тісній взаємодії з населенням, громадськими об'єднаннями, територіальними громадами на основі партнерства та певних навичок спілкування з тими, хто потребує допомоги та захисту своїх прав і свобод.

Існуючи принципи дотримання прав і свобод людини, у діяльності

Національної поліції реалізуються за рахунок:

- 1) вчинення поліцією правопорядкових дій у справах, які пов'язані з захистом прав і свобод людини;
- 2) розпорядження поліцією силовими засобами та іншими методами діяльності у захист прав і свобод людини;
- 3) створення умов для реалізації прав і свобод людини у рамках діяльності поліції.

В свою чергу держава теж відповідає перед людиною за свою діяльність, оскільки утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним її обов'язком. В Статті 55 Конституції України зазначено, що права і свободи людини та громадянина захищаються судом.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2].

У поліцейській діяльності порушення прав і свобод людини і громадянина можуть бути різними, однак кваліфікація у них однакова - як правопорушення проти особи, а саме зловживання владою, перевищення службових повноважень та ін., це є причиною проведення службового розслідування, а в деяких випадках і порушення кримінального провадження проти працівника поліції.

Отже, поліцейські доволі часто у своїй діяльності вчиняють незаконні дії та порушують права людини. Проблема виникає в не обізнаності та в не освіченості працівників поліції. У своїй діяльності для забезпечення виконання покладених на неї повноважень можуть бути використані заходи примусу які визначені в Законі України «Про Національну поліцію», але для їх використання поліцейський повинен повністю володіти знаннями та навичками їх законного використання, щоб не допустити поранення чи травмування особи.

Список використаних джерел:

1. Наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii#:~:text=Стаття%2055.&text=Кожному%20гарантується%20право%20на%20оскарження,Ради%20України%20з%20прав%20людини.>
3. Кожному%20гарантується%20право%20на%20оскарження,Ради%20України%20з%20прав%20людини.

Альберт ВОЛЬТОБРИСОВ,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Маргарита МАКСИМОВА,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ: АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сьогодні, майже кожен громадянин України стикається з проблемою корупції в Україні, це може бути пов'язано як з звичайними потребами нації у вигляді покупки/продажу так і у вигляді хабарництва, фаворитизму, блату, кумівством, відкатів та з дуже простим конфліктом інтересів. Зазначаємо, що проблема корумпованості людей в Україні набрала дуже високі масштаби.

В різних роботах, таких науковців, як Сар Дж. Пундей, М. Мельник та багато інших, науковців, які досліджували корупцію, як філософське питання, багато хто з них зазначав, що корупцію неможливо викоренити, тому що це людський фактор який набраний поколіннями, він може залежати від багатьох явищ: 1) неправильно сформована політика та її тенденції; 2) недодержання тієї чи іншої стратегії запобігання корупції; 3) відсутнє верховенство права; 4) неврегульоване законодавство та зречення міжнародного досвіду в цій сфері. Саме завдяки цим базовим для сприйняття явищам, з'являються акти корупції, а й подалі недовіра до влади та руйнування демократії.

Збройний конфлікт та згодом повномасштабна війна в Україні, зробило проблему корупції дуже серйозною, влада в Україні похитнулась, але прагнення та світогляд України в Європу, зробив питання «корупції в країні», одним з головних умов до її вступу в Європейський Союз.

Тому 18 березня 2015 року, був створений центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом під назвою Національне агентство з питань запобігання корупції (далі НАЗК). Це Національне агентство було створене та передбачено Законом України (далі ЗУ) «Про запобігання корупції», а також ставало одною із головних ознак надання Європейського Союзу щодо безвізового режиму України [1].

Відповідальність та підконтрольність НАЗК здійснюється Верховною Радою України, підзвітність до Кабінету Міністрів України (ч.2 ст.4 ЗУ «Про запобігання корупції») [2].

По-перше, роль НАЗК в нашому суспільстві допомагає втілити в Українське законодавство міжнародну практику, її норми та робить обмін з міжнародною спільнотою: 1) досвід; 2) інформація; 3) корупційні ризики; 4) обмін спеціалістів. Станом на 2023 рік Національне агентство має співпрацю з багатьма міжнародними організаціями, де робиться акцент уваги на: 1) запобігання та виявлення корупції; 2) антикорупційну політику; 3) врегулювання конфлікту інтересів; 4) адміністративно-господарське забезпечення (підтримка механізму обробки повідомлень про корупцію із застосуванням кращих практик) [3].

По-друге, перспективи розвитку також залежать від правильного механізму створення та подачі декларацій. Це світова практика та один із простих, ефективних способів запобігання корупції в світі. НАЗК з 2016 року, також почав та запровадив цей механізм боротьби. Сьогодні кожен громадянин може дізнатися, які статки має посадовець, який отримує заробітну плату з коштів державного бюджету. НАЗК забезпечує контроль та перевірку декларації посадовців, аби виявити, чи всі суб'єкти декларування подали декларації та чи відповідає вартість їхнього майна та витрати доходам, а у виявленні правопорушення чи ухилення від подання декларації, до суб'єкта декларування може бути притягнута відповідальність: 1) адміністративна; 2) кримінальна; 3) дисциплінарна [4].

По-третє, дуже важлива складова діяльності цього Агентства є його прозорість діяльності. Тобто, створення сайтів, онлайн-платформ, порталів, сприяння розвитку відкритих даних, впровадження електронних архівів, електронні звітування щодо діяльності, електроні доступні реєстри, контакт-центри для повідомлення щодо корупції і так далі. Зроблено аналіз, що на 2022-2023 рр. було сплановано відкриття та запуск платформ: 1) запуск Єдиного порталу для повідомлень викривачів; 2) запуск онлайн платформи моніторингу Антикорупційної стратегії та Державної програми з її виконання на 2020-2023 рр. [5].

Наприклад, платформа моніторингу Антикорупційної стратегії та Державної програми, дає змогу нам зрозуміти, на якій стадії розвитку зараз знаходиться Україна, та на чому потрібно зосередити увагу, а також це допоможе знайти прогалини в системі, та/або законодавстві України.

Зараз, в складних умовах війни НАЗК дуже щільно працює задля того щоб зберегти територіальну цілісність України, Агентство сприяє, викриває та реєструє міжнародних спонсорів війни, це робиться для збереження безпеки нації та встановлює справедливості в економіці світу. Списки компаній які підпадають під санкції, зростають. Через це міжнародна спільнота визнає та буде й надалі сприяти фінансуванню дієвого механізму, а народ України стане більш відповідальним щодо проблеми корупції [6].

Отже, основні перспективи розвитку, які розробило НАЗК, зазначені в Антикорупційній стратегії. Наприклад, наявною проблемою є корупційні практики на побутовому рівні є уставленою нормою поведінки і не сприймаються як порушення моральних чи правових норм. З боку населення

відсутній стійкий запит (вимога) до публічних осіб щодо дотримання ними визначених правил етичної поведінки та доброчесності [7].

Зробивши аналіз діяльності, можна зробити висновок, що, НАЗК - це державний антикорупційний орган, який сприяє будівництву та вдосконаленню України на кращий лад, характеризується доброчесністю, взаємодією із суспільством, розвитком та сприянням вдосконалення антикорупційної політики держави, має дуже високу відповідальність (за якість і результат), має свій незалежний стратегічний напрямок та розробляє «Антикорупційну стратегію», яка в свою чергу ставить ефективні питання, щодо розв'язання певних проблем, оптимізації роботи, функцій держави та інших органів, збільшує прозорість майже в усіх сферах та розробляє певний контроль пов'язаний з запобіганням корупції.

Список використаних джерел:

1. Уряд призначив на посади членів Національного агентства з питань запобігання корупції, обраних конкурсною комісією. Урядовий портал. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/248704327>.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII : станом на 15 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/1700-18#Text>.
3. Міжнародна співпраця | НАЗК. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/mizhnarodna-spivpratsya/>
4. Декларування. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/deklaruvannya/>
5. Цифрова трансформація. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/tsyfrova-transformatsiya>.
6. Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>
7. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2322-20#Text>.

Владислава ТИЩЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро ТІНІН,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ОРГАНАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ

Однією з головних функцій Національної поліції є захист прав та свобод громадян. Це означає, що всі органи та підрозділи Національної поліції повинні дотримуватися законів та міжнародних норм, що стосуються прав людини.

В статті 1 Закону України «Про Національну поліцію» зазначається, що «поліція» - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Дане визначення говорить про те, що одним із основних органів охорони правопорядку в Україні є - Національна поліція.

Законодавство України передбачає, що органи та підрозділи НПУ зобов'язані забезпечувати захист прав та свобод громадян, в тому числі право на життя, свободу, недоторканість особи, право на збереження власності та інші права, закріплені у Конституції України та інших законах.

Наприклад, поліція повинна забезпечувати право на життя та безпеку людини, запобігати насильству та булінгу, розслідувати злочини та притягати винних до відповідальності, дотримуватися прав людини на конфіденційність та недоторканість приватного життя тощо.

Відкритість і прозорість є важливими складовими діяльності будь-якої державної установи, включаючи поліцію. Громадськість має право знати, як поліція виконує свої функції та які заходи вживаються для захисту прав і свобод людини. Забезпечення постійного інформування громадськості про діяльність поліції допомагає підвищити довіру громадян до правоохоронних органів, а також забезпечує більш ефективний контроль за їхньою діяльністю. Крім того, це допомагає поліції краще розуміти потреби та очікування громадян та реагувати на них.

Наголошується, що відкритість та прозорість поліції перед громадськістю мають бути забезпечені не лише у випадку позитивних результатів діяльності, але й при розгляді негативних ситуацій, таких як порушення прав громадян, вживання надмірної сили або корупційні дії з боку працівників поліції. Тільки такий підхід дозволяє зберегти довіру

громадськості та забезпечити ефективний захист прав і свобод людини.

Окрім цього, Національна поліція має розроблені процедури та стандарти роботи з правами людини, що визначають, яким чином слід поводитися у випадках порушення прав громадян та які дії повинні бути здійснені для їх захисту.

«Людина прийшла до суспільства не для того, щоб мати менше прав, ніж вона мала раніше, а для того, щоб ці права краще оберігати» - справедливо наголошував Т. Пей. Це дійсно важливе твердження, яке підкреслює необхідність захисту прав та свобод людини. Правоохоронні органи України, включаючи Національну поліцію, мають важливу роль у забезпеченні захисту прав і свобод громадян. Для забезпечення постійного захисту прав і свобод людини, правоохоронні органи повинні діяти не лише в часі вчинення злочину, але й перед та після нього. Це означає, що правоохоронні органи мають здійснювати профілактичну роботу, спрямовану на попередження порушень прав і свобод громадян, а також здійснювати контроль за своєю діяльністю та дотриманням прав людини під час здійснення своїх повноважень. У разі порушення прав людини органи та підрозділи Національної поліції мають обов'язок негайно вжити заходів для захисту порушених прав та притягнути винних осіб до відповідальності. Для цього існує система контролю за дотриманням прав людини в діяльності поліції, включаючи внутрішній контроль, аудити та звіти про роботу з правами людини.

Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Отже, дотримання органами та підрозділами Національної поліції прав людини на захист є важливою складовою роботи поліції та має бути забезпечене на всіх рівнях її діяльності, щоб кожен громадянин мав можливість реалізувати свої права і свободи без жодних обмежень або перешкод. Це забезпечує довіру та сприяє ефективності роботи поліції

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Діяльність національної поліції України із забезпечення прав і свобод людини та громадянина. URL: <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/1841>.
3. Швець Д. В. Захист прав і свобод людини та громадянина - пріоритет діяльності Національної поліції України. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_10_2017/pdf/2.pdf.
4. Вітик Ю. Принцип дотримання прав людини в діяльності Національної поліції України: стан наукового дослідження. URL: <http://www.pgjournal.kiev.ua/archive/2021/4/32.pdf>.

Анастасія ТАРАНЕНКО,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Маргарита МАКСИМОВА,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Актуальною темою в українському суспільстві стало наукове дослідження корупції як негативного соціального явища, її критичних особливостей та ролі в механізмах злочинної діяльності та її протидії. Питання боротьби з корупцією, на жаль, не втрачають своєї актуальності з кожним роком.

Боротьба з корупцією є одним із задекларованих пріоритетів розвитку України. Зокрема, успішна реалізація цієї мети тісно пов'язана з діяльністю адвоката у своїй професійній діяльності. Крім того, чинне законодавство покладає на адвокатів обов'язок дотримуватись високих етичних стандартів поведінки. Стаття 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлює, що адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [1].

Варто зазначити, що дотримання адвокатами (адвокатськими об'єднаннями та адвокатськими об'єднаннями) законодавства про боротьбу з корупцією є важливою умовою ефективного розвитку адвокатури та виконання нею соціальних функцій у демократичному суспільстві.

У сучасній ситуації, що характеризується невизначеністю, яка посилює вплив на майбутнє, питання дотримання морально-етичних цінностей набуває великого значення та актуальності, особливої уваги заслуговує контекст професійної адвокатської діяльності, спрямованої на забезпечення дотримання, або запобігання порушення прав, свобод і законних інтересів громадян. У той же час виконання зобов'язань перед клієнтом може призвести до суперечностей, ускладнюючи вибір адвоката, який б став на користь клієнта або основу його професійної діяльності. Зокрема, варто звернути увагу на співвідношення терміну «конфлікт інтересів» загалом та терміну «конфлікт інтересів» зокрема та термінології, яка використовується в антикорупційному законодавстві.

Конфлікт інтересів - це суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами й обов'язками саме перед клієнтом [2].

Відповідно до п. 8 ст. 1 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» конфлікт інтересів є суперечністю між особистими інтересами адвоката та його професійними правами й обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності [3].

Разом з тим відповідно до ст. 28 Закону про адвокатуру адвокату заборонено укладати договір про надання правової допомоги та він зобов'язаний відмовитися від виконання договору, укладеного адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням, якщо результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України чи правилам адвокатської етики.

Варто зазначити, що поняття «конфлікт інтересів», яке існує в антикорупційному законодавстві, відрізняється від терміну, який використовується в адвокатській діяльності. Це обумовлено тим, що Закон України «Про запобігання корупції» передбачає конфлікт інтересів для тих, хто: має приватний інтерес у володінні державними або представницькими повноваженнями у сфері, в якій він виконує свої обов'язки. Це може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішень та будь-яких дій під час виконання повноважень.

Окрім того, юридичні особи повинні забезпечити розроблення та вжиття заходів, необхідних і обґрунтованих для запобігання й протидії корупції у діяльності юридичної особи. При цьому керівник юридичної особи забезпечує регулярну оцінку корупційних ризиків у своїй діяльності (ст. 61 ЗУ Про запобігання корупції від 14.10.2014 № 1700-VII).

Тому слід звернути увагу на необхідність реалізації юридичною особою антикорупційної програми, якщо це передбачено законом. Особливістю дії такої програми можна зазначити діяльність адвокатського об'єднання як одну з організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності відповідно до ст. 63 ЗУ «Про запобігання корупції». Прикладом слугує наявність антикорупційної програми, яка є обов'язковою, якщо адвокатське об'єднання бере участь у процесі закупівель юридичних послуг відповідної вартості, наявність антикорупційної програми є обов'язковою.

Успішне впровадження принципів протидії корупції залежить від належної поведінки адвокатів у своїй професійній діяльності. Адвокатура вважає за необхідне запровадити етичні принципи, які безпосередньо впливають на боротьбу з корупцією. Але професійний світ стверджує, що потрібно починати з держави. За повідомленням Д. Бугая, причиною корупції є неналежне функціонування державних інституцій. Перш за все для вирішення цієї проблеми потрібно мінімізувати корупційні ризики у судовій та правоохоронній системах. Лише після цього можна ставити питання ролі

адвокатів у питаннях подолання корупції. Єдине, що вони як адвокати можуть зробити, це займатися безпосередньо розкриванням фактів корупції, але подолати її - не в їхніх силах[4].

Тому важко переоцінити важливість активних дій адвокатської діяльності у боротьбі з корупцією. Необхідно звести до мінімуму ознаки невиконання адвокатськими обов'язками з точки зору дотримання професійно-етичних стандартів адвокатів та належним чином виконувати вимоги антикорупційного законодавства. Адже це є важливою умовою ефективного розвитку адвокатури та виконання нею соціальних функцій у демократичному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 чер. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#>.
2. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/rada/show/n0001891-17#Text>.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. С. 1438.
4. Адвокатська спільнота вважає, що починати боротьбу з корупцією у сфері правової допомоги потрібно з самої держави. URL: https://www.irf.ua/advokatska_spilnota_vvazhae_sho_pochynaty_borotbu_z_korupcieyu_treba_z_samoi_derzhavy/

Вікторія ЗЕЙКАН,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Маргарита МАКСИМОВА,
викладач кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасна нація не може функціонувати без належної інформації, що робить цитату британського прем'єр-міністра Вінстона Черчілля про важливість володіння інформацією значною. Зараз із поширенням сучасних технологій, національна безпека стає більш актуальною, тому необхідно мати комплексний єдиний метод роботи з інформацією. Проте Інтернет та його глобальні зв'язки призводять до проблем із інформаційною безпекою,

включаючи витoki даних, маніпуляції політичними та економічними системами, загрозу інформаційної війни та зростаючу стурбованість державною безпекою. Крім того, багато людей стикаються із соціальними наслідками своєї залежності від інформації. Тому, одним із головних завдань сучасної держави є гарантування інформаційної безпеки особистості, що включає захист її психіки та свідомості від небезпечних інформаційних впливів, таких як маніпулювання, дезінформація, спонукування до образ тощо [2].

Україна визнає важливість інформаційної безпеки і визначає її як ключовий фактор національної безпеки у своїх законах та стратегії. Сучасні війни відбуваються не тільки на полі бою, але й в інформаційній сфері, і тому важливо бути готовим до захисту своєї країни від інформаційних загроз. Це вимагає комплексного підходу до роботи з інформацією та забезпечення інформаційної безпеки особистості, щоб захистити її психіку та свідомість від небезпечних інформаційних впливів. Люди та країни постійно працюють над розумінням тактик, які використовуються в інформаційній війні, щоб протидіяти їм та захистити свої інтереси. Такі тактики включають введення людей в оману, дезінформацію, залякування та інші методи, що можуть шкодити переконанням та свободі людей [3, с. 181].

Метою інформаційної війни на стратегічному рівні є вплив на рішення та поведінку противника таким чином, щоб він не помічав впливу інших. Якщо така війна буде успішною, але незавершеною, то супротивники прийматимуть рішення та дії, які не відповідатимуть їхнім намірам. Існують різні види інформаційних воєн та важливі етапи їх підготовки. Оперативна підтримка, введення противника в оману, психологічні операції, електронна війна та вогневе знищення є найважливішими компонентами інформаційної війни, які виконуються у комплексі з глибокою та всебічною розвідкою. Для досягнення своїх цілей в новій «інформаційній війні» використовуються різноманітні математичні та програмні засоби, такі як «віруси» та «закладки», методи дистанційного зчитування та видалення інформації. Важливо, щоб інформаційна політика будь-якої країни була збалансованою та підтримувала індивідуальні, соціальні та національні інтереси. Крім того, важливим є розвиток власної системи управління під час бойових дій.

Держава повинна забезпечувати прозорість та інформованість громадян про діяльність своїх установ та органів у сфері інформації. У зв'язку з геополітичним статусом України, ця країна може стати об'єктом реалізації національних інтересів великих держав світу. Запобігання цьому та забезпечення інформаційної безпеки є важливою складовою національної безпеки. Основним напрямком державної політики України у цьому напрямку є забезпечення інформаційного суверенітету країни шляхом розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, впровадження новітніх технологій, удосконалення державного нагляду за розвитком інформаційного поля та захисту національного інформаційного простору від монополізації [1].

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.
2. Жарков Я. Небезпеки особистості в інформаційному просторі. Аналітика. Інформаційна безпека. Юстиніан. 2007. № 2. URL: <http://www.justinian.com.ua>.
3. Шпилик С. Інформаційна війна, пропаганда та пр: такі схожі й такі різні. Галицький економічний вісник. 2014. Том 47. № 4. С. 178- 188.

Вікторія ДОВГИХ,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Дмитро ТІНІН,

старший викладач кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Тактико-спеціальна підготовка в Національній поліції України є ключовим елементом для підготовки правоохоронців до різних ситуацій, в тому числі й під час воєнного стану. Воєнний стан може призвести до різких змін в соціально-політичній ситуації країни, зокрема, зростання рівня насильства, злочинності та загроз для національної безпеки.

Тактико-спеціальна підготовка дозволяє поліцейським отримати необхідні знання, навички та вміння, щоб ефективно протистояти різноманітним загрозам воєнного стану. Наприклад, вона включає навчання тактичних дій при проведенні операцій затримання та переслідування злочинців, використання спеціального та озброєння, забезпечення безпеки населення в умовах надзвичайних ситуацій тощо.

До тактико-спеціальної підготовки в національній поліції України можуть входити такі елементи, як навчання стрільби, бойових мистецтв, тактичного медичного обслуговування, техніки безпеки та інше. Також до неї можуть входити практичні тренування в умовах, які схожі на ті, що можуть зустріти поліцейські під час воєнного стану [1, с. 102].

Умови воєнного стану є особливим випадком для національної поліції України, оскільки вони передбачають збільшення загроз для громадського порядку та безпеки громадян. В таких умовах поліцейські повинні вміти діяти швидко та ефективно, щоб захистити громадян та забезпечити стабільність в країні [4, с. 66].

Одна з проблем, які можуть виникнути в таких умовах, полягає у недостатній підготовці поліцейських до тактико-спеціальних дій. Це може бути викликано нестачею фінансових ресурсів для проведення відповідної підготовки, або недостатнім рівнем професійної підготовки поліцейських [2, с. 150].

Також важливо враховувати, що воєнний стан може вимагати від поліції дій, які вони раніше не виконували, наприклад, захист об'єктів критичної інфраструктури, взаємодію з військовими підрозділами, збройні відповіді на терористичні акти. В таких ситуаціях необхідна висока професійна підготовка та швидке прийняття рішень.

Крім того, важливо враховувати питання безпеки поліцейських. Умови воєнного стану можуть бути надзвичайно небезпечними, тому необхідно забезпечувати поліцейських засобами захисту та безпеки, а також надавати їм відповідну підготовку з питань безпеки та виживання в умовах небезпеки.

Також дуже важливим аспектом є тактико-спеціальна підготовка жінок. Жінки становлять значну частину правоохоронних органів і повинні бути готові до виконання своїх професійних обов'язків в умовах, що супроводжують воєнний стан.

Тактико-спеціальна підготовка дозволяє жінкам в національній поліції України отримати необхідні знання, навички та вміння, щоб ефективно протистояти різноманітним загрозам під час воєнного стану. Наприклад, навчання тактичних дій при проведенні операцій затримання та переслідування злочинців, використання спеціального та озброєння, забезпечення безпеки населення в умовах надзвичайних ситуацій тощо.

Крім того, жінки можуть бути особливо корисними в таких аспектах, як робота з жінками та дітьми, які потребують особливої уваги і захисту в умовах війни. Вони можуть бути більш емпатичними та розуміти потреби та проблеми цільової аудиторії, що дозволяє їм бути більш ефективними в роботі з цими групами людей [3, с. 225].

Висновком даної теми є те, що тактико-спеціальна підготовка фахівців Національної поліції України є критично важливою в умовах воєнного стану. Правоохоронні органи повинні мати високий рівень підготовки, щоб ефективно виконувати свої обов'язки в умовах надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посіб. / Комісаров О. Г., Собакарь А. О., Соболь Е. Ю., Юнін О. С. та ін. ; Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.
2. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України : навч. посіб. / С. М. Банах, В. Р. Булачек, І. С. Винярчук, Ю. Р. Йосипів та ін. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 300 с.
3. Оболенський Ю. Б., Константінова С. Ф. Тактико-спеціальна підготовка (тактика професійної діяльності). Навчальний посібник. К.: КНТ, 2010. 341 с.
4. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70.

Ольга ЧИНЧЕВИЧ,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Василь ПОЛИВАНЮК,

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ кандидат

юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Забезпечення правопорядку є одним із найважливіших завдань кожної держави. Закони, що закріплюють ті чи інші права і свободи людини, втратять свою всесильність без належної підтримки з боку держави, в тому числі обов'язкової. Попередження правопорушень та своєчасне реагування є позитивним обов'язком органів державної влади у сфері захисту прав людини і громадянина. Ця функція держави покладена на правоохоронні органи, в Україні Національна поліція є одним з них. Повноваження, надані правоохоронним органам законом, мають сприяти підтриманню суспільного порядку, але водночас не можуть дати «легітимного» виправдання порушенням прав людини, а визначають це як «законне обмеження прав», оскільки Україна, як демократична держава з верховенством права, рухається до забезпечення прав людини та ідеалу свободи. Тому сфера поліцейських заходів не може не отримати належної уваги [1, с. 273].

З метою забезпечення публічного порядку співробітники поліції мають право вживати поліцейські заходи. Національне законодавство визначає поліцейські заходи як дії чи низку дій превентивного або примусового характеру, що обмежують певні права та свободи осіб, і вживаються поліцією відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Варто зазначити, що ключовим словом у визначенні є «обмежують певні права». Необхідно чітко відрізнити поняття «обмеження прав» від поняття «порушення прав людини». Якщо обмеження чітко видно на теоретичному рівні, то на практичному рівні часто виникають проблеми (будь-яке незаконне обмеження прав людини автоматично є порушенням прав людини) [1, с. 273].

Повага до верховенства права відображає вимогу поважати права людини, що, у свою чергу, є важливим елементом демократії. Поліцейську діяльність слід розуміти як один із важливих засобів захисту, зміцнення та розвитку спільних європейських цінностей. Тому необхідно дотримуватись вимог законодавства та вимагати від поліції дотримання правил і процедур

закону. Дотримання основних прав і свобод людини в діяльності поліції є основною характеристикою поліцейського, а поліція служить правовому суспільству [2, с. 329].

Конституція України [3] в ст. 3 зазначає: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Варто зазначити, що основним міжнародним документом у сфері правоохоронної діяльності є Кодекс поведінки посадових осіб правоохоронних органів, прийнятий 17 грудня 1979 року в рамках ООН. Цей Кодекс встановлює норми етики поведінки поліції та інших правоохоронних органів. Однак кодекс базується на заяві про те, що особи, які виконують функції поліції, повинні поважати та захищати права людини всіх осіб. Кодекс забороняє застосування тортур і корупції, а також передбачає застосування сили лише у випадках крайньої необхідності. У документі наголошується на збереженні конфіденційної інформації [4, с. 123].

Стаття 7 Закону України «Про Національну поліцію»[5] підтверджує відповідність нормам Конституції України та зазначає, що: «Під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції».

Варто зазначити, що посадові особи мають діяти лише у межах своїх повноважень, зазначених у Конституції України та відповідних законодавчих актах, дотримуватись етичних норм та міжнародних договорів та актів у сфері забезпечення прав та свобод людини та застосовувати силові заходи лише у виняткових випадках та у межах, зазначених законодавчими нормами.

Список використаних джерел:

1. Соловйова О., Якубов Б. Забезпечення прав особи під час застосування поліцейських заходів. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 2. С. 272-276. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/73.pdf.

2. Бакутін Є. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції. *Кримінальне право та кримінологія*. 2020. Вип. 1. С. 328-332. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/311/296/>

3. Конституція України: зі змінами, внесеними Законом України від 07.02.2019. № N 2680-VIII. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.

4. Бродовський С. Окремі аспекти забезпечення дотримання прав і свобод людини в діяльності Національної поліції. *Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності*. Харків, 2017. С. 122-124. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2017/pdf/60.pdf.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VII. Верховна рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T1505807anH295>.

Богдан СУЛІМ,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Євген ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
старший викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Поняття спеціального застосування вогнепальної зброї сьогодні, на жаль, маловідоме в українському дискурсі, хоча у західних країнах уже не один рік тривають дискусії щодо його правових та етичних підстав. На нашу думку, сфера дії цього виду застосування вогнепальної зброї має бути значно розширена, а саме в сучасних умовах воєнного стану, в якому знаходиться Україна. Це поняття охоплює застосування поліцейським чи військовослужбовцем, який входить до складу контртерористичної групи, вогнепальної зброї з приладдям для ураження цілей зі значних відстаней, іншими словами, йдеться про роботу снайпера зі знешкодження злочинця, який своїми діями загрожує життю чи здоров'ю оточуючих, або встановленим охоронюваним суспільним та державним цінностям.

Українські правоохоронні органи вже мають незначний, але все ж досвід затримання і знешкодження осіб, які захоплюють заручників. Проте, слід враховувати, що повномасштабна війна з росією і повоєнний період створюють нові загрози для нашої держави, зокрема зростання кількості злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї та вибухових пристроїв. Це безумовно може призвести до збільшення випадків спеціального застосування зброї поліцейськими. Тому вивчення світового досвіду у цій сфері сприятиме у майбутньому формуванню в Україні нормативної й правової бази й чіткого алгоритму дій поліцейських підрозділів у випадках знешкодження озброєних, потенційно небезпечних злочинців.

У ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» визначений вичерпний перелік підстав для застосування поліцейськими вогнепальної зброї, якому має передувати попередження про намір її застосування. В окремих чітко визначених законом випадках дозволяється застосування зброї без попередження. Це означає, що поліцейський у кожному випадку має самостійно оцінити ситуацію та визначити доцільність найсуворішого заходу примусу.

У світовій практиці спеціальне застосування вогнепальної зброї поділяється на «рятівний постріл», коли стрілець самостійно оцінює ситуацію, рівень загрози для заручників і визначає доцільність застосування зброї, та «постріл за наказом», коли дозвіл на знешкодження злочинця надається прокурором чи суддею до початку операції або у її перебігу. Перший вид дозволяє швидше реагувати на обставини, але покладають значну відповідальність зі прийняті рішення на поліцейського, другий - може призвести до зволікання та, як наслідок, людських жертв у результаті дій злочинця.

У Бельгії, яка вже зазнавала терористичних загроз, спеціальне законодавство визначає випадки застосування вогнепальної зброї поліцейськими. При цьому до уваги мають братися усі пов'язані з цим ризики, а застосування такого заходу примусу має бути розумним і зіставним із потенційною загрозою. Загалом бельгійське законодавство у цьому питанні дещо збігається з українським, з тою відмінністю, що будь-якому застосуванню зброї має передувати попередження про намір її застосування, якщо тільки таке попередження не зводить нанівець зусилля поліцейського [1, с. 34-35]. Однак чинне законодавство не передбачає випадків застосування вогнепальної зброї на значних відстанях, коли таке попередження фізично не можливе, що створює юридичну дилему як для керівника контртерористичної групи, так і для самого снайпера.

Отже, право самостійно оцінити ситуацію і прийняти рішення про застосування вогнепальної зброї надається поліцейському лише у виняткових випадках.

Список використаних джерел:

1. Specjalne uzycie broni: stan obecny, zagrozenia propozycje rozwi^zan / red.: K. Jaloszynski, W. Zubrzycki, J. Stelmach. Szczytno, 2017. 370 s.

Зорина СІВЕРСЬКА, здобувач вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Насамперед варто зауважити про те, що з початком повномасштабного вторгнення військ РФ 24 лютого 2022 року на територію України діяльність правоохоронних органів зіткнулася з безліччю викликів, зокрема й щодо забезпечення, охорони та захисту прав наших громадян.

Особливої уваги потребують діти, які є найменш захищеними, залежать від рішень дорослих, часто не можуть самостійно звернутися за необхідною допомогою, не мають знань та вмінь щодо захисту своїх прав.

Також, варто сказати про те, що в умовах сучасної кризи загострюються соціально-економічні проблеми в суспільстві, що впливає на збільшення випадків потрапляння дітей у складні життєві обставини, вчинення жорстокого поводження щодо дитини, домашнього насильства, втягнення дітей у кримінальні угруповання, залучення до жебракування, до найгірших форм дитячої праці тощо [1, с. 56].

На сьогодні, показники злочинності неповнолітніх, як і злочинності загалом, значною мірою залежать від соціально-економічного та політичного стану в країні. Значне загострення соціально-економічної ситуації призвело до поширення злочинності взагалі, у тому числі й неповнолітніх. У цих складних умовах держава постійно вживає заходів для покращення становища із злочинністю неповнолітніх загальносоціальними засобами, спрямованими на забезпечення прав дітей.

На місцевому рівні соціально правовим захистом, вихованням та опікою дитини займається велика кількість установ та відомств, об'єднань громадян а саме:

- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді;
- дитячі притулки;
- управління та відділи освіти та науки, молоді та спорту, охорони

здоров'я, культури, юстиції, охорони праці та соціального захисту;

- органи опіки і піклування;
- профспілкові організації;
- судові, правоохоронні органи та безліч різноманітних громадських організацій, фондів та установ.

Майже всі політичні партії в своїх програмах пріоритетним напрямом визначають діяльність щодо запобігання правопорушень серед неповнолітніх, захист прав і свобод дітей та молоді [2, с. 20]. Основне навантаження здійснюваної в Україні діяльності у попередженні правопорушень серед дітей та їх захисту від злочинних посягань покладається на правоохоронні органи.

Умови воєнного стану в Україні можуть спричинити порушення прав дитини, зокрема у правоохоронній діяльності. Проте, дотримання прав дитини є обов'язком держави, навіть у воєнний період.

Основні права дитини, які повинні дотримуватися в умовах воєнного стану, включають:

- право на життя та безпеку (у воєнний період дитина має право на захист від насильства та інших загроз своєму життю та безпеці);
- право на доступ до медичної допомоги (дитина має право на медичну допомогу, яка повинна бути надана якомога швидше та у відповідності з міжнародними стандартами);
- право на освіту (дитина має право на освіту, яка повинна бути безпечною та доступною навіть у воєнний період);
- право на захист від експлуатації (дитина має право на захист від будь-якої форми експлуатації, такої як дитяча праця, зокрема в районах збройного конфлікту та інше).

Отож, від спроможності української влади забезпечити гідне дитинство своїм наймолодшим громадянам безпосередньо залежить майбутнє незалежної України, її гідне місце у глобалізованому світі. Поза сумнівом, захист прав дитини - проблема багатовимірна. У складних умовах сьогодення забезпечення прав дітей в правоохоронній діяльності не втрачає своєї актуальності та потребує постійного удосконалення такої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Захист прав дітей у правоохоронній діяльності: курс лекцій [для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форми навчання] / Л.М. Сукмановська. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 182 с.
2. Збірник навчальних текстів курсу «Захист та забезпечення прав дітей та молоді груп ризику» / С. Буров, О. Гатіятулін, Р. Коваль, А. Кориневич, О. Лазаренко, П. Пархоменко, О. Темченко, Г. Янова. К. : ІІІ «Видавництво «Сучасний письменник», 2015. 52 с.

Катерина БАБАК,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина СМІРНОВА,
викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах сьогодення проблематика забезпечення рівності прав і свобод жінок і чоловіків в Україні не втрачає своєї актуальності. Так можна виокремити низку важливих перетворень принципу рівності жінок і чоловіків у їх правах і свободах, який передбачено Конституцією України. Реалізація цього принципу є важливим завданням правового регулювання суспільних відносин, особливо з огляду на трансформацію акценту із захисту прав жінок в окремих видах правовідносин, на увесь комплекс прав чоловіків і жінок. Принципи гендерної політики в системі державного управління є надзвичайно актуальними, оскільки вони сприяють досягненню рівності між чоловіками та жінками в різних сферах життя.

Перш за все, гендерна політика допомагає забезпечити рівний доступ до освіти, праці, охорони здоров'я та інших соціальних послуг для чоловіків та жінок. Вона також сприяє зменшенню дискримінації на основі статі та підвищенню рівня свідомості щодо проблем гендерної нерівності.

Крім того, гендерна політика може бути корисною для забезпечення більш ефективного державного управління, оскільки вона допомагає враховувати потреби та інтереси різних груп населення, включаючи жінок та чоловіків, у процесі прийняття рішень. Також гендерна політика може мати позитивний вплив на здоров'я населення, зокрема, сприяючи поліпшенню репродуктивного здоров'я жінок та забезпеченню їхнього доступу до необхідної медичної допомоги.

Важливо виділити внесок у розробку наукової теорії тендерної рівності таких вчених, як: Н. Болотіна, Н. Бондаренко, М. Буроменський, Н. Власенко, Т. Головка, І. Грабовська, І. Грицай, Н. Грицяк, С. Гришак, О. Дашковська та ін.

Гендерна політика - це сукупність заходів, програм, стратегій та ініціатив, спрямованих на забезпечення рівних можливостей та прав для жінок та чоловіків в усіх сферах життя. Головна мета гендерної політики полягає у протидії гендерній дискримінації та забезпеченні рівного доступу до ресурсів,

послуг та можливостей для всіх людей, незалежно від їхньої статі [2, с. 73]. Гендерна політика враховує соціальні, економічні, культурні та політичні аспекти, що впливають на тендерну нерівність, та має на меті покращення якості життя жінок та чоловіків, зниження тендерних стереотипів та побудову справедливого та рівноправного суспільства.

Принципи тендерної політики в системі державного управління визначаються з метою забезпечення рівності прав та можливостей для жінок та чоловіків, виключення дискримінації на підставі тендерної приналежності, підтримки розвитку тендерної рівності та забезпечення тендерного балансу в управлінні.

Основні принципи тендерної політики в системі державного управління можуть включати наступні: Принцип рівності: забезпечення рівних можливостей та прав для жінок та чоловіків у всіх сферах життя. Принцип недискримінації: виключення будь-якої форми дискримінації на підставі тендерної приналежності у державному управлінні. Принцип тендерної рівності: забезпечення визнання та врахування різних потреб та інтересів жінок та чоловіків у різних сферах державного управління. Принцип тендерного балансу: забезпечення рівного представництва жінок та чоловіків у державному управлінні та прийнятті рішень з урахуванням тендерної рівності. Принцип тендерної чутливості: забезпечення врахування різних потреб та інтересів жінок та чоловіків у розробці та реалізації державної політики. Принцип тендерної інтеграції: забезпечення врахування тендерних аспектів у всіх сферах державного управління та прийнятті рішень на основі тендерного аналізу [1, с. 42-47].

В Україні тендерна рівність є однією з пріоритетних задач державної політики. Законодавча база щодо тендерної рівності в Україні включає Конституцію, закони та програми, спрямовані на забезпечення рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків. Однак, не дивлячись на це, є певні проблеми з дотриманням принципів тендерної рівності в системі державного управління в Україні. Уряд України приймає заходи щодо реалізації тендерної політики, наприклад, прийнято Національну стратегію з питань тендерної рівності на 2021-2025 роки, яка передбачає заходи щодо забезпечення тендерної рівності в політичному, економічному, соціальному та культурному житті країни [3, с. 146].

Виходячи з цього можна сказати, що хоча в Україні існує законодавча база щодо тендерної рівності та уряд приймає заходи щодо її реалізації, все ж є проблеми з дотриманням принципів тендерної політики в системі державного управління. Зокрема, жінки стикаються з дискримінацією на роботі, менше представлені на рішучих посадах у державному управлінні та бізнесі. Також, дотримання квоти на державні посади для жінок ще не є повністю забезпеченим у всіх сферах державного управління в Україні.

Отже, потрібно продовжувати працювати над забезпеченням рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків у системі державного управління в

Україні. Необхідно підвищувати тендерну освіченість усіх працівників державних органів, забезпечувати рівні умови для кар'єрного росту жінок та чоловіків, а також підтримувати різнобічність та інклюзивність в усіх сферах державного управління.

Список використаних джерел:

1. Плугатар Т.А. Забезпечення гендерної рівності у діяльності Національної поліції України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. Том 2. С. 42-47.
2. Романова Н. Еволюція доктринальних джерел з питань гендерної рівності. Київ. 2020. № 19.1. С. 73-80.
3. Фрицький О. Ф., Романюк І. І. Конституційно-правові аспекти забезпечення гендерної рівності в Україні. *Молодий вчений*. 2017. №. 1. С. 146-148.
4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР.
URL :[https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254\](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254)

Вікторія ТУТОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Високий рівень злочинності, її агресивність, жорстокість та технічна оснащеність викликають потребу у вдосконаленні процесу навчання забезпеченню особистої безпеки майбутніх співробітників поліції при виконанні ними службово-бойових завдань, що визначає актуальність цієї проблеми.

При вирішенні цього завдання особливо слід виділити організацію освітнього процесу, який служить джерелом формування базових професійних компетенцій співробітників поліції, які забезпечують безпеку [2].

Основним напрямом вирішення цього завдання визначено комплексний підхід, який передбачає застосування різних методів та системне використання знань, умінь та володіння навичками, отриманими під час освоєння різних дисциплін.

Комплексний підхід передбачає пошук вирішення проблеми у всіх основних компонентах педагогічної системи, таких як цільовому, дидактичному, змістовному, комунікативному, гносеологічному, гностичному та організаційному [3, с. 20].

Досвід проведення занять основ особистої безпеки співробітників НП в юридичних інститутах МВС показав, що при підготовці курсантів до діяльності в умовах екстремальних ситуацій, загрози життю та здоров'ю працівникам поліції доводиться вирішувати завдання при нестачі інформації, наявності елементів небезпеки та ризику [1, с. 10].

Це викликало потребу формувати у освітньому процесі такі професійні компетенції: вміти під час виконання професійних завдань долати непередбачені перешкоди та несподівані ситуації; вміти приймати грамотні управлінські рішення у складних ситуаціях правоохоронної сфери діяльності; володіти методами класифікації та зіставлення різних цілей правоохоронної діяльності в залежності від їх складності, значущості та строків виконання; мати здатність здійснювати вибір раціональних способів виконання службово-бойових завдань залежно від умов кримінальної обстановки; мати особистісно-професійні якості, що забезпечують негайний перехід до сміливих, організованих і самостійних дій [4].

Фізична підготовленість забезпечує здатність подолання силової протидії правопорушникам. Основними компонентами підготовленості у фізичному відношенні є витривалість, сила, спритність, швидкість та володіння спеціальними прийомами боротьби [3, с. 7].

Підготовленість у технічному відношенні визначається здатністю ефективно та оперативно застосовувати спеціальні засоби, а також впевнено діяти, застосовуючи інженерні та інформаційні методи протидії злочинним елементам.

Вогнева підготовленість включає тверді знання матеріальної частини та можливостей систем озброєння, стійкі навички застосування вогнепальної зброї у різних ситуаціях правоохоронної діяльності.

Психологічна підготовленість забезпечує здатність свідомо регулювати виконувану діяльність, долаючи внутрішні негативні стани та зовнішні перешкоди.

Важливу роль відіграє формування вольових якостей, цілеспрямованості, завзятості, наполегливості, рішучості, ініціативності, сміливості, витримки, самовладання та самостійності. Психологічна підготовка також передбачає глибоке знання природи різних відхилень у поведінці порушників правопорядку, починаючи від різноманітних девіантного, делінквентного і до кримінального в різних груп населення [3, с. 25].

Морально-моральна підготовленість свідчить про сформованість ціннісних орієнтацій відповідно до базових загальнонаціональних цінностей, таких як патріотизм, громадянськість, моральність, борг, честь, совість,

співробітництво [1].

Комплексний підхід вимагає для забезпечення особистої безпеки співробітників поліції при виконанні службово-бойових завдань у різноманітній екстремальній та повсякденній діяльності системного застосування практичних дій у рамках тактичної, фізичної, вогневої, технічної та психологічної підготовленості.

Слід зазначити, що навчання співробітників поліції особистої безпеки під час охорони правопорядку та забезпечення громадської безпеки у протидії злочинним елементам є складне, багаторівневе системне завдання, що потребує комплексного рішення.

Для формування готовності до забезпечення особистої безпеки необхідно використовувати знання, вміння та володіння навичками різних дисциплін, і в першу чергу таких як тактико-спеціальна, вогнева, фізична, технічна та психологічна [4, с. 13].

Таким чином, комплексний підхід при навчанні особистої безпеки співробітників поліції дозволяє досягти позитивного освітнього результату шляхом комплексного застосування різних активних методів, а також використання міжпредметних зв'язків різних кафедр під час проведення занять, що забезпечують формування готовності до забезпечення особистої безпеки.

Отримані знання, вміння та володіння навичками найбільш міцно закріплюються на міжгалузевих заняттях та тактико-спеціальних навчаннях, які дозволяють відпрацьовувати та оцінювати ступінь готовності співробітників поліції до дій із забезпечення особистої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Серафимчук І. О. Особиста безпека поліцейського. Науковий простір: Актуальні питання, досягнення та інновації. 2022 С. 240.
2. Логвиненко М.І., Подоляка А.О. Проблеми та ключові напрями забезпечення особистої безпеки поліцейського патрульної поліції. 2019 С.16.
3. Шевченко Т.В. Адміністративно-правові засади забезпечення особистої безпеки поліцейського в екстремальних умовах. 2019 С. 59.
4. Полторацький С.С., Єрьоменко Е.А. Методичні прийоми системи бойового хортингу при навчанні засобам особистої безпеки співробітників правоохоронних органів. Університет ДФС України. 2021. С. 187.

Ангеліна ШИШКІНА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Валерій БЛІЧЕНКО,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ПРЕВЕНТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Дотримання прав і свобод людини є одним із головних завдань превентивних підрозділів Національної поліції. Ці підрозділи мають забезпечувати безпеку та громадський порядок, для виконання цих завдань вони можуть вживати заходи які необхідні для запобігання злочинності та порушень громадського порядку, але при цьому неухильно дотримуватись законів та гарантувати захист прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України [1, с. 205-209].

Одними з актуальних проблем забезпечення прав людини в превентивній діяльності поліції є можливість порушення прав людини внаслідок недостатнього регулювання поліцейської діяльності, існує декілька причин, які можуть призводити до недостатнього регулювання поліцейської діяльності, а саме:

- 1) недостатній контроль з боку вищих органів влади: якщо влада не забезпечує достатнього контролю за діяльністю поліції, можуть виникнути проблеми з порушенням прав громадян та зловживанням владою з боку поліції;
- 2) недостатнє навчання та підготовка: якщо поліцейські не отримують достатньої підготовки та навчання, вони можуть не мати необхідних знань та навичок для ефективного та безпечного виконання своїх обов'язків;
- 3) корупція: якщо поліцейські зловживають своєю владою для отримання особистої вигоди, це може призвести до порушення прав громадян та несправедливості;

Це все може проявлятися в непропорційному застосуванні поліцейських заходів у превентивній діяльності, наприклад, профілактичні заходи які можуть включати обшуки, затримання, перевірки, контрольний огляд. Застосування надмірної сили, як результат непридатності чи недбалості

працівника поліції [2, с. 175-179]. Неправомірне застосування сили може мати різні форми, включаючи бійки, жорстоке поводження, катування, насильство та надмірне застосування сили під час затримання або ескалації конфлікту. Відкритість та прозорість Національної поліції, недостатня підготовка поліцейських (може призвести до порушення прав людини під час здійснення патрулювання, ведення профілактичних бесід, проведення оперативно - профілактичних заходів і т.д.)

Так, порушення прав і свобод людини можуть виникати через недостатню підготовку поліцейських. Наприклад, якщо поліцейський не має достатніх знань і навичок у питаннях прав людини, то він може неадекватно реагувати на деякі ситуації, порушуючи права людини. Також, недостатня підготовка може призвести до неправильної інтерпретації законів та правил поведінки. Це може спричинити неправомірне затримання, обшук або інші дії, що порушують права людини.

У разі виявлення порушень прав та свобод людини працівниками поліції, необхідно вживати заходи для їх припинення та притягнення винних до відповідальності. Це може включати проведення службового розслідування, дисциплінарну відповідальність або кримінальне переслідування. Важливо, щоб такі порушення були докладно досліджені та щоб винні були притягнуті до відповідальності за свої дії.

Отже, поліція повинна діяти в межах своїх повноважень та з повагою до прав та свобод людини. Для того, щоб запобігти порушенням прав та свобод, поліція повинна бути добре підготовленою та професійною. Навчання поліцейських з питань прав людини та професійної етики є дуже важливим, оскільки воно допомагає поліцейським усвідомлювати важливість дотримання прав людини у своїй роботі.

Список використаних джерел:

1. Вітик Ю. Принцип дотримання прав людини в діяльності Національної поліції України: Стан наукового дослідження., журнал: *Підприємництво, господарство і право*, Київ 2021 с. 205-209. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/32.pdf>.
2. Гладчук Д. Чинники порушення прав людини працівниками МВС України, журнал: *Підприємництво, господарство і право*, Київ 2020 с. 175-179. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/12/31.pdf>.

Ганна ЦИГКАЛО,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Захист прав дитини є одним із найважливіших пріоритетів у нашій державі, адже ставлення до дітей, рівень їхньої безпеки та захищеності у державі, стан їхнього всебічного розвитку є одним із показників цивілізованості та гуманності суспільства.

Права людини починаються з прав дитини - це загальноприйнята норма в Європейському Союзі, це визнає і Україна. Повноцінний та дієвий захист прав дитини є обов'язком держави. Права дитини - це певні спеціальні можливості, які необхідні людині віком до 18 років для існування і досягнення зрілості [1].

Війна в Україні має руйнівний вплив на життя та майбутнє 5,7 мільйонів дітей шкільного віку в країні, у тому числі на їх освіту. Дітей позбавили стабільності, безпеки, класів, друзів, родини, дому та надії на майбутнє. Школи є порятунком для дітей, особливо під час конфлікту, і повинні бути безпечними місцями, які пропонують відчуття нормальності, рутини та захисту від шкоди. Проте з початку війни сотні шкіл по всій країні постраждали від важкої артилерії, авіаударів та іншої вибухової зброї в населених пунктах [2].

Соціальна ізоляція та відокремлення від систем підтримки, викликані війною, були особливо руйнівними для найбільш маргіналізованих дітей, у тому числі дітей з обмеженими можливостями та без електронних пристроїв та зв'язку, необхідних для навчання, близьких та зовнішнього світу.

Близько двох третин дітей були змушені залишити свої будинки, переміщені в межах України та сусідніх країн. Українські діти, які знайшли притулок у сусідніх країнах, потребують усіх можливостей, щоб продовжити навчання різними способами - у школах, через дистанційну освіту та на корекційних чи мовних курсах [2].

Основні принципи охорони дитинства, які закріплені в Конституції України, визначені Законом України «Про охорону дитинства» та іншими нормативно-правовими актами:

- всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи;

- держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної правової допомоги, необхідної для забезпечення захисту їхніх прав, на підставах та в порядку, встановлених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги [3].

Система заходів щодо охорони дитинства в Україні включає:

- визначення основних правових, економічних, організаційних, культурних та соціальних засад щодо охорони дитинства, удосконалення законодавства про правовий і соціальний захист дітей, приведення його у відповідність з міжнародними правовими нормами у цій сфері;

- забезпечення належних умов для гарантування безпеки, охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності;

- проведення державної політики, спрямованої на реалізацію цільових програм з охорони дитинства, надання дітям пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності, заохочення наукових досліджень з актуальних проблем дитинства; встановлення відповідальності юридичних і фізичних осіб (посадових осіб і громадян) за порушення прав і законних інтересів дитини, заподіяння їй шкоди.

Отже, дотримання Україною міжнародних стандартів захисту прав дітей у збройних конфліктах є запорукою збереження життя, фізичної та психічної цілісності, здоров'я та відносного соціального благополуччя постраждалих дітей та їхніх родин, а також громад, як на сході України, так і в регіонах, що розселяють переселенців. Поєднання зусиль для забезпечення інтересів дітей є важливою передумовою інтеграції до європейської спільноти та дотримання загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Захист прав та інтересів дітей це - Євроінтеграція. URL: <https://minjust.gov.ua/m/zahist-prav-ta-interesiv-ditey-tse-evrointegratsiya>.

2. Відповідь України на війну: забезпечення доступу до навчання. Забезпечення того, щоб українські діти продовжували вчитися, може означати різницю між надією та відчаєм. URL: https://www.unicef.org/emergencies/ukraine-war-response-ensuring-access-learning?gclid=EAIaIQobChMIw5C1gbfL-wIV9QMGAB07qgAfEAAAYASAAEgKmQfD_BwE.

3. Закон України «Про охорону дитинства». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.

Рената ТАРАСОВА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Органи та підрозділи Національної поліції в своїй діяльності зобов'язані дотримуватися права людини на захист. Це включає такі права, як право на життя, свободу, безпеку та гідність, а також права на справедливий процес, відповідальність за порушення закону та інші.

Відповідно до законодавства Національна поліція повинна забезпечувати охорону громадського порядку та безпеку громадян, але це повинно робитися в межах закону та з повагою до прав людини. Це означає, що поліція повинна виконувати свої обов'язки таким чином, щоб не порушувати права громадян, в тому числі не використовувати надмірну силу, не дискримінувати людей за будь-якою ознакою та інші [1, с. 136].

Під час здійснення своїх функцій органи та підрозділи Національної поліції повинні забезпечувати дотримання прав людини на захист від будь-якої форми насильства, тортур чи жорстокого поводження, а також захист від дискримінації на будь-яких підставах. Поліція повинна дотримуватися прав осіб під час затримання, ув'язнення та інших видів позбавлення волі, забезпечувати відповідний рівень умов утримання та захист прав осіб, які перебувають у її владі [3, с. 216].

Крім того, Національна поліція в своїй діяльності повинна дотримуватися міжнародних стандартів прав людини, включаючи ті, що містяться в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Конвенції про запобігання тортур, Конвенції про права дитини та інших.

Дотримання прав людини на захист прописано в ряді законів, нормативно-правових актів та міжнародних документах. Найважливіші з них належать до таких груп:

1. Конституція України (гарантує права і свободи людини та громадянина, а також забезпечує їх захист від будь-яких порушень, зокрема з боку органів влади та Національної поліції);

2. Закон України «Про Національну поліцію» (визначає завдання та функції Національної поліції, зокрема забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина);

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: (містить норми, що стосуються процедури затримання, арешту та інших заходів, що можуть бути застосовані поліцією у відношенні громадян. При цьому дотримання прав людини повинно бути забезпечено на кожному етапі);

4. Закон України «Про захист прав і свобод людини»: (визначає правовий механізм захисту прав і свобод людини від порушень з боку будь-яких осіб, включаючи органи влади та Національну поліцію);

5. Міжнародні документи: (Україна є стороною багатьох міжнародних конвенцій, які забезпечують захист прав людини, таких як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенція про запобігання жорсткому поводженню з правопорушниками та інші).

Хоча Національна поліція зобов'язана дотримуватися прав людини на захист, проте існують різні проблеми, що можуть виникати у процесі їх реалізації. Деякі з таких проблем включають наступне:

1. Надмірне використання сили: у деяких випадках поліція може використовувати надмірну силу при затриманні осіб або в інших ситуаціях. Це може призвести до порушення прав людини на безпеку, свободу та гідність.

2. Дискримінація: інколи поліція може дискримінувати осіб за їхню національність, расу, релігію, стать або інші ознаки. Це може призвести до порушення прав людини на рівність та недискримінацію.

3. Непрофесійна поведінка: деякі працівники поліції можуть проявляти непрофесійну поведінку, таку як зловживання владою, корупція, погрози та інше. Це може порушувати права людини на справедливий процес та захист від зловживань.

4. Недостатня охорона прав людини: інколи поліція може не забезпечити достатню охорону прав людини, зокрема у випадках насильства, тортур, знущань та інших порушень прав людини.

5. Неспроможність виявляти та реагувати на порушення прав людини: поліція може бути недостатньо підготовлена до виявлення та реагування на порушення прав людини, що може призвести до того, що такі порушення залишаються безкарними.

Усі ці проблеми можуть призвести до порушення прав людини та підриву довіри до поліції [2].

Загалом, дотримання прав людини є однією з основних функцій поліції, тому важливо забезпечувати, щоб всі її органи та підрозділи діяли відповідно до встановлених норм та стандартів, і враховували права та інтереси кожної особи, з якою вони взаємодіють.

У разі порушення прав людини поліцейськими громадяни мають право на доступ до суду та можуть звернутися до відповідних механізмів захисту прав людини, таких як омбудсмени, національні та міжнародні органи з моніторингу прав людини.

Список використаних джерел:

1. Кобзар О.Ф. Роль та діяльність правоохоронних органів у механізмі забезпечення прав і свобод громадян. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2014. № 2. С. 135-139.
2. Ткачук Л.В. Проблематика реалізації правозахисних гарантій прав людини в Україні. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/5422/1/ЗБІРНИК_p294-296.pdf.
3. Камінська Н.В., Букач В.В. Конституційні гарантії захисту прав і свобод людини та громадянина від корупційних виявів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103). С. 213-219.

Вікторія КИРИЧЕНКО,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Дмитро КАЗНАЧЕВ,

доцент кафедри

тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

Запобігання порушенням прав людини під час застосування поліцейських заходів є дуже важливим аспектом правоохоронної діяльності. Правоохоронці мають дотримуватися певних правил і принципів, щоб забезпечити захист прав і свобод кожної людини, яка потрапила під поліцейський вплив.

Одним з найважливіших принципів в діяльності органів та підрозділів Національної поліції є принцип законності. Це означає, що дії поліцейських повинні бути засновані на законах і не повинні перевищувати повноважень, наданих законом. Поліцейські повинні дотримуватися процедур і стандартів при застосуванні поліцейських заходів, таких як затримання, обшук, огляд, фізичний вплив, обмеження рухомості і т.д.

Крім того, поліцейські повинні дотримуватися принципу пропорційності. Це означає, що поліцейські заходи мають бути пропорційні до мети, яку переслідують правоохоронці. Наприклад, якщо поліцейський оглядає місце проживання особи, то він може оглянути тільки ті речі, які можуть бути пов'язані з розслідуванням злочину або затриманням підозрюваного.

Поліцейські також повинні дотримуватися принципу поваги до прав людини. Це означає, що правоохоронні органи повинні поважати права і гідність кожної людини, з якою вони мають справу. Поліцейські повинні

уникати будь-яких дій, які можуть образити, зневажити або позбавити людину її прав.

У разі порушення прав людини під час застосування поліцейських заходів, особа має право на захист і відшкодування збитків. Якщо людина вважає, що її права були порушені під час застосування поліцейських заходів, вона може звернутися до відповідних органів зі скаргою або подати скаргу до правозахисних організацій.

Крім того, в деяких країнах існують механізми залучення до відповідальності поліцейських за неправомірні дії, включаючи дисциплінарні заходи, кримінальні справи та цивільні позови. Захист прав особи від перевищеного поліцейського заходу може здійснюватися через різні механізми, залежно від конкретної ситуації та законодавства країни, в якій відбулося порушення.

Одним з найважливіших механізмів захисту прав особи від перевищеного поліцейського заходу є звернення до правоохоронних органів зі скаргами. Особа може звернутися до поліції або до відповідних відомств зі скаргою на дії поліції, якщо вважає, що її права були порушені під час застосування поліцейських заходів. У такому випадку, правоохоронні органи мають обов'язок провести розслідування та вжити відповідних заходів, які можуть бути встановлені законодавством.

Окрім того, у деяких країнах існують спеціальні правозахисні організації, які можуть надати особі допомогу у захисті її прав від перевищення поліцейських заходів. Ці організації можуть надати юридичну допомогу, консультації, та надати рекомендації з питань захисту прав.

Також, у деяких випадках може бути доцільним звернутися до суду з позовом на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної особі внаслідок перевищення поліцейського заходу. Суд може вирішити питання про відшкодування збитків та компенсацію за заподіяні моральні страждання.

Отже, захист прав особи від перевищеного поліцейського заходу може здійснюватися через звернення до правоохоронних органів.

Найкращим способом запобігання порушенням прав людини під час застосування поліцейських заходів є попередження та профілактика ситуацій, що можуть привести до конфліктів з правоохоронними органами. Це можна зробити через проведення роз'яснювальної роботи серед громадян про їх права та обов'язки взаємодії з поліцією, про стандарти застосування поліцейських заходів та про порядок подання скарг на можливі порушення прав.

Також важливим є надання поліцейським адекватної підготовки, яка включає не тільки практичну підготовку до застосування поліцейських заходів, але й навчання професійним етичним стандартам та нормам поведінки взаємодії з громадянами. Це може допомогти зменшити ймовірність випадкових чи навмисних порушень прав людини в процесі здійснення поліцейських заходів.

До інших можливих способів запобігання порушенням прав людини під час застосування поліцейських заходів належить забезпечення прозорості дій

правоохоронних органів та розуміння громадськістю процесу прийняття рішень з боку поліції. З цією метою можна проводити консультації з громадськістю, залучати представників громадських організацій до процесу планування та контролю за застосуванням поліцейських заходів. Взагалі для запобігання порушенням прав людини під час застосування поліцейських заходів необхідно встановлювати чіткі стандарти дій правоохоронних органів.

Зорина СІВЕРСЬКА,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Дмитро КАЗНАЧЕЕВ,
доцент кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Насамперед варто зауважити про те, що з початком повномасштабного вторгнення військ РФ 24 лютого 2022 року на територію України діяльність правоохоронних органів зіткнулася з безліччю викликів, зокрема й щодо забезпечення, охорони та захисту прав наших громадян.

Особливої уваги потребують діти, які є найменш захищеними, залежать від рішень дорослих, часто не можуть самостійно звернутися за необхідною допомогою, не мають знань та вмінь щодо захисту своїх прав.

Також, варто сказати про те, що в умовах сучасної кризи загострюються соціально-економічні проблеми в суспільстві, що впливає на збільшення випадків потрапляння дітей у складні життєві обставини, вчинення жорстокого поводження щодо дитини, домашнього насильства, втягнення дітей у кримінальні угруповання, залучення до жебракування, до найгірших форм дитячої праці тощо [1, с. 56].

На сьогодні, показники злочинності неповнолітніх, як і злочинності загалом, значною мірою залежать від соціально-економічного та політичного стану в країні. Значне загострення соціально-економічної ситуації призвело до поширення злочинності взагалі, у тому числі й неповнолітніх. У цих складних умовах держава постійно вживає заходів для покращення становища із

злочинністю неповнолітніх загальносоціальними засобами, спрямованими на забезпечення прав дітей.

На місцевому рівні соціально правовим захистом, вихованням та опікою дитини займається велика кількість установ та відомств, об'єднань громадян а саме:

- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді;
- дитячі притулки;
- управління та відділи освіти та науки, молоді та спорту, охорони здоров'я, культури, юстиції, охорони труда та соціального захисту;
- органи опіки і піклування;
- профспілкові організації;
- судові, правоохоронні органи та безліч різноманітних громадських організацій, фондів та установ.

Майже всі політичні партії в своїх програмах пріоритетним напрямом визначають діяльність щодо запобігання правопорушень серед неповнолітніх, захист прав і свобод дітей та молоді [2, с. 20]. Основне навантаження здійснюваної в Україні діяльності у попередженні правопорушень серед дітей та їх захисту від злочинних посягань покладається на правоохоронні органи.

Умови воєнного стану в Україні можуть спричинити порушення прав дитини, зокрема у правоохоронній діяльності. Проте, дотримання прав дитини є обов'язком держави, навіть у воєнний період.

Основні права дитини, які повинні дотримуватися в умовах воєнного стану, включають:

- право на життя та безпеку (у воєнний період дитина має право на захист від насильства та інших загроз своєму життю та безпеці);
- право на доступ до медичної допомоги (дитина має право на медичну допомогу, яка повинна бути надана якомога швидше та у відповідності з міжнародними стандартами);
- право на освіту (дитина має право на освіту, яка повинна бути безпечною та доступною навіть у воєнний період);
- право на захист від експлуатації (дитина має право на захист від будь-якої форми експлуатації, такої як дитяча праця, зокрема в районах збройного конфлікту та інше).

Отож, від спроможності української влади забезпечити гідне дитинство своїм наймолодшим громадянам безпосередньо залежить майбутнє незалежної України, її гідне місце у глобалізованому світі. Поза сумнівом, захист прав дитини - проблема багатовимірна. У складних умовах сьогодення забезпечення прав дітей в правоохоронній діяльності не втрачає своєї актуальності та потребує постійного удосконалення такої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Сукмановська Л. М. Захист прав дітей у правоохоронній діяльності: курс лекцій [для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форми навчання]. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 182 с.
2. Збірник навчальних текстів курсу «Захист та забезпечення прав дітей та молоді груп ризику» / С. Буров, О. Гатіятулін, Р. Коваль, А. Кориневич, О. Лазаренко, О. Темченко, Г. Янова. К. : НИ «Видавництво «Сучасний письменник», 2015. 52 с.

Марія ЛЕОНТЬЄВА, здобувач вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Дмитро КАЗНАЧЕЕВ, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ПРИ НАДАННІ ПЕРШОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Однією з ключових проблем вітчизняної охорони здоров'я є висока смертність. Причин її чимало, серед яких - мала освіченість громадян у питаннях надання першої медичної допомоги особі, у якої виник невідкладний стан, що вимагає від оточуючих активних дій з надання екстреної та невідкладної медичної допомоги. Найбільш гостро ця проблема проявляється на початковому етапі, коли поряд часто відсутні медичні працівники.

Перша допомога - це найпростіші, термінові заходи для врятування життя людини, при ушкодженнях, нещасних випадках та надзвичайних обставин. Вона надається на місці пригоди до прибуття лікаря або доставлення постраждалого до лікарні. Саме від правильності цих дій залежатиме подальше здоров'я постраждалого. Готовність оточуючих надати моральну та фізичну підтримку постраждалому і якнайшвидше викликати необхідну допомогу, надзвичайно велика. До 90 % загиблих могли б залишитися в живих у разі надання своєчасної та кваліфікованої першої допомоги у перші хвилини після події [1, с. 34].

На один мільйон населення на тиждень припадає 30 раптових смертей. Серед їх причин значна частка пов'язана з травмами та «Раптовою серцевою смертю». Кожні 45 секунд в Європі одна людина вмирає через раптову зупинку

серця. За даними ВООЗ, 70 % людей, які постраждали від травм, гинуть через ненадання їм необхідної першої допомоги. Правильні дії протягом перших 3-5 хвилин підвищують шанси на виживання більш ніж 50 % випадків.

В Україні на сьогоднішній день досить багато судових розглядів щодо заподіяння шкоди при наданні першої допомоги. Цивільним законодавством передбачено покарання людині, яка заподіяла шкоду потерпілому через необережність. Через це перехожі, дивлячись, що людині погано, проходять повз, щоб уникнути подальших наслідків. Людина не почувається захищеною, вважає, що простіше не помітити, чим покарати за спробу врятувати чиєсь життя. В даний час, ненадання першої медичної допомоги в Україні є досить актуальною проблемою, яка вимагає негайного вирішення, як в галузі законодавства, так і в галузі освіти, медицини, менталітету народу [2, с. 82].

Виходом із критичного положення на наш погляд має стати вироблення чіткої та послідовної концепції розвитку освіти (навчання) різних груп населення основ першої медичної допомоги. Необхідно розробити та прийняти єдиний для всіх громадян Закон про першу допомогу, який має визначити термінологію, затвердити обсяг першої допомоги, встановити порядок та послідовність дій щодо її надання, визначити права та відповідальність громадян з надання або ненадання першої допомоги та їх юридичний захист у разі несприятливого результату або виникнення у ході надання першої допомоги ускладнень, а також інші аспекти. Закон має стати основою для розробки та затвердження програм навчання та переліків аптечок для надання першої допомоги. Крім того, мають бути розроблено нові ефективні правові та економічні механізми, що стимулюють громадян та організації на підготовку та надання першої допомоги постраждалим [3, с. 61].

У середні та старші класи загальноосвітніх шкіл необхідно ввести обов'язкові заняття з надання першої невідкладної допомоги хворому. Причому заняття обов'язково повинні включати відпрацювання практичних навичок надання першої долікарської допомоги, а не лише теоретичний матеріал. Якщо людина вмітиме надавати медичну допомогу на початковому етапі до приїзду представників медичних працівників, то це дозволить суттєво заощадити час та врятувати життя та здоров'я людини. Більше того, у старших класах загальноосвітніх шкіл необхідно проводити іспит для контролю навичок та умінь дітей надати першу медичну допомогу.

В автошколах курси надання долікарської допомоги мають бути однією з провідних дисциплін. У багатьох випадках саме від водіїв чи учасників ДТП залежить життя потерпілого. Але насамперед цього, як уже сказано вище необхідно навчити населення надавати медичну допомогу на початковому етапі до приїзду представників медичних працівників. Не підготовленій людині досить проблематично наважитися на будь-які маніпуляції по відношенню до постраждалому. Насамперед заважатиме страх за його подальше здоров'я, а з умовою сучасного законодавства, то ще лякатиме і відповідальність, якою буде схильна людина у разі нанесення шкоди з необережності [4, с. 92].

Людське життя - найцінніше, що є у цьому світі. Ми всі люди, тож допомогти ближньому це наш обов'язок. Не можна просто взяти і пройти повз

людину, якій стало погано, подумавши, що допомогу надасть хтось інший. Іноді подальше життя людини залежить від декількох секунд, коли була надана необхідна допомога. Для вирішення цієї проблеми потрібно більш широке залучення населення країни. Але насамперед це має йти від органів, що представляють державу, бо здорове населення - гарантія будь-якої держави на світле майбутнє.

Вважаємо, що введення вищевказаних заходів, які розглядаються, дозволить позитивним чином впливати на підвищення медичної грамотності населення та як наслідок на якість надання першої медичної допомоги якої потребують особи.

Список використаних джерел:

1. Екстрена медична допомога : підручник. М.І. Швед, А.А. Гудима, С.М. Геряк та ін.; за ред. М. І. Шведа. Тернопіль : ТДМУ, 2015. 420 с.
2. Перша долікарська допомога: підручник під ред. В.П.Андрющенко. Ю.Ф. Кушта, Д.В. Андрющенко Львів: ЛНМУ. 2011. 351 с.
3. Екстрена медична допомога (гострі серцеві стани). Г.Г. Рошін, О.М. Пархоменко, В.О. Крилюк та ін.: за ред. Г.Г. Рошіна. К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2011. 159 с.
4. Дужий І.Д., Кравець О.В. Перша допомога при невідкладних станах: навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2014. 212 с.

Роман БОНТЛАБ,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Каріна ПІСОЦЬКА,

доцент кафедри адміністративного

права, процесу та адміністративної

діяльності Дніпропетровського

державного університету внутрішніх

справ, доктор філософії в галузі права

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

Якість та безпека життя це одна з багатьох цілей протягом усього існування людства. З часом, значення безпеки, і її місце в суспільстві значно збільшувалось, чим більше становилось розвинутішим суспільство, тим більша була потреба у безпеці та гарантії цієї безпеки.

Гарантована безпека - пріоритет сучасності. Досягнення стану громадської безпеки можливе за умов проведення єдиної державної політики, спрямованої на протидію та профілактику деліктів [1, с. 231]. Як вже зазначалося, в усі часи і епохи людина хотіла почуватися безпечно в суспільстві. Бути захищеною від посягань на свій приватний простір, честь і гідність. Мати певні гарантії, права та свободи. Одним словом мати право на громадську безпеку та громадський порядок.

У загальнодержавному механізмі протидії правопорушенням важливу роль відіграє адміністративно-правова профілактика. Остання, як захід насамперед адміністративно-правового характеру, є соціально спрямованою діяльністю держави, її органів та посадових осіб, громадських об'єднань та окремих громадян, що полягає у здійсненні заходів, спрямованих на виявлення причин та умов скоєння адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють формуванню антигромадської поведінки у різних сферах суспільного життя. Спрямованість виражається у спробі ліквідувати адміністративну деліктність як соціальне явище, адже щороку маємо тенденцію до збільшення кількості адміністративних деліктів. Останнім часом спостерігається навіть своєрідне звикання населення до антигромадських проявів, роблячи їх, ніби «звичними», «соціально- схвалюваними» або, принаймні, «не засуджуваними» у суспільстві» [2].

Публічний порядок - це урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повага до честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі [3]. Громадська безпека - це стан захищеності громадянського суспільства, що характеризується відсутністю небезпеки для життя та здоров'я людей, для їх спокою та майнових прав, для нормальної діяльності підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, для цілісності й збереження матеріальних цінностей. Також в українському законодавстві є такий термін як Громадська безпека і порядок - захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз.

Головними об'єктами громадської безпеки є: громадянин (особа), його права і свободи; суспільство, його духовні і матеріальні цінності; держава, її конституційний лад, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість кордонів.

Основними принципами громадської безпеки є: пріоритет прав людини; верховенство права; пріоритет договірних (мирних) засобів вирішення конфліктів; адекватність заходів захисту інтересів реальним та потенціальним загрозам; демократичний, громадський контроль за структурами, що здійснюють забезпечення громадської безпеки; дотримання пріоритету інтересів особи, балансів інтересів суспільства та держави і їх взаємна відповідальність; чітке законодавче визначення і розмежування повноважень органів державної влади; законність [2].

Не допустити виникнення правопорушення можна шляхом

профілактики.

Під профілактикою правопорушень у загальному визначенні розуміється вплив на причини й умови неправомірної поведінки та формування психологічного ставлення до правопорушень.

А взагалі профілактика це попередні заходи для недопущення чого-небудь.

Профілактику можна розділити на індивідуальну та загальну. А також групову, особисту, безособову, профілактику за професійним спрямуванням.

За формою здійснення профілактику можна поділити на безпосередню, тобто профілактичний вплив здійснюють особи, які повинні проводити профілактику безпосередньо на суб'єкт профілактики, та опосередковану, коли профілактичний вплив здійснюється на невизначене коло суб'єктів і сам профілактичний вплив є непрямим. Виокремлюють ще профілактику зовнішнього впливу, тобто та, яка здійснюється за допомогою зовнішніх чинників, радіо, телебачення, зовнішніх плакатів та зовнішньої реклами [4].

Отже профілактика при її правильному застосуванні може бути використана, як один із дієвих способів боротьби із правопорушеннями, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку. А це в свою чергу зумовить підвищення рівня захищеності громадянина в суспільстві, дотримання його прав та свобод, що в цілому позитивно вплине на всю державу, адже громадянин є невід'ємною частиною суспільства, а отже і держави. І взагалі якщо дещо задуматися то можна зрозуміти що профілактика будь-яких правопорушень є дуже важливою як для кожного із нас так і для суспільства в цілому, тому що якщо не буде профілактики, то у людей з'явиться відчуття безкарності і кількість правопорушень почне зростати, та й взагалі почнуть зникати морально-духовні цінності, що дуже негативно вплине на суспільство, тому профілактика правопорушень є дуже важливою і невід'ємною.

Список використаних джерел:

1. Шевяков М.О. Профілактика адміністративних правопорушень, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку, як спосіб захисту прав та основних свобод людини. *Аналітично-порівняльне Правознавство Електронне наукове видання* № 4. 2022. с. 231.
2. Шевяков М.О. Здійснення національною поліцією адміністративно-правової профілактики правопорушень, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку, та шляхи її вдосконалення. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий Електронний журнал»* № 3. 2022. с. 187.
3. Закон України Про Публічний порядок. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH76C00A?an=20>.
4. Дудник О. В. Спеціальні методи профілактики дитячого дорожньо-транспортного травматизму та їх використання на практиці. *Вісн. Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка*. Вип. No 4 (61). Луганськ, 2012. С. 56-61.
5. Leheza, Y., Pisotska K., Dubenko O., Dakhno O., & Sotskyi A. (2023). The Essence of the Principles of Ukrainian Law in Modern Jurisprudence. *Revista Juridica Portucalense*, 342-363.
6. Пісоцька. К. О. Поняття методу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Актуальні проблеми ювенальної деліктології: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (ДДУВС, 05.11.2021). С.194-198.

Стрижеус Д.А.
аспірант Львівського
університету бізнесу та права

ПИТАННЯ СУДОЧИНСТВА У КОНТЕКСТІ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Касаційний перегляд судових рішень, що набрали законної сили, як додатковий спосіб забезпечення правосудності судових рішень, має на увазі можливість його використання лише у випадку, коли зацікавленою особою були вичерпані всі звичайні (ординарні) способи оскарження судового рішення до набрання ним законної сили. Якщо апеляційний перегляд судових рішень розглядається як мінімальний стандарт оскарження, то можливість їх касаційного перегляду традиційно вважається екстраординарним з огляду на особливий характер суду касаційної інстанції як суду найвищої інстанції, специфіку його повноважень з точки зору обмеження виключно питаннями права, більший ступінь формальності процедур. Така позиція загалом і знайшла своє відтворення під час реформування вітчизняного цивільного процесуального законодавства у ході конституційної реформи щодо правосуддя 2016 року [1].

Ці проблеми стали складовими судової реформи 2016 року, яка запровадила нові конституційні положення про правосуддя і судовий конституційний контроль, продемонструвала, що вітчизняні законодавці мали на меті поглиблення демократичних засад функціонування судової влади.

Зокрема, до частини першої статті 129 Конституції України було внесено зміни в аспекті закріплення важливого принципу, відповідно до якого суддя, здійснюючи правосуддя, має бути незалежним та повинен керуватись верховенством права [2].

Новели Конституції України зобов'язують загальні суди керуватися принципом верховенства права (частина 1 стаття 129), а не законом, як було зазначено у цій статті до реформи 2016 року. Це означає, що застосування законів при вирішенні тієї чи іншої справи вже не є достатнім, а вимагає використання й інших джерел права: нормативних договорів, звичаїв, прецедентів, загальних принципів права тощо, легітимованих правовою культурою українського народу. Номінально принцип верховенства права і раніше був обов'язковий для загальних судів, оскільки, відповідно до частини 1 статті 8 Конституції України, в державі визнається і діє принцип верховенства права. Але до реформи 2016 року суди, вибираючи між принципами верховенства права і законності, звичайно віддавали перевагу принципу законності. На практиці це призводило до звуження змісту та обсягу судового захисту прав і законних інтересів громадян, інших фізичних та юридичних осіб [3].

Внесені до Конституції України зміни є необхідним кроком на шляху

реального утвердження у практиці судочинства припису частини першої статті 8 Конституції України. З метою узгодження переліку основних засад здійснення судочинства із зазначеним положенням із чинного положення частини третьої статті 129 вилучено поняття «законності» – передовсім через те, що «законність» є лише одним із невід’ємних елементів верховенства права – того, що вже було закріплено вище (у частині першій цієї ж статті), – як керівного принципу здійснення правосуддя [2].

Системне запровадження принципу верховенства права у діяльність загальних судів значно покращить захист прав і законних інтересів громадян, оскільки це розширить можливості громадян та інших суб’єктів правовідносин захищати себе за допомогою таких засад, як справедливість, рівність, пропорційність, правова визначеність, правова певність тощо. Головне ж полягає у тому, що загальні суди тепер фактично сприятимуть застосуванню принципу верховенства права всіма органами публічної влади та їхніми посадовими особами [3].

Крім того, однією з основних засад судочинства визначено забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення. Запропонована редакція положення щодо забезпечення права на апеляційний перегляд та касаційне оскарження мінімізує наявні у чинній редакції пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України ризики розширеного тлумачення на рівні закону винятків із цього правила, що у наслідку спричиняє до обмеження конституційного права особи на оскарження судового рішення. Нова редакція цього конституційного положення дає змогу гарантувати особі право на перегляд справи судом принаймні один раз – в апеляційному порядку. При цьому йдеться не про надання можливості оскаржувати будь-яке судове рішення, а лише про перегляд справи загалом – тобто справи, стосовно якої суд ухвалив рішення по суті спору або стосовно іншого (що не має характеру юридичного спору) питання, яке віднесене законом до компетенції суду. Отже, рішення, яким завершується розгляд справи, може стати предметом перегляду в суді вищого рівня в апеляційному порядку і подання апеляційної скарги щодо такого рішення не може бути заборонено законом. Водночас законом можуть бути встановлені обмеження чи навіть заборони щодо оскарження в апеляційному порядку окремих процедурних судових рішень [4].

Щодо забезпечення права на касаційне оскарження, то Європейський суд з прав людини неодноразово зазначав у своїх рішеннях, що «одним із фундаментальних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності, який передбачає повагу до принципу *res judicata* – принципу остаточного характеру судового рішення. Цей принцип наголошує, що жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного та обов’язкового судового рішення лише через те, що вона переслідує мету домогтися нового слухання справи та нового її вирішення. Повноваження вищих судових органів стосовно перегляду мають реалізовуватись для виправлення судових помилок та недоліків судочинства, але не для здійснення нового судового розгляду.

Перегляд не повинен фактично підмінити собою апеляцію, а сама можливість існування двох точок зору на один предмет не є підставою для нового розгляду. Винятки із цього принципу можуть мати місце лише за наявності підстав, обумовлених обставинами важливого та вимушеного характеру». [4] Тому встановлення законом виняткових підстав для касаційного оскарження у тих випадках, коли таке оскарження є дійсно необхідним, дасть змогу побудувати ефективну судову систему, що гарантуватиме особі право на остаточне та обов'язкове судове рішення.

Список використаних джерел:

1. Луспенник Д. Касаційні фільтри у цивільних справах: проблемні питання судового правотлумачення та правозастосування. Судова влада України : веб-сайт. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/954084/>
2. Карта проходження проекту. Проект Закону України від 25.11.2015 р. № 3524 «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2PW00I?an=3>; Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> ;
3. Реформа-2016: правові наслідки конституціоналізації та деконституціоналізації. Судово-юридична газета : веб-сайт. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/106158-reforma-2016-pravovi-naslidki-konstitutsionalizatsiyi-ta-dekonstitutsionalizatsiyi>
4. Карта проходження проекту. Проект Закону України від 25.11.2015 р. № 3524 «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2PW00I?an=3>; Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> ; Судова реформа. Порядок денний Асоціації між Україною та ЄС. Громадський простір : веб-сайт. URL: <https://www.prostir.ua/?library=sudova-reforma-poryadok-dennyj-asotsiatsiji-mizh-ukrajinoyu-ta-es>

РЕЗОЛЮЦІЯ
за результатами проведення 28 березня 2023 року
Всеукраїнського круглого столу «Дотримання прав людини
у правоохоронній діяльності: стан та перспективи»

На виконання п. 3.2 Плану проведення науково-практичних конференцій, семінарів і круглих столів Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2023 рік 28 березня 2023 року на базі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за ініціативи навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності проведено Всеукраїнський круглий стіл «Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи».

Метою проведення круглого столу стало надання можливості обміну досвідом та відкритого спілкування для представниць та представників різних правоохоронних органів, громадських організацій та фахівців у сфері дотримання прав людини у правоохоронній діяльності.

Круглий стіл об'єднав понад 100 учасників та учасниць науковців та практиків з різних регіонів України: Київська, Запорізька, Харківська, Дніпропетровська, Чернігівська, Одеська, Полтавська, Донецька, Кіровоградська, Рівненська області. Зокрема участь у конференції також взяли представники Верховної Ради України (м. Київ); Міністерства внутрішніх справ України (м. Київ); Управління дотримання прав людини Національної поліції України (м. Київ); Національної академії внутрішніх справ (м. Київ); Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків); Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро); Одеського державного університету внутрішніх справ (м. Одеса); Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький); Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне); Маріупольського державний університет (м. Маріуполь); Полтавського державного медичного університету (м. Полтава); Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області (м. Дніпро); Головного управління Національної поліції в Запорізькій області (м. Запоріжжя); Головного управління Національної поліції в Рівненській області (м. Рівне); Головного управління Національної поліції в Чернігівській області (м. Чернігів); Дніпровської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони (м. Дніпро); Дніпровського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги (м. Дніпро); Громадського формування «Капеланський патруль» в Дніпропетровській області (м. Дніпро); Громадської організація «Пані Патронеса» (м. Дніпро).

В межах заходу учасники та учасниці обговорили проблемні питання за такими напрямками:

- права людини у провадженні у справах про адміністративні правопорушення;

- дотримання прав людини під час застосування поліцейських заходів;
- реалізація права на свободу та особисту недоторканність людини в діяльності правоохоронних органів;
- дотримання органами та підрозділами Національної поліції права людини на захист;
- забезпечення поліцейськими права людини на охорону здоров'я та медичну допомогу;
- умови тримання затриманих осіб в кімнатах для затриманих та доставлених чергової частини територіальних органів Національної поліції;
- врахування в діяльності правоохоронних органів України гендерних особливостей фізичної особи;
- дотримання прав дитини у правоохоронній діяльності;
- імплементація зарубіжного досвіду дотримання прав людини у діяльності правоохоронних органів.

В умовах сьогодення з введенням режиму воєнного стану перед органами Національної поліції, органами державної влади постало чимало викликів, які потребують нагального вирішення та координації зусиль. Усвідомлюючи важливість сучасних і актуальних проблем діяльності Національної поліції, органів державної влади щодо захисту прав людини в Україні в умовах воєнного стану, запропоновано внести наступні зміни та доповнення до законодавства:

1. З метою запровадження вимог Стамбульської Конвенції Ради у вітчизняне законодавство у сфері запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству, а також запровадження у діяльність органів та підрозділів Національної поліції принципу автоматичного визнання дитини - свідка домашнього насильства потерпілим у кримінальному провадженні або провадженні у справах про адміністративні правопорушення залежно від тяжкості вчиненого діяння пропонуємо:

- доповнити статтю 55 Кримінального процесуального кодексу України частиною 1¹ такого змісту:

«Потерпілим у кримінальному провадженні у справах про домашнє насильство обов'язково визнається дитина, яка стала свідком (очевидцем) такого насильства».

- доповнити статтю 269 Кодексу України про адміністративні правопорушення частиною 4 такого змісту:

«Потерпілим у провадженні в справах про адміністративні правопорушення про домашнє насильство обов'язково визнається дитина, яка стала свідком (очевидцем) такого насильства».

2. З метою врегулювання чинним законодавством порядку та умов адміністративного затримання осіб, які мають медичні протипоказання щодо застосування такого заходу примусу, пропонуємо:

- доповнити статтю 261 Кодексу України про адміністративні правопорушення частиною 4 такого змісту:

«Адміністративне затримання не може бути застосовуване до вагітних

жінок, до осіб, які не досягли чотирнадцяти років, до осіб з інвалідністю першої і другої груп».

3. Порядок приводу осіб, які вже перебувають під вартою, для відбування адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту Законом не визначено, а строк адміністративного арешту не може бути зараховано до строку відбування покарання особою. З метою вироблення нормативно-встановленого механізму виконання рішення суду щодо адміністративного арешту особи, яка перебуває під вартою за інші правопорушення, пропонуємо:

- доповнити статтю 327 Кодексу України про адміністративні правопорушення частиною 2-1 такого змісту:

«На підставі вмотивованого листа керівника органу Національної поліції, скерованого керівникові установи, в якій відбуває покарання або утримується особа, строк адміністративного арешту зараховується до строку перебування особи під вартою, якщо під час винесення рішення про призначення адміністративного стягнення особа відбувала покарання за вчинення кримінального правопорушення або утримувалася в рамках кримінального провадження».

4. З метою створення дієвого механізму встановлення особи та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які не відмовляються надавати свої анкетні дані під час документування факту адміністративного правопорушення, проте умисно та демонстративно називають вигадані дані, наприклад, загальновідомих людей (кіноакторів, спортсменів, політичних діячів тощо), пропонуємо:

- доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 185-1-1 такого змісту:

«Стаття 185-1-1. Завідомо неправдиве повідомлення відомостей під час провадження в справах про адміністративні правопорушення

Завідомо неправдиве повідомлення уповноваженій посадовій особі відомостей під час провадження в справах про адміністративні правопорушення -

5. З метою захисту громадян України від правопорушень та злочинів, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї, кількість якої стрімко зростає, враховуючи дію воєнного стану, починаючи з 24 лютого 2022 року, пропонуємо:

- розробити та прийняти Постанову Кабінету Міністрів України «Про впорядкування обігу цивільної вогнепальної зброї у мирний та воєнний час».

**Старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії з дослідження
проблем превентивної діяльності ДДУВС
кандидат юридичних наук, доцент,
майор поліції**

Ірина ДРОК

Навчальне видання

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали Всеукраїнського круглого столу

28 березня 2023 року

Редактори, оригінал-макет - *Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуда*

Підп. до друку 11.07.2023. Формат 60x84/16. Друк - трафаретний, цифровий.

Гарнітура - Times. Ум.-друк. арк. 14,23. Обл.-вид. арк. 15,25.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rrv_vonr@dpuvs.in.ua